

Ὁρθοδοξία Orthodoxia

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ORTHODOXIA

Περίοδος Γ' – 10
3rd Period – 10

Άπρίλιος – Ιούνιος
April – June
2025

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Α' Έποπτεύουσα Συνοδική Έπιτροπή
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Ίώβ, Πρόεδρος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Προύσης κ. Ίωακείμ
Καθηγητής κ. Κωνσταντίνος Δεληκωσταντής, Διευθυντής του
Α' Πατριαρχικού Γραφείου
Νικόλαος-Γεώργιος Παπαχρήστου, Διευθυντής του Γραφείου
Έπικοινωνίας και Τύπου
Γραμματεύς: Διάκονος Έπιφάνιος Kamianovych

Β' Διευθυντής Συντάξεως
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Ίώβ

Συνεργάται
Έρομόναχος Μελέτιος Στεφανᾶτος
Γεώργιος Όρφανίδης
Νικόλαος-Γεώργιος Παπαχρήστου
Τατιάνα Savina

Γ' Υπεύθυνος έκδόσεως του Περιοδικού
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Προύσης κ. Ίωακείμ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Rum Patrikliği, Dr. Sadık Ahmet Cad. No. 19, 34083 Fatih-İstanbul, TÜRKİYE
Tel: +90 (212) 531.9670
<https://ec-patr.org>

Copyright © 2025 by Ecumenical Patriarchate

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α' – ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

Πατριαρχική Απόδειξις ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα.....	7
Πατριαρχική καὶ Συνοδική Ἐγκύκλιος Ἐπιστολή ἀπολυθεΐσα ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς 1700ῆς ἐπετείου τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου	10
Address of His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew at the International Scientific Conference Restarting from Nicaea: The Importance of the Incarnation in Contemporary Theology (Antalya, Akra Hotel, 6 May 2025).....	16
Καταληκτῆριος Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν πρὸς τιμὴν Αὐτοῦ διοργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος Βασίλη καὶ Ἐλίζας Γουλανδρῆ ἐκδήλωσιν (Ἀθῆναι, 8 Μαΐου 2025).....	22
Ἀντιφώνησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὸ δεῖπνον εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν Λέσχην (9 Μαΐου 2025).....	26
Προσφώνησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὸ ἑορταστικὸν Πρόγραμμα διὰ τὰ 150 χρόνια ἀπὸ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Πτωχοκομείου (Ἀμερικανικὴ Σχολὴ Κλασσικῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι, 10 Μαΐου 2025).....	29
Ὁμιλία τῆς Α.Θ.Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Νικολάου Πτωχοκομείου (Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου, 11 Μαΐου 2025)	32
Χαιρετισμὸς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν τελετὴν ἀπονομῆς ὑποτροφιῶν τοῦ Προγράμματος «Τιμῶντας τοὺς Κωνσταντινουπολίτες Δασκάλους μας» καὶ τοῦ Εἰδικοῦ Βραβείου «Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος» τοῦ Ὁμίλου PeopleCert (Ζάππειον, 16 Μαΐου 2025).....	37
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίας Τριάδος Πέραν ἐπὶ τῇ 150ῇ ἐπετειῷ ἰδρύσεως τοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου (Τετάρτη, 21 Μαΐου 2025).....	41
Address by His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew at the conference “Environmental Protection and Upgrading: Past, Present and Future”. Caring for God’s Creation, Caring for the Future of Humanity on Planet Earth (Hellenic Open University, 5 June 2025).....	45

Rede seiner Allheiligkeit des Ökumenischen Patriarchen Bartholomaios bei der Verleihung des Ökumenischen Preises und des Abt Emmanuel-Heufelder-Preises 2025 (München, Freitag, 6. Juni 2025).....	49
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν τῆς ἐορτῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα (Π. Πατριαρχικός Ναός, 11 Ἰουνίου 2025).....	57
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν τελετὴν ἀποφοίτησεως τῶν Τελειοφοιτῶν τῶν Ὁμογενειακῶν Σχολείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἰμβρου (Hilton Bomonti, 13 Ἰουνίου 2025).....	62
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν χοροστασίαν εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν Δώδεκα Ἀποστόλων Φερικιοῦ (30 Ἰουνίου 2025).....	65
ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΒΑΝΙΑΣ	68
ΜΕΡΟΣ Β'	
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ, ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ	
Message of the Ecumenical Patriarch on the Repose of Pope Francis.....	97
Letter of His Holiness Pope Leo XIV to His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew.....	99
Letter of the Prime Minister of the Republic of Albania to His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew	100
Τὸ ἐν Νικαίᾳ τρόποιον Ὁρθοδοξίας: Δόγμα – Ἐνότης – Καθολικότης. Ἐκκλησιαστικὴ καὶ θεολογικὴ μνήμη Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Μελίτωνος.....	101
Ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας καὶ ἡ κοινὴ ἡμερομηνία ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα Μητροπολίτου Πισιδίας Ἰώβ.....	146
Αἱ περὶ κοινοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα εἰσηγήσεις τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης Μελετίου Στεφανάτου.....	157
ΜΕΡΟΣ Γ' – ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.....	203
Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος.....	247
Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης.....	251
ΜΕΡΟΣ Δ'	
ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ.....	267
ΜΕΡΟΣ Ε'	
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ.....	273

ΜΕΡΟΣ Α'

ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ Α. Θ.
ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣΠατριαρχική Απόδειξις ἐπὶ τῷ
Ἁγίῳ Πάσχα

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ—ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ
ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι καί τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,

Ἐλέω καί δυνάμει Θεοῦ διαπλεύσαντες ἐν προσευχῇ καί νηστείᾳ τό πέλαγος τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καί φθάσαντες εἰς τό παμφαές Πάσχα, ἀνυμνοῦμεν τόν κατελθόντα μέχρις Ἰδου ταμείων καί «ἀπεργασάμενον πᾶσιν εἰσηκτόν τόν Παράδεισον» διά τῆς ἐκ νεκρῶν Ἐγέρσεως Αὐτοῦ Κύριον τῆς δόξης.

Ἡ Ανάστασις δέν εἶναι ἀνάμνησις ἐνός γεγονότος ἀπό τό παρελθόν, ἀλλά «καλή ἀλλοίωσις» τῆς ὑπάρξεώς μας, «ἄλλη γέννησις, βίος ἕτερος, ἄλλο ζωῆς εἶδος, αὐτῆς τῆς φύσεως ἡμῶν μεταστοιχειώσις»¹. Ἐν Χριστῷ Αναστάντι ἀνακαινίζεται ὁμοῦ μετά τοῦ ἀνθρώπου ἡ σύμπασα κτίσις. Ὅταν ψάλλωμεν τήν Γ' ᾠδήν τοῦ Κανόνος τοῦ Πάσχα, τό «Νῦν πάντα πεπληρωται φωτός, οὐρανός τε καί γῆ καί τά καταχθόνια· ἑορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις τήν ἔγερσιν Χριστοῦ, ἐν ἧ ἑστερέωται», τότε διακηρύσσεται ὅτι ὁλόκληρον τό σύμπαν εἶναι στερεωμένον καί πλήρες ἀνεσπέρου φωτός. Ὅχι μόνον διά τήν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου

¹ Γρηγορίου Νύσσης, *Περί τῆς τριημέρου προθεσμίας τῆς Αναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, PG 46, 604.

γένους, αλλά και διά τήν ὅλην δημιουργίαν, ἰσχύει τό «πρό Χριστοῦ» καί τό «μετά Χριστόν».

Ἡ ἐκ νεκρῶν Ἑγερσις τοῦ Κυρίου ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα τοῦ Εὐαγγελίου, τό σταθερόν σημεῖον ἀναφορᾶς ὅλων τῶν κειμένων τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλά καί τῆς λειτουργικῆς ζωῆς καί τῆς εὐσεβείας τῶν Ὁρθοδόξων. Ὄντως, εἰς τό «Χριστός Ἀνέστη» συνοψίζεται ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ βίωσις τῆς καταργήσεως τοῦ κράτους τοῦ θανάτου εἶναι πηγὴ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς, «ἐλευθέρας ἀπό τὰς δεσμεύσεις αὐτοῦ τοῦ κόσμου». «Χαρᾶς τὰ πάντα πεπλήρωται, τῆς ἀναστάσεως τήν πείραν εἰληφότα». Ἐκρηξις «χαρᾶς μεγάλης» ἡ Ἀνάστασις διαποτίζει ὀλόκληρον τήν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν, τό ἦθος καί τήν ποιμαντικὴν δρασιν, ὡς πρόγευσις τῆς πληρότητος ζωῆς, γνώσεως καί χαρᾶς τῆς αἰωνίου Βασιλείας τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁρθόδοξος πίστις καί ἀπαισιοδοξία εἶναι ἀσύμβατα μεγέθη.

Τό Πάσχα εἶναι διά τόν ἄνθρωπον ἑορτὴ ἐλευθερίας καί νίκη κατὰ τῶν ἀλλοτριωτικῶν δυνάμεων, ἐκκλησιοποιήσις τῆς ὑπάρξεώς μας, πρόσκλησις εἰς συνεργίαν διά τήν μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου. Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καθίσταται «ἓνα μεγάλο Πάσχα», ὡς πορεία πρὸς «τήν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ»². Τό βίωμα τῆς Ἀναστάσεως ἀποκαλύπτει τό κέντρον καί τήν ἐσχατολογικὴν διάστασιν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. Αἱ βιβλικά μαρτυρία περὶ τῆς Ἐγέρσεως τοῦ Σωτῆρος ἀναδεικνύουν τήν δύναμιν τῆς ἐλευθερίας τῶν πιστῶν, εἰς τήν ὁποίαν καί μόνην φανεροῦνται τό «μέγα θαῦμα», τό ὁποῖον παραμένει ἀπρόσιτον εἰς κάθε καταναγκασμόν. «Βουλομένων γάρ, οὐ τυραννυμένων τό τῆς σωτηρίας μυστήριον»³. Ἡ ἀποδοχὴ τῆς θείας δωρεᾶς ὡς «διάβασις» τοῦ πιστοῦ πρὸς τόν Χριστόν, εἶναι ἡ ἐλευθέρα ὑπαρκτικὴ ἀπάντησις εἰς τήν ἀγαπητικὴν καί σωστικὴν «διάβασιν» τοῦ Ἀναστά- ντος πρὸς τόν ἄνθρωπον. «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»⁴.

Τό μυστήριον τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου συνεχίζει καί σήμερον νά κλονίζει τὰς θετικιστικὰς βεβαιότητας τῶν ἀρνητῶν τοῦ Θεοῦ ὡς «ἀρνήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας», τούς ὀπαδούς τῆς «φενάκης τῆς αὐτοπραγματώσεως χωρὶς Θεόν» καί τούς θαυμαστάς τοῦ συγχρόνου «ἀνθρωποθεοῦ». Δέν ἀνήκει τό μέλλον εἰς τόν ἐγκλωβισμόν εἰς τήν αὐτάρεσκον, συρρικνωτικὴν καί κλειστὴν ἐνθαδικότητα. Δέν ὑπάρχει ἀληθὴς ἐλευθερία χωρὶς Ἀνάστασιν, χωρὶς προοπτικὴν αἰωνιότητος.

² Ρωμ η', 21.

³ Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Εἰς τὴν προσευχὴν τοῦ Πάτερ ἡμῶν, πρὸς ἓνα φιλό- χριστον*, PG 90, 880.

⁴ Ἰωάν. ιε', 5.

Πηγήν ἀναστασίμου εὐφροσύνης διά τήν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀποτελεῖ ἐφέτος καί ὁ κοινός ἑορτασμός τοῦ Πάσχα ὑπό σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὁμοῦ μετά τῆς 1700^{ης} ἐπετείου τῆς Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία κατεδίκασε τήν κακοδοξίαν τοῦ Ἀρείου, τοῦ «κατασμικρύναντος τῆς Τριάδος τόν ἕνα, Υἷόν καί Λόγον ὄντα Θεοῦ», καί ἐθέσπισε τόν τρόπον καθορισμοῦ τῆς ἡμερομηνίας διά τήν ἑορτήν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτήρος.

Ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας ἐγκαινιάζει μίαν νέαν περίοδον εἰς τήν συνοδικήν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας, τήν μετάβασιν ἀπό τό τοπικόν εἰς τό οἰκουμενικόν συνοδικόν ἐπίπεδον. Ὡς γνωστόν, ἡ Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδος εἰσήγαγε τόν «ἄγραφον» ὄρον «ὁμοούσιος» εἰς τό Σύμβολον τῆς πίστεως, μέ σαφῆ σωτηριολογικήν ἀναφοράν, ἡ ὁποία παραμένει τό οὐσιώδες χαρακτηριστικόν τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, οἱ ἑορτασμοί τῆς μεγάλης ἐπετείου δέν εἶναι στροφή πρὸς τό παρελθόν, ἐφ' ὅσον τό «πνεῦμα τῆς Νικαίας» ἐνυπάρχει ἀδιαπτῶτως εἰς τήν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐνότης τῆς ὁποίας συναρτᾶται μέ τήν ὀρθήν κατανόησιν καί ἀνάπτυξιν τῆς συνοδικῆς ταυτότητός τῆς. Ὁ λόγος περὶ τῆς Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπενθυμίζει τά κοινά χριστιανικά ἀρχέτυπα καί τήν σημασίαν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν διαστρεβλώσεων τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως καί μᾶς προτρέπει νά στραφῶμεν πρὸς τό βάθος καί τήν οὐσίαν τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ δέ κατὰ τό παρόν ἔτος κοινός ἑορτασμός τῆς «Ἀγιωτάτης τοῦ Πάσχα ἡμέρας» ἀναδεικνύει τήν ἐπικαιρότητα τοῦ θέματος, ἡ λύσις τοῦ ὁποίου ὄχι μόνον ἐκφράζει τόν σεβασμόν τῆς Χριστιανοσύνης πρὸς τά θεσπίσματα τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, ἀλλά καί τήν συνείδησιν ὅτι «οὐ πρέπει ἐν τοιαύτῃ ἀγιότητι εἶναι τινα διαφοράν».

Μέ τοιαῦτα αἰσθήματα, ἔμπλεοι τοῦ φωτός καί τῆς χαρᾶς τῆς Ἀναστάσεως καί ἀναβοῶντες τό κοσμοχαρμόσουνον «Χριστός Ἀνέστη», ἅς τιμήσωμεν τήν κλητὴν καί ἁγίαν ἡμέραν τοῦ Πάσχα διά τῆς ὀλοφύχου ὁμολογίας τῆς πίστεως ἡμῶν εἰς τόν θανάτῳ τόν θάνατον πατήσαντα, πᾶσιν ἀνθρώποις καί ἀπάσῃ τῇ κτίσει ζωὴν χαρισάμενον Λυτρωτὴν, διά τῆς πιστότητος εἰς τὰς τιμίας παραδόσεις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καί διά τῆς ἀνυποκρίτου πρὸς τόν πλησίον ἀγάπης, ἵνα δοξάζεται καί διά πάντων ἡμῶν τό ὑπερουράνιον ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Φανάριον, Ἅγιον Πάσχα ,βε'

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος

διάπυρος πρὸς Χριστόν Ἀναστάντα εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

**Πατριαρχική και Συνοδική Ἐγκύκλιος Ἐπιστολή
ἀπολυθεῖσα ἐπὶ τῷ ἔορτασμῷ
τῆς 1700^{ης} ἐπετείου τῆς ἐν Νικαίᾳ Ἀ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου**

**+ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ-
ΝΟΥΠΟΛΕΩΣ – ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ
ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΘΕΟΥ**

* * *

Ἦμνον εὐχαριστίας ἀναπέμπομεν τῷ πανσθενουργῷ, παντεπόπτη καὶ παντευεργέτη Θεῷ τῷ ἐν Τριάδι, τῷ ἀξιώσαντι τὸν λαόν Αὐτοῦ φθάσαι τὴν 1700^{ην} ἐπέτειον τῆς ἐν Νικαίᾳ Ἀ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς πνευματοκινήτως μαρτυρησάσης περὶ τῆς γνησίας πίστεως εἰς τὸν συνάναρχον τῷ Γεγεννηκότι καὶ παναληθῶς Αὐτῷ ὁμοούσιον Θεόν Λόγον, «τόν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς».

Ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας ἀποτελεῖ ἔκφρασιν τῆς συνοδικῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας, κορυφῶσιν τῆς «ἀρχεγόνου συνοδικότητος» αὐτῆς, ἀρρήκτως συνδεδεμένης μετὰ τῆς εὐχαριστιακῆς πραγματώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς πρακτικῆς τῆς ἐπὶ τό αὐτό συνελεύσεως πρὸς λήψιν «ὁμοθυμαδόν»¹ ἀποφάσεων ἐπὶ τρεχόντων θεμάτων. Ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος σηματοδοτεῖ ἐν ταῦτῳ τὴν ἀνάδυσιν μιᾶς νέας συνοδικῆς δομῆς, αὐτῆς τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ ἀποβῆ καθοριστικὴ διὰ τὴν πορείαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Αἰσιονημόνευτον εἶναι ὅτι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν ἀποτελεῖ «μόνιμον θεσμόν» εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ «ἔκτακτον γεγονός», ἀπάντησιν εἰς μίαν συγκεκριμένην ἀπειλήν κατὰ τῆς πίστεως, ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς διαρραγείσης ἐνόητος καὶ τῆς εὐχαριστιακῆς κοινωνίας.

Τό ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας συνεκλήθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅτι

¹ Πράξ. β', 1.

ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος παρηκολούθησε τὰς ἐργασίας καὶ περιέβαλε τὰ ἀναθέματα αὐτῆς διὰ τοῦ κύρους κρατικοῦ νόμου, δέν τὴν καθιστᾷ «αὐτοκρατορικὴν σύνοδον»². Ὑπῆρξεν ἀμιγῶς «ἐκκλησιαστικόν γεγονός», κατὰ τὸ ὅποιον ἡ Ἐκκλησία, καθοδηγούμενη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπεφάσισε διὰ τὰ τοῦ οἴκου της, ἐνῶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφήρμοσε τὴν ἀρχὴν «Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»³.

Ἐνώπιον τῆς Ἀρειανικῆς πλάνης, ἡ Ἐκκλησία διετύπωσε συνοδικῶς τὸ οὐσιώδες τῆς διηλεκτῶς βιουμένης ἐν αὐτῇ πίστεως. Ὁ «ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ» προαιώνιος Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, «Θεὸς ἀληθινός ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ», σώζει διὰ τῆς σαρκώσεώς Του τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἀλλοτρίου καὶ διανοίγει εἰς αὐτόν τὴν ὁδὸν τῆς κατὰ χάριν θεώσεως. «Αὐτὸς γὰρ ἐνηνθρώπησεν, ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν»⁴. Τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας διατρανοῖ τὴν βεβαίαν πεποίθησιν ὅτι ἡ σοβοῦσα αἰρετικὴ ἀπόκλισις ἀποτελεῖ ἄρνησιν τῆς δυνατότητος σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, δέν εἶναι ἀπλῶς θεωρητικὴ διακήρυξις ἀλλὰ ὁμολογία πίστεως, ὡς ὅλα τὰ δογματικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας, αὐθεντικὴ διατύπωσις τῆς ζωῆς ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ἀληθείας.

Ἰδιαίτερον θεολογικὴν βαρῦτητα ἔχει τὸ γεγονός ὅτι βάσιν τοῦ Ἱεροῦ Συμβόλου «Πιστεύομεν...» ἀποτελεῖ ἐν τοπικόν βαπτιστήριον Σύμβολον ἢ ὁμάς τοιούτων Συμβόλων. Ὡς γνήσιος φορεὺς τῆς διαχρονικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας, ἡ Σύνοδος ἀνακεφαλαιοῖ καὶ βεβαιοῖ τὴν Ἀποστολικὴν παρακαταθήκην, τὴν ὁποῖαν διαφυλάσσουν αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἀναφέρει ὅτι οἱ Συνοδικοί Πατέρες «περὶ δέ τῆς πίστεως ἔγραψαν οὐκ ἔδοξεν, ἀλλ' ὄντως πιστεύει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία· καὶ εὐθύς ὡμολόγησαν, πῶς πιστεύουσιν, ἵνα δείξωσιν, ὅτι μὴ νεώτερον, ἀλλ' ἀποστολικόν ἐστὶν αὐτῶν τὸ φρόνημα, καὶ ἃ ἔγραψαν, οὐκ ἐξ αὐτῶν εὐρέθη, ἀλλὰ ταῦτ' ἐστίν, ἅπερ ἐδίδαξαν οἱ ἀπόστολοι»⁵. Πεποίθησις τῶν θεοδιδάκτων Πατέρων ἦτο ὅτι οὐδέν προσετέθη εἰς τὴν πίστιν τῶν Ἀποστόλων καὶ ὅτι τὸ ὄντως οἰκουμενικόν Σύμβολον τῆς Νικαίας ἀποτελεῖ διακήρυξιν τῆς κοινῆς παραδόσε-

² Μητροπολίτου Περγάμου Ἰωάννου Ζηζιούλα, *Ἔργα Α'. Ἐκκλησιολογικά Μελετήματα*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 2016, σ. 675-6.

³ Ματθ. κβ', 21.

⁴ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, *Λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου*, PG 25, 192.

⁵ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, *Ἐπιστολὴ περὶ τῶν γενομένων ἐν τῇ Ἀριμίνῳ τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας συνόδων*, PG 26, 688.

ως τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Συνοδικοί Πατέρες, τούς ὁποίους ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπαξίως τιμᾷ καί ὑμνεῖ ὡς «Ἀποστολικῶν παραδόσεων ἀκριβεῖς φύλακας», ἐχρησιμοποίησαν τόν φιλοσοφικόν ὄρον «οὐσία» (καί τό «ὁμοούσιον») διά τήν ἔκφρασιν τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως εἰς τήν θεότητα τοῦ Λόγου, τήν ὁποίαν ἠρνεῖτο ὁ Ἄρειος, καί μετ' αὐτῆς τό ὅλον μυστήριον τῆς πανσωτικῆς ἐνσάρκου Θείας Οἰκονομίας, ἐμπλακεῖς εἰς ἑλληνιστικά νοητικά σχήματα καί ἀπωθήσας τόν «Θεόν τῶν Πατέρων» ἐν ὀνόματι τοῦ «Θεοῦ τῶν φιλοσόφων».

Ἔτερον κεφαλαιῶδες ζήτημα, τό ὁποῖον ἐκλήθη νά ἐπιλύσῃ ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος ἐν τῇ λειτουργικῇ πράξει, ἦτο τό «πότε καί πῶς δεῖ ἡμᾶς τήν τοῦ Πάσχα ἑορτήν ἐκτελεῖν». Ἡ 1700^η ἐπέτειος τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ἐπανέφερεν εἰς τήν ἐπικαιρότητα τό θέμα τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία εὐχεται ὅπως οἱ ὅπου γῆς Χριστιανοί ἐπανεέλθουν, συμφώνως πρὸς τάς προσταγὰς τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, εἰς τόν ἑορτασμόν τοῦ Πάσχα κατά κοινήν ἡμέραν, ὡς εὐτυχεῖ συγκυρία, συνέβη κατά τό τρέχον ἔτος. Ἡ ἀπόφασις αὕτη θά λειτουργήσῃ ὡς ἔνδειξις καί σύμβολον γνησίας προόδου εἰς τόν ἀγῶνα οἰκουμενικῆς συμπορεύσεως καί ὁμονοήσεως διά μέσου τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου καί τοῦ «διαλόγου τῆς ζωῆς», ὡς ἀπτή μαρτυρία περὶ τοῦ ἐμπράκτου σεβασμοῦ τῶν κεκτημένων τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπίτευξις τοῦ στόχου αὐτοῦ, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐφετεινῆς ἐπετείου, ὑπῆρξε κοινόν ὄραμα τοῦ ἀειμνήστου Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου καί τῆς ἡμετέρας Μετριότητος. Ἡ ἐκδημία αὐτοῦ, τήν ἐπαύριον τοῦ παγχριστιανικῶς ἑορτασθέντος Πάσχα, ἐπιτείνει τήν κοινήν εὐθύνην, ὅπως συνεχίσωμεν ἀταλαντεύτως πρὸς τήν αὐτήν κατεύθυνσιν.

Σπουδαῖον ὑπῆρξε ἐπίσης τό νομοκανονικόν ἔργον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, διά τοῦ ὁποῖου ἀποτυποῦται καί ἐπικυροῦται συνοδικῶς τό διαχρονικόν κανονικόν συνειδός τῆς Ἐκκλησίας, καί εἰς τό ὁποῖον εὐρίσκονται αἱ ἀπαρχαί τοῦ μητροπολιτικοῦ συστήματος καί τῆς ἀναδείξεως τοῦ κύρους, τῆς ἐξεχούσης θέσεως καί τῆς διηρυμμένης εὐθύνης ὠρισμένων Θρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων διεμορφώθη προοδευτικῶς τό σύστημα τῆς Πενταρχίας. Ἐφ' ὅσον ἡ κανονική παρακαταθήκη τῆς Νικαίας εἶναι κοινή κληρονομία ὀλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἡ ἐφετεινῆ ἐπέτειος καλεῖται νά λειτουργήσῃ ὡς προσκλητήριον δι' ἐπιστροφὴν εἰς τάς πηγὰς, εἰς τὰ πρωταρχικά κανονικά θεσπίσματα τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας.

Ἐγγυητής τῶν θεσπισμάτων τῆς Νικαίας ἀνεδείχθη διαχρονικῶς ὁ Οἰκουμενικός Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτό τό πνεῦμα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐξεφράσθη καί διά τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου ἐπί τῇ 1600^η ἐπετείῳ τῆς Συνόδου⁶, «τῆς πρώτης τῶν Οἰκουμενικῶν καί μεγίστης ὡς ἀληθῶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας». Ἡ εἰλημμένη ἀπόφασις, ὅπως ἡ ἐπέτειος ἐορτασθῆ «πανηγυρικῶς καί δῆ ἀπό κοινού, εἰ δυνατόν, ὑπό πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, εἰς ἐκδήλωσιν πάνδημον τῆς πιστῆς καί σήμερον τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἔμμονῆς τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καί τῷ πνεύματι τῆς Συνόδου ἐκείνης, ἥτις ὅπως ἐξ ἑνός τήν μίαν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας διά τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφάνσεως αὐτῆς ἐστερέωσε καί ἐσφράγισεν, οὕτως ἐξ ἄλλου καί τήν ἐνότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συγκροτήσεως διά τῆς ἀπό πάντων τῶν περᾶτων τῆς γῆς παρουσίας ἀντιπροσώπων περιλάμπρως παρέστησεν», δυστυχῶς δέν κατέστη δυνατόν νά πραγματοποιηθῆ ἐξ αἰτίας τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων καί τῆς χηρείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Τήν 19^{ην} Ἰουλίου 1925, πρώτην Κυριακὴν μετὰ τήν ἐνθρόνισιν τοῦ Πατριάρχου Βασιλείου Γ', ἐξεπληρώθη ἡ «καθυστερήσασα ὀφειλή» διά τῆς τελέσεως «εἰδικῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Λειτουργίας» ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ. Ἰδιαίτερον ἐκκλησιολογικὴν σημασίαν ἔχει τό γεγονός ὅτι εἰς τήν Ἐγκύκλιον τονίζεται ἡ ἀξία τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος τοῦ ἐορτασμοῦ ταύτης τῆς «μεγάλης διά πᾶσαν τήν Χριστιανοσύνην» ἐπετείου ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, «ἀμεσωτέραν πρὸς τόν ἐορτήν ταύτην ἐχούσης τήν σχέσιν καί τήν ὀφειλήν».

Ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τήν διαμόρφωσιν τῆς δογματικῆς ταυτότητος καί τῆς κανονικῆς δομῆς τῆς Ἐκκλησίας, παρέμεινε δέ τό πρότυπον διά τήν ἀντιμετώπισιν προβλημάτων πίστεως καί κανονικῆς τάξεως ἐπί οἰκουμενικοῦ ἐπιπέδου. Ἡ 1700^η ἐπέτειος ἀπό τῆς πραγματοποιησέως τῆς ὑπενθυμίζει εἰς τήν Χριστιανοσύνην τὰς παραδοχὰς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, τήν ἀξίαν τοῦ κοινού ἀγῶνος κατὰ τῶν παρανοήσεων τῆς χριστιανικῆς πίστεως καί τήν ἀποστολήν τῶν πιστῶν, ὅπως συμβάλουν εἰς τόν πολλαπλασιασμόν τῶν «καλῶν καρπῶν» τῆς ἐν Χριστῷ, κατὰ Χριστόν καί εἰς Χριστόν ζωῆς ἐν τῷ κόσμῳ.

Καλούμεθα σήμερον νά ἀναδείξωμεν τό διαχρονικόν μήνυμα τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὰς σωτηριολογικὰς διαστάσεις καί τὰς ἀνθρωπολογικὰς συνεπείας τοῦ «ὁμοουσίου», τῆς ἀρρήκτου συνδέ-

⁶ Κ.Π.Α. κῶδιξ Α' 94, 10 Αὐγούστου 1925, σ. 102-3.

σεως τῆς Χριστολογίας μετά τῆς ἀνθρωπολογίας, εἰς μίαν ἐποχὴν ἀνθρωπολογικῆς συγχύσεως καὶ ἐντόνων προσπαθειῶν ἀναδείξεως τοῦ «μετανθρώπου» ὡς τοῦ ἀνοικτοῦ ὀρίζοντος καὶ τῆς αὐτοαποθεωτικῆς προοπτικῆς τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως, τῆ συμβολῆ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς «θεανθρωπινότητος» ἀποτελεῖ τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀδιέξοδον ὄπτασίαν τοῦ συγχρόνου «ἀνθρωποθεοῦ». Ἡ ἀναφορὰ εἰς τὸ «πνεῦμα τῆς Νικαίας» ἀποτελεῖ πρόσκλησιν ὅπως στραφῶμεν εἰς τὰ οὐσιώδη τῆς πίστεώς μας, πυρῆν τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ἡ πλήρης καὶ τελεία ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. «Ὁ ἐμέ ἑώρακώς, ἑώρακε τόν πατέρα μου»⁷. Ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός Λόγος ἔδειξε «πρῶτος καὶ μόνος», ὡς γράφει ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, «τόν ἀληθινόν ἀνθρωπον καὶ τέλειον, καὶ τρόπων καὶ ζωῆς καὶ τῶν ἄλλων ἕνεκα πάντων»⁸. Αὐτὴν τὴν Ἀλήθειαν ἐκπροσωπεῖ ἐν τῷ κόσμῳ ἡ Μία Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἀπὸ αὐτὴν τρέφεται, αὐτὴν διακονεῖ. Φοροῦσα τόν χιτῶνα τῆς Ἀληθείας, «τόν ὑφαντόν ἐκ τῆς ἄνω θεολογίας», αἰεὶ ὀρθοτομεῖ καὶ δοξάζει «τῆς εὐσεβείας τό μέγα μυστήριον», εὐαγγελιζομένη τόν λόγον τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλπίδος, προσβλέπουσα πρὸς τὴν «ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον καὶ ἀτελεύτητον ἡμέραν»⁹, τὴν ἐρχομένην αἰώνιον Βασιλείαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἔργον τῆς θεολογίας εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τῆς σωτηριολογικῆς διαστάσεως τῶν δογμάτων καὶ ἡ ἐρμηνεία αὐτῶν δι' ὑπαρξιακῶν ὄρων, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ, ὁμοῦ μετά τῆς μετοχῆς εἰς τὸ ἐκκλησιαστικόν γεγονός, εὐαισθησίαν καὶ γνήσιον ἐνδιαφέρον διὰ τόν ἀνθρωπον καὶ τὰς περιπετείας τῆς ἐλευθερίας του. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, ἡ διατράνωσις τῆς πίστεως εἰς τόν ἐνανθρωπήσαντα Θεόν Λόγον ὀφείλει ὅπως συνοδεύηται ὑπὸ τῆς ἐμπράκτου ἀνταποκρίσεως ἡμῶν εἰς τόν σωτήριον λόγον Αὐτοῦ: «αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς»¹⁰.

Μεμνημένοι τοίνυν τῶν ἀφάτων δωρεῶν, ὧν ἐποίησε καὶ ποιεῖ πάση τῇ κτίσει, ἀκαταπαύστως δοξολογοῦμεν τό ὑπεράγιον καὶ ὑπέρολα-

⁷ Ἰωάν. ιδ', 9.

⁸ Νικολάου Καβάσιλα, *Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς*, PG 150, 680.

⁹ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, *Εἰς τὴν Ἐξαήμερον*, PG 29, 52.

¹⁰ Ἰωάν. ιε', 12.

μπρον ὄνομα τοῦ Κυρίου τῶν ὄλων καί Θεοῦ τῆς ἀγάπης, δι' Οὐ τόν Πατέρα ἐγνώκαμεν καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἐπεδήμησεν ἐν κόσμῳ. Ἀμήν!

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,βκε´, κατά μῆνα Ἰούνιον (α´)

Ἐπινεμήσεως Γ´

+ Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

+ ὁ Κολωνείας Ἀθανάσιος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Γορτύνης καί Ἀρκαδίας Μακάριος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καί Βιάννου Ἀνδρέας ἐν Χριστῷ
εὐχέτης

+ ὁ Βελγίου Ἀθηναγόρας ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Λέρου, Καλύμνου καί Ἀστυπαιαίας Παῖσιος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Ἀτλάντας Σεβαστιανός ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Κυδωνιῶν Ἀθηναγόρας ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Σηλυβρίας Μάξιμος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Αὐστραλίας Μακάριος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Ἑλβετίας Μάξιμος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Ἰρλανδίας Ἰάκωβος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+ ὁ Μεξικοῦ Ἰάκωβος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

Address
of His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew
at the International Scientific Conference
Restarting from Nicaea: The Importance of the Incarnation in
Contemporary Theology
(Antalya, Akra Hotel, 6 May 2025)

* * *

Your Eminences, Your Excellencies, and Your Graces,
Distinguished Members of the Academic Community,
Reverend Clergy,
Beloved Sisters and Brothers in the Risen Christ,
Χριστὸς Ἀνέστη!
Christ is Risen!
Kristos Voskres!

With paternal and Patriarchal pride, we welcome all of you – and especially our ecumenical brethren to this Conference: Restarting from Nicaea: The Importance of the Incarnation in Contemporary Theology.

On behalf of all, we express our gratitude to His Eminence, Metropolitan Job of Pisidia and his co-workers, for their efforts in bringing this conference to fruition here in Antalya.

We share in this work of re-initializing the fundamental truths of Nicaea with Corpus International, a wonderful ecumenical partner from the Roman Catholic Tradition. The coming days hold the promise of a deep exploration of our common spiritual heritage—a legacy held by the world’s traditional Christian Communities for the past seventeen hundred years.

This milestone of an anniversary presents numerous considerations and opportunities. From uniformity in the date of the Holy Pascha, to liturgical and canonical customs, Nicaea provides the contemporary Church with abundant sources of inspiration. Nevertheless, we have gathered to give our attention to that most marvelous outcome of this First Ecumenical Council, the definition of the Creed and the resolution of the question of how to understand – at least on a most minimal level of language – the relationship of our Lord Jesus Christ to His Heavenly Father. In other words, how to

apprehend with our intellects—as much as is humanly possible—God as Holy Trinity.

The Trinitarian understanding of God is often taken for granted today, so many centuries removed from the disputes and quarrels that rankled the first Centuries of our Faith. But our symposium challenges such unspoken assumptions. Nicaea is not a mere historical formulation (to be repeated without awareness), but the foundation of all the pillars upon which the Church stands.

As I said just days ago during my Visit to the Diocese of Caserta in Italy, at the Basilica of Saint Angelo in Formis:

“The spirit of Nicaea must once again ignite the Christian message.”¹

And that is why we are gathered – to reignite the Church with the spirit of Nicaea, the spirit of a unified and harmonious Christianity. In one of the Festal Hymns of the Orthodox Christian Feast for the 318 Fathers of the First Ecumenical Council – which is on the Seventh Sunday of this Season of the Resurrection (this year on the First Day of June), we chant:

The preaching of the Apostles and the teachings of the Fathers confirmed the one Faith in the Church. And wearing the garment of truth woven from the theology on high, She rightly defines and glorifies the Great Mystery of Piety.²

Τῶν ἀποστόλων τὸ κήρυγμα, καὶ τῶν Πατέρων τὰ δόγματα, τῇ Ἐκκλησίᾳ μίαν τὴν πίστιν ἐκράτουνεν· ἢ καὶ χιτῶνα φοροῦσα τῆς ἀληθείας, τὸν ὑφαντὸν ἐκ τῆς ἄνω θεολογίας, ὀρθοτομεῖ καὶ δοξάζει, τῆς εὐσεβείας τὸ μέγα μυστήριον.

In Greek, we see very clearly the distinction offered—that of Kerygma and Dogma—the former announced to the world by the Apostles, and the latter bestowed upon the world as an extrapolation of this “Preaching,” by the Fathers and Saints of the Church.

By the time we arrive at Nicaea, with the Church now legalized and even favored by the Imperial Government, we have reached a serious inflection point. The vast Empire that reaches from Eastern Anatolia to the Pillars of Hercules needs a common way of speaking about the most basic understandings of the Apostolic Kerygma—or in other words, a theology, for we are speaking about God.

¹ May 2, 2025.

² Kontakion of the Fathers, Tone 8.

And this is indeed fraught with dangers and difficulties. As God Himself reminds us through the Prophet Isaiah:

Οὐ γάρ εἰσιν αἱ βουλαί Μου ὡσπερ αἱ βουλαί ὑμῶν οὐδὲ ὡσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν αἱ ὁδοὶ Μου, λέγει Κύριος.

For neither are My thoughts as your thoughts, nor are your ways as My ways, says the Lord.³

This is where we always begin, with the inestimable gulf between our language and the ineffable language of God. We know that speaking about God – theologizing – is a risky business. But we also have the lived experience of the Church, the Body of Believers. And this experience is the basis for the Kerygma of the Church.

We may be able to deny the experience of others for a time, even as the Eleven Disciples attempted to mitigate the shock of the announcement to them by the Myrrh-bearers, that the Lord was risen indeed! When the Women proclaimed what they knew in their souls, we hear this about the Disciples – those to become Apostles:

The Women’s words seemed to be preposterous to them, and they were incredulous.⁴

Here, we begin to see how the experience of the Faith triumphs over any arbiters of the faith. And we should never forget this, for the truth of the “Great Mystery of Piety” – τῆς εὐσεβείας τὸ μέγα μυστήριον – cannot be concealed or altered by any created or human artifice. As the Apostle reminds us in Second Timothy:

If we are faithless, [God] is faithful, for He cannot deny Himself.⁵

Given that God Himself has established the very parameters for how to articulate His presence among us – the Preaching of the Apostles and the Teachings of the Fathers – we are called even now to unfold both of them for the edification of the Body of Christ.

It is not enough for the affirmations of the Faith to be enshrined in liturgical life and ensconced in our many books. Every generation has the responsibility to look at them anew.

Therefore, beloved brethren in the Lord, we are assembled these days

---

³ Isaiah 55:8 (LXX).

⁴ Luke 24:11.

⁵ II Timothy 2:13.

for presentations and papers, for dialogue and conversation – that we may renew within ourselves and within our communities the truths of Nicaea. For, when we consider how many of the world’s Christians still adhere to the express formulation of this First Ecumenical Council, this is surely a sign that what was enacted seventeen hundred years ago has the same validity and power today, which it did at that time. We need only find ways to make this declaration of the Faith relatable and relevant to the contemporary world and in contemporary ways of understanding.

And this is indeed our task – to instill and emphasize in our modern forms of theologizing the essence of Nicaea. If we may say it in this way, our theology must be *ὁμοούσιος* with that of Nicaea; for the power of the Apostolic Preaching, and the elucidation of the Teachings of the Fathers is to be found there.

Applying this same principle – the *ὁμοούσιον* – upon which the entire theology of Nicaea depends, to our current interpretations will ensure that no matter the manner of expression, the basis for our expositions of the Faith will remain true. Every generation has its own modalities of communication. Perhaps the most laconic expression of the Incarnational Faith of Nicaea comes from our righteous predecessor on the Throne of Constantinople, Saint Gregory Nazianzen – rightly called the “Theologian.”

Τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον, ἀθεράπευτον.

For that which has not been assumed, has not been healed.⁶

The very concision of this amazing statement was designed for a particular issue – that of the heresy of Apollinaris of Laodicea. And in 381 in Constantinople – at what would become known as the Second Ecumenical Council – the Nicene Creed, as we have received it, was completed. The ideas of Apollinaris were rejected, so as to not relinquish the Faith of Nicaea, of more than half a century earlier.

For it is the experience of the Church – known in the Preaching of the Apostles and expounded in the teachings of the Fathers, that was not only enshrined at Nicaea, but was also preserved in such a way that even the most illiterate person could access them.

We know that the Council’s Creedal statement of Faith was assembled from confessions of faith that were in use for baptism. Given the low

---

⁶ Saint Gregory the Theologian, Letter CI to Cledonios the Presbyter against Apollinarios (Migne, Patrologia Graeca Tomus XXXVII, 181C).

literacy rates in these early centuries, particularly among the lower and slave classes of the Roman Empire, it was entirely reasonable that a pithy synopsis of the fundamental truths of our Faith should be developed for mass usage. Nicaea standardizes that confession for the entire οἰκουμένη, and sets the Creed as a binding mortar to hold together a far-flung Empire.

Dear Friends,

Although we no longer live in a world of Christian Empire, we are Christians of the far-flung reaches of geography, and more importantly, history. The seventeen hundred years since Nicaea have witnessed division and dissolution within the Christian family, such that when we speak of “Church,” we all may not mean the same thing.

This is why the re-initialization of the Faith of Nicaea is so vital. It is the common ground and shared experience of virtually all Christians on planet Earth – nearly two and a half billion of us. This fact alone calls us to seek answers that hearken back to a day when we held fast to a communal understanding of our Faith.

Thus, our task is to restart from Nicaea, from the unalloyed and integrated Kerygma of the Apostles and the Dogmata of the Fathers. Through these coming days, we will apply Nicaea in all its wisdom to contemporary issues – whether of pastoral, liturgical, social, ecclesiological, ecological, or eschatological implications.

When we consider the state of the world today, and the diverse and divergent trends that have emerged in Christianity – especially in the last one hundred years – we really do not have a choice. We must seize upon this milestone in Christian history to help us communicate more effectively and more realistically to the People of God, wherever they may be.

The Ecumenical Patriarchate, the Church of Constantinople, the Mother Church of most of Eastern Orthodoxy, and the Primus of the remaining Four Elder Sees of the Ancient Pentarchy, has both the joy and the responsibility to lead in these efforts. This involves not only academic settings such as this, but also in every aspect of ecumenical dialogue.

The passing of Pope Francis, whom we counted as a dear friend and whose memory shall surely live on in the hearts of the human family, somehow coincides with our vocation. Passing into eternal life after the Holy Pascha on the Monday of what we Orthodox call, “Bright Week,” seems like a message to all of us. To remember that we must labor, as the

Lord Christ said, while it is yet the day.⁷ Pope Francis gave an example to strive until the very last breath, as our Lord did upon the Cross.

In closing, let us embrace fully the meaning and significance of the ὁμοούσιον, gifted to us by the 318 Fathers of Nicaea. When we become consciously aware of our consubstantiality with one another, we are already in the experience of the Faith. And as Nicaea has taught, the Lord Jesus, Who is Son of God and Son of Mary –

ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ ὁμοούσιος τῇ Μητρὶ—makes us “partakers of the Divine Nature” through his Incarnation.⁸

This is what it means to be a Christian. This is what means to be the People of God. This is what it means to be the Church.

As the Hymn we recited earlier—called a Kontakion—sings, the Church wears the garment of truth woven from the theology on high, and so She rightly defines and glorifies the Great Mystery of Piety.

With boldness, then, let us trust in that “garment of truth woven from the theology on high,” gifted to us by the Fathers of the Church. They wove a seamless robe, like the one upon which the soldiers who crucified the Lord of Glory cast lots. The exigencies of nations, the passage of time, and the ever-shifting tides of history have done much to remove all the Churches from one another.

But Nicaea is another seamless garment, woven from on high – from top to bottom, like that of the Lord upon Golgotha.⁹ Returning to its wisdom, its glory, its reason, and its utter inspiration is as valid today, seventeen hundred years later, as it was at every subsequent Council after Nicaea.

May our undertakings be blessed and fruitful!

So be it. Amen. Γένοιτο!

---

⁷ Cf. John 12:9.

⁸ II Peter 1:4.

⁹ John 19:23.

Καταληκτήριοσ Ὁμιλία
τῆσ Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατά τήν πρόσ τιμήν Αὐτοῦ διοργανωθεῖσαν ὑπό τοῦ Ἰδρύματος
Βασίλη καί Ἐλίτσας Γουλανδρῆ ἐκδήλωσιν
(Ἀθήναι, 8 Μαΐου 2025)

* * *

Μακαριώτατε,
 Ἐξοχώτατοι,
 Τιμιώτατοι ἐν Χριστῶ ἀδελφοί,
 Ἐλλογιμώτατα μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος
 Βασίλη καί Ἐλίτσας Γουλανδρῆ,
 Ἐντιμολογιώτατε κύριε Γενικέ Διευθυντά τοῦ Ἰδρύματος,
 Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες Ὁφικιάλαιοι,
 Ἐλλογιμώτατοι,
 Ἐντιμώτατοι καί ἀγαπητοί φίλοι,
 Κυρία καί Κύριοι,

Χριστός Ανέστη!

Ἐμπλεοι αἰσθημάτων χαρᾶσ καί συγκινήσεως, ἀπευθύνομεν πρόσ πάντας ὑμᾶσ ἐγκάρδιον χαιρετισμόν ἀγάπης, τιμῆσ καί εἰλικρινοῦσ εὐχαριστίας διά τήν πρόφρονα καί εὐγενῆ παρουσίαν σας εἰσ αὐτήν τήν ἐκδήλωσιν τοῦ Ἰδρύματος Βασίλη καί Ἐλίτσας Γουλανδρῆ - Μουσείου Νεώτερης καί Σύγχρονης Τέχνης, καθώσ καί διά τήν εὐκαιρίαν καί τήν εὐφροσύνην τῆσ πρόσωπον πρόσ πρόσωπον συναντήσεως. Εἰσ παρομοίας ἐκδηλώσεις, ἡ ἀμηχανία μας μετριάζεται ἐπειδή ἔχομεν τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ τιμή καί ὁ σεβασμός πρόσ τό ταπεινόν ἡμῶν πρόσωπον ἀναφέρονται πρόσ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὡσ ἀναγνώρισις τῆσ πνευματικῆσ μαρτυρίας καί τῆσ προσφορᾶσ του εἰσ τήν Ἐκκλησίαν, τό Γένος καί τήν οἰκουμένην ὅλην, διά τῆσ θυσιαστικῆσ δράσεώσ του, μακράν ἐφημέρων στόχων, περιστασιακῶν καί χρησιμοθηρικῶν θεωρησῶν καί ἐγκοσμίων κριτηρίων.

Εἰς τόν ἱερόν κλῆρον αὐτῆς τῆς διακονικῆς Ἐκκλησίας εἰσήλθομεν πρό ἑξήκοντα καί τεσσάρων ἐτῶν, μέ ἀκλόνητον ἐμπιστοσύνην εἰς τήν θείαν πρόνοιαν καί φιλανθρωπίαν. Ὁ πάνδωρος Κύριος ἐχαρίσατο εἰς ἡμᾶς σωματικήν καί ψυχικήν ὑγείαν, βούλησιν καί ἀγωνιστικότητα διὰ νά δίδωμεν τήν Ὁρθόδοξον μαρτυρίαν καί νά φυλάσσωμεν σθεναρῶς, ὄν παρελάβομεν εἰς κληρονομίαν ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν ἱερόν τόπον, ἐν προσευχῇ καί καρτερίᾳ, ἐν ἀκραδάντῳ βεβαιότητι ὅτι «τοῖς ἀγαπῶσι τόν Θεόν τά πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν» (Ρωμ. ἡ', 37). Δέν ἐπιτρέπει ἡ πίστις εἰς Θεόν ζῶντα ἐσωστρέφειαν καί αὐτοεγκλεισμόν. Ὡθεῖ τόν ἄνθρωπον εἰς ἕξοδον ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ του, εἰς προσφοράν καί διακονίαν, εἰς συμβολήν εἰς τό μεταμορφωτικόν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐντός ἐνός κόσμου, μετά τοῦ ὁποῖου αὕτη δέν εἶναι δυνατόν νά ταυτίζηται, οὔτε ὅμως καί νά τόν ἀπορίπτῃ.

Ἐνώπιον ἐξελίξεων, αἱ ὁποῖαι ἀλλοιώνουν τό ἠθικόν ἡμῶν αἰσθητήριον καί προοιωνίζονται τόν πλήρη ἔλεγχον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐνώπιον τῆς καταστροφῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καί τῶν κοινωνικῶν ἐπιπτώσεών της, ἡ Ἐκκλησία κηρύττει τήν ἀπόλυτον προτεραιότητα τοῦ προσώπου ἀπέναντι εἰς τάς δομάς. Ὁ πολιτισμός τῆς Ὁρθοδοξίας ἔχει χαρακτηρισθῆ προσφυῶς ὡς «πολιτισμός τοῦ προσώπου» καί «πολιτισμός τῆς ἀλληλεγγύης». Τό χριστιανικόν εὐαγγέλιον σηματοδοτεῖ μίαν ἀξιολογικήν ἐπανάστασιν εἰς τήν ἱστορίαν τοῦ ἥθους. Εἰς ὅλους τούς ἀνθρώπους ἦτο πλέον ἀνοικτή ἡ ὁδός πρὸς τήν σωτηρίαν. Ἦγνοήθησαν αἱ διακρίσεις μεταξύ Ἰουδαίων καί Ἑλλήνων, ἐλευθέρων καί δούλων, πεπαιδευμένων καί ἀπαιδευτῶν, πλουσίων καί πτωχῶν, ἀνδρῶν καί γυναικῶν. Ἐκαλλιεργήθη ἡ ἰδέα τῆς ἐνιαίας ἀνθρωπότητος, τό κοινοτικόν πνεῦμα καί ἡ ἀδελφосύνη, ἡ ἀγάπη ἀκόμη καί πρὸς τούς ἐχθρούς. Πάντα ταῦτα δέν ἐπετεύχθησαν αὐτομάτως, ἀλλά μέ ὑπομονήν, προσευχήν, ἐσωτερικόν ἀλλά καί ἐξωτερικόν ἀγῶνα. Ὁρθῶς ἔχει γραφῆ ὅτι ἡ κοινωνική μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐκτός ἀπό «μικροδιακονικόν», εἶχε καί «μακροδιακονικόν» χαρακτήρα. Ἐνθυμούμεθα ἅπαντες τόν ἡρωϊκόν Ἰωάννην Χρυσόστομον, τόν μαρτυρικόν προκάτοχον τῆς ἡμῶν Μετριότητος, καί τό ἀγωνιστικόν καί φιλάδελφον φρόνημά του.

Αὐτός ὁ πολιτισμός εἶναι ὁ πυρήν τῆς προτάσεως ζωῆς καί ἐλευθερίας τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τόν σύγχρονον ἄνθρωπον. Ἡ ἀποψις ὅτι τό Ὁρθόδοξον ἦθος εἶναι ἀδύνατον νά βιωθῆ εἰς τό πλαίσιον τῶν συγχρόνων πολιτισμικῶν συνθηκῶν εἶναι τελείως ἀστήρικτος. Καί εἰς τόν σύγχρονον κόσμον, παρά τάς ριζικάς ἀλλαγάς καί τάς ἀλλοτριώσεις,

υπάρχει ή ελευθερία, ή όποία αντίσταται εις κάθε προσπάθειαν αντικειμενοποίησεως του ανθρώπου. Υπάρχει τό μυστήριο, τό νόημα, τό κάλλος. Η φιλοσοφία συνεχίζει νά στοχάζεται τό βάθος των πραγμάτων -«έν βυθῶ γάρ ή ἀλήθεια»-, και νά τρέφεται από τό «θαυμάζειν». Υπάρχει ό θρησκευτικός συγκλονισμός απέναντι εις τό *mysterium tremendum et fascinans*, τό «έξεθαμβήθησαν» των Μυροφόρων ενώπιον του «Ηγέρθη, οὐκ ἔστιν ᾧδε» του Αγγέλου (Μάρκ. 1στ', 6), ή πίστις εις τόν προσωπικόν Θεόν, ή οὐ ζητοῦσα τά ἑαυτῆς ἀγάπη, ή οὐ καταισχύνοῦσα ἔλπις, ό πόθος τῆς αἰωνιότητος. Θέλγει ή τέχνη, ή όποία μεγαλώνει τό μυστήριο του κόσμου, ἀναδεικνύει τό κάλλος, ἀρνεῖται τήν συρρίκνωσιν των πάντων εις τήν χρησιμότητά των. Γοητεύει ή ποίησις, ή όποία εἶναι ό μόνος χῶρος, «ὅπου ή δύναμη του ἀριθμοῦ δέν ἔχει πέ-ραση», ὅπως ἔλεγεν ό Ὀδυσσεύς Ἐλύτης, εἶναι ή ὑπέρβασις τῆς πεζότη-τος και του κυνισμοῦ, εις τόν όποῖον τίποτε ὠραῖον δέν ἀποκαλύπτεται. Ἐξακολουθεῖ νά ισχύη ότι ό ἄνθρωπος δέν ἡμπορεῖ τελικῶς νά εὔρη τήν ἀληθινήν ζωήν, τήν ὑπαρκτικήν πληρότητα, τήν ἀρετήν και τό «εὖ ζῆν» των Αρχαίων, ὅπου και ὅπως ἐκεῖνος θέλει. Δέν ὑπάρχει αὐθεντι-κή ελευθερία ἄνευ τῆς ἀληθείας και ἐκτός τῆς ἀληθείας. «Η ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν η', 32). Ἄθεικτα παραμένουν και τά τῆς Α' Ἐπιστολῆς του Ἰωάννου, ή όποία ἀπεκλήθη «σύνοψις του Εὐαγγελίου»: «Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους ὅτι ή ἀγάπη ἐκ του Θεοῦ ἔστι... Ὁ μή ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τόν Θεόν, ὅτι ό Θεός ἀγάπη ἔστιν» (Α' Ἰωάν. δ', 7-8).

Η χριστιανική πίστις μᾶς ἐδίδαξε νά σκεπτόμεθα μέ αισιοδοξίαν διά τόν ἄνθρωπον, τόν «ἠγαπημένον του Θεοῦ», τόν «ἐλευθερία τετιμη-μένον», κατά τόν Ἰωάννην Χρυσό-στομον, τόν «κεκελευσμένον Θεόν», κατά τήν ρῆσιν του Γρηγορίου του Θεολόγου. Ἐάν βλέπωμεν τόν ἄν-θρωπον ἀπλῶς ὡς βιολογικήν μονάδα, τότε λίαν εὐχερῶς τόν μετατρέ-πομεν εις ἀντικείμενον. Η προσέγγισις του θανάτου ὡς του ὀριστικοῦ τέλους τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ὀδηγεῖ εις συρρικνωτικὰς θεωρήσεις τῆς ζωῆς, εις ποικίλους διχασμούς, και σχετικοποιήσεις, εις ἐγκλωβι-σμόν εις τήν μίαν δῆθεν ἀνυπέρβλητον ἀρνητικότητα και ἀπαισιοδοξί-αν. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά προσεγγίζεται μέ βάσιν τήν θείαν του προ-ἐλευσιν και τόν αἰώνιον προορισμόν του, δηλαδή πάντοτε ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τόν Θεόν.

Ὁ γνήσιος πιστός εἶναι ὑπαρξίς φωτειδής. Γνωρίζει τήν ἐγγύτητα ἀληθείας και κάλλους. Ὁ μακαριστός καθηγητής Νικόλαος Μασού-κας εἶχε γράψει διά τήν ὀρθόδοξον παράδοσιν, ότι τό οἰκουμενικόν πνεῦμα και ό κοσμοπολι-τισμός ἀποτελοῦν τά «οὐσιαστικά χαρακτηρι-

στικά» της. (Ν. Ματσούκα, *Ελληνορθόδοξη παράδοση και δυτικός πολιτισμός*, έκδ. Μήνυμα, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 48). Είναι χαρακτηριστικό ότι, παρά τὰ περί τοῦ ἀντιθέτου θρυλούμενα, ἡ Ἐκκλησία ἐνηγκαλίσθη τὴν τέχνην. Τὰ δημιουργήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης ἀνήκουν εἰς ὅ,τι ἀνώτερον καὶ ὑψηλὸν παρήγαγεν ἡ πεφωτισμένη διάνοια καὶ τὸ καλ-λιτεχνικὸν αἰσθητήριον τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δοξολογικὴ ναοδομία, ἡ εἰκονογραφία, ἡ μικροτεχνία, ἀποτελοῦν αὐθεντικὴν θεολογικὴν γλῶσσαν, ἡ ὅποια πάντοτε παραπέμπει εἰς τὴν ἐσχατολογικὴν ὁρμὴν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, πηγὴν ἐμπνεύσεως διὰ τὴν μεταμορφωτικὴν πορείαν καὶ μαρτυρίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ.

Μέ αὐτάς τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα, ἀγαλλόμενοι καὶ εὐγνωμονοῦντες, ἐκφράζομεν ἅπαξ ἔτι θεομᾶς εὐχαριστίας πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἰδρύματος Βασίλη καὶ Ἐλίτσας Γουλανδρῆ—Μουσείου Νεώτερης καὶ Σύγχρονης Τέχνης διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς παροῦσης ἐκδηλώσεως, πρὸς τοὺς ὁμιλητάς, Ἐξοχωτάτην τέως Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κυρίαν Κατερίναν Σακελλαροπούλου, Ἐλλογιμωτάτην κυρίαν Ἐλένην Γλύκα-τζη-Αρβελέρ, Ἐξοχώτατον κύριον Εὐάγγελον Βενιζέλον, Ἐντιμολογιώτατον κύριον Εὐάγγελον Χρόνην, τὴν ἄψογον συντονίστριαν Εὐγενεστάτην κυρίαν Αἰκατερίνην Λυμπεροπούλου καὶ, βεβαίως, τὸν Ἐντιμολογιώτατον Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Ἰδρύματος, ὁμογάλακτον ἀδελφόν ἐν τῇ Ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης, κύριον Κυριάκον Κουτσομάλλην διὰ τὴν ἀνεκτίμητον συμβολὴν των. Εὐχαριστοῦμεν πάντας ὑμᾶς τοὺς παρόντας καὶ συμπνευματιζομένους διὰ τὴν τιμὴν. Τὸ Μουσεῖον Νεώτερης καὶ Σύγχρονης Τέχνης ἀποκαλύπτει, καὶ θὰ συνεχίσῃ νὰ τὸ πράττει, τὴν δύναμιν καὶ τὸ κάλλος τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας. Εὐχόμεθα εὐκαρπον συνέχισιν τοῦ ἐντυπωσιακοῦ ἔργου τοῦ Ἰδρύματος καὶ τῆς προσφορᾶς τοῦ Μουσείου.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς ἡγαπημένους σας τὴν ζεῖδωρον χάριν τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ.

Εὐχαριστοῦμεν πάλιν καὶ πολλάκις!

Αντιφώνησις
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τό δεῖπνον εἰς τήν Ἀθηναϊκὴν Λέσχην
(9 Μαΐου 2025)

* * *

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Ἱερώνυμε,

Ἐνδοξότατε Πρόεδρε τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀθηναϊκῆς Λέσχης κύριε Κουκουλομμάτη,

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἀρχιερεῖς,

Ἐξοχώτατοι,

Μεγαλειοτάτη,

Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες Ὀφφικιάλαιοι,

Ἐντιμότατα μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀθηναϊκῆς Λέσχης,

Ἐκλεκτοὶ συνδαιτυμόνες,

Χριστὸς Ἀνέστη!

Μετά πολλῆς χαρᾶς εὐρισκόμεθα σήμερον ἀνάμεσά σας, εἰς τό ἐμβληματικόν τοῦτο οἰκοδόμημα τοῦ κέντρου τοῦ κλεινοῦ ἄστεως, διὰ νά συνεορτάσωμεν τήν ἐπέτειον συμπληρώσεως 150 ἐτῶν ἀπό τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀθηναϊκῆς Λέσχης, ἑνός θεσμοῦ μέ λαμπράν ἱστορίαν, ὁ ὁποῖος διηκόνησε πιστῶς τόν πνευματικόν πολιτισμόν καί τήν καλλιέργειαν τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ἀπό τό 1875 μέχρι σήμερον, ἡ Ἀθηναϊκὴ Λέσχη ἐστάθη πυλὼν διαλόγου, συμπνευματισμοῦ, ὑψηλῆς παιδείας καί ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων καί ἰδεῶν, φιλοξενοῦσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς κορυφαίας μορφᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου βίου, τῆς πολιτικῆς, τῆς Ἐκκλησίας, τῶν γραμμάτων καί τῶν τεχνῶν, τῶν ἐπιστημῶν καί τοῦ ἐπιχειρημα-τικοῦ κόσμου, τῆς κοινωνικῆς προσφορᾶς καί τῆς φιλανθρωπίας.

Ἡ Ἀθηναϊκὴ Λέσχη ὑπῆρξε καί παραμένει φορεὺς αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς μνήμης καί ταυτοχρόνως τόπος πνευματικῆς ἐλευθερίας. Μία Λέσχη ὄχι ἀπλῶς «ἀθηναϊκὴ» κατὰ τήν γεωγραφικὴν μόνον ἔννοιαν,

ἀλλά καί κατά τήν ἔννοιαν ἐκείνην, ἡ ὁποία παραπέμπει εἰς τόν πυρῆνα τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος. Τό κλεινόν ἄστν εἶναι ταυτισμένον μέ μίαν μοναδικήν καί παγκόσμιον κληρονομίαν: τό πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐξ οὗ ἐγεννήθη ἡ φιλοσοφία, ἡ τέχνη καί ἡ ἰδέα τοῦ μέτρου, ἡ ἀξία τοῦ διαλόγου καί ἡ σύνθεσις λόγου καί ἀρετῆς, τό «εὐδαιμον» ὡς τό «ἐλεύθερον».

Κάθε ἐπίσκεψις εἰς τās Ἀθήνας, τῶν μεγάλων φιλοσόφων τοῦ Πλάτωνος καί τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ τόπου ἐκπαιδεύσεως τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καί τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, μάς ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος παράδοσις, διεμορφώθη ἀκριβῶς ὡς εὐλογημένον ἀποτέλεσμα δημιουργικῆς συναντήσεως τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ καί τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος. Ὅτι καλλιτέρον καί πολυτιμότερον εἶχεν ὁ ἑλληνικός πολιτισμός ἐνεσωματώθη εἰς τόν κορμόν τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Θεολογίας τῆς. Ἀποτελεῖ βαθεῖαν ἐμπειρίαν καί ἀκλόνητον πεποιθῆσιν τῆς ἡμετέρας Μετριότητος, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας, ἀνεκτίμητος παρακαταθήκη τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἐνεπλουτίσθη, ἀπέκτησε βαθύτερον κοινωνικόν περιεχόμενον, παγκοσμιότητα καί πνοήν αἰωνιότητος ἐντός τοῦ χριστιανικοῦ πνευματικοῦ πλαισίου. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι χώρος θεοσδότου ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ἐκφράζεται ὡς θυσιαστική ἀγάπη πρὸς τόν συνάνθρωπον. Εἰς τό ἐν Χριστῷ καί κατά Χριστόν ζῆν ἐνυπάρχει, μέ βαθύτατον κοινωνικόν περιεχόμενον καί ἀναφοράν εἰς τόν αἰώνιον προορισμόν τοῦ ἀνθρώπου, τό «κατά λόγον» καί «κατ' ἀρετήν» ζῆν τῶν Ἀρχαίων. Εἰς τό πάμφωτον μεγαλεῖον τῆς Ἁγία-Σοφιάς ἐν τῇ πόλει τοῦ Κωνσταντίνου καί τοῦ Ἰουστινιανοῦ, διέλαμψε καί τό φῶς τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι φῶς καί μόνον ὅτι εἶναι φῶς εἶναι ἀλήθεια.

Σήμερον, περισσότερον ἴσως ἀπό ποτέ, ὁ κόσμος διψᾷ διά πραγματικήν ἐλευθερίαν. Ὅχι μίαν ἐλευθερίαν ὡς ἀνέμελον καί εὐδαιμονιστικήν ἀπόδρασιν ἀπό τās ἀνθρωπίνας σχέσεις, τό χρέος καί τήν εὐθύνην, ἀλλά ὡς συμμετοχήν εἰς τόν ἀγῶνα διά τό «κοινόν ἀγαθόν», ὄχι μίαν ἐλευθερίαν ἀτομιστικήν ἀλλά σχεσιακήν, μίαν ἐλευθερίαν ἡ ὁποία ταυτίζεται μέ τήν ἀλληλεγγύην. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἡ Ἐκκλησία δέν παύει νά ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ ἀληθινός πολιτισμός δέν κρίνεται ἀπό τήν τεχνολογικήν πρόοδον, ἀλλά ἀπό τό μέτρον τοῦ ἦθους, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς φροντίδος πρὸς τόν ἐν ἀνάγκαις, τόν ξένον, τόν ἀφανῆ εἰς τόν κόσμον τοῦτον. Χωρίς αὐτό τό μέτρον, πᾶσα ἄλλη πρόοδος παραμένει ἀτελής.

Πάντοτε, ιδίως εις καιρούς δυσχειμέρους, ό κόσμος χρειάζεται φωνάς ύπευθυνότητας. Εις αυτάς ανήκει έξόχως ή φωνή τής Έκκλησίας. Η Έκκλησία παράγει πολιτισμόν ό όποιος έχει πανανθρωπινήν έμβέλειαν. Διέσωσε τά έργα τών αρχαίων Έλλήνων συγγραφέων, χάρις εις αυτήν έπεβίωσε τό Γένος, διέσωσε τήν πίστιν του, τήν γλώσσαν του, τήν ταυτότητά του. Τό Ευαγγέλιόν της εΐναι ζωτική απάντησις εις τάς αναζητήσεις και τάς έλπίδας του ανθρώπου, απελευθερώνει τήν ζωήν από «τά μάταια και ψευδή» και στρέφει τήν ύπαρξίν μας προς τό «έν ού έστι χρεία» (Ακ. ι', 42).

Η Αγία του Χριστου Μεγάλη Έκκλησία ένσαρκώνει και συμβολίζει σήμερα τήν ιδέαν τής οικουμενικότητας, τό πνεύμα του διαλόγου, τόν πολιτισμόν τής ειρήνης και τής καταλλαγής, τήν μέριμναν διά τήν άκεραιοτητα τής δημιουργίας. Αγωνίζεται διά τήν ένότητα τής Χριστιανοσύνης, καλλιεργεί τόν διαθρησκευ-ακόν διάλογον και τήν συνάντησιν μέ τόν σύγχρονον κόσμον, πιστή εις τήν παράδοσιν τών Πατέρων αλλά και μέ όξύ αισθη-τήριον διά τάς περιπετειάς τής ανθρωπίνης έλευθερίας.

Χαιρόμεθα ιδιαιτέρως διότι εις τήν πόλιν τών Αθηνών τό Οικουμενικόν Πατριαρχεϊον έχει σταθεράν παρουσίαν διά του Γραφείου Έκπροσωπήσεώς του. Ο Διευθυντής του, Ίερώτατος Μητροπολίτης Λαοδικείας κύριος Θεοδώρητος, εργάζεται μέ ευγένειαν και διακριτικότητα διά τήν ανάδειξιν τής μαρτυρίας του Οικουμενικου Θρόνου.

Έκλεκτή όμήγυρις, αγαπητοί φίλοι,

Η επέτειος συμπληρώσεως 150 έτών από τής ιδρύσεως τής Αθηναϊκής Λέσχης ύπομνησκει, ότι όσον ό λόγος παραμένει έλεύθερος και άληθής, όσον ό στοχασμός συνομιλεί μέ τήν καρδίαν, όσον ή παράδοσις συμπλέκεται δημιουργικώς μέ τήν πρωτοπορίαν, τόσον θά ύπάρχη προοπτική και μέλλον.

Μέ αυτάς τάς σκέψεις, ευγνώμονες διά τήν ευγενή πρόσκλησιν, ευχαριστούντες διά τήν ευκαιρίαν επικοινωνίας πρόσωπον προς πρόσωπον μετά πάντων ύμών και διά τό ώραϊον δείπνον, συγχαίρομεν και επαινούμεν τήν ιστορικήν Αθηναϊκήν Λέσχην επί τη επετεϊώ τής συμπληρώσεως 150 έτών από τής ιδρύσεώς της, ευχόμενοι όπως συνεχίση νά έμπνέη και νά μεταλαμπαδεύη τάς αξίας τής έλευθερίας του πνεύματος. Μεταφέροντες δέ τήν ευλογίαν τής Αγίας του Χριστου Μεγάλης Έκκλησίας προς πάντας ύμάς και τούς ήγαπημένους σας, επικαλούμεθα έφ' ύμάς τήν φωσφόρον χάριν και τό άπειρον έλεος του Αναστάτου Χριστου.

Προσφώνησις
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τό ἐορταστικόν Πρόγραμμα διὰ τὰ 150 χρόνια ἀπό τήν ἀνέ-
γερσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Πτωχοκομείου
(Ἀμερικανική Σχολή Κλασσικῶν Σπουδῶν, Ἀθήναι, 10 Μαΐου 2025)

* * *

Μακαριώτατε,
 Προσφιλέστατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,
 Ἐξοχώτατοι,
 Ἐντιμολογιώτατοι Ἄρχοντες Ὀφφικιάλιοι
 Ἐκλεκτή ὁμήγυρις,

Χριστός Ἀνέστη!

Μέ αισθήματα βαθυτάτης χαρᾶς καί ἱκανοποιήσεως διὰ τήν συμμετοχήν μας εἰς τήν ὥραϊαν ἀποψινήν ἐπετειακὴν ἐκδήλωσιν, ἐπαινοῦμεν τοὺς διοργανωτὰς καί τοὺς λοιποὺς συντελεστὰς αὐτῆς. Ἦλθομεν ἐν τῇ ἀναστασίμῳ καί χαρμοσύνῳ ταύτῃ περιόδῳ εἰς τό κλεινόν ἄστῦ διὰ νά συνεορτάσωμεν μετὰ τῶν ἐνταῦθα τέκνων καί φίλων τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τήν συμπλήρωσιν 150 ἐτῶν ἀπό τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Ἐλεήμονος Ἐταιρείας Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος εἶναι κτίσμα τοῦ ἀειμνήστου Μεγάλου Ἐθνικοῦ Εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου καί ὑπάρχει τό προσκυνητᾶριον τοῦ προστάτου αὐτοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, τοῦ καί ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου, τοῦ πάτρωνος καί προστάτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τοῦτο ἀναμφιβόλως δικαιολογεῖ μίαν αἴσθησιν ἐγγύτητος καί οικειότητος τῆς ἡμετέρας Μετριότητος μετὰ τοῦ περικαλλοῦς τούτου Ναοῦ τῆς Ἀθηναϊκῆς πρωτευούσης.

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία καί ὁ Πατριάρχης εἶναι βαθύτατα εὐγνώμονες πρὸς τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμον, διὰ τήν φιλάδελφον ἐνέργειαν τῆς παραχωρήσεως τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου πρὸς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, διὰ τῆς ὁποίας ὁ προσφιλέστατος ἡμῖν ἀδελφός ἔγραψεν ὄντως χρυσοῦν σελίδα

εις τὴν ἱστορίαν τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἐκ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐκτενεῖς θὰ ἀναπέμπωνται δεήσεις καὶ θερμαὶ ἰκεσίαι πρὸς τὸν Κύριον τῆς δόξης ὑπὲρ ὑγείας καὶ μακροημερεύσεως τῆς πολυφιλήτου εἰς ἡμᾶς Μακαριότητός του, ὑπὲρ εὐσταθείας τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς εὐημερίας καὶ προόδου τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος αὐτῆς.

Φιλεύσπαχνος καὶ ἐλεήμων ὑπάρχει ὄντως ὁ Κύριος τῆς δόξης, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀξιῶνει νὰ ἐορτάσωμεν τὴν ἐπέτειον τοῦ Ἱεροῦ τούτου Ναοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὸ πρότυπον τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς διακονίας τῶν ἀδελφῶν, τοῦ ἱεράρχου τῶν Μύρων Νικολάου τοῦ Θαυματουργοῦ. Λέγεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἡ τῶν τοῦ Χριστοῦ Πενήτων Ἐκκλησία, ἡ πάντοτε εἰς τὰς καρδίας τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν δοξαζομένη Μήτηρ τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ διακονικοῦ πνεύματος τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐορτάζοντες τὴν ἐπέτειον τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, μνημονεύομεν τοὺς κτίτορας καὶ ἀνακαινιστάς, τοὺς δωρητάς καὶ εὐεργέτας αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι προβάλλουν διὰ τοῦ παραδείγματός των, ὅτι ὁ Χριστιανὸς δύναται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς προκλήσεις καὶ τὰς ἀλλοτριωτικὰς δυνάμεις ἐκάστης ἐποχῆς, τὸν μονομερῆ προσανατολισμὸν τῶν κοινωνιῶν εἰς τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν προσκόλλησιν εἰς τὸ «ἐγώ», διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ἀλληλεγγύης. Εἴη ἡ μνήμη αὐτῶν αἰωνία καὶ ἀληστος!

Ταυτοχρόνως δέ, θαυμάζοντες τὸν ἀποκατασταθέντα διάκοσμον τῆς Ἐκκλησίας, δαπάναις τοῦ μεγάλου Εὐεργέτου κ. Νικολάου Πατέρα καὶ τῆς ἀειμνήστου μητρὸς αὐτοῦ Ἀναστασίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει αἰσθητικὴν αὐτοῦ, δοξάζομεν τὸν Θεὸν τῶν θαυμασίων, διὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τῶν ἀνθρώπων, καθὼς τὸ κτιστὸν δοξάζει τὸν Ἄκτιστον καὶ μαρτυρεῖ τὴν εὐσέβειαν τοῦ Γένους ἡμῶν.

Ἐκλεκτοὶ παρόντες,

Ἡ σημερινὴ ἐκδήλωσις τόσον διὰ τῶν ἐμβριθῶν καὶ ἄριστα τεκμηριωμένων εἰσηγήσεων τῶν ἐκλεκτῶν καὶ εἰδικῶν ἐπὶ τούτῳ ἐπιστημόνων, ὅσον καὶ διὰ τοῦ μουσικοῦ αὐτῆς προγράμματος, προσέδωκεν εἰς τὴν ἐπέτειον τοῦ Ἱεροῦ μας Ναοῦ ἰδιαίτεραν λάμψιν. Συγχαίρομεν ἐγκαρδῶς ἅπαντας τοὺς συντελεστάς τῆς παρούσης ἐκδηλώσεως, μέ πρῶτον τὸν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Λαοδικείας κ. Θεοδώρητον, Διευθυντὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Γραφείου Ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ ὁποῖος, μὴ φειδόμενος χρόνου καὶ κόπου, ἀναλίσκεται εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν φιλόκαλον φροντίδα

τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῇ συνδρομῇ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ συνεργατῶν. Εἰλικρινῶς εὐχαριστοῦμεν τόν Ἱερώτατον ἀδελφόν, τόσον διά τήν ὀργάνωσιν τοῦ ὅλου ἐπετειακοῦ προγράμματος, ὅσον καί διά τήν μαρτυρίαν ἐνότητος καί συναλληλίας, τήν ὅποιαν ἀθορύβως καί διακριτικῶς δίδει διά τῆς παρουσίας αὐτοῦ εἰς τήν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Θρόνος τῆς Κωνσταντινοπόλεως χαίρει, καθῶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἁγίου Λαοδικείας, εὔρε τόν γεφυροποιόν, τόν εὐγενῆ καί ἀκάματον ἐργάτην τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου.

Περαίνομεν τόν λόγον, εὐχαριστοῦντες τόσον διά τήν τιμητικὴν πρόσκλησιν, ὅσον καί διά τήν ἀρτίως ὀργανωθεῖσαν ἐκδήλωσιν. Συγχαίρομεν ἅπαξ ἔτι τούς Ἑλλογιμωτάτους εἰσηγητάς, τούς μουσικούς καί τούς λοιπούς συντελεστάς αὐτῆς. Ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἐπέτειος θά παραμεινῆ ἀνεξίτηλος εἰς τήν καρδίαν τῆς ἡμετέρας Μετριότητος, ὡς σύμβολον συμπνοίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνδεδεμένη ἐσαεὶ μέ εὐγνωμοσύνην πρὸς ὅσους συνέβαλαν εἰς τήν παραχώρησιν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου Ναοῦ εἰς τήν Κωνσταντινουπολίτιδα Ἐκκλησίαν.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, μεταφέροντες πρὸς πάντας ὑμᾶς τήν χάριν καί τήν εὐλογίαν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, εὐχόμεθα εἰς ὅλους πλουσίαν τήν χάριν καί τό ἔλεος τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου τῆς Δόξης καί Θεοῦ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Χριστός Ἀνέστη!— Ἀληθῶς Ἀνέστη!

Ὁμιλία
τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Νικολάου
Πτωχοκομείου
 (Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου, 11 Μαΐου 2025)

* * *

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, λίαν ἀγαπητὴ ἐν Χριστῷ Ἀδελφὲ καὶ Συλλειτουργγὲ κ. Ἱερώνυμε,
 Ἱερώτατοι Ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς,
 Ἐντιμολογιώτατοι Ἄρχοντες τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας,
 Εὐλεβέστατοι Κληρικοὶ καὶ λοιπὸν προσφιλέστατον ἐκκλησίασμα,
 Χριστὸς ἀνέστη!

Μέσα εἰς τὴν φαιδρὰν καὶ ὀλόφωτον ἀτμόσφαιραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν τετάρτην ἀπὸ τοῦ Πάσχα Κυριακὴν, ἀξιούμεθα νὰ ὑπαντήσωμεν ἐνταῦθα ἀλλήλους εἰς ὥραν προσευχῆς καὶ λογικῆς πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ζωῆς λατρείας! Εἶναι καὶ ἡ σημερινὴ συνάντησις καὶ εὐχαριστιακὴ σύναξις μας ἓνα πολύτιμον δῶρον τοῦ Ἀναστάντος πρὸς πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸ ὅποῖον καὶ Τοῦ εἴμεθα βαθύτατα εὐγνώμονες! Καὶ ἐνῶ τὸ ἡμερολόγιον σημειώνει 11^{ην} Μαΐου, δηλ. τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐνθυμούμεθα τὰ γενέθλια, ἤτοι τὰ ἐγκαίνια τῆς Βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐρίσκεται εἰς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας, κομίζων τὴν εὐλογίαν ἱερᾶς καὶ περιδόξου ἀφ' ἑνός, ἀλλὰ καὶ σταυρικῆς ἀφ' ἑτέρου, ἱστορίας δεκαεπτὰ ὀλοκλήρων αἰώνων! Ἱστορίας τοῦ Γένους, ἱστορίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἱστορίας τῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἱστορίας τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων, ἱστορίας τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ὁμολογητῶν, τῶν Ὁσίων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων!

Καὶ μαζὶ μὲ τὴν εὐλογίαν τῆς πρωτευθύνου Καθέδρας, καὶ τὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης τῶν ὀλίγων σημερινῶν φρουρῶν τῆς τιμαλφοῦς προγονικῆς κληρονομίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀμετροῦτων ἐκ τῆς ἄλλης ὄχθης ἀοιδίμων κληροδοτῶν τῶν ἱερῶν ἡμῶν καὶ τῶν ὀσίων! Διότι δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ διαχωρίσωμεν τοὺς μὲν ἀπὸ τοὺς δέ. Ὅλοι, καὶ ἡμεῖς οἱ

ζῶντες καὶ οἱ κεκοιμημένοι πατέρες καὶ προκάτοχοί μας, ζῶμεν ἐν τῷ Ἀναστάντι καὶ αἰώνιως Ζῶντι Χριστῷ καὶ ἐν τῇ διαχρονικῇ συνεχείᾳ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, καὶ κοινὴν ἔχομεν πά-ντοτε τὴν πίστιν, τὴν φωνήν, τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἐλπίδα! Ἐξ ὀνόματος πάντων ἡμῶν λοιπόν, χαίρετε, Ἀδελφοί! Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε καὶ εἰρηνεύετε, ὑγιαίνοντες τὴν κατ' ἄμφω, οἰκοδομούμενοι ἰσχυρῶς ἐπὶ τὸν κείμενον θεμέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ καρποφοροῦντες πλουσίως εἰς θεοφιλεῖ ἔργα ἀρετῆς, ἀγάπης καὶ ἀγιασμοῦ!

Ἀφορμὴν τῆς παρουσίας ἐπισκέψεως ἡμῶν εἰς τὸ ἰοστεφές Ἄστν ἀπετέλεσε ἡ ἀγομένη ἐπέτειος ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅστις περιῆλθεν ἐσχάτως εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς εὐλογημένης ἐκείνης ὥρας δὲν εἶχεν ἴδιον λατρευτικὸν χώρον εἰς τὴν Πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καθηκόντως ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν τὰς ἀπὸ καρδίας θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας πρὸς Ὑμᾶς, ἅγιε Ἀδελφέ, Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμε, ὁ ὁποῖος, κατανοῶν τὴν ἀνάγκην καὶ συμμεριζόμενος τὴν ἐπιθυμίαν, ἐκθύμως συνηγορήσατε καὶ πλεῖστα ἐνηργήσατε φιλαδέλφως, ὥστε ἡ περίφημος, ἱστορικὴ καὶ θεοφιλῶς ἐπὶ ἑκατὸν ἐξήκοντα ἡδὴ ἔτη ἐργαζομένη «Ἐλεήμων Ἐταιρεία Ἀθηνῶν», εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του ἀνήκεν ὁ Ναὸς αὐτός, νὰ παραχωρήσῃ τοῦτον εἰς τὴν ποτνίαν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Παραλλήλως, τὰς θερμὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐαρέσκεϊαν, διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν ἀπευθύνομεν πρὸς τὸ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀξιότιμου κ. Σπυριδῶνος Χαμακιώτου ἐντιμον Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς «Ἐλεήμονος Ἐταιρείας Ἀθηνῶν» διὰ τὴν γενναιόφρονα πράξιν τῆς παραχωρήσεως.

Αἰωνία καὶ ἐν εὐλογίαις νὰ εἶναι ἡ μνήμη τῶν ἀοιδίμων ἰδρυτῶν τῆς «Ἐλεήμονος Ἐταιρείας Ἀθηνῶν» Γεωργίου Βακαλοπούλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ κτήτορος τοῦ Ναοῦ Μεγάλου Ἐθνικοῦ Εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ, καθὼς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Νικολέτας, χάριν τῆς ὁποίας καὶ ἀφιερῶθη οὗτος εἰς τὸν προστάτην τῆς Ἁγίου Νικολάου! Αἰωνία ἐπίσης νὰ εἶναι ἡ μνήμη ὅλων ὅσοι ὑπῆρξαν συνδρομηταί, ἀφιερῶται καὶ εὐεργεταί τοῦ Ναοῦ καὶ ὅσων θεοφιλῶς δικήνησαν ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν διαρρέυσασαν ἑκατονταπεντηκονταετίαν ὡς Ἱερεῖς, Ἐπίτροποι, ἱεροψάλται, νεωκόροι καὶ λοιποὶ θεοσεβεῖς συνεργάται.

Ὁ Ναός, κάλλιστον ἀρχιτεκτόνημα μεταβυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ἀποτε-

λει ἀληθὲς κόσμημα τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον ἐπ' ἐσχάτων ἀνεστήλωσε καὶ ἐξωραΐσε σπουδαίως ἢ φιλογενῆς γενναιοδωρία τοῦ ἐφοπλιστοῦ κ. Νικολάου Πατέρα, Ἀρχοντας Εὐταξίου τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τοῦ ὁποῖου τὸν δίκαιον ἔπαινον καὶ αὐθις δημοσίως ἐξαγγέλλομεν.

Ἀλλὰ δὲν θὰ ἤμεθα δίκαιοι, ἐὰν παρεσιωπῶμεν τὴν ὥραν ταύτην τὴν σπουδαίαν συμβολὴν τοῦ ἀγαπητοῦ Ἀδελφοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Θεοδωρήτου, Διεθνητοῦ τοῦ ἡμετέρου Γραφείου Ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Ἀθήναις, τόσον διὰ τὴν αἰσίαν ἐκβασιν τῆς ὑποθέσεως τῆς παραχωρήσεως, ὅσον καὶ διὰ τὸν φιλόκαλον ἐξωραϊσμόν καὶ τὸν πλήρη ἐξοπλισμόν καὶ τὴν εὐρυθμον λειτουργίαν τοῦ Ναοῦ, ὡς καὶ διὰ τὴν διοργάνωσιν τοῦ σεμνοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Ἑκατονταπεντηκονταετηρίδος. Ὁ ἅγιος Ἀδελφός, ἐν συνέσει πάντοτε καὶ σοφία κινούμενος, κατορθώνει ἐπιτυχίας ἀξίας θαυμασμοῦ, διὰ τὰς ὁποίας καὶ σεμνύνεται ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία.

Τὸ ἔτος τὸ ὁποῖον διανύομεν, καθὼς γνωρίζετε, σηματοδοτεῖ, ἀγαπητοί, τὴν συμπλήρωσιν χιλίων ἑπτακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐν Νικαία συγκλήσεως τῆς Ἁγίας Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἀκόμη δὲν ἦτο ἐτοίμη ὡς ἡ νέα Πρωτεύουσα τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ὁ μεγάλοπνους ἐκεῖνος Αὐτοκράτωρ, ὁ Πατὴρ τῆς Ρωμηροσύνης Ἅγιος Κωνσταντῖνος, ὁ κατὰ λόγον δικαιοσύνης καὶ ὡς Ἰσαπόστολος κατόπιν ἀναγνωρισθεὶς, συνεκάλεσε εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας τὴν Σύνοδον τῶν Ἁγίων 318 Θεοφόρων Πατέρων, προκειμένου νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἡ δεινὴ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου καὶ ἄλλαι αἰρέσεις. ὡς ἡ τῶν Σαβελλιανῶν, τῶν Νοβατιανῶν καὶ τῶν Παυλιανῶν ἢ Σαμοσατιανῶν, καθὼς καὶ τὸ Μελιτιανὸν Σχίσμα. Ἀγλαὸς καρπὸς τῆς Συνόδου ὑπάρχει τὸ ἱερὸν Σύμβολον τῆς Πίστεως (τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα του), τὸ ὡς Σύμβολον Νικαίας γνωστόν, τὸ ὁποῖον συνεπλήρωσε ἀργότερον ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγία Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ γνωρίζεται πλέον ὡς Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀποτελεῖ ἀμετακίνητον θεμέλιον τῆς εὐσεβείας. Ἐτερος καρπὸς εἶναι οἱ ἐκδοθέντες εἴκοσι Ἱεροὶ Κανόνες καθὼς καὶ ἡ ἀπόφασις περὶ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἡ ὁποία ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν μέχρι τότε σύγχυσιν καὶ πολυμορφίαν. Βάσει αὐτῆς, τὴν ὁποῖαν ἡ κατ' Ἀνατολὰς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πάντοτε τηρεῖ ἀπαράτρωτον, εἶχομεν κοινὴν ἐπιθυμίαν μετὰ τοῦ ἀπελθόντος Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου νὰ προσαρμοσθῇ καὶ ἡ Δύσις, ὥστε ὄχι μόνον νὰ ὑπάρχη ἀρμονία, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀποφευχθοῦν πλεῖστα ὅσα προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν οἰκογένειες ἐκ μικτῶν γάμων,

κυρίως εις τὴν ἀνὰ τὸν κόσμον Διασποράν. Παράδειγμα ἐπιτυχημένον εἶναι τὸ ἰσχυρὸν ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἀδεία τοῦ Βατικανοῦ, οἱ πιστοὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας συνορτάζουν τὸ Πάσχα μετὰ τῶν Ὁρθόδοξων καὶ ὑπάρχει πλήρης ἀρμονία, χωρὶς τὴν παραμικρὰν δογματικὴν σύγχυσιν ἢ λειτουργικὴν σύμπραξιν, παρὰ τὰς ἀκουόμενας ἀνευθύνως παρὰ τινων καχυπόπτων εὐθυνὰς κενοφωνίας. Ἐχομεν τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ ὁ διάδοχος τοῦ ἀειμνήστου Φραγκίσκου νέος Πάπας τῆς Ρώμης θὰ διακατέχεται ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιθυμίας καὶ ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν νὰ προβῶμεν εἰς σχετικὴν συνεννόησιν καὶ ἀπόφασιν. Οὕτως ἢ ἄλλως ἡ Ἁγία Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀποτελεῖ βαρικόν καὶ αἰώνιον ὁδοδείκτην Πίστεως τόσον διὰ τὴν εὐσεβοῦσαν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν, ὅσον καὶ διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Δύσιν, ἀκόμη καὶ διὰ τὰ συντηρητικότερα σχήματα τῶν Διαμαρτυρομένων. Ἐχει πάντοτε πολλὰ νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς ὅσους «Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται» καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον.

Προχθὲς ἀκόμη εἶχομεν τὴν χαρὰν νὰ κηρύξωμεν τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν Διεθνoῦς Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τὴν Ἀττάλειαν τῆς Πισιδίας μὲ θέμα: «Ἐεκινώντας ξανά ἀπὸ τὴν Νίκαιαν -Ἡ Σημασία τῆς Ἐνσαρκώσεως εἰς τὴν Σύγχρονον Θεολογίαν». Ἀσφαλῶς θὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλα. Τὸ φρέαρ τῆς Θεολογίας τῆς Νικαίας εἶναι βαθὺ καὶ ἀνεξάντλητον! Εἶθε αἱ εὐχαὶ τῶν Ἁγίων αὐτῆς Πατέρων, τοὺς ὁποίους θὰ ἐορτάσωμεν μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας, νὰ μᾶς συνοδεύουν εἰς τὴν μόνιμον προσπάθειάν μας νὰ πορευόμεθα μὲ συνέπειαν ἐπὶ τῶν ἰχνῶν των καὶ νὰ κρατοῦμεν τὴν καλὴν ὁμολογίαν τῆς Πίστεως, τὴν ὁποίαν θεοφωτίστως ὡς σωτήριον κληρονομίαν μᾶς παρέδωκαν. Ἡ Ἐκκλησία μας, διακρατοῦσα τὴν Θεοπαράδοτον, Ἀποστολικήρυκτον καὶ Συνοδικῶς Ἀγιοπατεροδιευκρίνιστον εὐσεβῆ Πίστιν εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Ὁμοούσιον καὶ Ἀδιαίρετον καὶ Ζωοποιὸν Τριάδα, τὸν Ἕνα καὶ Μόνον Ἀληθινὸν Θεόν, εἶναι ἡ ἀληθὴς Κολυμβήθρα τῆς Βηθεσδᾶ, περὶ τῆς ὁποίας ὁ λόγος εἰς τὸ ἀναγνωσθὲν εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα τῆς θεραπείας τοῦ Παραλυτικοῦ. Μὲ μίαν οὐσιώδη διαφορὰν: Δὲν ἀναμένει κατὰ καιροὺς Ἄγγελόν τινα νὰ ταράξῃ τὸ ὕδωρ διὰ νὰ σπεύσῃ ὁ πρῶτος «τυχερὸς», οὕτως εἰπεῖν, νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ θεραπευθῇ, ἀλλ' ἔχει μόνιμον τὸν Μεγάλῃς Βουλῆς Ἄγγελον, ὁ ὁποῖος «δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος» θεραπεύει τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ἀναγεννᾷ πάντα προσερχόμενον, καὶ πρῶτον, καὶ δεύτερον, καὶ πολλοστόν, καὶ χαρίζει εἰς ὅλους τοῦ βαπτιζομένους ὄχι πρόσκαιρον ὑγείαν, ἀλλὰ αἰώνιον ζωὴν καὶ σωτηρίαν. Δόξα τῷ Θεῷ, περιθώριον παραπόνου ὡς ὁ Παράλυτος τοῦ Εὐαγγελίου δὲν ἔχομεν, διότι καὶ Ἄνθρωπον ἔχομεν διὰ νὰ μᾶς ἐμβάλῃ εἰς τὸν «Οἶκον τοῦ

Ἐλέους» ἢ «Οἶκον τῆς Χάριτος», ὅπως μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα Βηθεσδᾶ, τὸν Υἱὸν τοῦ Ἄνθρώπου, τὸν Ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ Θεὸν-Λόγον, καὶ μυρίους χειραγωγοὺς διαθέτομεν, τοὺς Θεοφόρους Πατέρας, καὶ ἀναριθμήτους ἀντιλήπτορας, τοὺς Ἁγίους Πάντας, μὲ ἐπικεφαλῆς αὐτῶν τὴν Κεχαριτωμένην Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, τὴν Μητέρα τοῦ Φωτός καὶ ὅλων τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας!

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν ὅμως νὰ σᾶς καταπονήσωμεν διὰ περισσοτέρων! Εὐχόμεθα ὁ ἱερός οὗτος Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, νὰ εἶναι πάντοτε ἡ χρυσὴ γέφυρα ἀγάπης καὶ εἰρήνης, ἡ συνδέουσα λειτουργικῶς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μητροῦς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον εἰς τὸ διηνεκές θὰ δοξάζεται καὶ θὰ μεγαλύνεται τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας Του! «Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργομένην ἐν ἡμῖν, Αὐτῷ ἢ δόξα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰῶνων. Ἀμήν!» (Ἐφ. 3,20–21).

Χαιρετισμός
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατά τὴν τελετὴν ἀπονομῆς ὑποτροφιῶν τοῦ Προγράμματος
«Τιμῶντας τοὺς Κωνσταντινουπολίτες Δασκάλους μας» καὶ τοῦ
Εἰδικοῦ Βραβείου «Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος» τοῦ
Ὁμίλου PeopleCert
(Ζάππειον, 16 Μαΐου 2025)

* * *

Τιμώτατοι ἀδελφοί Τεράρχαι,
 Ἐξοχώτατε κύριε Πρόεσβυ,
 Ἐντιμολογιώτατοι Ἄρχοντες Ὀφφικιάλιοι,
 Ἐντιμότατε κύριε Πρόεδρε τοῦ Ὁμίλου PeopleCert,
 Ἐντιμότατε κύριε Παπαλιάρη, Πρόεδρε τοῦ Σ.Υ.Ρ.Κ.Ι.,
 Ἐλλογιμώτατοι ὀμιληταί,
 Ἀγαπητοὶ ὑπότροφοι καὶ λοιποὶ βραβευθέντες,
 Τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,
 Κυριαὶ καὶ Κύριοι,

Χριστὸς Ἀνέστη!

Μέ αισθήματα χαρᾶς συμμετέχουμε, τό ὥραϊο αὐτό ἀπόγευμα τοῦ Μαΐου, στήν τελετὴ ἀπονομῆς τῶν ὑποτροφιῶν τοῦ Προγράμματος «Τιμῶντας τοὺς Κωνσταντινουπολίτες Δασκάλους μας», καὶ τοῦ Εἰδικοῦ Βραβείου «Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος». Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἰδέα καὶ προσφορά τοῦ Ἐντιμωτάτου Ἰδρυτοῦ καὶ Προέδρου τοῦ Ὁμίλου PeopleCert, γόνου τῆς ἐνταῦθα Ὁμογενείας, κυρίου Βύρωνος Νικολαΐδου, πρὸς τόν ὁποῖον ἐκφράζουμε τόν δίκαιον ἔπαινον τῆς ἡμῶν Μετριότητος.

Εἴμαστε πολὺ συγκινημένοι γιά τό γεγονός ὅτι τιμῶνται σήμερα τρία τέκνα τῆς Ὁμογενείας, τρεῖς ἀείμνηστοι διδάσκαλοι καὶ καθηγητές, οἱ ὁποῖοι μέ τίς γνώσεις τους, τὴν ἀγάπη τους γιά τοὺς μαθητές καὶ τίς μαθήτριες, τό ἦθος καὶ τὴν ἀφοσίωσή τους στήν ἱερὴ ἀποστολή τους, ἔγραψαν τὰ ὀνόματά τους μέ χρυσᾶ γράμματα στήν ἱστορία

τῆς ἐκπαίδευσης τῆς Ρωμοσύνης. Οἱ τρεῖς καθηγητές μας, ὁ Εὐστάθιος Ἀρσενιάδης, ὁ Ἰμβριος Χαραλάμπης Χριστοφορίδης καί ὁ Ἰσίδωρος Παπίνης, μετέδωσαν στά παιδιά μας, μαζί μέ τίς γνώσεις, καί πολὺτιμες ἀξίες, δίδαξαν μέ τό παράδειγμά τους ὅτι πρῶτιστος σκοπὸς τῆς ζωῆς μας εἶναι ἡ προσφορὰ πρὸς τὸν συνάνθρωπο καί τό Γένος. Ἦταν αὐθεντικοὶ δάσκαλοι, γιατί χαρακτηρίζε καί τοὺς ἴδιους «πνεῦμα μαθητείας», πιστότητος στίς παραδόσεις μας, γνήσιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν πνευματικὴ πρόοδο τῶν μαθητῶν τους. Οὐσιαστικῶς, στά σχολεῖα μας, διδάσκαλοι καί μαθητές «συμμαθήτευαν» στήν παράδοσή μας, σέ αὐτό τό ἀδιαπραγμάτευτο στοιχεῖο τῆς ταυτότητός μας.

Μέσα στίς σύγχρονες πολιτισμικές, τεχνολογικές καί κοινωνικές ἐξελίξεις, οἱ ὁποῖες ἐπηρεάζουν εἰς βάθος τὸν ρόλο τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καί τοῦ μαθητοῦ, δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ «δασκάλου» καί τοῦ «μαθητοῦ» ἀποτελεῖ μία μεγάλη κατάκτηση, ἡ ὁποία δέν ἐπιτρέπεται νά ἐξαφανισθῆ. Τό διακύβευμα γιὰ τὴν ἐποχή μας, μέ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης, τὴ χαρτογράφηση τοῦ DNA, τὴ μελέτη τοῦ ἐγκεφάλου, τὴν τεχνητὴ νοημοσύνη καί ἄλλα πολλὰ κατορθώματα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, εἶναι τό πῶς οἱ νέες κατακτήσεις θά καταστοῦν ὄχημα παιδείας ἐλευθερίας, πνευματικῆς ἀνύψωσης τοῦ ἀνθρώπου, πηγὴ ἡθους ἀλληλεγγύης. Ἡ ἀλήθεια τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, τό δέον, αὐτό πού ὀφείλει νά εἶναι ὁ ἀνθρώπος, δέν συμπίπτει ἀναγκαστικῶς μέ τὴν κυρίαρχη εἰκόνα γιὰ τὸν ἀνθρώπο πού κυριαρχεῖ σέ μία ἱστορικὴ στιγμή.

Ποτέ στήν ἱστορικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητος οἱ πνευματικὲς ἀξίες δέν ὑπῆρξαν αὐτονόητες. Πάντοτε ἡ κατάκτηση καί πραγμάτωσή τους ἦταν ὑπόθεση προσωπικῆς δέσμευσης, ἀγῶνων καί αὐτοθυσίας. Σήμερα βεβαίως, διατυμπανίζεται τεχνηέντως ὅτι ἡ ἐλευθερία μας δέν συμβιβάζεται μέ ὑποχρεώσεις καί δεσμεύσεις. Ἐνώπιον τῶν τάσεων αὐτῶν, ἕνας ἀπὸ τοὺς κεντρικοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας, εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς πνευματικῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου, μέ στόχο τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς ἠθικῆς τῆς εὐθύνης, ἡ ὁποία θά ἀντιτάσσεται στήν ἀστάθεια τῆς ἀνθρωπίνης ὑπόστασης. Δέν εἶναι δυνατόν νά θεωροῦνται ἐλεύθεροι ὅσοι εἶναι ἔρμαιο τῶν παθῶν καί τῶν παρορμησέων τους. Ἰσχύει ἐδῶ ἡ ἀρχή: «Ὅσο πῖο ἐλεύθερος εἶναι ὁ ἀνθρώπος, τόσο πῖο δεσμευμένος καί προβλέψιμος εἶναι». Εἴμαστε κληρονόμοι ἑνός μεγάλου πολιτισμοῦ, στὸν πυρῆνα τοῦ ὁποίου ἀνήκουν πνευματικὲς ἀξίες μέ παγκόσμια ἐμβέλεια. Ἡ μέριμνα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γι' αὐτὸν τὸν πολιτισμὸ «ἀληθεστάτης ἐλευθερίας», γιὰ τὴν προαγωγή τῆς θύραθεν καί

τῆς ἐν Χριστῷ παιδείας, εἶναι ἀρρήκτως συνυφασμένη μέ τήν ἱστορία καί τή διαχρονική μαρτυρία του.

Προφανέστατα δέν ὑπάρχει μέλλον, ἐάν δέν διασώζωνται οἱ πνευματικές ἀξίες καί ἡ ἐμπιστοσύνη στήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, πού φωτίζει τόν νοῦ καί τήν καρδιά μας, ἐμπνέει τίς δημιουργικές μας δυνάμεις καί διευρύνει τούς ὁρίζοντες. Χωρίς ἀνοικτοσύνη, κλεισμένοι στόν μικρόκοσμό μας, δέν ὠφελοῦμε κανένα, οὔτε κἀν τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι οἱ ἀείμνηστοί δάσκαλοί μας θά ἀποτελέσουν γιά τούς βραβευθέντες σήμερα νέους μας πρότυπο ζωῆς. Οἱ γονεῖς σας, ἡ Ὁμογένεια, ὅλοι ἐμεῖς, ἀγαπητοί βραβευθέντες, προσδοκοῦμε ἀπό ἐσᾶς, καί εὐρύτερα ἀπό τή νέα γενιά, νά ἀναδειχθῆτε ἀξιοί φορεῖς καί συνεχιστές αὐτῆς τῆς τιμαλφούς πνευματικῆς παρακαταθήκης, τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ρωμισύνης, μέ βαθιά ριζωμένη στήν καρδιά σας τήν ἀγάπη γιά τήν Πόλη μας, τήν Πόλη τοῦ πνεύματος καί τῆς πνευματικότητος, τοῦ πολιτισμοῦ καί τῶν πολιτισμῶν, τήν ἱστορική καί ἀμετακίνητη Καθέδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπό τήν ὁποία ἐκπορεύεται πρὸς τήν Οἰκουμένη τό Εὐαγγέλιο τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐλπίδος, τό μήνυμα τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἀλληλεγγύης.

Ἐκλεκτοί παρόντες,

Ἰδιαίτερη συγκίνηση, χαρά καί ὑπερηφάνεια αἰσθανόμαστε σήμερα γιά τό γεγονός ὅτι ἓνα ἐκλεκτό τέκνο τῆς Πόλης μας, σάρξ ἐκ τῆς σαρκός της, ὁ Ἐντιμότατος καί προσφιλέστατος κύριος Γεώργιος Παπαλιάρης, Πρόεδρος τοῦ Σ.Υ.Ρ.Κ.Ι. καί τῆς Μεγαλωνύμου Κοινότητος Σταυροδρομίου, τιμᾶται μέ τό Εἰδικό Βραβεῖο «Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος», γιά τήν μακροχρόνια προσφορά του στήν Ὁμογένεια, τή συνεχή καί πολýκαρπη διακονία τῶν κοινοτικῶν πραγμάτων, γιά τήν πάντοτε ἀποτελεσματική συμμετοχή του στήν ἐπίλυση τῶν Ὁμογενειακῶν θεμάτων. Γνωρίζουμε τόν ἀγαπητό Γεώργιο ἀπό τά παιδικά του χρόνια· ἔχει διασώσει μέσα του ὅλα τά χαρακτηριστικά τοῦ γνήσιου τέκνου τῆς Ρωμισύνης, τιμότητα, προσήνεια καί ἐργατικότητα, εἶναι πάντοτε πρόθυμος «καλῶν ἔργων προῖστασθαι». Τόν συγχαίρουμε πατρικῶς γιά τή βράβευση αὐτή καί εὐχαριστοῦμε εἰλικρινῶς τόν Ἐντιμότατο Πρόεδρο τοῦ PeopleCert κύριο Νικολαΐδη καί τή σχετική Ἐπιτροπή γιά τήν ὁμόφωνη ἀπόφασή τους νά ἀπονεμηθῆ τό Εἰδικό Βραβεῖο «Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος» στόν Γεώργιο Παπαλιάρη.

Ἐμπλεοὶ αἰσθημάτων εὐφροσύνης καί ἱκανοποιήσεως, βέβαιοι ἀκλονήτως γιά τό παρόν καί τό μέλλον τῆς Ὁμογενείας, ἐκφράζουμε

ἀκόμη μία φορά τὰ συγχαρητήριά μας πρὸς τὸν Ἐντιμότατο κύριο Βύρωνα Νικολαΐδη καὶ πρὸς ὅλους τοὺς προθύμους συνεργάτες του, γιὰ τὴν ὀργάνωση αὐτῆς τῆς ὥραίας ἐκδηλώσεως, πρὸς τοὺς ὁμιλητές, πρὸς τὴ Διεύθυνση τοῦ Ζαπτείου γιὰ τὴ φιλοξενία, πρὸς τοὺς Τιμιωτάτους ἀδελφούς Ἱεράρχες, πρὸς τὸν κύριο Παπαλιάρη καὶ τοὺς βραβευθέντες φοιτητές καὶ φοιτήτριες, καὶ ἐπικαλούμαστε πρὸς ὅλους ἐσᾶς τοὺς παρόντας καὶ συναγαλλομένους τῆ χάρι καὶ τὸν φωτισμό τοῦ Ἀναστά-ντος Χριστοῦ.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν προσοχή σας!

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίας Τριάδος Πέραν
ἐπὶ τῇ 150ῇ ἐπετείῳ ἰδρύσεως τοῦ Ζαππείου Παρθεναγωγείου
(Τετάρτη, 21 Μαΐου 2025)

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἀρχιερεῖς,
 Ἐλλογιμωτάτη συντονίστρια,
 Ἱερώτατε ἀδελφέ ἅγιε Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Ἀρχιερατικῶς Προϊστά-
 μενε τῆς Περιφερείας Σταυροδρομίου,
 Ἐντιμολογιώτατοι Ἄρχοντες,
 Ἐλλογιμώτατε κύριε Πρόεδρε τῆς Μεγαλωνύμου Κοινότητος Σταυ-
 ροδρομίου μετὰ τῶν συνεργατῶν σας,
 Ἐλλογιμώταται κυρίαί διευθύντριαι τοῦ Γυμνασίου-Λυκείου καί τοῦ
 Δημοτικοῦ-Νηπιαγωγείου τοῦ Ζαππείου μετὰ τῶν καθηγητῶν, δι-
 δασκάλων καί λοιποῦ προσωπικοῦ τοῦ Σχολείου,
 Ἐλλογιμώταται ἐκπρόσωποι τοῦ Συνδέσμου Ἀποφοίτων Ζαππείου
 καί τοῦ Συλλόγου Ζαππίδων Ἀθηνῶν,
 Ἀγαπηταί μαθήτριάι, ἀγαπητοί μαθηταί,
 Προσφιλέστατοι καθηγηταί καί τελειόφοιτοι ἱεροσπουδασταί τῆς
 Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης,
 Τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,
 Χριστός Ἀνέστη!

Μέ πολλή χαρά καί συγκίνηση συμμετείχαμε στή σημερινή Θεία Λειτουργία τῆς ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καί Ἑλένης τῆς Μητρός αὐτοῦ, κατὰ τὴν ὁποία ἐτελεῖτο στόν Ἱερό Ναό Ἁγίας Τριάδος Σταυροδρομίου κατ' ἔτος ἀρχιερατικό μνημό-
 συνο ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἀειμνήστων ἰδρυτῶν καί με-
 γάλων εὐεργετῶν τοῦ Ζαππείου, Κωνσταντίνου καί Εὐαγγέλου Ζάπ-
 πα. Σήμερα, ἐπ' εὐκαιρία τῶν ἑορτασμῶν τῆς συμπληρώσεως 150 ἐτῶν
 ζωῆς τοῦ Ζαππείου Παρθεναγωγείου, τιμοῦμε ἐπίσης τὴν μνήμη ὄλων

τῶν μακαρία τῇ λήξει γενομένων εὐεργετῶν, διδασκάλων καὶ μαθητριῶν τοῦ Σχολείου στὴν μακρὰ διαδρομὴ του. Ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης νὰ ἀναπαύῃ τίς ψυχές τους ἐν Χώρᾳ Ζώντων καὶ ἐν σκηναῖς δικαίων.

Εἴμαστε ὑπερήφανοι γιὰ τὸ ἱστορικό σχολεῖο μας, ἓνα πρότυπο ἐκπαιδευτήριο τῆς Πόλεως, τὸ ὁποῖο, ὅπως ἔχει γραφῆ, «ἐθρέψε χιλιάδες παιδιά μέ τὸ πνευματικό μάννα, πού τὰ προοίκισε μέ γνώσεις καὶ μέ ἀνθρωπιά, ἐφόδια πολύτιμα γιὰ τὴν ἐπίπονη ζωὴ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ καλλίτερο μέλλον» (*Τὰ Ἑλληνικά Σχολεῖα τῆς Πόλης*, ἔκδ, Συνδέσμου τῶν ἐν Αθήναις Μεγαλοσχιολιτῶν, Αθήνα 1995, σ. 111). Εἶναι ἀξιωμακτικόν τὸ γεγονός ὅτι τὸ 1879, μόλις τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν ἰδρυσή του, τὸ Ζάππειο ἀναγνωρίσθηκε ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο τῆς Ἑλλάδος ὡς ἰσότιμο μέ τὸ Ἀρσάκειο. Στὸ Νηπιαγωγεῖο, τὸ Δημοτικὸ καὶ στὸ Γυμνάσιο/Λύκειο τοῦ Ζαππείου ἐφοίτησαν ἀπὸ τὸ 1875 μέχρι τὸ 1980, 28.713 μαθήτριες. Τὸ σχολικὸ ἔτος 1961-62 εἶχε τὸ Ζάππειο 835 μαθήτριες. Τὸ δὲ διδασκαλεῖο τῆς σχολῆς, τὸ ὁποῖον ἐλειτούργησε ἀπὸ τὸ ἔτος 1885/86 ἕως τὸ 1923/24 ἐχάρισε στὴν παιδεία 420 ἐκπαιδευτικούς. Πολλές ἀπόφοιτοι τοῦ Ζαππείου διηκόνησαν ἐν συνεχείᾳ εὐδοκίμως στὶς τρεῖς βαθμίδες τῆς ἐκπαίδευσης. Σέ ὅλους τοὺς ἐπαγγελματικούς τομεῖς, στὸν χῶρο τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης, τοῦ πνεύματος, τῆς δημόσιας ζωῆς, ὑπῆρξαν, ὑπάρχουν καὶ διαπρέπουν ἀπόφοιτοι τοῦ Ζαππείου. Ὁρθῶς τονίζεται ἐπίσης, ὅτι οἱ Ζαππῖδες ἐκπροσωποῦν τὸ σθένος καὶ τὸ ὑψηλὸ ἦθος πού ἀπαιτεῖ ὁ ρόλος τῆς γυναίκας στῆ χριστιανικὴ οἰκογένεια.

Τὸ Ζάππειο προσέφερε, ὄντως, πάμπολλα καὶ πολύτιμα στὴν παιδεία καὶ τὴν πρόοδο τοῦ Γένους. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι σήμερα διαφορετικοί, ἀλλὰ τὸ «πνεῦμα τοῦ Ζαππείου» παραμένει ἀναλλοίωτο. Ἡ Ὁμογένεια ξέρει νὰ διασώζει τὴν ταυτότητα καὶ τὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ τῆς καὶ σέ δύσκολους καιρούς. Τὸ κτισμένο στὸ πλευρὸ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος Ζάππειο, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τῆς Ὁμογενείας, ἔδιδαν στοὺς μαθητές καὶ τίς μαθήτριες, πέρα ἀπὸ τίς γνώσεις, καὶ ἐκεῖνες τίς ζωτικὲς ἀξίες, οἱ ὁποῖες ἀνήκουν στὸν πυρῆνα τῆς ἰδιοπροσωπίας τοῦ Γένους, συνδέονται μέ τὴν πορεία του στὴν ἱστορία καὶ παραμένουν καθοριστικὲς γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον του.

Ἡ ποιότης τῶν ὁραμάτων μιᾶς κοινωνίας καὶ ὁ ἀνθρωπιστικὸς τῆς προσανατολισμὸς κρίνονται ἀπὸ τὸν τρόπο μέ τὸν ὁποῖο ἀξιολογεῖ καὶ ὀργανώνει τὴν ἐκπαίδευση τῆς νέας γενιᾶς, ἀπὸ τὸ πῶς λειτουργοῦν τὰ σχολεῖα τῆς, ἀπὸ τὸ πῶς κατανοεῖ τὴν ἀποστολὴ τοῦ δασκάλου καὶ τὸν ρόλο τοῦ μαθητῆ. Προφανῶς, μία ἐκπαίδευση, ἡ ὁποία στρέφει τοὺς

νέους μονομερῶς στήν ένασχόληση μέ τόν ἑαυτό τους, στή διεκδίκηση τῶν «ἀτομικῶν δικαιωμάτων» τους καί στήν αὐτοπραγμάτωση, δέν δίδει σέ αὐτούς γνήσιο ὄραμα καί προσανατολισμό. Ἡ θετική προοπτική γιά τόν ἄνθρωπο δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποσυνδεθῆ ἀπό τή διακονία καί τήν προσφορά στό κοινωνικό σύνολο, ἀπό τήν ἀλληλεγγύη καί τό ἐνδιαφέρον γιά τό κοινό καλό. Ἐχουμε ἀνάγκη σκοποῦ καί νοήματος πέραν τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐπιθυμοῦμε νά πραγματώσουμε ὑπερατομικές ἀξίες, νά μοιραζόμαστε τή ζωή. Ἐχει λεχθῆ ὅτι ἡ ένασχόληση μέ τό «ἀγαπημένο ἐγώ» μοιάζει μέ τό ἀλμυρό νερό τῆς θάλασσας: ὅσο περισσότερο πίνουμε, τόσο ἐντονώτερα διψοῦμε. Ἡ παιδεία ὀφείλει νά στηρίζη αὐτή τή διάσταση τῆς ἀνθρωπίνης ὑπαρξῆς. Ἡ περιθωριοποίηση της καί ἡ ἀδιαφορία γι' αὐτήν ὑποσκάπτει τήν πορεία τοῦ νέου πρός τήν ὑπεύθυνη ἔλευθερία.

Στόν δρόμον αὐτόν δέν ὑπάρχουν εὐκολες λύσεις. Ἡ ἀληθινή ἔλευθερία θέλει χρόνο καί ἔμπρηχη προσπάθεια γιά νά ἀναπτυχθῆ. Τό σχολεῖο πρέπει νά εἶναι χώρος ἀντίστασης στίς συρρικνώσεις τοῦ ἀνθρώπου καί καλλιέργειας τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, «περιαγωγή τῆς ψυχῆς πρός τό ἀγαθόν.

Αὐτό τό πνεῦμα ἐκπροσωπεῖ καί διακηρύττει ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία ἀνά τούς αἰῶνας. Ἐξ ἄλλου, ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καθ' ἑαυτήν νίκη ἐναντίον ὄλων τῶν τάσεων καί τῶν δυνάμεων πού ἀπειλοῦν τήν ἱερότητα τοῦ προσώπου τοῦ «ἐλευθερία τετιμημένου» ἀνθρώπου.

Τιμῶτατοι ἀδελφοί καί προσφιλέστατα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Τιμᾶ σήμερα ἡ Ἐκκλησία τήν μνήμη τῶν Ἁγίων καί Ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καί Ἐλένης. Ἡ Πόλις τῶν πόλεων πού ἐγκαινίασε ὁ ἰδρυτής της Κωνσταντίνος ὁ Μέγας τήν 11^η Μαΐου 330, εἶναι ἡ ἀμετακίνητη καθέδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τό ὁποῖον ὅπως σημειώνει ὁ μακαριστός σπουδαῖος Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης, «σφράγισε ἀνεξίτηλα τήν ἴδια τήν Ἱστορία τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητας καί ἐξακολουθεῖ νά ἀποτελῆ ἐλπίδα γιά τό παρόν καί τό μέλλον τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου» («Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Ἐνα ἱστορικό παράδοξο», στό ἔργο τοῦ ἰδίου: *Κόσμον Λύτρον*, Μέγαρο 2014, σ. 275).

Ἀναπέμποντες ὕμνον εὐχαριστίας πρός τόν ἀγαθοδότην Θεόν τῆς ἀγάπης διά τās ἀπείρους εὐεργεσίας Του πρός τό Γένος, εὐχαριστοῦμεν ὅλους σας γιά τήν παρουσία σας στήν Ἁγία Τριάδα τοῦ Πέραν κατά τήν εὐσημο αὐτή ἡμέρα. Καλωσορίζουμε στήν Πόλη μας τούς τελειοφοί-

τους ιεροσπουδαστάς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης οἱ ὅποιοι ἐκπροσωποῦν, στήν Ἀμερική, τό πνεῦμα τῆς παιδείας πού μόλις περιγράψαμε, σέ μία πόλη τῆς γνώσης, τῶν ἐπιστημῶν καί τῶν Βραβείων Νόμπελ. Ὅμως καί ἐκεῖ ἰσχύουν τά ἴδια κριτήρια καί οἱ ἀρχές γιά τήν ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου, γιά τόν ἐπίγειο καί τόν αἰώνιο προορισμό του.

Δεόμενοι τοῦ Κυρίου τῆς δόξης ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἰδρυτῶν, μεγάλων εὐεργετῶν, εὐεργετῶν, διδασκάλων, μαθητριῶν, καί ὅλων τῶν ἐργασθέντων στό Ζάππειο Παρθεναγωγεῖο, ἐπικαλούμεθα ἐπί τούς ἐν ἐνεργείᾳ διδασκάλους καί μαθητές, καί ὅλους τούς συμβάλλοντες στήν καλή λειτουργία τοῦ Ζαππείου σήμερα, ἐπί τά μέλη τῶν Συνδέσμων ἀποφοίτων, καί ἐπί πάντας ὑμᾶς, πρεσβείαις τῶν Ἁγίων καί Ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης, τήν χάριν καί τό ἔλεος τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ.

Χρόνια πολλά!

Address by
His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew
at the conference “Environmental Protection and Upgrading: Past,
Present and Future”
Caring for God’s Creation, Caring for the Future of Humanity on Planet
Earth
(Hellenic Open University, 5 June 2025)

* * *

Today, as we celebrate World Environment Day, we are called to stand with awe and responsibility before God’s creation. Every year, this global day is an opportunity to realize the unfathomable dimensions of the ecological crisis and to reflect on our responsibilities, both individually and collectively as a society. However, especially in our times, when we are experiencing the impacts of climate change, which, through our own fault, has developed into a crisis much faster than climate scientists had initially predicted, protecting the environment is no longer a choice but an existential matter of safeguarding life on Earth.

The Orthodox Church, faithful to its tradition, reminds us that the earth is not just a place to live, but a sacred gift from the Creator, a world entrusted to us to care for with love, respect, and prudence. In the Book of Genesis, we read that after God created the world, He saw that it was “very good” (Gen. 1:31). Every tree, every river, every creature, from the smallest insect to the largest animal, bears the stamp of divine wisdom. As human beings, created in the image and likeness of God, we have a sacred duty to be faithful stewards of this creation, protecting it for present and future generations.

However, humanity today faces an unprecedented crisis. Climate change, the result of the reckless exploitation of natural resources and excessive dependence on fossil fuels, threatens the very existence of life as we know it. Vast amounts of waste from our affluent and mindlessly wasteful economic activities pile up in natural ecosystems, rivers, seas and forests, while natural resources are steadily depleted. Our Church, inspired by the example of Christ, who taught us love and sacrifice for our neighbour, urges us to take responsibility for creation, both individually and collectively.

As Christians, we must have the courage to acknowledge that this devastation, which is caused primarily in the richest parts of the globe, impacts the poor, placing upon them a vastly disproportionate burden. Anthropogenic climate change, industrial waste and toxic pollution, loss of biodiversity and the decline in the benefits that healthy ecosystems so generously provide to human communities, cause impacts that make the life of the poorer and less resilient communities very hard. Governments and businesses must do a lot more to protect the destitute communities and make their homelands more resilient to climate disasters, thus preventing humanitarian crises induced by the displacement of people whose livelihoods are destroyed in their homelands.

We have the solutions. Achieving climate neutrality through the shift from polluting fossil fuels to clean energy sources, while also trying to reduce our energy demand and strengthening community engagement, is key to stopping climate change, while there is still time. Sustainably managing the waste produced by our modern lifestyles and industrial activity, giving priority to the reuse and return of the reusable materials to our economy, the so-called circular economy, is an act of love and care for the material world. Thankfully we see this care reflected in the hierarchy of waste, which is considered as best practice in most policy and legal strategies for sustainable waste management in Europe and the most advanced economies. Prevention of waste generation is the basis of the “inverted pyramid” hierarchy of waste management, repairing old and broken materials for reuse is next, and recycling comes next. Disposal, burial and burning of waste is the last resort, when all efforts have been taken to care for these materials and return them to our lives and economic activity.

As today is dedicated globally to the protection of the environment, we owe special reference to the role of healthy and vibrant natural ecosystems and thriving communities of animals and plants in the wilderness. Solutions such as national parks and ecological corridors which connect them and allow animals to move freely, are at the heart of building a resilient future for humanity, based on and caring for God’s Creation. Europe has established the Natura 2000 network of valuable ecosystems, which member states have the duty of legally protecting from various threats. We congratulate the European Union on the 33 years of the Natura 2000 network. Being a global champion for nature conservation, through the establishment of ecological treasures that enjoy the protection of EU law is indeed a historic

feat! Nature-based solutions to all environmental problems, especially climate change, are the best we have in order to fight global warming while also protecting our communities against disasters. It is time that we shift our attitudes towards natural ecosystems as land for unsustainable development and waste disposal, to protecting our god-given home which houses our lives, communities and economies, aspirations, good deeds and dreams. We call on all governments, business leaders, academia, and each one of us to elevate nature in our agendas and take seriously our responsibility to protect and restore degraded ecosystems and endangered species.

We need urgent action and bold environmental leadership. Responsibility lies to a very large extent with leaders, as they take the decisions that shape our future. Ultimately however, responsibility lies with each one of us, as members of the Church, as citizens, scientists, educators, politicians. We all have a very important role to play. Our Orthodox faith and tradition teach us fasting, asceticism, self-restraint, care for other people and all living creatures, choosing clean energy over fossil fuels, minimising the waste of our everyday lives and recycling. We can reduce the use of energy and materials, limit our use of single-use plastics and the generation of microplastics that pollute the soils, the seas, and our food, and choose products that are produced in a sustainable manner. Our choice to walk, use public transportation, or carpool helps reduce our carbon footprint. Even small actions, such as participating in volunteer clean-up activities, are expressions of love for God's creation.

Furthermore, we have a responsibility to educate future generations. Our children must learn to respect nature, appreciate its beauty, and understand the need to protect it. As parents, teachers, and spiritual guides, we must cultivate in our children an environmental awareness that springs from our faith in God as Creator. The Church can play a decisive role by organizing events, talks, and programs that highlight the connection between faith and environmental responsibility.

Protecting the environment is not just an ecological issue, but a deeply spiritual duty. Sin against creation is sin against God, who entrusted His world to us. His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew, known as the "Green Patriarch", reminds us that the environmental crisis requires a change of heart, a return to humility and gratitude for God's gifts. Our Church, with its rich theology and tradition of gratitude, calls us to live as

grateful stewards, giving back to God His world with respect and love.

My dear friends, let us commit ourselves today to doing our duty. Let us join our voices with those who cry out for justice for the earth and for future generations. Let us press for policies that promote the sustainable management of waste, primarily through reuse and recycling, the transition away from fossil fuels, and the protection of nature.

Rede
Seiner Allheiligkeit des Ökumenischen Patriarchen
Bartholomaios
bei der Verleihung des Ökumenischen Preises und des Abt-Emmanuel-
Heufelder-Preises 2025
(München, Freitag, 6. Juni 2025)

* * *

Eminenzen,

Exzellenzen,

Sehr geehrter Herr Direktor der Katholischen Akademie in Bayern,

Verehrter Abt Marianus,

Sehr geehrte Damen und Herren,

Zusammen mit der tiefen Dankbarkeit für die Verleihung an unsere Wenigkeit des Ökumenischen Preises der Katholischen Akademie in Bayern und des Abt-Emmanuel-Heufelder-Preises der Benediktinerabtei Niederaltaich 2025, seitens zwei authentischer Repräsentanten des christlichen ökumenischen Geistes, erfüllt unser Herz zugleich innige Freude für unsere Präsenz in München, wo wir in den sechziger Jahren des vergangenen Jahrhunderts studiert haben und als junger Diakon in der Salvatorkirche zelebrieren durften. Diese Zeit in München ist in unserem Gemüt mehr und lebendiger als bloß eine Erinnerung!

Wir betrachten die heutige Ehrung von den zwei geistlichen Institutionen als Anerkennung des Beitrags des Ökumenischen Patriarchats zum interkirchlichen Dialog, zur Kultur des Friedens und der Solidarität, auch für seine ökologischen Initiativen auf der Basis christlicher Prinzipien.

Die Verleihung der Preise findet statt in einem Jahr der Jubiläen, in dem die christliche Welt den 1700ten Jahrestag des Ersten Ökumenischen Konzils von Nizäa feiert. Dieses Konzil hat nicht nur den Arianismus verurteilt, die Wesensgleichheit unseres Heilands mit dem Gott-Vater verkündet und dadurch den wesentlichen Bezug der Dogmen auf unser Heil herausgestellt, sondern auch wichtige Kanones erlassen und die Art und Weise der Berechnung des Osterdatums festgelegt. Es ist eindrücklich, dass Nizäa, nach 1700 Jahren, dem Anliegen einer gemeinsamen Feier

des Osterfestes neue Aktualität verliehen hat. In diesem Sinne sind die vielen Feierlichkeiten anlässlich des großen Jubiläums keine Hinwendung zur Vergangenheit. Die Bezugnahme auf das Erste Ökumenische Konzil erinnert uns an die gemeinsamen christlichen Archetypen und an die Bedeutung des Kampfes gegen die Entstellungen unseres Glaubens und hält uns dazu an, aus der Tiefe der Überlieferung der Kirche Inspiration und Mut zu schöpfen. Wir freuen uns darauf, gemeinsam mit Papst Leo XIV., Ende nächsten Novembers in Nizäa das große Ereignis zu feiern.

Die Katholische Kirche und das Ökumenische Patriarchat feiern in diesem Jahr das 60te Jubiläum der gleichzeitigen Aufhebung der gegenseitigen Bannbulle von 1054. Das geschah nach der Begegnung des Ökumenischen Patriarchen Athenagoras mit Papst Paul VI. im Januar 1964 in Jerusalem. Dieses Treffen wurde, «als das wichtigste Ereignis in den Beziehungen der beiden Kirchen seit 1054», auch als «der bedeutendste Vorgang in der Geschichte der Christenheit seit der Reformation» bezeichnet.¹

Das Ökumenische Patriarchat hat nie eine «geschlossene Orthodoxie» vertreten. Es ist eine Kirche der Treue und der Offenheit, zugleich «ursprungsbezogen» und «zeitgenössisch». Dieser Geist hat reiche Früchte gezeitigt in den interorthodoxen, interchristlichen, interreligiösen Beziehungen, auch in der Begegnung mit der modernen Welt, angesichts der Umweltprobleme, der Bedrohung des Friedens, der Menschenrechtsverletzungen, des Szientismus und des Säkularismus. Das Heilige und Große Konzil der Orthodoxen Kirche (Kreta 2016) bekräftigte diese Offenheit in vier wichtigen Dokumenten: «Der Auftrag der Orthodoxen Kirche in der heutigen Welt», «Beziehungen der Orthodoxen Kirche zur übrigen christlichen Welt», die «Enzyklika» und die «Botschaft».

Bezüglich aller ökumenischen Dialogen nennt das Konzil als «gemeinsames Ziel» die «endgültige Wiederherstellung der Einheit im wahren Glauben und in der wahren Liebe»². Zu diesem Ziel führen sicherlich nicht die «Kuschel-Ökumene»³, die ökumenistischen Träume und der theologische Minimalismus, sondern der echte und aufrichtige theologische Dialog, der im gegenseitigen Vertrauen gründet und dieses Vertrauen verstärkt.

---

¹ Gerassimos Konidaris, *Zur Wechselwirkung zwischen historischen und lehrmäßigen Faktoren in der Trennung der orientalischen Kirchen von der alten Katholischen Kirche: der historische Hintergrund der Trennung der östlichen Kirchen*, 1965.

² *Beziehungen der orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt*, §12.

³ Walter Kardinal Kasper.

Wir alle arbeiten und der Heilige Gott segnet und vollendet unser Werk. Wie der erste orthodoxe Ko-Präsident der Gemeinsamen Internationalen Kommission für den theologischen Dialog zwischen der Katholischen und der Orthodoxen Kirche Erzbischof von Australien Stylianos Harkianakis bemerkte, der ökumenische Dialog ist «die heiligste Form des Gebets»⁴. In diesem Sinne ist der Dialog der Kirchen ein genuiner Ausdruck unseres christlichen Glaubens und seiner transformativen Kraft in der Welt.

Wir sind stolz darauf, dass das Ökumenische Patriarchat die erste christliche Kirche ist, welche die religiösen, spirituellen und moralischen Wurzeln und Dimensionen der Zerstörung der natürlichen Umwelt aufgezeigt und zur weltweiten ökologischen Sensibilisierung entscheidend beigetragen hat. Es hat die Zerstörung der Umwelt als «Sünde» charakterisiert und als Lösung dieses großen Problems die «μετάνοια», die radikale Änderung unserer geistlichen Einstellung gegenüber der Schöpfung Gottes empfohlen.

Gemeinsam mit Papst Franziskus, seligen Andenkens, haben wir die sozialen Dimensionen und Folgen der ökologischen Krise hervorgehoben, angesichts der Tatsache, dass sie zuerst und stärker die Marginalisierten und die Armen der Erde betreffen. Wir haben auch die gemeinsamen Wurzeln der Umweltzerstörung und der Verachtung der Menschenwürde, sowie die Komplementarität des Friedens mit der Natur und des Friedens mit dem Mitmenschen unterstrichen.

Äußerst ertragreich war auch die Begegnung und der theologische Dialog der Orthodoxen Kirche mit dem Protestantismus. Die Präsenz der Orthodoxen Kirchen im Weltkirchenrat, in der Konferenz Europäischer Kirchen, der Dialog mit dem Lutherischen Weltbund, die bilateralen Dialoge zwischen autokephaler orthodoxer Kirchen und lokaler Evangelischer Kirchen waren und bleiben bedeutungsvoll und ein Hoffnungszeichen. Der erste Generalsekretär des Weltkirchenrats Willem A. Visser 't Hooft hat die berühmte Synodale Enzyklika des Ökumenischen Patriarchats vom Jahr 1920, die adressiert war «an alle Kirchen Christi», als fundamentalen konstitutionellen Text für die Gründung des Weltkirchenrats und als «Manifest des Ökumenismus» bezeichnet. Im Rahmen der Begegnung mit dem Reformatorischen Christentum ist bei uns ein wachsendes Interesse für die Theologie Martin Luthers festzustellen, vor allem für seinen

---

⁴ Erzbischof von Australien Stylianos Harkianakis, «Das Ethos des Dialogs», B, in: *Die Stimme der Orthodoxie*, Heft 31, Juli 1982, S. 74.

Freiheitsbegriff und dessen Tragweite für das Gespräch des Christentums mit der modernen Kultur. Wir notieren auch mit Genugtuung, dass die eucharistische Ekklesiologie ein Feld interessanter theologischer und ekklesiologischer Annäherungen ermöglicht hat.

Die Evangelischen Christen, die in diesem Jahr das 500-jährige Bestehen der sogenannten «radikalen Reformation» (Baptisten, Mennoniten und andere), feiern, bereiten sich auf den 500ten Jahrestag der Confessio Augustana (1530-2030). Wie Sie wissen, 27 Jahre nach dem Tode Martin Luthers, im Jahre 1573, wurde von Württembergischen Gelehrten dem Ökumenischen Patriarchen Jeremias II. eine griechische Version der Augsburger Konfession zugesandt, um ihm die Lehren der Reformation mitzuteilen und die Meinung der Kirche von Konstantinopel über den reformatorischen Glauben zu erfahren. Dies wurde der Auftakt einer sehr interessanten Korrespondenz, die jedoch im Jahr 1581 abgebrochen wurde. Der neue offizielle theologische Dialog zwischen der Orthodoxen Kirche als Ganzes und dem Lutherischen Weltbund begann 400 Jahre danach, anno 1981, und hat bis heute einen lebhaften Gang von 44 Jahren aufzuweisen.

Praktizierte Ökumene in unserer Zeit, und echter «Dialog des Lebens» ist auch die Präsenz und das Wirken der Griechisch-Orthodoxen Metropole in Deutschland. Die fruchtbare Zusammenarbeit mit der Katholischen und der Evangelischen Kirche hierzulande während langer Jahrzehnte, die Solidarität mit den griechisch-orthodoxen Einwanderern, konstituieren ein bedeutendes Kapitel in der Geschichte der Begegnung von orthodoxer und westlicher Christenheit. Unser geliebter Bruder Metropolit von Deutschland Augoustinos, weiß diese wunderbare Geschichte christlicher Geschwisterlichkeit zu erzählen als Zeuge der gelebten Solidarität für mehr als 60 Jahre. Wir freuen uns darüber, dass das Nizäa-Jubiläum hier von den Orthodoxen in einer besonderen Weise gefeiert wurde. Im Zentrum stand eine wunderbare Ikone des Konzils, die eigens für diesen Anlass gemalt und bereits in mehreren Stationen in Deutschland von orthodoxen, katholischen und evangelischen Gläubigen verehrt wurde. Endgültig gehört die Orthodoxe Kirche zur ökumenischen Landschaft Deutschlands und zu ihren Institutionen. Unser aufrichtiger Dank gehört Ihrem Lande und Ihnen allen!

Der theologische Dialog und der «Dialog des Lebens» haben neue Wege des Verständnisses und der Kommunikation zwischen dem westlichen und dem östlichen Christentum eröffnet. Sie im Westen wissen, dass die

Orthodoxie keinen einheitlichen Block ausmacht. Orthodoxer Glaube fällt nicht mit Ethnozentrismus und Orthodoxismus zusammen, auch nicht mit weltabgewandter Spiritualität und Kulturfremdheit. Wir Orthodoxe haben unsererseits gelernt die moderne Welt nicht pauschal als Gefahr für unsere Identität zu betrachten, zu unterscheiden zwischen Autonomie und Autonomismus, Schutz des Individuums und Individualismus, Humanität und Humanitarismus, Vernunft und Rationalismus, Säkularität und Säkularismus. Eine ganzheitliche Ablehnung der modernen Kultur findet keine Stütze in der Orthodoxen Tradition und Theologie.

In orthodoxer Sicht ist der Mensch «ζῶον θεούμενον», das Lebewesen dessen Bestimmung die gnadenhafte Vergöttlichung ist.⁵ Diese hohe Bestimmung gibt dem Menschen einen unübertrefflichen Wert. Ohne die Hoffnung auf die Ewigkeit, ist der Mensch außer Stande die Widersprüche der *conditio humana* zu handhaben. Treffend wurde gemerkt, dass die Unterschätzung der Wahrheit über die Vergöttlichung des Menschen in Christus «kein Ausdruck von Realismus und Bescheidenheit ist, sondern ein Irrtum und eine Verfehlung»⁶.

Ähnliches gilt für unsere Betrachtung der Natur. Wenn wir sie als Schöpfung Gottes und Gottes Geschenk an uns Menschen sehen, dann ist unsere Beziehung zu ihr eine Haltung des Respekts, auch ein Lobgesang auf den Schöpfer für seine Gaben. Wenn der Sinn für das Geheimnis und die Präsenz Gottes in der Welt verschwindet, dann haben wir die Tendenz sie in ein Objekt zu transformieren und zu instrumentalisieren. In der Enzyklika des Konzils von Kreta wird weislich statuiert, dass «die Antwort auf die bedeutenden existentiellen und moralischen Probleme des Menschen und auf die Frage nach dem bleibenden Sinn seines Lebens und der Welt nicht ohne einen geistlichen Zugang gegeben werden kann»⁷.

In diesem Sinne und auf der Basis ihrer geistlichen Tradition war für die Orthodoxe Kirche unmöglich, am Rande des sozialen Geschehens zu stehen. Kirchliches Handeln beschränkte sich im Osten nicht auf «Mikrodiakonie», auf situative Intervention der Kirche oder einzelner Gläubigen zur Linderung des Leids der Nächsten. Es hatte auch eine «makrodiakonische» Dimension, Missstände kritisierend, langfristig organisierend und gestaltend, sich einsetzend für soziale Gerechtigkeit.

---

⁵ Gregor von Nazianz, *Zum heiligen Osterfest*, PG 36, 632.

⁶ Georgios Mantzaridis, *Person und Institutionen*, Thessaloniki 1997, S. 32-33.

⁷ *Enzyklika*, § 11.

Unsere Kirche hat eine immense soziale Tätigkeit aufzuweisen, immer gerichtet auf konkrete Personen, unabhängig von jedem gesellschaftlichen und kulturellen Hintergrund. Die These, dass die soziale Aktion der Orthodoxen Kirche nicht auch auf eine Änderung der gesellschaftlichen Missstände gerichtet war, ist unhaltbar.

Verehrte Anwesende,

Das zwanzigste Jahrhundert war eine Zeit mutiger ökumenischer Initiativen. Unschätzbares verdanken wir alle den Pionieren der Ökumenischen Bewegung, jenen charismatischen Persönlichkeiten in Ost und West und deren ökumenischer Phantasie. Sie waren überzeugt, dass unsere großen Probleme ohne den Beitrag eines geeinten Christentums nicht gelöst werden können. Es ist ihr Werk, dass die ökumenische Perspektive ein zentraler Topos der zeitgenössischen Theologie wurde. Hinzu kommen heute neue Initiativen angesichts der drängenden Probleme der Zeit. Diese stützen den theologischen Dialog und aktualisieren die sozialen und friedienstiftenden Traditionen in unseren Kirchen.

Die Ökumenische Bewegung war ursprünglich auch ein Beitrag zum Frieden. Treffend wurde der Dialog zwischen der Katholischen und der Orthodoxen Kirche als Friedensbewegung bezeichnet. Charakteristischerweise erschien im Jahr 1971 das Buch «Ειρηνοποι-οί», «Friedenstifter», gewidmet dem Beitrag vom Papst Paul VI. und vom Patriarchen Athenagoras zur Sache des Friedens. Das Ökumenische Patriarchat unterstützt, in diesem Geiste, jede aufrichtige Initiative für Frieden und Versöhnung, und arbeitet ohne Unterlass für die Stärkung des Zeugnisses der Kirche und der Religionen für den Weltfrieden. Nie war der Friede eine selbstverständliche Gegebenheit. Heute sind Kirchen und Religionen aufgerufen ihr friedienstiftendes Potential zu entfalten. «Das Öl der religiösen Erfahrung muss verwendet werden, um Wunden zu heilen, anstatt das Feuer kriegerischer Auseinandersetzungen neu zu entfachen». Das ist die Stimme des Heiligen und Großen Konzils der Orthodoxen Kirche in seiner «Botschaft»⁸. Wahrlich, eine Religion, die im Namen ihres «Himmels» Menschen entwürdigt und die Erde verwüstet, verdient keine Achtung!

Wir müssen dafür arbeiten, dass die Gläubigen über die Errungenschaften der Ökumenischen Bewegung und die kreativen Kräfte, welche sie im Christentum in Bewegung gesetzt hat, informiert, dass sie

---

⁸ *Botschaft*, § 4.

sich ihrer Bedeutung für Versöhnung und Frieden und für die Kultur des Dialogs bewusst werden. Es ist unsere Hoffnung und Vision, dass die neue Generation der Christen, Orthodoxe, Katholiken und Protestanten, das Werk der großen Ökumeniker fortsetzen und die Sache der Ökumene weitertragen. Was wir in den letzten Jahrzehnten mit Gottes Hilfe erreicht und erlebt haben ist ein echtes Wunder. Wir preisen den Namen Gottes für dieses große Geschenk an unsere Kirchen. Wir begegnen einander mit Vertrauen und Offenheit, wir schreiten fort auf dem Weg zur Einheit ohne ökumenistische Illusionen. Die Fortsetzung des ökumenischen Dialogs, in dem das Licht unserer ursprünglichen unteilbaren Christlichkeit aufleuchtet, ist entscheidend für die Zukunft der Christenheit.

Unser Leben lang haben wir uns für den Dialog eingesetzt und immer versucht das Licht «auf den Leuchter» zu setzen⁹. Wir wissen aus Erfahrung, dass der Dialog zur Bereicherung der Identität der Partner führt. Ein echter Dialog kennt keine Verlierer. Unsere Identität wird nicht durch die Öffnung zum Anderen gefährdet, sondern durch die sterile Introversion. In diesem Sinne ist die Verschlossenheit und die Ablehnung des Dialogs Folge einer falschen Auffassung der eigenen Identität und der Bedeutung der Kommunikation für ihre Formung. Wahrlich, um echt zu sein brauchen wir uns nicht den anderen zu verschließen! Die große Herausforderung für die heutigen Menschen ist es, die Treue zur eigenen Tradition mit Offenheit zum Anderen zu kombinieren.

Die Begegnung von Angesicht zu Angesicht ist immer ein Segen und stärkt den Dialog der Liebe und der Wahrheit. Solche Begegnungen gehören zu den eindrücklichsten Erfahrungen im Leben unserer Wenigkeit. Mit seiner Heiligkeit, dem neuen Papst Leo XIV., hatten wir schon zwei brüderlichepersönliche Treffen.

Erlauchte Versammlung, liebe Freunde,

Auferstehung, *Ἀνάστασις*, und Solidarität sind die zwei Grunddimensionen der christlichen «befreiten Freiheit», als der unzertrennlichen Einheit des Glaubens an Gott und der Liebe zum Mitmenschen.

Auferstehung ist die Antwort des Christentums auf das Problem des Todes, des «letzten Feindes» des Menschen¹⁰, auf die Grenzsituationen der menschlichen Existenz und auf alles, was in unserem Leben «nicht in

⁹ Mt 5,15.

¹⁰ 1 Kor 15,26.

unserer Macht steht». Auferstehung, ist der Horizont unserer Hoffnung, deren endgültige Erfüllung wir im Leben der Kirche und vor allem in der Heiligen Eucharistie vorwegnehmen und verkosten.

Solidarität ist ein anderes Wort für die Liebe zum Mitmenschen, welche die persönliche Zuwendung zum Nächsten wie auch den Einsatz für soziale Gerechtigkeit beinhaltet. Diese Solidarität, die uns als «Mitarbeiter Gottes», «Θεοῦ ... συνεργούς»¹¹, qualifiziert, ist auch ein Bild und ein Vorgeschmack der eschatologischen «neuen Schöpfung»¹², καινή κτίσις, in der Gott «alle Tränen von den Augen der Menschen abwischen wird».¹³

Wo immer Christen aus der Tiefe ihres Glaubens schöpfen und angesichts der Zeichen der Zeit Zeugnis geben von unserem Glauben, von der Hoffnung und der Liebe, offenbart sich das «gemeinsam Christliche». Ein wertvoller Beitrag der zeitgenössischen ökumenischen Verständigung ist es, dass sie unsere Augen eröffnet hat für unsere unverrückbaren geistlichen Fundamente und Werte und für die Notwendigkeit des unteilbaren christlichen Zeugnisses von der Auferstehung und der Solidarität in der Welt. «Theologisch-dialogische Ökumene» und «Ökumene der Solidarität» sind das Zeichen unserer gnadenhaften κοινής ἐλευθερίας, der «gemeinsamen Freiheit». xs

Mit diesen Gefühlen, bedanken wir uns noch einmal herzlich bei den Vertretern der beiden Institutionen für die Verleihung der Preise an unsere Wenigkeit, für die eindruckliche Ansprache seitens des Laudators, des Vorsitzenden des Zentralausschusses des Weltkirchenrats Heinrich Bedford Strohm und im voraus bei seiner Eminenz dem Erzbischof von München und Freising Reinhard Kardinal Marx für sein Schlusswort. Herzlichen Dank auch für Ihre Präsenz. Wir wünschen Ihnen allen ein gesegnetes Pfingstfest, im Namen des dreieinigen Gottes, des Vaters, des Sohnes und des Heiligen Geistes. Amen!

---

¹¹ Vgl. 1 Kor 3,9.

¹² 2 Kor 5,17.

¹³ Vgl. Offb 21,4.

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότῃτος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν τῆς ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων
Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα
 (Π. Πατριαρχικός Ναός, 11 Ἰουνίου 2025)

* * *

Ἱερώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,
 Τιμιώτατοι ἐκπρόσωποι ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἱεραῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας,
 Ἐξοχώτατε κύριε Πρέσβυ, Γενικέ Πρόξενε τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Πόλει,
 Ἐντιμότατοι Ἐκπρόσωποι Προξενικῶν καὶ λοιπῶν Ἀρχῶν,
 Ἐντιμολογιώτατοι Ἄρχοντες,
 Ἐλλογιμώτατοι Ἐκπαιδευτικοί, φίλοι μαθηταί καὶ μαθήτριά,
 Τέκνα ἐκ Κυριῶ εὐλογημένα,

Ἐορτάσαντες τὴν ἐσχάτην καὶ μεγάλην καὶ σωτήριον ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς καὶ προσκυνήσαντες τὴν ἀδιαίρετον Τριάδα, ἐφθάσαμεν καὶ ἐφέτος εἰς τὸν ἑορτασμόν τῆς μνήμης τοῦ ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα Βαρνάβα καὶ τοῦ «συσκίνου τῷ Δώδεκα» Βαρθολομαίου, καθ' ἣν ἄγομεν καὶ ἡμεῖς τὰ ὀνομαστήρια ἡμῶν, ἅτε τιμηθέντες πρὸ ἑξήκοντα καὶ τεσσάρων ἐτῶν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ δευτέρου, εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ Διδασκάλου τοῦ Γένους καὶ ἡμετέρου ὀμοπατρίου Βαρθολομαίου, τοῦ μοναστοῦ τῆς περιπύστου Κουτλουμουσιανῆς μάνδρας.

Μέ πολλήν συγκίνησιν ἠκούσαμεν ὅσα ἀνέφερον ὁ Ἱερώτατος ἀδελφός ἅγιος Χαλκηδόνας κ. Ἐμμανουήλ ἐκ μέρους τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου, ἐπὶ τοῖς ὀνομαστηρίοις ἡμῶν. Εὐχαριστοῦμεν ἐκ μέσης καρδίας τοὺς τιμιωτάτους ἀδελφούς Ἀρχιερεῖς καὶ ὑμᾶς διὰ τὴν πρόφροναν καὶ εὐγενῆ παρουσίαν σας ἐν Φαναριῶ.

Ἡ ἑορτὴ εἶναι πρωτίστως καιρὸς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης διὰ τὰ σωτήρια δωρηματά του. «Κεφάλαιον ἑορτῆς μνήμη Θεοῦ», σημειώνει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (Λόγος ΛΘ' εἰς τὰ ἅγια Φῶτα, PG 36, 345). Εἶναι ἐπίσης βίωσις τῆς ζωῆς ὡς κοινωνίας, ὡς καλῆς καὶ τερπνῆς συναντήσεως πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἐορτά-

ζοντες, συνεορτάζομεν. Ὁ ἀνεόρταστος βίος δέν συνάδει μέ τήν παράδοσιν τῆς πίστεώς μας, διά τήν ὁποίαν ἡ ζωή μας εἶναι σχέσις, ἀφ' οὗ εἴμεθα ὄντα πλασθέντα κατ' εἰκόνα τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι, ὅπως γράφει ὁ μακαριστός Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης, «ὁ πῖό ἀντιατομικός Θεός ὁ πῖό 'κοινωνικός' Θεός, Θεός σχέσεων» (*Κόσμου Λύτρον*, Μέγαρο 2014, σ. 209). «Κοινόν ἀγαθόν» ἀποκαλεῖ τόν Θεόν ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, «κοινωνία σχέσεων» καί «κοινωνία θεώσεως» ἡ Ἐκκλησία. «Κοινή» ἡ ἐλευθερία, «κοινή» ἡ ὑπακοή, «κοινή» ἡ σωτηρία ἐν αὐτῇ. «Πολιτισμός τοῦ προσώπου καί τῆς ἀλληλεγγύης» ἡ ζωή μας ἐν Χριστῷ. Ὅτι «ἡ σωτηρία μας προϋποθέτει τήν σωτηρίαν τοῦ ἄλλου, τοῦ πλησίον ἡμῶν, τήν παγκόσμιον σωτηρίαν, τήν σωτηρίαν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου καί τήν μεταμόρφωσιν αὐτοῦ», αὐτό ἀνήκει εἰς τόν πυρῆνα τῆς πίστεώς μας (Ν. Μπερδιαίγιεφ, *Θεῖον καί ἀνθρώπινον*, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 279).

Ὁ Θεός μας «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. β', 4). Ἡ δέ ἀκροτελεύτιος ἐντολή τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Μαθητάς Του εἶναι τό «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτούς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν», ὁμοῦ μετά τῆς ἀκλονήτου ὑποσχέσεως τοῦ Λυτρωτοῦ: «καί ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη', 19–20).

«Τά τοῦ ἀποστέλλοντος ἐνστερνωθέντες» οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι καί κηρύττοντες τό Εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, ὡς «ἐγκεχειρισμένοι τῆς οἰκουμένης τήν σωτηρίαν», ἀνεδείχθησαν διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης, ὁμολογοῦντες Χριστόν ἐσταυρωμένον, ἀναστάντα, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καί πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καί νεκρούς. Ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καί ὁ τιμώμενος σήμερον Ἀπόστολος Βαρθολομαῖος ὑπέμεινε τό μαρτύριον κατὰ τό παράδειγμα τοῦ Διδασκάλου, «ἐπακολουθῶν τοῖς ὄχνεσιν Αὐτοῦ» (βλ. Α' Πέτρ. β', 21). Ὁμότροπος αὐτοῦ καί ὁ συνεορταζόμενος σήμερον μετά τοῦ συσκήνου τῶν Δώδεκα Βαρθολομαίου Ἀπόστολος Βαρνάβας, ὁ ἐκ τῶν Ἑβδομήκοντα, ἔλαμψεν ὡς κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου.

«Ἀποστολική» ἡ Μία, Ἁγία καί Καθολική Ἐκκλησία, εὐαγγελίζεται τόν Χριστόν καί πορεύεται πρὸς τήν ἐπουράνιον Βασιλείαν θεολογοῦσα καί διδάσκουσα «ἀλιευτικῶς», ἤγουν κατὰ τόν τρόπον τῶν Ἀποστόλων, τό Εὐαγγέλιον τῆς ἐλευθερίας, «ἡ Χριστός ἡμᾶς ἠλευθέρωσε» (Γαλ. ε',

1), «δίδουσα τὴν εὐαγγελικὴν μαρτυρίαν καὶ διανέμουσα ἐν τῇ οἰκουμένῃ τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ: τὴν ἀγάπην Του, τὴν εἰρήνην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν καταλλαγὴν, τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὴν προσδοκίαν τῆς αἰωνιότητος», (*Ἐγκύκλιος* τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Προοίμιον), κατευθύνουσα καὶ ὀδηγοῦσα τὰ πάντα πρὸς ἐκείνην τὴν τελείαν ἐλευθερίαν, ἡ ὁποία θά δωρηθῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου τῶν ὅλων εἰς τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς σύνολον τὴν κτίσιν κατὰ τὴν ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον ἡμέραν: «Ὅτι καὶ αὕτη ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. η', 21).

Τὸ διαρρεῦσαν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα περυσινῆς ἐορτίου συνάξεώς μας ἔτος ὑπῆρξε πλήρες θεῖων εὐλογιῶν καὶ δωρημάτων τῆς χάριτος τοῦ πανσθενοῦς, παντεπόπτου καὶ παντελεήμονος Θεοῦ, ὅς ἐποίησε καὶ ποιεῖ μεθ' ἡμῶν θαυμάσια μόνος. Δηκονήσαμεν τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, τὰ ἐν τῇ Πόλει τῶν Πόλεων καὶ τὰ ἐν ἀπάσῃ τῇ δεσποτεῖᾳ Κυρίου χριστῶνυμα τέκνα αὐτῆς, ἀγωνισθέντες, θεῖα ἀρωγῇ, νά διαφυλάξωμεν ὅσα ἐλάβομεν κληρονομίαν τιμαλφεστάτην ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν, μετ' ἀκλονήτου προσηλώσεως εἰς τὴν δογματικὴν καὶ κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀποβλέποντες ἐν παντί εἰς ἀνάδειξιν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς. Δοξάζομεν τὸν δωρεοδότην Θεόν τῆς ἀγάπης, διότι μᾶς ἠξίωσε νά ἐορτάσωμεν ἱεροπρεπῶς τὴν μεγάλην ἐπέτειον τῆς συμπληρώσεως 1700 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Χαιρόμεθα δέ διὰ τὸ γεγονός, ὅτι μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ ἀειμνήστου Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου, Πάπα Λέοντος τοῦ 14^{ου}, θά μεταβῶμεν εἰς τὴν Νίκαιαν διὰ νά τιμηθῇ ἐπὶ τόπου ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἐπέτειος. Ὁ νέος Πάπας θά ἐπισκεφθῇ ἐπίσης τὴν Καθέδραν τῆς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Θρονικὴν αὐτῆς ἐορτήν. Προσευχόμεθα καὶ ἐργαζόμεθα διὰ νά καινουργῆται ὁλονέν καὶ περισσότερον ἡ συμφωνία τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν εἰς δόξαν Θεοῦ, διὰ τὴν δόξαν τῆς θεογνωσίας.

Πηγὴν εὐφροσύνης καὶ χρηστῶν ἐλπίδων ἀποτελεῖ καὶ ἡ πρόοδος, ἡ ὁποία σημειοῦται εἰς τὸ ζωτικόν διὰ τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον θέμα τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Ἀναμένομεν ἐναγωνίως ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν αὐτὴν Κυρίου, τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.

Τιμιώτατοι ἀδελφοί καὶ προσφιλέστατα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Κατὰ τὴν πρόσφατον ἐπίσκεψίν μας εἰς τὴν Γερμανίαν διεπιστώσα-

μεν ότι εκτιμᾶται ιδιαίτερώς ὁ ἀγών τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διά τήν εὐστάθειαν καί τήν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ συμβολή του εἰς τήν προώθησιν τῶν διαχριστιανικῶν καί διαθρησκευτικῶν διαλόγων, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, τῆς συναντήσεως τῆς Ἐκκλησίας μέ τόν σύγχρονον κόσμον καί πολλαί ἄλλαι πρωτοβουλίαί καί δράσεις του διακονίας συνεκτικῆς, καταλλαγῆς καί διαλόγου. Κατά τὰς συζητήσεις μας, διάχυτος ἦτο ἡ ἀνησυχία διά τό γεγονός ὅτι σήμερον, μετά τήν παρέλευσιν 35 ἐτῶν ἀπό τῆς καθοριστικῆς γεωπολιτικῆς ἀλλαγῆς τοῦ 1989 καί τῶν θετικῶν προσδοκιῶν αἰ ὁποῖαι συνεδέθησαν μέ αὐτήν, ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκεται ἀντιμέτωπος μέ τήν ἀνθρωπογενῆ πλανητικὴν κλιματικὴν καταστροφὴν, μέ διαρκῆ οἰκονομικὴν κρίσιν, μέ πολέμους, βίαν καί τρομοκρατίαν, μέ ἐπικινδύνους γεωπολιτικούς σχεδιασμούς, μέ τό μεταναστευτικόν καί ἄλλα μεγάλα καί δυσεπίλυτα προβλήματα. Τό ζητούμενον παραμένει ἡ κοινωνικὴ συνοχή, ἡ ἀλληλεγγύη καί ἡ εἰρήνη. Ἐνώπιον ὅλων αὐτῶν, τίθεται μετ' ἐμφάσεως τό ἐξῆς ἐρώτημα: Ποία ὀφείλει νά εἶναι ἡ στάσις καί ἡ συμβολή τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν θρησκευτικῶν;

Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐνώπιον τῶν πολυπλόκων αὐτῶν ζητημάτων, ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν πίστις δέν ἐπιτρέπει ἀπαισιοδοξίαν. Ἐχομεν ἀκλόνητον τήν βεβαιότητα ὅτι τό μέλλον ἀνήκει εἰς τόν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι «χθές καί σήμερον ὁ αὐτός καί εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ', 8) καί ὅτι ἡ Ἐκκλησία Του εἶναι καί θά παραμείνῃ εἰς τοὺς αἰῶνας μαρτυρία τῆς ἐλθούσης χάριτος καί πρόγευσις τῆς πληρότητος καί τῆς λαμπρότητος τῆς ἐρχομένης Βασιλείας τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Θά παραμείνῃ ἡ Ἐκκλησία ὡς μαρτυρία διά «τοῦ Θεοῦ τὰ μεγαλεῖα καί τῆς Τριάδος τὰ δόγματα». Ἡ πίστις αὐτὴ ὅτι ὁ Χριστός κατευθύνει τὰ πάντα δέν σημαίνει βεβαίως, ὅτι ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ δυνάμεθα νά παραμείνωμεν θεαταὶ τῆς πορείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ὁ Λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τόν λαόν Του εἶναι σαφέστατος: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί... Ὑμεῖς ἐστε τό ἄλας τῆς γῆς... Ὑμεῖς ἐστε τό φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη... Ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

Καλούμεθα νά δίδωμεν εὐθαρσῶς ἐν παντί καιρῷ καί πάσῃ ὥρᾳ τήν καλὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. Προφανέστατα, τό «Λάθε βίωσας» τοῦ φιλοσόφου, δηλαδή ἡ ἀρχὴ «Ζῆσε χωρὶς νά φαίνεσαι», δέν εἶναι ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις εἰς τήν κλήσιν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστιανός «δέν κλείνεται εἰς τόν ἑαυτό του», ἀλλὰ ἐξέρχεται δυναμικὰ πρὸς τήν κοινωνίαν καί τόν κόσμον. Καλῶς ἔχει λεχθῆ, ὅτι «δέν μπορούμε νά πο-

ρευόμαστε πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νὰ γυρνᾶμε τὴν πλάτη μας πρὸς τὸν συνάνθρωπο». Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπεφάνθη σοφῶς καὶ σαφῶς: «Τὸ γεγονός ὅτι τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει (Φιλιπ. γ', 20), δὲν ἀναιρεῖ, ἀλλ' ἐνδυναμώνει τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ» (Ἐγκύκλιος, Προοίμιον). Δὲν εἶναι ἡ πορεία τῆς Ἐκκλησίας παράλληλη πρὸς τὴν ἱστορίαν, χωρὶς νὰ συναντᾶται ποτέ μέ αὐτήν, ἀλλὰ εἶναι παρουσία καὶ πορεία «ἐν τῷ κόσμῳ», μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν, εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τῆς ὁποίας ὀφείλει νὰ συνεισφέρει, μεταγίζοντας εἰς αὐτὴν τὰς εὐλογίας τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ὁδηγεῖ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ καθιστᾷ τὴν ζωὴν τῆς διαρκῆ Πεντηκοστὴν, κατὰ τὸ τοῦ Χρυσορρήμονος προκατόχου ἡμῶν: ὁ Παράκλητος «εἰς τὸν αἰῶνα μεθ' ἡμῶν ἔστι, καὶ δυνάμεθα αἰεὶ πεντηκοστὴν ἐπιτελεῖν» (PG 50, 454). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «ὄλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ πάντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὰ μυστήρια, ἡ θεολογία, ὁ μοναχισμὸς καὶ ἡ πνευματικότης τελεσιουργοῦνται ὑπὸ τοῦ Παρακλήτου. Ἡ «κοινωνία» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, αἱ πολυειδεῖς δωρεαὶ Του, εἶναι ἡ ἐνοποιὸς δύναμις εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν, συμφώνως καὶ πρὸς τὸ ὑπέροχον Κοντάκιον τῆς Πεντηκοστῆς: «...ὅτε τοῦ πυρός τὰς γλώσσας διένειμεν, εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσε. Καὶ συμφώνως δοξάζομεν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα».

Μέ αὐτὰς τὰς σκέψεις, ἔμπλεοι αἰσθημάτων συγκινήσεως καὶ τιμῆς, εὐχαριστοῦμεν ἅπαξ ἔτι διὰ τὴν παρουσίαν σας καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν χαρὰν τοῦ συνεορτασμοῦ τῶν ὀνομαστηρίων τῆς τῆς ἡμῶν Μετριότητος, διὰ τὰς εὐχὰς καὶ τὴν ἀγάπην σας αἱ ὁποῖαι μεγάλως μᾶς ἐνδυναμώνουν εἰς τὸ ἔργον διακονίας τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Θεὸς τῶν θαυμασίων νὰ σᾶς εὐλογῇ καὶ νὰ χαρίζεται εἰς ὑμᾶς πάντα τὰ οὐράνια δωρήματα Αὐτοῦ.

Ἦτω ἡ δόξα Κυρίου εἰς τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.

Όμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου
κατά τὴν τελετὴν ἀποφοιτήσεως τῶν Τελειοφοίτων τῶν Ὁμογενεια-
κῶν Σχολείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἰμβρου
(Hilton Bomonti, 13 Ἰουνίου 2025)

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,
 Ἐξοχώτατε κύριε Πρόεσβυ, Γενικέ Πρόξενε τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Πόλει,
 Ἐντιμολογιώτατοι Ἄρχοντες,
 Ἐλλογιμώτατοι Διευθυνταί τῶν Λυκείων μας, κυρίαί καί κύριοι ἐκ-
 παιδευτικοί,
 Ἐντιμότατοι γονεῖς καί ἐκπρόσωποι τῶν Συλλόγων Γονέων καί Κη-
 δεμόνων,
 Προσφιλέστατοι νέοι καί νέαι, ἀπόφοιτοι τῶν ὁμογενειακῶν Λυκεί-
 ων μας,
 Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Μέ συγκίνηση καί χαρά συναντώμεθα σήμερα, αὐτό τό ὥραιο δει-
 λινό τοῦ Ἰουνίου, γιά νά ἐορτάσουμε τὴν ἀποφοίτηση τῶν συμπαθε-
 στάτων νέων τῆς Ὁμογενείας μας. Συμμετέχουμε ὅλοι στήν εὐφροσύνη
 τους, διότι βλέπουμε νά ἐτοιμάζονται νά εἰσέλθουν στόν μεγάλο στίβο
 τῆς ζωῆς νέοι καί νέες μας, πού φέρουν στίς καρδιές τους τόν πλοῦτο
 τῆς παιδείας καί τὴν εὐλογία τῆς παραδόσεώς μας.

Πρῶτον, εὐχαριστοῦμε τόν παντοδύναμο Θεό, ὁ Ὅποιος μᾶς ἀξιώ-
 νει νά φθάσουμε στή στιγμή αὐτή. Εὐχαριστοῦμε, ἐπίσης, τοὺς ἔλλο-
 γιμωτάτους διδασκάλους καί καθηγητάς, οἱ ὅποιοι, μέ ἀφοσίωση καί
 ἀγάπη, ἐξεπαιδευσαν τοὺς νέους μας. Ἡ ἀποστολή σας, ἀγαπητοί καί
 ἀγαπητές ἐκπαιδευτικοί, εἶναι πραγματικῶς ἱερά, διότι διαμορφώνετε
 ψυχές καί χαρακτήρες, μεταδίδετε γνώσεις καί ἀξίες, προετοιμάζετε τὴ
 νεότητα γιά τόν καλόν ἀγῶνα τοῦ ἐντίμου καί δημιουργικοῦ βίου .

Συγχαίρουμε ἐγκαρδίως καί τοὺς γονεῖς καί κηδεμόνας, οἱ ὅποιοι,
 μέ θυσίες καί ἀγῶνες, μέ στοργή καί ὑπομονή, ἀνέθρεψαν καί παρα-
 κολούθησαν τὴν πρόοδο τῶν παιδιῶν τους. Οἱ θυσίες σας δέν πῆγαν

χαμένες· σήμερα βλέπετε τούς καρπούς τῶν κόπων σας καί δικαίως καμαρώνετε τά παιδιά σας.

Ἀλλά τά μεγαλύτερα συγχαρητήρια ἀνήκουν σέ ἐσᾶς, ἀγαπητοί ἀπόφοιτοι. Ἐσᾶς, πού μέ μόχθο καί ἐπιμονή, μέ σπουδή καί φιλομάθεια, ὠλοκληρώσατε ἐπιτυχῶς τή σχολική σας πορεία. Σήμερα, στέκεσθε στό κατώφλι μιᾶς νέας ἀρχῆς. Τό μέλλον ἀνοίγεται ἐμπρός σας μέ πολλές δυνατότητες καί θετικές προοπτικές.

Ὅμως, προσφιλεῖς μου νέοι καί νέες, σέ αὐτήν τή στιγμή τῆς χαρᾶς καί τοῦ πανηγυρισμοῦ, ἐπιτρέψατέ μου νά σᾶς μιλήσω μέ πατρική στοργή περί τῆς εὐθύνης πού ἀναλαμβάνετε. Εἶσθε κληρονόμοι μιᾶς μεγάλης καί ἐνδόξου παραδόσεως. Ἡ Ρωμιοσύνη, ἡ ὁποία ἐπί αἰῶνες διεφύλαξε τόν ὑψηλό πολιτισμό μας καί τήν ὀρθόδοξη πίστη μας σέ αὐτούς τούς τόπους, σᾶς ἐμπιστεύεται τήν συνέχειά της.

Ἡ παιδεία πού ἐλάβετε δέν εἶναι ἀπλῶς συσσώρευση γνώσεων καί πληροφοριῶν. Εἶναι διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρος, καλλιέργεια τῆς ψυχῆς, προετοιμασία γιά τήν καλή μαρτυρία καί προσφορά. Ἐδῶ, σέ αὐτά τά σχολεῖα, δέν διδάσκεσθε μόνον μαθηματικά καί φυσική, γλῶσσα καί ἱστορία. Μαθαίνετε νά εἶσθε ἄνθρωποι μέ ἀρχές, νά ἀγαπᾶτε τήν ἀλήθεια, νά σέβεσθε τόν συνάνθρωπο, νά ὑπηρετῆτε τό κοινό καλό.

Σήμερα, ἡ ἀνθρωπότητα βιώνει μίαν ἐποχή ἀλλαγῶν καί προκλήσεων. Ἡ τεχνολογική πρόοδος, οἱ κοινωνικές μεταβολές καί ἡ πολυπολιτισμικότης δημιουργοῦν νέα δεδομένα καί νέες ἀπαιτήσεις. Σέ αὐτό τό περιβάλλον, καλεῖσθε νά διατηρήσετε τίς ρίζες σας, ἀλλά καί νά προσαρμοσθῆτε στίς νέες συνθήκες ὡς δυναμικοί καί σύγχρονοι ἄνθρωποι.

Ἡ πρόκληση εἶναι μεγάλη, ἀλλά καί ἡ εὐκαιρία ἀναλόγως σπουδαία. Ἐσεῖς, ὡς νέα γενεά, ἔχετε τή δυνατότητα νά συνδυάσετε τήν παράδοση μέ τήν καινοτομία, τό παρελθόν μέ τό μέλλον, τίς ρίζες μέ τούς ὀρίζοντες. Μπορεῖτε νά γίνετε οἱ γέφυρες πού θά συνδέσουν τήν πατρώα κληρονομιά μέ τόν κόσμο πού ἔρχεται, τό χθές μέ τό σήμερα καί τό αὔριο.

Μή λησμονῆτε ὅτι ἡ ἀληθινή ἐπιτυχία δέν μετροῦται μόνον μέ τά ὑλικά ἀγαθά ἢ τήν κοινωνική θέση. Ἡ πραγματική ἐπιτυχία εἶναι νά γίνετε καλοί καί ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι, νά συμβάλλετε στήν πρόοδο, νά ἀφήσετε τόν κόσμο καλύτερο ἀπό ὅ,τι τόν βρήκατε. Νά θυμᾶσθε πάντοτε ὅτι ἡ ἀληθινή μεγαλωσύνη βρίσκεται στήν διακονία, ὄχι στήν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἑαυτοῦ καί τήν αὐτοπραγμάτωση.

Ἡ Ἐκκλησία, ἡ στοργική Μήτηρ ὅλων μας, παραμένει δίπλα σας σέ

αυτήν τήν πορεία. Παραμένει για νά σᾶς στηρίξει, νά σᾶς καθοδηγή, νά σᾶς ενθαρρύνει. Ἡ πίστις στόν Θεό εἶναι ἡ στερεά βάση πάνω εἰς τήν ὁποία μποροῦν νά οἰκοδομηθοῦν ὅλα τά καλά. Αὐτή δίδει νόημα καί κατεύθυνση στή ζωή μας. Δέν μποροῦμε νά μείνουμε πιστοί στή γῆ μέ κλειστό τόν οὐρανό.

Κατακλείοντας, θέλω νά σᾶς παρακαλέσω νά μή λησμονήσετε ποτέ τίς ρίζες σας. Ὃπου καί ἂν σᾶς φέρη ἡ ζωή, ὅτι καί ἂν ἐπιτύχετε, θυμηθῆτε ὅτι εἴσθε παιδιά αὐτῆς τῆς μικρῆς, ἀλλά ἱστορικῆς καί γενναίας Ὁμογενείας. Θυμηθῆτε τά σχολεῖα πού σᾶς ἐμόρφωσαν, τούς δασκάλους πού σᾶς ἐδίδαξαν, τούς γονεῖς πού σᾶς ἀνέθρεψαν. Γίνετε ἄξιοι τῶν προγόνων σας καί πρότυπα γιά τούς ἐπιγόνους σας.

Μέ αὐτά τά αἰσθήματα, ἀπονέμουμε σέ ὅλους σας τήν Πατριαρχική μας εὐλογία. Εὐχόμεθα ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ νά συνοδεύη τήν πορεία σας, νά φωτίζη τά βήματά σας καί νά στεφανώνη μέ ἐπιτυχία τίς προσπάθειές σας. Ὁ Χριστός νά εἶναι μαζί σας, «πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος».

Καλή πρόοδο καί καλή σταδιοδρομία!

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότῃτος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν χοροστασίαν εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν Δώδεκα Ἀποστόλων
Φερίκιοι
(30 Ἰουνίου 2025)

* * *

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου κύριε Στέφανε, Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενε τῆς Περιφερείας Ταταούλων,

Εὐλαβέστατοι Πατέρες,

Ἐντιμολογίωτατε Ἄρχων Ἐξαρχε κύριε Κωνσταντίνε Σανταλτζίδη, Πρόεδρε τῆς Κοινότητος Φερίκιοι, μετὰ τῶν συνεργατῶν σας, καὶ λοιποὶ Ἐντιμολογίωτατοι Ἄρχοντες,

Λαέ τοῦ Θεοῦ ἡγαπημένε,

Καθὼς εἴμεθα ἐποικοδομημένοι ὡς Χριστιανοὶ «ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Προφητῶν», μέ ἀκρογωνιαῖο λίθο τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, αισθανόμεθα τὴν ἀνάγκη καὶ τό χρέος νά τιμήσουμε κατ' ἔτος, μία ἡμέρα μετὰ τὴν ἑορτὴ τῶν Πρωτοκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου, τὴν ἱεράν μνήμην ὄλων τῶν Ἀποστόλων ἐν Συνάξει καὶ νά τοὺς εὐχαριστήσουμε διὰ τὰ πολλά, τὰ ὅποια τοὺς ὀφείλουμε. Μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐτῶν εὐεργεσιῶν τοὺς δεσπόζει ἡ πλήρης καὶ αὐθεντικὴ γνῶσις περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειοῦ τῆς πίστεώς μας Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τὴν ἐκλογή τους ὁ Κύριος προσευχήθηκε μία ὀλόκληρη νύκτα. Καὶ ἀργότερα, πρὸ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου Του, τοὺς διεβεβαίωσε: «Δέν μέ ἐξελέξατε σεῖς, ἀλλὰ ἐγὼ σᾶς ἐπέλεξα διὰ νά καρποφορήσετε καὶ ὁ καρπὸς σας νά εἶναι διαρκῆς καὶ μόνιμος». Ἦσαν δέ δώδεκα οἱ Μαθητῆς τοῦ Κυρίου, διότι αὐτός ὁ ἀριθμὸς ἀνταπεκρίνετο συμβολικῶς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, τὰς ὁποίας καὶ θά κρίνουν ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου θά καθήσῃ ἐπὶ θρόνου δόξης κατὰ τὴν δευτέραν καὶ ἔνδοξον Αὐτοῦ παρουσίαν.

Τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν παράδοσι τῶν Ἀποστόλων, ἡ ὁποία περιέχεται καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, πρέπει νά τὴν διαφυλάττουμε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ὡς πολύτιμη παρακαταθήκη. Ἡ πεμπτουσία δέ τῆς

ἀποστολικῆς πίστεως καί τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος εὐρίσκεται εἰς τό Σύμβολον τῆς Πίστεως, εἰς τό «Πιστεύω», πού ἀπαγγέλλουμε σέ κάθε Θεία Λειτουργία καί τοῦ ὁποίου τά πρῶτα ἑπτά ἄρθρα διευτυπώθησαν ὑπό τῆς ἐν Νικαία Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς ὅλως ἐξαιρετικῶς τιμωμένης κατά τό τρέχον ἔτος ὑπό τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, λόγω τῆς συμπληρώσεως 1700 ἐτῶν ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου αὐτῆς.

Ἐπιλαμβανόμεθα τῆς εὐκαιρίας διά νά σᾶς καταστήσουμε κοινωνούς τῶν ἐλπιδοφόρων μηνυμάτων τά ὅποια κομίζει ἐκ Ρώμης ἡ ἡμετέρα Πατριαρχική Ἀντιπροσωπεία πού παρέστη κατ' ἔθος ἐχθές εἰς τήν Θρονικήν ἑορτήν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης ὑπό τήν ἡγεσίαν τοῦ Ἱερωτάτου ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ. Κατά τήν ἐπίσημον συνάντησιν τῆς Ἀντιπροσωπείας μας μετά τοῦ Ἁγιωτάτου ἀδελφοῦ Πάπα Λέοντος ΙΔ΄, ἐκεῖνος ἐξέφρασε τήν ἔντονον ἐπιθυμίαν του νά συνεχίσῃ μέ τήν ἰδίαν θέρημν καί νά ἐμβαθύνῃ τόν διάλογον μεταξύ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν μας πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς ἐπιτεύξεως τῆς ποθεινῆς «τῶν πάντων ἐνώσεως», ὑπέρ τῆς ὁποίας καί ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι προσευχόμεθα ἀδιαλείπτως σέ κάθε ἀκολουθία.

Προσφιλέστατα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Καθώς ἐπανερχόμεθα καί ἐφέτος εἰς τό ἀγαπητόν μας Φερίκιοι, αὐτό τό εὐχάριστον μήνυμα σᾶς κομίζουμε μαζί μέ τήν ἀπεριόριστη εὐγνωμοσύνη μας πρός τόν χορόν τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου καί τοῦ χρέους τῆς πιστότητός μας πρός τήν σωτηριώδη διδασκαλία των, ἡ ὁποία, χάριτι Θεοῦ, ἔφθασε ἀπό τῆς ἐποχῆς των διά μέσου τῶν αἰώνων μέχρις ἡμῶν. Ἡ ἐπικαιρότητα τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας καθίσταται σήμερα δραματικά αἰσθητή ἰδιαίτερος εἰς τήν πολύπαθον περιοχὴν τῆς Μέσης Ανατολῆς, ἐκεῖ ὅπου πρωτοξεκίνησαν τό λυτρωτικό καί ἀναστάσιμο κήρυγμα τῆς σωτηρίας οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι. Ἡ σκέψις μας ἀνατρέχει τήν στιγμὴν αὐτήν πρός τά παλαίφατα Πατριαρχεῖα Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων καί εἰς τοὺς Προκαθημένους των, Μακαριωτάτους ἀδελφούς Ἰωάννην καί Θεόφιλον, καθὼς καί εἰς τόν εὐλαβῆ κληρον καί τό φιλόχριστον ποιμνιον αὐτῶν πού δοκιμάζονται σκληρά.

Πόσον ὁμοιάζει ἡ ζωὴ των μέ ἐκείνην τῶν Ἀποστόλων, ὅπως τήν ἀκούσαμε σήμερα εἰς τό Ἀποστολικόν ἀνάγνωσμα! Εἶναι ὡσάν νά ἀκοῦμε τοὺς δοκιμαζομένους ἀδελφούς μας νά ἐπαναλαμβάνουν τοὺς ἀποστολικούς λόγους: «Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καί πεινώμεν καί διψῶμεν

καί γυμνητεύομεν καί κολαφιζόμεθα καί ἀστατοῦμεν... Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν».

Καί ἐμεῖς μαζί μέ ἐκείνους παρακαλοῦμεν καί δεόμεθα καί ἱκετεύομεν τόν Κύριον τοῦ ἐλέους καί τῶν οἰκτιρῶν νά τερματίσῃ τήν αἱματοχυσία, νά ἀναπαύσῃ τίς ψυχές τῶν θυμάτων ἐν Χώρα Ζώντων, νά παραμυθῆσῃ τούς οικείους των, νά παράσῃ τήν ἴασιν εἰς τούς τραυματίας καί νά χαρίσῃ εἰς ἅπαντας δύναμιν, καρτερίαν καί ὑπομονήν εἰς τάς θλίψεις των μαζί μέ τήν βεβαιότητα ὅτι δέν θά τούς ἀφήσῃ νά πειρασθῶν περισσότερο ἀπό ὅσον δύνανται, ἀλλά ποιήσῃ σὺν τῷ πειρασμῷ καί τήν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι αὐτοῦς ὑπενεγκεῖν.

Μαζί μέ τήν ἐπανάληψιν αὐτήν τοῦ μηνύματος καί τοῦ κηρύγματος τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων, ἐπιθυμοῦμεν νά ἐκφράσουμε τήν χαρά μας, διότι μᾶς δίδεται καί ἐφέτος ἡ εὐκαιρία νά χοροστατήσουμε, μετὰ ἀπό ἀπουσία ἐνός ἔτους, κατὰ τήν Θεία Λειτουργία τῆς Συνάξεως τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων ἐδῶ στό Φερικόϊ, ὅπου ἐχειροτονήθη εἰς Πρεσβύτερον καί διηκόνησεν ἐπί εἴκοσι ὀλόκληρα ἔτη ὡς διάκονος καί ἱερεῦς, ἐπί ὀκταετίαν δέ καί ὡς Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος, ὁ ἀοίδιμος Προκάτοχός μας Οἰκουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος. Εἴη αἰωνία καί ἄλλοστος ἡ μνήμη Του!

Καί πρὶν σᾶς ἀποχαιρετίσουμε καί εὐχηθοῦμε καλήν ἀντάμωσιν σὺν Θεῷ καί τοῦ χρόνου, ἐπιθυμοῦμε νά ἐκφράσουμε τήν Πατριαρχικήν μας εὐαρέσκειαν πρὸς τόν Ἱερώτατον ἀδελφόν ἅγιον Καλλιουπόλεως καί Μαδύτου, τόν ἄξιον Ἐπόπτην τῆς Περιφερείας αὐτῆς, διά τό ὅπερ ἐπιτελεῖ καί ἐνταῦθα θεάρεστον ἔργον, ἐν ἀπολύτῳ ὑπακοῇ καί πιστότητι πρὸς τήν φωνήν καί τά κελεύσματα τῆς Μητρός Ἐκκλησίας. Περαιτέρω συγχαίρομεν καί πατρικῶς εὐλογοῦμεν τόν Πρόεδρον τῆς Ἐντίμου Ἐφοροεπιτροπῆς τῆς Κοινότητος, Ἐντιμολογιώτατον Ἀρχοντα κύριον Κωνσταντῖνον Σανταλτζίδην, καί ὅλους τούς ποικιλοτρόπως ὑποστηρίζοντας τό ἔργον καί τά ἱερά συμφέροντα τῆς Κοινότητος ταύτης, καί ἐπικαλοῦμεθα ἐπί πάντα τήν χάριν καί τήν ἀνταπόδοσιν τοῦ Κυρίου, ταῖς πρεσβείας τῶν ἑορταζομένων Ἁγίων καί Πανευφήμων Ἀποστόλων.

Χρόνια πολλά, σέ ὅλους ἐσᾶς τούς εὐλαβεῖς ἐνοριῆτες καί προσκυνητές καί ἰδιαίτερος στούς ἐορτάζοντες!

**ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ
ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΙΡΑΝΩΝ, ΔΥΡΡΑΧΙΟΥ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ**

**Προσφώνησις
τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου
ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ
τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων κ. Ἰωάννου
εἰς Φανάριον
(Σάββατον, 14 Ἰουνίου 2025)**

Συλλείτουργο Οικουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας στο Φανάρι.

* * *

Μακαριώτατε Αρχιεπίσκοπε Τιράνων, Δυρραχίου καί πάσης Αλβανίας, λίαν δέ ἀγαπητέ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ καί συλλειτουργέ κύριε Ἰωάννη,

Ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, τῇ Χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἡ Μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, τόν ἐπενδύτην τῆς ἀγαλλιάσεως περιβεβλημένη, μετ' ἀγάπης καί τιμῆς ὑποδέχεται τήν Ὑμετέραν προσφιλεστάτην Μακαριότητα, τόν ἄξιον διάδοχον Ἀναστασίου τοῦ Γιαννουλάτου, τοῦ ἀναλώσαντος ἑαυτόν ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.

Καί χαίρει χαράν μεγάλην ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, παρὰ τῆς ὁποίας τήν ἀρχήν καί τήν ἐν συνεχείᾳ πορείαν μέχρι τῆς σήμερον, ἐν περιόδοις εὐημερίας καί εὐσταθείας καί ἐν ἡμέραις «καιρῶν στεναγμῶν καί πικριῶν», πάντοτε ὅμως ἐν τῇ ἀγάπῃ, τῷ φωτί καί τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἔχει καί ἡ ὑπό τήν Ὑμετέραν προσφιλεστάτην Μακαριότητα Ἁγιωτάτη Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας.

Ἐορτήν τελοῦμεν ἅπαντες, ὑποδεχόμενοι εἰς τὰς αὐλὰς ταύτας τοῦ μαρτυρίου καί τῆς μαρτυρίας, τῆς ταπεινώσεως καί τῆς δόξης, Ὑμᾶς, Μακαριώτατε Ἀδελφέ, τόν ἄξιον καί τετιμημένον διάδοχον τοῦ πρό μηνῶν κοιμηθέντος μακαριστοῦ προκατόχου Σας, τοῦ ἱεραποστόλου καί ποιμένος, τοῦ διακόνου καί μάρτυρος ἐπί τριακονταετίαν καί πλέον τῆς μαρτυρικῆς ὁδοιπορίας τῆς ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, τῆς ἀκτινοβολούσης εἰς τό ἐκκλησιαστικόν στερέωμα διὰ τῶν φωτεινῶν ἀστέρων αὐτῆς. Οἱ Ἱερομάρτυρες Ἄστιος καί Ἐλευθέριος, ἡ Ἁγία Μάρτυς Ἀνθία, ὁ Δυρραχιώτης Ὅσιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης, ὁ Ὅσιος Νεῖλος ὁ Ἐριχώτης, ὁ Ὅσιομάρτυς Ἰάκωβος ὁ Νέος, ὁ Ἱερομάρτυς καί Ἰσαπόστολος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ὁ ὁποῖος ἐστερέωσε τήν Ὁρθόδοξον πίστιν εἰς καιρούς δυσχεμεύρους, καί πλῆθος Ἁγίων, γνωστῶν καί ἀγνωστων, φανερῶν καί ἀφανῶν, ἐπότισαν διὰ δακρῶν καί αἱμάτων τό μαρτυρικόν δένδρον αὐτῆς.

Ἐν τοιούτοις αἰσθήμασιν εὐφροσύνης καί ἀγαλλιάσεως χαιρετίζομεν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς σεβασμίας ἐνταῦθα Ἱεραρχίας τήν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Χώρῳ, ὅπου διαχρονικῶς φυλάσσονται αἱ πλάκες τῆς Διαθήκης τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδοξίας καί ἡ Ράβδος Ααρῶν ἀεὶ βλαστάνει καρπὸν ζῶντα καί προσφορὰν ἀνεκτίμητον καί ἀλή-

θειαν καὶ φῶς.

Ἐν τῷ Κυρίῳ συναντώμεθα. Τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ Ἐκεῖνος ἡ κεφαλὴ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ συντηρῶν καὶ συγκροτῶν τὸν ὅλον θεσμόν αὐτῆς, διὰ τοῦ Παρακλήτου, καὶ ἀνακεφαλαιῶν αὐτὴν ἐν Ἐαυτῷ, ὅτι «Σῶμα Χριστοῦ»¹ ἡ Ἐκκλησία, διὰ τοῦτο καὶ «πύλαι ἄιδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς»².

Τοῦ γεγονότος τούτου βιωματικὴν ἐμπειρίαν ἔχει τόσοσιν ἡ Μήτηρ αὕτη Ἐκκλησία, ὅσον καὶ ἡ ἀναδενδράς αὐτῆς Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, ἡ ὁποία ἀληθῶς ἐμαρτύρησεν «ὀδὸν μακρὰν» καὶ ἐκ «τοῦ λάκκου» τῶν πειρασμῶν ἐξῆλθεν εἰς ἀναψυχὴν, ὡς ἔγραφε καὶ παρεκάλει τὸν προκάτοχον ἡμῶν Φώτιον τὸν Β΄ ὁ τότε Βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας Ἀχμέτ Ζιώγου (Γράμμα ἀπὸ 25 Σεπτεμβρίου 1930), διὰ γράμματος, τὸ ὁποῖον διεβιβάσθη διὰ τοῦ εἰς Ἀλβανίαν τὸ δευτέρον ἀποσταλέντος ἐξαρχικῶς μακαριστοῦ Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου.

Αἱ ποικίλαι «πύλαι Ἰδου» καὶ τότε, ὅτε ὑπεκινήθη ὑπὸ τῆς λεγομένης «Συνόδου» τῶν ἐν Κάρλοβιτς προσφύγων Ρώσων Ἱεραρχῶν τάσις ἀποκοπῆς τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ὁρθοδοξίας ἀπὸ τοῦ ζωοποιῦ κορμοῦ τῆς μητρῆς καὶ κιβωτοῦ αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, μέ ὅλας τὰς ἐπακολουθησάσας πειρασμικὰς παραμέτρους, δὲν κατίσχυσαν τῆς ἀληθείας. Διότι ἦλθεν ὁ αἰεὶ ἀγρυπνῶν ἐπὶ τῆς θείας τῆς Ὁρθοδοξίας φυλακῆς Ἀγιώτατος Ἀποστολικὸς καὶ Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος καὶ ἐπέχεεν «ἔλαιον καὶ οἶνον» καὶ ἐπούλωσε χαινούσας πληγὰς διὰ τῆς ἀπονομῆς τῆ Ὑμετέρα Ἐκκλησία τῆς ἀξίας τοῦ αὐτοκεφάλου, κανονικῶ χρώμενος δικαίῳ. «Πύλαι Ἰδου» δὲν κατίσχυσαν καὶ κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθόν τῆς μακρᾶς Κομμουνιστικῆς περιόδου, ὅτε τὰ πάντα ἐσκίαζε «φοβέρα κοσμικῆς ἀνταρσίας» τῶν ἀπείρων «μποῦνκερς» -καὶ ὄχι μόνον-, καὶ τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατήχθη κυριολεκτικῶς εἰς τὰ «τάρταρα τοῦ Ἰδου» καὶ μόνον φωτισμένοι κληρικοὶ, «κρυφᾶ» προσεπάθησαν νὰ τηρήσουν τὸν σπινθῆρα ζῶντα. Εἷς ἐκ τῶν μαρτύρων κληρικῶν τούτων ὑπῆρξε καὶ ὁ ἀναγεννήσας καὶ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ ἀναδεξάμενος αὐτὴν ἐκ τῆς ἱεράς κολυμβήθρας, ἐν χρόνοις δισέκτοις, μακαριστὸς Ἐπίσκοπος Ἀπολλωνίας Κοσμάς. Πρὸς αὐτούς ὅλους, τούς πολλούς ἀνωνύμους καὶ ὀλίγους γνωστούς, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν «ἥρωα» Δημήτριον Μπεντούλη, οἱ ὁποῖοι ἦσαν «τόν χρηστὸν ζυγόν» τοῦ Χριστοῦ, ἀπευ-

¹ Ἐφ. α΄, 23.

² Ματθ. ις΄, 18.

θύνεται διά τῆς ἡμετέρας Μετριότητος, καί κατά τήν ὥραν ταύτην τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ὁ λόγος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, λόγος εὐχαριστίας καί τιμῆς καί ἀναγνωρίσεως τῆς προσφορᾶς των.

Καί εἶναι ἀληθές ὅτι μέχρι τοῦ 1992 ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας περιορίσθη εἰς «ψυχάς» ζώσας καί νοσταλγούσας ἀλήθειαν καί φῶς Χριστοῦ, κυρίως, ἂν μὴ ἀποκλειστικῶς, εἰς τό τετράγωνον ἐρειπῶδες ὑπόλειμμα τοῦ Ἁγίου Βλασίου, ἐνθα προσήρχοντο οἱ Ὁρθόδοξοι πιστοί καί προσήυχοντο καί κατέθετον κηρίον εὐλαβείας. Περιορίσθη καί εἰς τόν ἐν ἐγκατα-λείψει καί φθορᾷ ἐρειπίων κείμενον Ἱερόν Μητροπολιτικόν Ναόν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου ἐν Τιράναις. Ὅτε δέ ἀνέτειλε καί πάλιν, «δειλά» κατ' ἀρχήν, ὁ Ἥλιος τῆς ἐλευθερίας εἰς τό στερέωμα τῆς Ἀλβανίας, τότε ὁ «συγκοινωνός ἐν τῇ θλίψει» καί τῇ πνευματικῇ καί ἄλλῃ «πτωχείᾳ» τοῦ Ὁρθοδόξου Ἀλβανικοῦ λαοῦ³ Ἀγιώτατος οὗτος Πατριαρχικός καί Οἰκουμενικός Θρόνος ὀφειλετικῶς, ἀπό γε τῶν ἱερῶν Κανόνων καί τῆς ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ θέσεως αὐτοῦ, ἀνέλαβε καί πάλιν διακονίαν χρέους καί εὐθύνης. Ὡς ἄλλος θρυλικός Ἀβραάμ ἀνέστησε τήν «πεπτωκυῖαν», κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, «σκηνήν», ἀποστείλας ἰδίᾳ πρωτοβουλία καί ὀφειλετικῇ μερίμνῃ, τόν Καλόν Ἄγγελον αὐτῆς, τόν προκάτοχον Ὑμῶν μακαριστόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀναστάσιον, ὅστις τόν ἐπενδύτην τῆς διακονίας περιεζώσατο καί ὡς ἀληθῆς ἱεραπόστολος καί ποιμὴν ἔθυσσε τήν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων καί προσήνεγκεν ἑαυτόν «θυσίαν ἄμωμον», «μῦρον ἀναστάσεως εὐοσμον», ἐπὶ τριακονταετίαν καί πλέον εἰς τόν χέρσον ἀγρόν τῆς Ὁρθοδόξου ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐκκλησίας καί εὐρύτερον τῆς Χώρας. Θυσιασθεῖς ἀληθῶς ἐν πᾶσιν, ἐν ἀγῶσιν, ἐν πειρασμοῖς, ἐν ἀδυναμίαις, ἐν ἀπελπιστικαῖς καταστάσεσιν, ἐν θορύβοις ἔσωθεν καί γύρωθεν καί ἔξωθεν, καί αἰῶν μέχρι τελευταίας πνοῆς τόν Σταυρόν τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Ὁρθοδόξου λαοῦ του καί τῆς ἐσταυρωμένης Ἐκκλησίας του, κατέστησεν αὐτὴν μάρτυρα καί κήρυκα τῆς Ἀναστάσεως Χριστοῦ, ὡς μαρτυροῦν ὁ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν Τιράνων δεσπόζων Ἱερός Ναός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καί οἱ πολλοί, οἱ μερίμνη αὐτοῦ, ἀνεγερθέντες Ναοὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπικρατεία τῆς Ἀλβανίας, οἱ τιμώμενοι ἐπ' ὀνόματι μιᾶς «ἄλλης βιοτῆς», τήν ὁποίαν ἐνοστάλγουν ψυχαὶ πολλαὶ κοιμηθέντων «ἐν τῇ θλίψει τῇ μεγάλῃ» καί οἱ ἐξεληθόντες «ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης» ζῶντες καί περιλειπόμενοι τοῦ ἔτους 1991 καί ἔξῃς.

³ Ἀποκ. α', 9 καί β', 9.

Ὁ μακαριστός Ἀναστάσιος ἤρην ἄνευ συγκυρηναίου τόν Σταυρόν τοῦ Μαρτυρίου. Συγκυρηναῖος του ὑπῆρξεν ὁ Χριστός καί ἱερόν «ἔμβλημα» του τό Χρυσοστομικόν: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἔνεκεν». Συγκυρηναῖος ὑπῆρξεν ἡ Μήτηρ αὕτη Ἐκκλησία, κενώσασα ἑαυτήν ἐκ τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν της καί συμβαλοῦσα ἔργοις καί λόγοις εἰς τήν «δύσβατον πορείαν» τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου, ὡς ἐλέγομεν καί κατά τά ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως Τιράνων, ἀλλά καί διά τῆς συμμετοχῆς καί ὑλικῆς καί ἄλλης συμβολῆς τῶν ἐν Διασπορᾷ Ἐπαρχιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς Θρόνου. Συγκυρηναῖος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ νῦν ἐν οὐρανίοις θαλάμοις ἀναπαυομένου ὑπῆρξατε ἀπ' ἀρχῆς καί Ὑμεῖς, Μακαριώτατε Ἀδελφέ, ὁ ὁποῖος ὡς ἄλλο «σκεῦος ἐκλογῆς»⁴ εἶδετε πλησίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου, εἰς μίαν ἄλλην πύλην Δαμασκοῦ, «φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»⁵, καί ἐβαστάσατε μαζί του «τόν καύσωνα τῆς ἡμέρας καί τό ψῦχος τῆς νυκτός», κυριολεκτικῶς καί μεταφορικῶς εἰπεῖν. «Ἰλιγγιᾶ νοῦς» ἐνώπιον τοῦ ἐπιτελεσθέντος ὑπό τοῦ κλεινοῦ Πρωθιεράρχου καί προκατόχου Σας ἔργου, θαύ-ματος ἀληθῶς.

Καί ὁ μέν μακαριστός ἐν τοῖς προκατόχοις Σας Ἀναστάσιος τόν δρόμον τελέσας καί τήν πίστιν τηρήσας καί τόν ἀγῶνα τόν καλόν καί ἐν Ἀλβανία πληρώσας, διαπρέψας δέ ἐν πᾶσιν ἀπῆλθε, τοῦ «ὄρου πληρωθέντος», εἰς τά παραμόνιμα, παραδούς Ὑμῖν, τῷ προνοίᾳ καί ἐλέει Θεοῦ ἀξίῳ συνεργῶ καί διαδόχῳ αὐτοῦ, καί τοῖς σύν Ὑμῖν, Ἐκκλησίαν ἐν ἀκμῇ, Ἐκκλησίαν ζῶσαν, «μῆ ἔχουσαν σπίλον ἢ ρυτίδα» τοῦ παρελθόντος, ἀλλά πορευομένην ἐν «δυνάμει Πνεύματος» Ἁγίου, «ἐν δυνάμει σημείων»⁶, ἐν «δυνάμει χάριτος» πανσθενουργοῦ, «ἐν δυνάμει ἀναστάσεως».

Μακαριώτατε,

Οὕτω βιοῦσα ἀνέκαθεν, ὡς παρέλαβε παρά τῶν Αποστόλων καί τῶν Ἁγίων καί Θεοφόρων Πατέρων τῆς Ανατολῆς, παρά τῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, παρά τῶν Ἁγίων, τῶν Μαρτύρων, τῶν Ὁσίων καί Ὁμολογητῶν καί τῆς ὅλης μακραίωνος παραδόσεως, τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ὁρθοδοξία, ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Κέντρῳ αὐτῆς, ἀλλά καί ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ, οὕτω μαρτυρεῖ καί σήμερον ἐν τῷ τετραγμένῳ συγχρόνῳ κόσμῳ.

Ἦρα μαρτυρίας εἶναι ἡ παροῦσα, καθ' ἣν εὕρισκόμεθα ἐπὶ τό αὐτό,

⁴ Πράξ. θ', 15.

⁵ Πράξ. θ', 3.

⁶ Ρωμ. ιε', 19.

Ἦμεῖς καὶ ἡμεῖς, ἡ Ὁρθόδοξος ἐν Ἀλβανία μαρτυρική Ἐκκλησία καὶ ὁ πολὺπλαγκτος Οἰκουμενικός Θρόνος. Μιᾶς καὶ μόνης μαρτυρίας διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ ποικίλους ὁμῶς, κατὰ τὸπους καὶ κατὰ συνθήκας τρόπους δηλουμένης, ἐν κατανοήσει καὶ ἐν ἐκτιμῆσει τῶν σκληρῶν καὶ τρικυμιωδῶν καὶ ἀδυσωπήτων πραγματικοτήτων, «ὧν σκληρὰν πείραν ἔχομεν» καὶ Ἦμεῖς καὶ ἡμεῖς, ὡς ἔγραφεν ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ζ΄. Μαρτυρίας πάντοτε φανερουμένης ἐν πνεύματι ταπεινώσεως καὶ διακονίας.

Δίδομεν, δηλαδή, τὴν ἡμῶν μαρτυρίαν, καὶ καλούμεθα κατὰ τὸ θε-ανθρώπινον ὑπόδειγμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ διακονήσωμεν τὸν «πεινῶντα καὶ διψῶντα τὴν δικαιοσύνην»⁷ καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην συνάνθρωπον.

Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Ἦμετέρας Μακαριότητος εἰς τὸ Ἀποστολικόν, Πατερικόν, ποικίλων Ὁρθοδόξων καταβολῶν, καὶ διὰ τοῦ αἵματος Μαρτύρων καὶ τῆς ὁμολογίας Ὁμολογητῶν, ὡς τοῦ σήμερον τιμωμένου Ὁμολογητοῦ προκατόχου ἡμῶν Πατριάρχου Μεθοδίου, καθηγιασμένον, ἀπὸ αἰῶνων δέ, ἐν κανονικῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει, ταπεινὸν ἀλλ' ἱερόν οἰκητήριον τοῦτο τῆς διακονίας τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, εὗρίσκειται εἰς τὸ ἐπίκεντρον τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης ὑποθέσεως τῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδοξίας. Διὸ καὶ ἀγαλλόμεθα καὶ δοξάζομεν τὸν Κύριον, οὕτω θεωροῦντες καὶ χαιρετίζοντες τὴν συνάντησιν ἡμῶν ἐν τῷ ἀγίῳ τούτῳ σκηνώματι «τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων».

Εὐχαριστοῦμεν, μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱεραρχίας, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τῇ ὄντως εἰρηνικῇ καὶ ἀδελφικῇ ταύτῃ ἐπισκέψει τῆς Ἦμετέρας Μακαριότητος καὶ τῆς τιμίας συνοδείας Αὐτῆς. Ὑποδεχόμεθα Ἦμᾶς ἐν τῷ φωτὶ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῷ πυρὶ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἀσπαζόμεθα Ἦμᾶς, τὸν ἄξιον διάδοχον Ἀναστασίου τοῦ πάνυ, ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Κέντρῳ τῆς Ὁρθοδοξίας, δεόμενοι τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης, τοῦ Κυρίου τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρῶν καὶ πάσης παρακλήσεως, ὅπως ἡ κοινωνία ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν εἶναι εἰς περαιτέρω διακονίαν καὶ μαρτυρίαν διὰ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ τὴν Ἁγίαν Ὁρθοδοξίαν καὶ διὰ τὴν οἰκοδομητικὴν προσφορὰν αὐτῆς εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Δημιουργοῦ καὶ τελειωτοῦ τῶν πάντων Θεοῦ.

Ἐν τοιούτῳ πνεύματι, ἦτοι ἐν πνεύματι Χριστοῦ, χαιρετίζομεν καὶ αὐθις τὴν παρουσίαν τῆς Ἦμετέρας Μακαριότητος εἰς τὸ Φανάριον καὶ

⁷ Ματθ. ε΄, 6.

εὐχόμεθα ὅπως καί ἡ ἐν τῇ ἱστορίᾳ πορεία τῆς κλεινῆς ἀναδενδράδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας εἶναι πορεία δόξης, πορεία δυνάμεως Θεοῦ, πορεία προσφορᾶς καί διακονίας, πορεία χάριτος καί οἰκονομίας Κυρίου, πορεία «ἐπί γῆς ειρήνης καί ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας»¹, ἐπαναλαμβάνοντες καί ἐπιβεβαιοῦντες κατά τήν ἱεράν ταύτην στιγμήν ὅτι θεμέλιον τῶν σχέσεων τῶν δύο ἡμῶν Ἐκκλησιῶν ἦτο, εἶναι καί θά εἶναι ἡ Ἀγάπη, ἡ Ἀλήθεια καί τό Φῶς.

---

¹ Λουκ. β', 14.

Προσφώνησις
τῆς Α.Θ.Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὸ συλλειτουργῶν
μετὰ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων κ. Ἰωάννου
εἰς τὸν Πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναὸν
(Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων, 15 Ἰουνίου 2025)

* * *

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Τιράνων, Δυρραχίου καὶ πάσης Ἀλβανίας, προσφιλέστατε Ἀδελφὲ καὶ Συλλειτουργγὲ κύριε Ἰωάν-νη, μετὰ τῆς τιμίας Συνοδείας σας!

Ἀδελφοὶ Ἱεράρχαι καὶ λοιποὶ κληρικοὶ παντὸς βαθμοῦ,

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά!

«Τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος Μαρτύρων»² καὶ λοιπῶν Ἁγίων, Πατριαρχῶν, Πατέρων, Διδασκάλων, Ὁμολογητῶν καὶ Ὁσίων, τῶν ἁγιασάντων τὴν ἱεράν ταύτην Καθέδραν τοῦ πανσέπτου Ἀποστολικοῦ, Πατριαρχικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅλον τὸν ἁγιοτόκον τοῦτον τόπον, ὑποδεχόμεθα σήμερον, Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, μετὰ πάσης τιμῆς καὶ ἐκτενοῦς ἀδελφικῆς ἀγάπης τὸν νέον Προκαθήμενον τῆς κατ' Ἀλβανίαν ἁγίας Αὐτοκεφάλου Ὁρθο-δόξου Ἐκκλησίας Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἰωάννην μετὰ τῆς ἐκλεκτῆς Συνοδείας του, ἐναγκαλιζόμενοι ἐν τῷ τιμίῳ αὐτοῦ προσώπῳ ἀπαξάπαν τὸ θεόλεκτον πλήρωμα τῆς Ἀδελφῆς ὁμοδόξου Ἐκκλησίας! Ὡς εὖ παρέστητε εἰς τὴν Κωνσταντινού-πολιν καὶ τὸ Φανάριον, Μακαριώτατε! «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»! Δὲν ἤλθετε εἰς ξένον τόπον! Εἰς τὰ ἴδια ἤλθετε! Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μητρὸς σας! Εἰς τὸν τόπον ἀκριβῶς ὅπου ὠδινήθη παλαιότερον καὶ ἐγεννήθη ἐν ὥραις αἰσiais καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, ἐκλεκτὴ καὶ πεφιλημένη θυγάτηρ τῆς καλλιγόνου Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Βασιλίδος ταύτης τῶν Πόλεων, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι Αὐτοκέφαλοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησιαὶ τῶν Βαλκανίων καὶ τῆς Εὐρώπης! Εἰς τὸν ἅγιον τόπον ὅπου καὶ προσφάτως θεῖα συνάρσει ἀνεγεννήθη θεσμικῶς ἡ Ἐκκλησία σας, μετὰ ἀπὸ τὴν πλήρη διάλυσιν καὶ τὴν θλίψιν τὴν μεγάλην ἡμίσεος

² Ἐβρ. ιβ', 1.

αἰῶνος ἀθέου καθεστῶτος. Χεῖρες ἀρχιερατικάι Φαναριωτῶν Μητροπολιτῶν ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας, μαζὶ μὲ τὰς τιμίας ἐκεῖνας τοῦ πνευματικοῦ σας Πατρός, καὶ σὰς κατέστησαν Ἀρχιερέα τοῦ Ζῶντος Θεοῦ καὶ διάδοχον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, προκειμένου καὶ ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Κορυθαῖς, ἀρχαία ἐπαρχία τοῦ Θρόνου τούτου, νὰ ἀποκτήσῃ τὸν ἄξιον προστάτην καὶ ποιμενάρχην της! Πρὸ πολλοῦ λοιπὸν μᾶς εἴσθε ὄχι μόνον γνώριμος ἀλλὰ καὶ πολὺ οἰκεῖος καὶ ἐξαιρετικά εἰς ὅλους προσφιλέης!

Σὰς ἐγνωρίσαμε, Μακαριώτατε, διὰ πολλῶν ἐτῶν, ὡς τὸν πλέον ἔμπιστον καὶ πολῦτιμον συνεργάτην τοῦ μακαρίας μνήμης προκατόχου σας ἀοιδίμου μεγάλου ἐκεῖνου καὶ ἀνεπαναλήπτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου, τοῦ νέου Ἀποστόλου τῆς Ἀλβανίας! Μαζὶ ἐβαστάσατε ἐν ὑπομονῇ πολλῇ τὸν καῦσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸ ψύχος τῆς νυκτὸς ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλέον δύσκολα ἔτη! Μαζὶ προεκινδυνεύσατε, ἐκοπιάσατε ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπετελέσατε ἔργα μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἡ εὐεργεσία τῶν ὁποίων δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸν κύκλον τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, ἀλλ' ἐξακτινοῦται εἰς ὅλον τὸν λαὸν τῆς Ἀλβανίας, ἀνεξαρτήτως θρησκευματος. Ἀλλὰ καὶ μαζὶ μὲ τὸν λαμπρὸν Ἀναστάσιον ἐλαμπρύνετε τὴν παρουσίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν ἱστορικὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Κρήτῃ πρὸ ἐννέα ἀκριβῶς ἐτῶν καὶ συνεβάλετε καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν συνεπισκόπων σας ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐργασιῶν της! Εὐνόητον εἶναι, κατὰ ταῦτα, ὅτι χαίρετε λίαν ὑψηλῆς ἐκτιμήσεως εἰς τὰς ἱεράς ταύτας αὐλάς καὶ ἔχετε ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὰς καρδίας ὄλων μας! Νὰ αἰσθάνεσθε λοιπὸν ἀγαλλίασιν καὶ πλήρη ἄνεσιν καὶ ἐλευθερίαν ἐνταῦθα ἐν μέσῳ ἡμῶν, ὅπως αἰσθάνεσθε καὶ εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων σας! Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, εὐλογῶν καὶ ἀγιάζων ἡμᾶς καὶ τὰς διεκκλησιαστικὰς ἡμῶν ἀδελφικὰς σχέσεις!

Πάντοτε, Μακαριώτατε, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀπὸ ἡμερῶν ἀρχαίων, εἶχε ζωηρὸν μητρικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἐπαρχίας του, αἱ ὁποῖαι κανονικῶς χειραφετηθεῖσαι ἀργότερον ἀπετέλεσαν τὴν σημερινὴν ἀγιωτάτην Ἀυτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας! Ἐπεμπε διαπρεπεῖς Ἱεράρχας μὲ ἀγάπην διὰ τὸν ἐπιχώριον λαόν, μὲ ζῆλον ἔνθεον, μὲ προσόντα καὶ ἰκανότητες, οἱ ὅποιοι ἔθεσαν ὑγὴ θεμέλια χριστιανικῆς Πίστεως καὶ ζωῆς. Καὶ πάντοτε ἦτο ἔτοιμον νὰ προστρέξῃ εἰς βοήθειαν καὶ συναντίληψιν ὅταν καὶ ὅσον ἐχρειάζετο. Ἡ κατόπιν ἔξωθεν ὑποκινουμένων ὀδυνηρῶν ἀναταράξεων καὶ ἀντικανονικῶν

ἐνεργειῶν κατὰ τὴν τρίτην καὶ ἕως τὰ μέσα τῆς τετάρτης δεκαετίας τοῦ εικοστοῦ αἰῶνος, κανονικὴ πλέον καὶ καθ' ὅλα σύμφωνος πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ θέσμια χειραφέτησις καὶ ἀνάδειξις τῶν Ἑπαρχιῶν αὐτῶν εἰς Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, θυγατέρα ἐν ταυτῶ καὶ ἀδελφὴν ἡμῶν πολυφίλητον, ἐπὶ Πατριαρχίας τοῦ αἰοδίμου προκατόχου ἡμῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βενιαμίν, δι' ἐπισήμου Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως καὶ ἐκδόσεως τοῦ σχετικοῦ Τόμου τῆς 17ης Ἀπριλίου 1937, δὲν ἀπεμάκρυνεν ἡμᾶς ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς ἀπ' ἀλλήλων! Ὅπως τοῦναντίον!

Τὰ οἰαδῆποτε προϋπάρξαντα νέφη ἠφανίσθησαν, ἡ συγγνώμη ἐβελιώθη, ἡ καλὴ συνεργασία ἐτέθη ἐπὶ ὑγιῶν βάσεων, καὶ ἡ ἀγάπη μένει ἔκτοτε κραταιά, ἀνυπόκριτος καὶ ἀπαραμειώτος ἐσαεὶ, τὸ φιλάδελφον φίλτρον διαρκῶς ζωηρόν, ἐνῶ ἡ πρόθεσις δι' εὐκαιρον βοήθειαν καὶ συναντίληψιν εἶναι δεδομένη, ὁ σύνδεσμος τῆς εἰρήνης ἰσχυρὸς καὶ ἡ κοινωρία ἀγία καὶ θεοτερπῆς! «Ἐν σώμα ἐσμέν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη».³ Οὕτω πως ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψις ἡμῶν διὰ τὰς ἐπὶ ἡμῖς αἰῶνος βασάνους καὶ ταλαιπωρίας ποῦ ὑπέστητε ὑπὸ τῆς κρατικῆς ἀθεΐας ἦτο ἀπερίγραπτος, καὶ αἱ δεήσεις ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον διὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ διωγμοῦ καὶ ἀνατολὴν ἡμερῶν ἀνέσεως, ἐλευθερίας καὶ εἰρήνης, ἐκτενεῖς μετὰ πολλῶν δακρῶν καὶ ἀσίγαστοι!

Παρακολουθοῦντες τὸ πολυετὲς μαρτύριον καὶ διορῶντες τὴν κάκωσιν καὶ ταλαιπωρίαν τῶν ποιμένων καὶ τῶν πιστῶν τῆς Ἀλβανίας, μὲ πρῶτον τοῦ μαρτυρικοῦ χοροῦ τὸν αἰοδίμον Ἀρχιεπίσκοπον Χριστοφόρον, ἀλλὰ καὶ τὴν θεοφιλεῖ ἔμμονήν των εἰς τὴν πατρῶαν εὐσέβειαν καὶ ὁμολογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἐβλέπομεν εἰς τὰ πρόσωπά σας ἐκεῖνα ποῦ ὁ προσωπικὸς προστάτης σας Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστῆς καὶ Θεολόγος ἀναφέρει εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν: «Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἀρνίου».⁴ Δόξα τῷ Θεῷ ὅμως, ἐπιτέλους «ὁ χειμῶν παρῆλθεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, ..., τὰ ἄνθη ὥφθη ἐν τῇ γῆ, φωνὴ τοῦ τρυγόνος ἠκούσθη..., αἱ ἄμπελοι κυπρίζουσιν»⁵ εἰς τὴν γῆν Ἁγίων Μαρτύρων καὶ Ὁμολογητῶν, οἱ ὅποιοι συνεοραζόμενοι σήμερον μετὰ τῶν Ἁγίων Πάντων ἔχουν πρόσθετον λόγον χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως! Καὶ τοὺς ἐκ τοῦ διωγμοῦ ἐλθόντας ἤδη «τὸ Ἀρνίον τὸ ἀναμέσον τοῦ Θρόνου ποιμαίνει αὐτοὺς καὶ ὀδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγᾶς ὑδάτων καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν

³ Ρωμ. ιβ', 5.

⁴ Ἀποκ. ζ', 14.

⁵ Ἄσμα Ἀσμάτων β', 11-13.

αὐτῶν».⁶

Ὁ Θεός, Μακαριώτατε, ἀπέστειλε παλαιότερον εἰς Ἀλβανίαν τὸν θερμουργὸν ἱεροκῆρυκα Ἅγιον Κοσμᾶν τὸν Αἰτωλόν, προνοία τοῦ αἰοδίου προκατόχου ἡμῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ Β', τοῦ ἐκ Δελβίνου καταγομένου, προκειμένου νὰ ἐπανευαγγελίση τὸν λαὸν τῆς Χώρας. Τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν εἰς Ἀλβανίαν εἶναι διαστάσεων αὐτόχροημα Ἀποστο-λικῶν. Καὶ τὸ ἐπέστεψεν ἐν τέλει μὲ τὸν μαρτυρικὸν καὶ περιόδοξον θάνατόν του, καταστάς Ἱερομάρτυς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ διὰ τῶν ἀγίων λειψάνων του, τοῦ τάφου του καὶ τῆς ἱεράς Μονῆς του ζῶσα παρουσία του πλησίον σας ἀποτελεῖ ὄχι μόνον πηγὴν ἐμπνεύσεως καὶ ἁγιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἰσχύουσιν πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν πρεσβείαν καὶ εὐκαιρον βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν τόσον δι' ὑμᾶς, ὅσον καὶ διὰ σύνολον τὴν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐκκλησίαν.

Εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, συνεχιστὴν τοῦ ἔργου ἐκείνου, προνοία τοῦ αἰοδίου προκατόχου ἡμῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου κατ' ἀρχὴν καὶ τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἀκολούθως, ὁ Θεὸς ἀπέστειλε πλησίον σας τὸν αἰοδίμον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀναστάσιον. Ὡς Πατριαρχικὸν Ἐξαρχον τὸ πρῶτον καὶ ὡς ἐκλελεγμένον ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἁγίας καὶ Ἱεράς Συνόδου κανονικὸν Προκαθήμενον καὶ Ἀρχιεπίσκοπον μετ' ὀλίγον. Τὸ τεράστιον καὶ πολυσχιδές ἔργον του ἐπὶ τριάκοντα τρία ἔτη, ἐκκλησιαστικόν, ἀναγεννητικόν, ἀκαδημαϊκόν καὶ ἐν γένει ἐκπαιδευτικόν, συγγραφικόν, κοινωνικόν, φιλανθρωπικόν, πολι-τιστικόν, διεκκλησιαστικόν, διαθρησκειακόν, εἰρηνοποιὸν καὶ λοιπόν, τὸ ζυγοσταθμίζει ἤδη μὲ χρυσᾶ σταθμὰ ἡ Ἱστορία!

Σᾶς ἄφησεν ὁ μακαριστὸς μεγάλην καὶ βαρεῖαν κληρονομίαν! Ἀλλ' εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ προσπαθήσετε νὰ συνεχίσετε μὲ ὅλας σας τὰς δυνάμεις καὶ μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα μὲ τὰ ὁποῖα σᾶς ἔχει προικίσει πλουσίως, Μακαριώτατε, ὁ Θεός. Καὶ ἀνδρεία σᾶς διακρίνει, καὶ γενναιότης, καὶ φιλοτιμία, καὶ λιπαρὰ γνῶσις θεολογική, καὶ πνευματικὴ καλλιέργεια, καὶ εὐστροφία πνεύματος, καὶ ζῆλος ἔνθεος, καὶ φιλεργία ἀκαταπόνητος, καὶ εὐλαβὴς πιστότης εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς κανονικῆς τάξεως, καὶ ἀγάπη πολλὴ καὶ θυσιαστικὴ διὰ τὸν λαὸν σας, τοὺς συνεπισκόπους καὶ συνεργάτας σας καὶ τὴν εὐλογημένην πατρίδα σας. Οἱ ὀρίζοντές σας εἶναι εὐρέως ἀνοικτοὶ καὶ ἔχετε ἀποδείξει πολυτρόπως ὅτι εἴσθε «σκευὸς ἐκλογῆς» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων».⁷

⁶ Ἀποκ. η', 17.

⁷ Πράξ. θ', 15.

Από μέρους ἡμῶν νὰ ἀναμένετε φιλάδελφον συναντίληψιν, εἰλικρινῆ συνεργασίαν, πρόθυμον χεῖρα βοηθείας εἰς ὅτι χρειάζεσθε καὶ δυνάμεθα νὰ ἀνταποκριθῶμεν ὡς «σύμψυχοι, τὸ ἕν φρονούντες».⁸ Εἰς τὰ διορθόδοξα καὶ διεκκλησιαστικά ζητήματα καὶ εἰς ὅσα αἱ ἀνάγκαι τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου παγκοσμίως ἀπαιτοῦν, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἔχωμεν τὴν πρόθυμον συνεργασίαν σας. Χρεωστοῦμεν νὰ δώσωμεν πειστικὴν μαρτυρίαν πρὸς πάντας, τόσον τοὺς πλησίον ὅσον καὶ τοὺς θύραθεν, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ γνήσιον περιεχόμενον τῆς καρδίας μας καὶ τῆς ζωῆς μας, προσωπικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς. Ὀφείλομεν πρὸς τούτοις νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τὰς διαφόρους προκλήσεις τῶν τὰς μισοχριστοὺς διχαστασίας καὶ ξιδίας ἀγαπῶντων καὶ καλλιεργούντων ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, τὰς παρατηρουμένας ἀναζωπυρώσεις τοῦ ὡς αἰρέσεως συνοδικῶς πρὸ πολλοῦ καταδικασθέντος ἀφιλαδέλφου ἐθνοφυλετισμοῦ μὲ τὰς πολυπλοκάμους καταλυτικὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργείας του, καθὼς καὶ τὸν ἀναφυόμενον ἑκασταχοῦ ἔκφρονα ζηλωτισμὸν, ὁ ὁποῖος, προφάσει εὐσεβείας, διαβιβρώσκει ὡς γάγγραινα τὸ ἐκκλησιαστικὸν σῶμα.

Πολλὰ ἔχει νὰ μᾶς διδάξῃ σχετικῶς ἡ Ἁγία Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμένηκῃ Σύνοδος τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων, τὴν χιλιοστήν καὶ ἑπτακοσιοστήν ἀμφιετηρίδα ἀπὸ τῆς συγκλήσεώς τῆς ὁποίας ἐφέτος ἐορτάζομεν. Εἰς τὰς σχετικὰς ἐπισήμους ἐνταῦθα ἐπετειακὰς ἐκδηλώσεις εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας θὰ εἶναι πρόθυμος καὶ ἐποικοδομητικὴ. Ἀλλὰ θὰ ἔχωμεν τὴν χαρὰν νὰ εἴπωμεν πλείονα σχετικῶς καὶ ἐκτὸς τῆς Θείας ταύτης Λειτουργίας. Ἄλλωστε, οἱ ἐπικοινωνιακοὶ διάυλοι Κωνσταντινουπόλεως καὶ Τιράνων, Οἰκουμένικου Πατρι-αρχείου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, θὰ εἶναι πάντοτε ἀνοικτοὶ ἐν εἰλικρινείᾳ εὐαγγελικῆ καὶ ἀγάπῃ χριστομιμῆτω!

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ σᾶς καταπονήσωμεν περισσότερον! Θὰ σᾶς παρακαλέσωμεν μόνον, Μακαριώτατε, νὰ δεχθῆτε τὰ ταπεινὰ δῶρα ταῦτα, ὡς μικρὰν ἔκφρασιν τῆς μεγάλης ἀγάπης πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπόν σας, καὶ τῆς ἀπροσμετρήτου χαρᾶς διὰ τὴν ἐν εὐλογία Κυρίου πολλῇ εἰρηνικῆν σας ταύτην ἐπίσκεψιν καὶ παρουσίαν εἰς τὸ Σεπτὸν Κέντρον καὶ τὸ σημερινὸν ἱερὸν ἡμῶν Συλλείτουργον! «Τῷ δὲ Βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτω, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν»!⁹

⁸ Φιλίπ. β΄, 2.

⁹ Α΄ Τιμ. α΄, 17.

Χρονικόν τῆς εἰρηνικῆς ἐπισκέψεως

«Εορτὴν τελοῦμεν ἅπαντες, ὑποδεχόμενοι εἰς τὰς αὐλὰς ταύτας τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς μαρτυρίας, τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς δόξης, Ὑμᾶς, Μακαριώτατε Ἀδελφέ, τὸν ἄξιον καὶ τετιμημένον διάδοχον τοῦ πρὸ μηνῶν κοιμηθέντος μακαριστοῦ προκατόχου σας, τοῦ ἱεραποστόλου καὶ ποιμένος, τοῦ διακόνου καὶ μάρτυρος ἐπὶ τριακονταετίαν καὶ πλέον τῆς μαρτυρικῆς ὁδοιπορίας τῆς ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, τῆς ἀκτινοβολούσης εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στερέωμα διὰ τῶν φωτεινῶν ἀστέρων αὐτῆς. Οἱ Ἱερομάρτυρες Ἄστιος καὶ Ἐλευθέριος, ἡ Ἁγία Μάρτυς Ἀνθία, ὁ Δυρραχιώτης Ὅσιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης, ὁ Ὅσιος Νεῖλος ὁ Ἐριχώτης, ὁ Ὅσιομάρτυς Ἰάκωβος ὁ Νέος, ὁ Ἱερομάρτυς καὶ Ἰσαπόστολος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ὁ ὁποῖος ἐστερέωσε τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν εἰς καιροὺς δυσχειμέρους, καὶ πλῆθος Ἁγίων, γνωστῶν καὶ ἀγνωστων, φανερῶν καὶ ἀφανῶν, ἐπότισαν διὰ δακρῶν καὶ αἱμάτων τὸ μαρτυρικὸν δένδρον αὐτῆς. Ἐν τοιούτοις αἰσθήμασιν εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιᾶσεως χαιρετίζομεν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς σεβασμίας ἐνταῦθα Ἱεραρχίας τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Χώρῳ, ὅπου διαχρονικῶς φυλάσσονται αἱ πλάκες τῆς Διαθήκης τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ Ράβδος Ἀαρῶν ἀεὶ βλαστάνει καρπὸν ζῶντα καὶ προσφορὰν ἀνεκτίμητον καὶ ἀλήθειαν καὶ φῶς.», τόνισε ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, στὴν ὁμιλία του, ὑποδεχόμενος στὴν Ἐδρα τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας, τὸ Σάββατο, 14 Ἰουνίου 2025, τὴν Α. Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Τιράνων, Δυρραχίου καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ εἰρηνικὴ ἐπίσκεψη, τὴν πρώτη μετὰ τὴν ἐκλογή του, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Ἀπολλωνίας καὶ Φίερι κ. Νικόλαο καὶ Βερατίου, Αὐλῶνος καὶ Κανίνης κ. Ἄστιο, τὸν Θεοφίλ. Ἐπίσκοπο Κρούγιας κ. Ἀναστάσιο, Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀλβανίας, τὸν Ἀιδεσμιολ. Πρωτοπρεσβύτερο κ. Ἰωάννη Μερκούρη, Ἀρχιερατικὸ Ἐπίτροπο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀργυροκάστρου, τὸν Ἱερολ. Ἀρχιδιάκονο κ. Ἰωάννη Κοροβέση, καὶ τὸν Ἑλλογμ. Καθηγητὴ κ. Ἀνδρέα Ρέμπετση.

Ο Παναγιώτατος, μετὰξὺ ἄλλων, ἀναφέρθηκε στὶς δοκιμασίες ποῦ ὑπέστη ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία στὴν Ἀλβανία.

«Αἱ ποικίλαι «πύλαι Ἄδου» καὶ τότε, ὅτε ὑπεκινήθη ὑπὸ τῆς λεγομένης «Συνόδου» τῶν ἐν Κάρλοβιτς προσφύγων Ρώσων Ἱεραρχῶν τάσις ἀποκοπῆς τῆς ἐν Ἀλβανία Ὁρθοδοξίας ἀπὸ τοῦ ζωποιοῦ κορ-

μοῦ τῆς μήτρας καὶ κιβωτοῦ αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, μὲ ὄλας τὰς ἐπακολουθησάσας πειρασμικὰς παραμέτρους, δὲν κατίσχυσαν τῆς ἀληθείας. Διότι ἤλθεν ὁ αἰεὶ ἀγρυπνῶν ἐπὶ τῆς θείας τῆς Ὁρθοδοξίας φυλακῆς Ἀγιώτατος Ἀποστολικὸς καὶ Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος καὶ ἐπέχεεν «ἔλαιον καὶ οἶνον» καὶ ἐπούλωσε χαινούσας πληγὰς διὰ τῆς ἀπονομῆς τῆ Ὑμετέρα Ἐκκλησία τῆς ἀξίας τοῦ αὐτοκεφάλου, τῷ κανονικῷ χρώμενος δικαίῳ αὐτοῦ. «Πύλαι Ἄδου» δὲν κατίσχυσαν καὶ κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθὸν τῆς μακρᾶς Κομμουνιστικῆς περιόδου, ὅτε τὰ πάντα ἐσκίαζε «φοβέρα κοσμικῆς ἀνταρσίας» τῶν ἀπείρων «μποῦνκερς» -καὶ ὄχι μόνον-, καὶ τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατήχθη κυριολεκτικῶς εἰς τὰ «τάρταρα τοῦ Ἄδου» καὶ μόνον φωτισμένοι κληρικοὶ, «κρυφὰ» προσεπάθησαν νὰ τηρήσουν τὸν σπινθῆρα ζῶντα. Εἷς ἐκ τῶν μαρτύρων κληρικῶν τούτων ὑπῆρξε καὶ ὁ ἀναγεννήσας καὶ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ ἀναδεξάμενος αὐτὴν ἐκ τῆς ἱεραῆς κολυμβήθρας, ἐν χρόνοις δισέκτοις, μακαριστὸς Ἐπίσκοπος Ἀπολλωνίας Κοσμάς. Πρὸς αὐτοὺς ὅλους, τοὺς πολλοὺς ἀνωνύμους καὶ ὀλίγους γνωστοὺς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν «ἥρωα» Δημήτριον Μπεντούλη, οἱ ὅποιοι ἦσαν «τὸν χρηστὸν ζυγὸν» τοῦ Χριστοῦ, ἀπευθύνεται διὰ τῆς ἡμετέρας Μετριότητος, καὶ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ὁ λόγος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, λόγος εὐχαριστίας καὶ τιμῆς καὶ ἀναγνωρίσεως τῆς προσφορᾶς των.»

Στῆ συνέχεια μίλησε γιὰ τὴ νέα περίοδο ποὺ ξεκίνησε ὅταν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέστειλε στὰ Τίρανα τὸν μακαριστὸ Ἀρχιεπίσκοπο Ἀναστάσιο.

«Ὅτε δὲ ἀνέτειλε καὶ πάλιν, «δειλὰ» κατ' ἀρχὴν, ὁ Ἥλιος τῆς ἐλευθερίας εἰς τὸ στερέωμα τῆς Ἀλβανίας, τότε ὁ «συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει» καὶ τῇ πνευματικῇ καὶ ἄλλῃ «πτωχεία» τοῦ Ὁρθοδόξου Ἀλβανικοῦ λαοῦ Ἀγιώτατος οὗτος Πατριαρχικὸς καὶ Οἰκουμενικὸς Θρόνος ὀφειλετικῶς, ἀπὸ γὰρ τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ θέσεως αὐτοῦ, ἀνέλαβε καὶ πάλιν διακονίαν χρέους καὶ εὐθύνης. Ὡς ἄλλος θρυλικὸς Ἀβραὰμ ἀνέστησε τὴν «πεπτωκυίαν», κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, «σκηνήν», ἀποστείλας ἰδία πρωτοβουλία καὶ ὀφειλετικὴ μερίμνη, τὸν Καλὸν Ἄγγελον αὐτῆς, τὸν προκάτοχον Ὑμῶν μακαριστὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀναστάσιον, ὅστις τὸν ἐπενδύτην τῆς διακονίας διεζώσατο καὶ ὡς ἀληθῆς ἱεραπόστολος καὶ ποιμὴν ἔθυσσε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων καὶ προσήνεγκεν ἑαυτὸν «θυσίαν ἄμωμον», «μύρον ἀναστάσεως εὐοσμον», ἐπὶ τριακονταετίαν καὶ πλέον εἰς τὸν

χέρσον ἀγρόν τῆς Ὁρθοδόξου ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐκκλησίας καὶ εὐρύτερον τῆς Χώρας. Θυσιασθεὶς ἀληθῶς ἐν πᾶσιν, ἐν ἀγώσιν, ἐν πειρασμοῖς, ἐν ἀδυναμίαις, ἐν ἀπελπιστικαῖς καταστάσεσιν, ἐν θορύβοις ἔσωθεν καὶ γύρωθεν καὶ ἔξωθεν, καὶ αἰρῶν μέχρι τελευταίας πνοῆς τὸν Σταυρὸν τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Ὁρθοδόξου λαοῦ του καὶ τῆς ἐσταυρωμένης Ἐκκλησίας του, κατέστησεν αὐτὴν μάρτυρα καὶ κήρυκα τῆς Ἀναστάσεως Χριστοῦ, ὡς μαρτυροῦν ὁ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν Τιράνων δεσπόζων Ἱερός Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καὶ οἱ πολλοί, τῆ μερίμνη αὐτοῦ, ἀνεγερθέντες Ναοὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπικρατεῖᾳ τῆς Ἀλβανίας, οἱ τιμώμενοι ἐπ' ὀνόματι μιᾶς «ἄλλης βιοτῆς», τὴν ὁποῖαν ἐνοστάλγουν ψυχαὶ πολλαὶ κοιμηθέντων «ἐν τῇ θλίψει τῇ μεγάλῃ» καὶ οἱ ἐξεληθόντες «ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλῃς» ζῶντες καὶ περιλειπόμενοι τοῦ ἔτους 1991 καὶ ἔξῃς.

Ἀκολουθῶς ὁ Παναγιώτατος, παρουσία τῆς ἐν τῇ Πόλει Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου, μίλησε γιὰ τὸν μακαριστὸ Ἀρχιεπίσκοπο Ἀλβανίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν τιμώμενο διάδοχό του κ. Ἰωάννη:

«Ὁ μακαριστὸς Ἀναστάσιος ἤρην ἄνευ συγκυρηναίου τὸν Σταυρὸν τοῦ Μαρτυρίου. Συγκυρηναῖος τοῦ ὑπῆρξεν ὁ Χριστὸς καὶ ἱερὸν «ἐμβλημα» του τὸ Χρυσοστομικόν: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἔνεκεν». Συγκυρηναῖος ὑπῆρξεν ἡ Μήτηρ αὕτη Ἐκκλησία, κενώσασα ἑαυτὴν ἐκ τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν τῆς καὶ συμβαλοῦσα ἔργοις καὶ λόγοις εἰς τὴν «δύσβατον πορείαν» τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου, ὡς ἐλέγομεν καὶ κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως Τιράνων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς καὶ ὕλικῆς καὶ ἄλλης συμβολῆς τῶν ἐν Διασπορᾷ Ἐπαρχιῶν του καθ' ἡμᾶς Θρόνου. Συγκυρηναῖος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ νῦν ἐν οὐρανόις θαλάμοις ἀυλιζόμενος ὑπῆρξατε ἀπ' ἀρχῆς καὶ Ὑμεῖς, Μακαριώτατε Ἀδελφέ, ὁ ὁποῖος ὡς ἄλλο «σκεῦος ἐκλογῆς» εἶδετε πλησίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου, εἰς μίαν ἄλλην πύλην Δαμασκοῦ, «φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ», καὶ ἐβαστάσατε μαζί του «τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸ ψῦχος τῆς νυκτός», κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς εἰπεῖν. «Ἰλιγγιᾶ νοῦς» ἐνώπιον τοῦ ἐπιτελεσθέντος ὑπὸ τοῦ κλεινοῦ Πρωθιεράρχου καὶ προκατόχου Σᾶς ἔργου, θαύματος ἀληθῶς.

Καὶ ὁ μὲν μακαριστὸς ἐν τοῖς προκατόχοις Σᾶς Ἀναστάσιος τὸν δρόμον τελέσας καὶ τὴν πίστιν τηρήσας καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ πληρώσας, διαπρέψας δὲ ἐν πᾶσιν ἀπῆλθε, τοῦ «ὄρου πληρωθέντος», εἰς τὰ παραμόνιμα, παραδοὺς Ὑμῖν, τῷ προνοίᾳ καὶ ἐλέει Θεοῦ ἀξίῳ συνεργῶ καὶ διαδόχῳ αὐτοῦ, καὶ τοῖς σὺν Ὑμῖν, Ἐκκλησίαν ἐν ἀκμῇ, Ἐκκλησίαν ζῶσαν, «μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ρυτίδα» τοῦ

παρελθόντος, ἀλλὰ πορευομένην ἐν «δυνάμει Πνεύματος» Ἁγίου, «ἐν δυνάμει σημείων», ἐν «δυνάμει χάριτος» πανσθενουργοῦ, «ἐν δυνάμει ἀναστάσεως».

Ὁλοκληρώνοντας τὴν ὁμιλίαν του, ὁ Παναγιώτατος, τόνισε:

«Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἰς τὸ Ἀποστολικόν, Πατερικόν, ποικίλων Ὁρθοδόξων καταβολῶν, καὶ διὰ τοῦ αἵματος Μαρτύρων καὶ τῆς ὁμολογίας Ὁμολογητῶν, ὡς τοῦ σήμερον τιμωμένου Ὁμολογητοῦ προκατόχου ἡμῶν Πατριάρχου Μεθοδίου, καθηγιασμένον, ταπεινὸν ἀλλ' ἱερὸν οἰκητήριον τοῦτο τῆς διακονίας τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἢ ἐπίσκεψις σας, λέγομε, εὐρίσκεται εἰς τὸ ἐπίκεντρον τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης ὑποθέσεως τῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδοξίας. Δι' ὃ καὶ ἀγαλλόμεθα καὶ δοξάζομεν τὸν Κύριον, οὕτω θεωροῦντες καὶ χαιρετίζοντες τὴν συνάντησιν ἡμῶν ἐν τῷ ἀγίῳ τούτῳ σκηνώματι «τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων».

Εὐχαριστοῦμεν, μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱεραρχίας, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τῇ ὄντως εἰρηνικῇ καὶ ἀδελφικῇ ταύτῃ ἐπισκέψει τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῆς τιμίας συνοδείας αὐτῆς. Ὑποδεχόμεθα Ὑμᾶς ἐν τῷ φωτὶ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῷ πυρὶ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἀσπαζόμεθα Ὑμᾶς, τὸν ἄξιον διάδοχον Ἀναστασίου τοῦ πάνυ, ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Κέντρῳ τῆς Ὁρθοδοξίας, δέομενοι τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης, τοῦ Κυρίου τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρῶν καὶ πάσης παρακλήσεως, ὅπως ἡ κοινωνία ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν εἶναι εἰς περαιτέρω διακονίαν καὶ μαρτυρίαν διὰ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ τὴν Ἁγίαν Ὁρθοδοξίαν καὶ διὰ τὴν οἰκοδομητικὴν προσφορὰν αὐτῆς εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Δημιουργοῦ καὶ τελειωτοῦ τῶν πάντων Θεοῦ.

Ἐν τοιοῦτῳ πνεύματι, ἥτοι ἐν πνεύματι Χριστοῦ, χαιρετίζομεν καὶ αὐθὶς τὴν παρουσίαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἰς τὸ Φανάριον καὶ εὐχόμεθα καὶ ἢ ἐν τῇ ἱστορίᾳ πορεία τῆς κλεινῆς ἀναδενδράδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας νὰ εἶναι πορεία δόξης, πορεία δυνάμεως Θεοῦ, πορεία προσφορᾶς καὶ διακονίας, πορεία χάριτος καὶ οικονομίας Κυρίου, πορεία «ἐπὶ γῆς εἰρήνης καὶ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας», ἐπαναλαμβάνοντες καὶ ἐπιβεβαιοῦντες κατὰ τὴν ἱεράν ταύτην στιγμὴν ὅτι θεμέλιον τῶν σχέσεων τῶν δύο ἡμῶν Ἐκκλησιῶν ἦτο, εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἡ Ἀγάπη, ἡ Ἀλήθεια καὶ τὸ Φῶς. Καλῶς ἤλθετε καὶ πάλιν, Μακαριώτατε!»

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας, στὴν ἀντιφώνησή του, ἀναφέρ-

θηκε στην πρώτη αυτή επίσκεψη που πραγματοποιεί μετά την εκλογή του στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο.

«Η παρούσα, ως είθισται, ειρηνική επίσκεψις νεοκλεγέντος Ὁρθοδόξου Προκαθημένου, ἀποτελεῖ τὴν πρώτην πρὸς ἀδελφὰς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, σεβαστικῶς ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τοῦ φέροντος τὰ πρεσβεία τιμῆς ἐν μέσῳ τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ὅθεν προσερχόμεθα διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀνυπόκριτον ἡμῶν ἀδελφικὴν ἀγάπην.

Ὁρῶμεθα ἐκ τῆς γῆς του Ἰλλυρικοῦ, ἔνθα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διέσπειρε τὸν σπόρον τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ· «ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι του Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. 15:19). Ἡ ἀρχαία Ἑγνατία ὁδός, τῆς ὁποίας τὰ εἰρηπια ἕως σήμερον διασώζονται εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου κατέληγεν εἰς τὴν Βασιλίδα τῶν πόλεων. Ὑπῆρξεν περιώνυμος ὁδικὴ ἀρτηρία μεταφέρουσα ἐμπορεύματα, ἀνθρώπους, πολιτιστικὰ ἀγαθὰ, ιδέας καὶ διδασκαλίας. Διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν κατέφθασεν καὶ εἰς ἡμᾶς, μεταφέρων τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀληθείας καθιστῶν ἕκτοτε τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν ἀποστολικήν.

Εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔδραν τοῦ πολυσεβάστου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, συνεχόμεθα ὑπὸ αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν εὐγενῆ Ὑμῶν πρόσκλησιν καὶ ἐγκάρδιον ὑποδοχήν, ὁμοῦ μετὰ πνευματικῶν δέους διὰ τὴν σταυροαναστάσιμον μακροχρόνιον πορείαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.»

Ἀκολουθῶς ὁ Μακαριώτατος ἐπεσήμανε:

«Τὸ Σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ συνέβαλεν εὐεργετικῶς εἰς τὴν πορείαν τῆς κατ' Ἀλβανίαν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δι' ἀποφασιστικῶν ἐνεργειῶν κατὰ τὸν παρελθόντα 20ον αἰῶνα. Πρῶτον, διὰ τῆς χορηγήσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου τὴν 12ην Ἀπριλίου 1937. Μετὰ σοφίας καὶ διορατικότητος, παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιοικήσεως, ὥστε ὡς διακεκριμένη ἐκκλησιαστικὴ ὄντοτης ἐντὸς τῆς οἰκογενείας τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ ἀσκή τὴν διοίκησιν καὶ τὴν διαποίμανσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐθνικοῦ κράτους. Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἀπεδείχθη προφητικὴ καὶ σωτήριος κατὰ τὰ ἐπακολούθησαντα ζοφερὰ ἔτη, ἀρχῆς γενομένης τοῦ διωγμοῦ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τὸ ἔτος 1945 καὶ κορυφωθέντος κατὰ τὸν πλέον ἀδυσώπη-

τον τρόπον τὰ ἔτη 1967-1990. Τότε ἡ Ἀλβανία ἀνεκηρύχθη τὸ πρῶτον παγκοσμίως ἀθειςτικὸν κράτος. Κατεδαφίσθησαν 1.608 ναοὶ καὶ μοναστήρια, οἱ κληρικοὶ ἐφυλακίσθησαν ἢ ἐξετελέσθησαν καὶ οἰαδήποτε θρησκευτικὴ ἔκφρασις ἀπηγορεύθη. Ἀλλὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διετήρησε ζῶσαν τὴν πίστιν εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, οἵτινες προσηύχοντο καὶ ἐβάπτιζοντο κρυφίως. Τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ἡ Μετριοτής μου.

Δεύτερον, διὰ τῆς πρωτοβουλίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας διαπνεομένης ὑπὸ ἀνυστάκτου μερίμνης περὶ τὰς ἐμπεριστάτους Ὁρθόδοξους τοπικὰς Ἐκκλησίας προσέφερεν, τὸ 1991 τὸν πλέον κατάλληλον Ὁρθόδοξον Ἱεράρχην διεθνῶς ἀναγνωρισμένον, Ἐπίσκοπον Ἀνδρούσης Ἀναστάσιον. Τὸ πατρικὸν τοῦτο δῶρον δὲν ὑπῆρξεν ἀπλῶς ἐμπνευσμένη ἐπιλογή, ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικὴ ἔνδειξις τῆς στοργῆς οὐχὶ μόνον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας ἀλλὰ καὶ γενικώτερον πρὸς τὴν ἀλβανικὴν κοινωνίαν. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀναστάσιος, ἀποσταλεὶς ἀρχικῶς ὡς Πατριαρχικὸς Ἐξαρχος τὸ 1991 καὶ ἐκλεγείς κανονικῶς Ἀρχιεπίσκοπος τὸ ἔτος 1992, μετὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀνεστήλωσεν ἐκ τῶν ἐρειπίων τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν. Σήμερον, 34 ἔτη μετὰ τὴν μεθοδικὴν καὶ ἐπίπονον ἀνασυγκρότησιν, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ζῆ νέαν ἀποστολικὴν περιόδον. Ἀνηγέρθησαν πλείονες τῶν 160 νέων ναῶν, ἀνεβίωσαν 5 ἱεραὶ μοναί, ἡ Θεολογικὴ Ἀκαδημία «Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ» ἐκπαιδεύει νέους κληρικοὺς, τὸ Πανεπιστημιακὸν Κολλέγιον ΛΟΓΟΣ προσφέρει εἰς τοὺς νέους ἀκαδημαϊκὴν παιδείαν ὑψηλῶν προδιαγραφῶν.

Παναγιώτατε, Ἐπανειλημμένως ἔχετε ἐπισκεφθῆ τὴν χώραν μας καὶ γινώσκομεν καλῶς ὅτι περιβάλλετε φιλοστοργῶς καὶ προσευχητικῶς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀυτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας. Ὁμοίως πεποιθήμεν ὅτι ὁ κρίσιμος συντονιστικὸς ρόλος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀποτελεῖ ἐγγύησιν τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐνότητος ἀπασῶν τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς μαρτυρίαν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς ἀκτινοβολίας τῆς ἀληθείας αὐτῆς εἰς τὸν σύγχρονον πολυτάραχον κόσμον.

Ἐκ βάθους καρδίας εὐχόμεθα καὶ δεόμεθα ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνισχύῃ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα πρὸς συνέχισιν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ πολυευθύνου ἔργου Ὑμῶν, ὀδηγούμενος ὑπ' Αὐτοῦ ἐν γῆ εὐθεία.»

Προηγούμενος ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας προέστη τῆς Δοξολογίας στὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναό, κατὰ τὴν ὁποία παρέστη, ἀπὸ τὸ Παραθρόνιο, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ.

Ἐμμανουήλ, Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων Ζητημάτων.

Κατὰ τὴν ἄφιξη τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας στὰ προπύλαια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τον ὑποδέχθηκαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος, τὰ μέλη τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ κληρικοὶ τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Χαλκηδόνος, Δέρκων καὶ Πριγκηποννήσων.

Τὸ μεσημέρι ὁ Παναγιώτατος παρέθεσε γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῆς συνοδείας του στὴν Πατριαρχικὴ τράπεζα, καὶ ἀκολούθησαν ἐπίσημες διμερεῖς συνομιλίες.

Συλλεΐτουργο Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας στὸ Φανάρι

«Ἡ μεταξύ μας συνεργασία καὶ ἐνότης καθίστανται ἰδιαίτερος σημερον ἀναγκαῖαι, καθὼς ἡ ὑφήλιος συγκλονίζεται ἀπὸ αἱματηρὰς συγκρούσεις καὶ πολέμους, μὲ χιλιάδας θυμάτων καὶ ἀναριθμήτους πρόσφυγας. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ δώσῃ γεγонуῖα τῆ φωνῆ τὴν καλὴν αὐτῆς μαρτυρίαν κατὰ τῆς βίας καὶ τῶν συγκρούσεων καὶ ὑπὲρ τοῦ διαλόγου καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς εἰρήνης. Εἰδικώτερον κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν συγκυρίαν, κατὰ τὴν ὁποῖαν τὸ βλέμμα πάντων ἡμῶν εἶναι ἐστραμμένον καὶ πάλιν εἰς τὴν πολὺπαθον Μέσην Ἀνατολήν, ὅπου αἱ ἐξελίξεις λαμβάνουν ἐξαιρετικῶς ἐπικινδύνους καὶ ἀνεξελέγκτους διαστάσεις. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀπευθύνομεν ἠχηρὰν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς ἡγέτας καὶ τὰς κυβερνήσεις τῶν ἐμπλεκόμενων κρατῶν καὶ λαῶν νὰ ἐπιδείξουν τὴν ἀναγκαῖαν αὐτοσυγκράτησιν πρὸς ὄφελος καὶ συμφέρον πρῶτον αὐτῶν τῶν ἰδίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος συνολικῶς», ἐπεσήμανε, μεταξύ ἄλλων, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, στὴν ὁμιλία του, μετὰ τὸ λαμπρὸ Συλλεΐτουργο μὲ τὸν Προκαθημένο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο κ. Ἰωάννη, πὸν τελέστηκε σήμερα, Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων, 15 Ἰουνίου 2025, στὸν Πάνσепτο Πατριαρχικὸ Ναό, στὸ Φανάρι. Ὁ Παναγιώτατος πρόσθεσε στὴν συνέχεια: «Προσευχόμεθα ὁ Ἄρχων τῆς Εἰρήνης νὰ τοὺς φωτίσῃ νὰ ἐπιλέξουν καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ὁδὸν τοῦ διαλόγου ἀντὶ τῆς κλιμακώσεως τῆς πολεμικῆς βίας. Ἰκετεύομεν τὸν Κύριον τῶν ὅλων νὰ προστατεύῃ τοὺς ἀμάχους καὶ ἀθῶα παιδιά. Γνωρίζομεν ὅτι καὶ ὁ ἀδελφὸς Πάπας Ρώμης Λέων ΙΔ' ἀπηύθυνε παρομοίαν ἔκκλησιν. Εἶθε νὰ εἰσακουσθοῦν αἱ φω-

ναί μας, νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ λογικὴ καὶ νὰ τερματισθῇ ὁ πόλεμος καὶ τὸ αἱματοκύλισμα εἰς τὴν Μῆσσην Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν σκληρῶς δοκιμαζομένην ἐπὶ τριετίαν καὶ πλέον Οὐκρασίαν, καθὼς καὶ εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς τοῦ πλανήτου αἱ ὁποῖαι ταλανίζονται ἀπὸ βιαίας συγκρούσεις.»

Στὴν ἀντιφώνησίν του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας κ. Ἰωάννης, ἐπεσήμανε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Σήμερον, ἡ Ὁρθόδοξος Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας στέκεται μὲ μετριοφροσύνην ἀλλὰ καὶ αὐτοπεποίθησιν ἐνώπιον τῶν προκλήσεων τοῦ 21ου αἰῶνος. Ἡ ἐμπειρία τοῦ ἀδυσώπητου διωγμοῦ καὶ τῆς θαυμαστῆς ἀνασυστάσεως ἔχει ἐνισχύσει τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, εἰς τὴν νίκην τοῦ φωτὸς ἐπὶ τοῦ σκότους, τῆς ἀγάπης ἐπὶ τοῦ μίσους. Ὁραματιζόμεθα μίαν δυνατὴν καὶ ἠνωμένην φωνὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, φωνὴν μεταφέρουσα τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου μετὰ παρρησίας καὶ σοφίας, προσφέρουσα ἀπαντήσεις εἰς τὰ ὑπαρξιακὰ ἐρωτήματα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ τὴν θεραπείαν τῆς ἀγάπης εἰς τὰ τραύματα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐνώνῃ τοὺς λαοὺς καὶ νὰ τοὺς καθοδηγῇ πρὸς τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως παραμένει ἐπίκαιρος καὶ ἐπιτακτικὴ ὅσον ποτὲ ἄλλοτε. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνατοτήτων αὐτῆς εἶναι πρόθυμος νὰ ὑπηρεσίας εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον.

Παναγιώτατε, δεχθῆτε τὴν ἐκ βάθους καρδίας εὐγνωμοσύνην ἡμῶν διὰ τὴν πατρικὴν ἀγάπην, τὴν ἀδιάλειπτον στήριξιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας. Ἡ παρουσία ἡμῶν σήμερον εἰς τὸ Φανάριον διακηρύττει τὴν ἀγάπην, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν ἡμῶν πρὸς τὸ σέπτον πρόσωπον Ὑμῶν καὶ τὸν ὑψηλὸν θεσμὸν τὸν ὁποῖον θεοχαρίτως ἐκπροσωπεῖτε.»

Στὴν Θεία Λειτουργία συμμετεῖχαν οἱ Ἀρχιερεῖς Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ, Ἀπολλωνίας καὶ Φιέρι κ. Νικόλαος, Μύρων κ. Χρυσόστομος, Βερατίου, Αὐλώνος καὶ Κανίνης κ. Ἄστιος, Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, καὶ ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Κρούγιας κ. Ἀναστάσιος.

Ἐκκλησιάσθησαν οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς Ἀνθηδώνος κ. Νεκτάριος, Ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Πόλη, Ἰκονίου κ. Θεόληπτος, Σαράντα Ἐκκλησιῶν κ. Ἀνδρέας, καὶ Σελευκείας κ. Θεόδωρος, οἱ Θεοφίλ. Ἐπίσκοποι Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἀδριανός, Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανός καὶ Ξανθουπόλεως κ. Παῖσιος, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Πρόξενος τῆς Ἀλβανίας στὴν Πόλη,

Ἐξοχ. Πρέσβυς κ. Κωνσταντίνος Κούτρας καὶ Ἐντιμ. κ. Armand Shandro ἀντίστοιχα, πιστοὶ ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ προσκυνητὲς ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

Μετὰ τίς ὁμιλίες οἱ δύο Προκαθήμενοι ἀντάλλαξαν ἀναμνηστικά δῶρα, καὶ ἀκολούθησε δεξίωση στὸν Πατριαρχικὸ οἶκο.

Ἡ ὁμιλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου

Στὴν ὁμιλία του ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος καλωσόρισε στὴν Ἱερά Καθέδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο κ. Ἰωάννη, καὶ τὴν τιμία συνοδεία του.

«Ὡς εὖ παρέστητε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ Φανάριον, Μακαριώτατε! «Εὐλόγημένοι ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»! Δὲν ἤλθετε εἰς ξένον τόπον! Εἰς τὰ ἴδια ἤλθετε! Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μητρὸς σας! Εἰς τὸν τόπον ἀκριβῶς ὅπου ὠδινήθη παλαιότερον καὶ ἐγεννήθη ἐν ὥραις αἰσῖαις καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, ἐκλεκτὴ καὶ πεφιλημένη θυγάτηρ τῆς καλλιγόνου Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Βασιλίδος ταύτης τῶν Πόλεων, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἀυτοκέφαλοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι τῶν Βαλκανίων καὶ τῆς Εὐρώπης! Εἰς τὸν ἅγιον τόπον ὅπου καὶ προσφάτως θεῖα συνάρσει ἀνεγεννήθη θεσμικῶς ἡ Ἐκκλησία σας, μετὰ ἀπὸ τὴν πλήρη διάλυσιν καὶ τὴν θλίψιν τὴν μεγάλην ἡμίσεος αἰῶνος ἀθέου καθεστῶτος. Χεῖρες ἀρχιερατικαὶ Φαναριωτῶν Μητροπολιτῶν ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας, μαζὶ μὲ τὰς τιμίας ἐκεῖνας τοῦ πνευματικοῦ σας Πατρὸς, καὶ σᾶς κατέστησαν Ἀρχιερέα τοῦ Ζώντος Θεοῦ καὶ διάδοχον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, προκειμένου καὶ ἡ Ἱερά Μητρόπολις Κορυτσᾶς, ἀρχαία ἐπαρχία τοῦ Θρόνου τούτου, νὰ ἀποκτήσῃ τὸν ἄξιον προστάτην καὶ ποιμενάρχην της! Πρὸ πολλοῦ λοιπὸν μᾶς εἴσθε ὄχι μόνον γνώριμος ἀλλὰ καὶ πολὺ οἰκεῖος καὶ ἐξαιρετικὰ εἰς ὅλους προσφιλής!

Σᾶς ἐγνωρίσαμε, Μακαριώτατε, διὰ πολλῶν ἐτῶν, ὡς τὸν πλέον ἔμπιστον καὶ πολύτιμον συνεργάτην τοῦ μακαρίας μνήμης προκατόχου σας αἰοδύμου μεγάλου ἐκεῖνου καὶ ἀνεπαναλήπτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου, τοῦ νέου Ἀποστόλου τῆς Ἀλβανίας! Μαζὶ ἐβαστάσατε ἐν ὑπομονῇ πολλὴ τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸ ψῦχος τῆς νυκτὸς ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλέον δύσκολα ἔτη! Μαζὶ προεκινδυνεύσατε, ἐκοπιάσατε ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπετελέσατε ἔργα μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἢ εὐεργεσία τῶν ὁποίων δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸν κύκλον τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, ἀλλ' ἐξακτινοῦται εἰς ὅλον τὸν λαὸν τῆς Ἀλβανίας, ἀνεξαρτήτως θρησκευύματος. Ἀλλὰ καὶ μαζὶ μὲ

τὸν λαμπρὸν Ἀναστάσιον ἐλαμπρύνετε τὴν παρουσίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν ἱστορικὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Κρήτῃ πρὸ ἑννέα ἀκριβῶς ἐτῶν καὶ συνεβάλετε καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν συνεπισκόπων σας ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐργασιῶν τῆς! Εὐνόητον εἶναι, κατὰ ταῦτα, ὅτι χαίρετε λίαν ὑψηλῆς ἐκτιμήσεως εἰς τὰς ἱεράς ταύτας ἀύλας καὶ ἔχετε ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὰς καρδίας ὄλων μας! Νὰ αἰσθάνεσθε λοιπὸν ἀγαλλίασιν καὶ πλήρη ἄνεσιν καὶ ἐλευθερίαν ἐνταῦθα ἐν μέσῳ ἡμῶν, ὅπως αἰσθάνεσθε καὶ εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων σας! Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, εὐλογῶν καὶ ἀγιάζων ἡμᾶς καὶ τὰς διεκκλησιαστικὰς ἡμῶν ἀδελφικὰς σχέσεις!»

Στῇ συνέχεια, ὁ Πατριάρχης ἀναφέρθηκε στὸ διαχρονικὸ ἐνδιαφέρον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως γιὰ τὶς ἐπαρχίες τῆς, πὺ ἀργότερα χειραφετήθηκαν κανονικῶς καὶ ἀποτέλεσαν τὴν σημερινὴ ἀγιωτάτη Ἀυτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, καὶ στὶς ὁποῖες πάντοτε ἔστειλε διαπρεπεῖς Ἱεράρχες μὲ ἀγάπη γιὰ τὸν ἐπιχώριον λαόν, ἐνῶ ἦταν ἔτοιμη νὰ προστρέξει σὲ βοήθεια ὅποτε ἦταν ἀπαραίτητο. Μιλῶντας γιὰ τὴν περίοδο τοῦ ἀθεϊστικοῦ καθεστώτος κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποῖου ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ὑπέστη πολλὰ δεινὰ, ὁ Πατριάρχης σημείωσε:

«Παρακολουθοῦντες τὸ πολυετὲς μαρτύριον καὶ διορῶντες τὴν κάκωσιν καὶ ταλαιπωρίαν τῶν ποιμένων καὶ τῶν πιστῶν τῆς Ἀλβανίας, μὲ πρῶτον τοῦ μαρτυρικοῦ χοροῦ τὸν ἀοίδιμον Ἀρχιεπίσκοπον Χριστοφόρον, ἀλλὰ καὶ τὴν θεοφιλῆ ἐμμονην τῶν εἰς τὴν πατρώαν εὐσέβειαν καὶ ὁμολογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἐβλέπομεν εἰς τὰ πρόσωπά ἐκεῖνα πὺ ὁ προσωπικὸς προστάτης σας Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ Θεολόγος ἀναφέρει εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν: «Οὗτοι εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἀρνίου». Δόξα τῷ Θεῷ ὅμως, ἐπὶ τέλους «ὁ χειμῶν παρῆλθεν, ὁ ὑέτος ἀπῆλθεν, ..., τὰ ἄνθη ὤφθη ἐν τῇ γῆ, φωνὴ τοῦ τρυγόνος ἠκούσθη..., αἱ ἄμπελοι κυπρίζουσιν» εἰς τὴν γῆν Ἁγίων Μαρτύρων καὶ Ὁμολογητῶν, οἱ ὁποῖοι συνεοραζόμενοι σήμερον μετὰ τῶν Ἁγίων Πάντων ἔχουν πρόσθετον λόγον χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως! Καὶ τοὺς ἐκ τοῦ διωγμοῦ ἐλθόντας ἤδη «τὸ Ἀρνίον τὸ ἀναμέσον τοῦ Θρόνου ποιμαίνει αὐτοὺς καὶ ὀδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγᾶς ὑδάτων καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν».

Ὁ Θεός, Μακαριώτατε, ἀπέστειλε παλαιότερον εἰς Ἀλβανίαν τὸν

θερμουργόν ιεροκήρυκα Ἅγιον Κοσμᾶν τὸν Αἰτωλόν, προνοία τοῦ αἰοιδίμου προκατόχου ἡμῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ Β', τοῦ ἐκ Δελβίνου καταγομένου, προκειμένου νὰ ἐπανευαγγελισθῆ τὸν λαὸν τῆς Χώρας. Τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν εἰς Ἀλβανίαν εἶναι διαστάσεων αὐτόχρημα Ἀποστολικῶν. Καὶ τὸ ἐπέστεψεν ἐν τέλει μὲ τὸν μαρτυρικὸν καὶ περιδόξον θάνατόν του, καταστάς Ἱερομάρτυς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ διὰ τῶν ἀγίων λειψάνων του, τοῦ τάφου του καὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς του ζῶσα παρουσία του πλησίον σας ἀποτελεῖ ὄχι μόνον πηγὴν ἐμπνεύσεως καὶ ἁγιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἰσχύουσιν πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν πρεσβείαν καὶ εὐκαιρον βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν τόσον δι' ὑμᾶς, ὅσον καὶ διὰ σύνολον τὴν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐκκλησίαν.

Εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, συνεχιστὴν τοῦ ἔργου ἐκείνου, προνοία τοῦ αἰοιδίμου προκατόχου ἡμῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου κατ' ἀρχὴν καὶ τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἀκολούθως, ὁ Θεὸς ἀπέστειλε πλησίον σας τὸν αἰοιδίμον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀναστάσιον. Ὡς Πατριαρχικὸν Ἐξαρχον τὸ πρῶτον καὶ ὡς ἐκλελεγμένον ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κανονικὸν Προκαθήμενον καὶ Ἀρχιεπίσκοπον μετ' ὀλίγον. Τὸ τεράστιον καὶ πολυσχιδὲς ἔργον του ἐπὶ τριάκοντα τρία ἔτη, ἐκκλησιαστικόν, ἀναγεννητικόν, ἀκαδημαϊκόν καὶ ἐν γένει ἐκπαιδευτικόν, συγγραφικόν, κοινωνικόν, φιλανθρωπικόν, πολιτιστικόν, διεκκλησιαστικόν, διαθρησκειακόν, εἰρηνοποιὸν καὶ λοιπόν, τὸ ζυγοσταθμίζει ἤδη μὲ χρυσᾶ σταθμὰ ἡ Ἱστορία!»

Ἀπευθυνόμενος προσωπικῶς πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο κ. Ἰωάννη, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπεσήμανε:

«Σὰς ἄφησεν ὁ μακαριστὸς μεγάλην καὶ βαρεῖαν κληρονομίαν! Ἄλλ' εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ προσπαθήσετε νὰ συνεχίσετε μὲ ὅλας σας τὰς δυνάμεις καὶ μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα μὲ τὰ ὁποῖα σὰς ἔχει προικίσει πλουσίως, Μακαριώτατε, ὁ Θεός. Καὶ ἀνδρεία σας διακρίνει, καὶ γενναιότης, καὶ φιλοτιμία, καὶ λιπαρὰ γνώσις θεολογικῆ, καὶ πνευματικῆ καλλιέργεια, καὶ εὐστροφία πνεύματος, καὶ ζῆλος ἔνθεος, καὶ φιλεργία ἀκαταπόνητος, καὶ εὐλαβὴς πιστότης εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς κανονικῆς τάξεως, καὶ ἀγάπη πολλὴ καὶ θυσιαστικὴ διὰ τὸν λαὸν σας, τοὺς συνεπισκόπους καὶ συνεργάτας σας καὶ τὴν εὐλογημένην πατρίδα σας. Οἱ ὀρίζοντές σας εἶναι εὐρέως ἀνοικτοὶ καὶ ἔχετε ἀποδείξει πολυτρόπως ὅτι εἴσθε «σκευὸς ἐκλογῆς» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων».

Από μέρους ἡμῶν νὰ ἀναμένετε φιλάδελφον συναντίληψιν, εὐλικρινῆ συνεργασίαν, πρόθυμον χεῖρα βοηθείας εἰς ὅτι χρειάζεσθε καὶ δυνάμεθα νὰ ἀνταποκριθῶμεν ὡς «σύμψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες». Εἰς τὰ διορθόδοξα καὶ διεκκλησιαστικὰ ζητήματα καὶ εἰς ὅσα αἱ ἀνάγκαι τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου παγκοσμίως ἀπαιτοῦν, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἔχωμεν τὴν πρόθυμον συνεργασίαν σας. Χρεωστοῦμεν νὰ δώσωμεν πειστικὴν μαρτυρίαν πρὸς πάντας, τόσον τοὺς πλησίον ὅσον καὶ τοὺς θύραθεν, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ γνήσιον περιεχόμενον τῆς καρδίας μας καὶ τῆς ζωῆς μας, προσωπικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς. Ὀφείλομεν πρὸς τούτοις νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τὰς διαφόρους προκλήσεις τῶν τὰς μισοχριστοῦς διχαστασίας καὶ ξιδίας ἀγαπῶντων καὶ καλλιεργούντων ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, τὰς παρατηρουμένας ἀναζωπυρώσεις του ὡς αἰρέσεως συνοδικῶς πρὸ πολλοῦ καταδικασθέντος ἀφιλαδέλφου ἐθνοφυλετισμοῦ μὲ τὰς πολυπλοκάμους καταλυτικὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργείας του, καθὼς καὶ τὸν ἀναφυόμενον ἐκασταχοῦ ἔκφρονα ζηλωτισμὸν, ὁ ὁποῖος, προφάσει εὐσεβείας, διαβιβρώσκει ὡς γάγγραινα τὸ ἐκκλησιαστικὸν σῶμα.»

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του εἶπε:

«Ἡ κοινὴ μαρτυρία τῶν Ἐκκλησιῶν μας ἐνώπιον τῶν σημείων τῶν καιρῶν εἶναι ἡ πρέπουσα ἔκφρασις τιμῆς καὶ πρὸς τὴν Ἁγίαν ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, τὴν χιλιοστὴν καὶ ἑπτακοσιοστὴν ἀμφιτηριδα ἀπὸ τῆς συγκλήσεώς τῆς ὁποίας ἐφέτος ἐορτάζομεν. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ σᾶς καταπονήσωμεν περισσότερον! Εἴμεθα, ἄλλωστε, βέβαιοι ὅτι οἱ ἐπικοινωνιακοὶ διάλογοι Κωνσταντινουπόλεως καὶ Τιράνων, Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, θὰ εἶναι πάντοτε ἀνοικτοὶ ἐν εὐλικρινείᾳ εὐαγγελικῆ καὶ ἀγάπῃ χριστομιμήτῳ!»

Ἀκολούθησε ἡ ὁμιλία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων, Δυρραχίου καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος, μεταξὺ ἄλλων, σημείωσε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἐντολὴ τοῦ Ἀναστάσιου Κυρίου, «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη», δὲν εἶναι ἀπλῶς μία ἱστορικὴ ἀνάμνησις, ἀλλὰ ἐπιτακτικὴ πρόσκλησις, ἀπευθυνομένη πρὸς κάθε γενεάν, κάθε τοπικὴν Ἐκκλησίαν, κάθε πιστόν. Καὶ ἡ δύναμις διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς ἀντλεῖται ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, ὅπου ὁ Χριστός, «ὁ Ποιμὴν ὁ καλός», τρέφει τὸ ποίμνιόν Του καὶ τὸ καθιστᾷ ἱκανὸν νὰ μεταδώσῃ τὴν χαρὰν τῆς σωτηρίας.

Τίθεται τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: Εἰς ποῖον κόσμον καλούμεθα νὰ κηρύξω-

μεν σήμερον τὸ ἀναλλοίωτον Εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας; Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ῥαγδαίων μεταβολῶν, ἡ τεχνολογικὴ ἐπανάστασις ἀνατρέπει καθημερινῶς τὰ δεδομένα τῆς ἀνθρωπίνης ἐπικοινωνίας καὶ συμβιώσεως. Ἡ ψηφιακὴ ἐποχὴ, παρὰ τοὺς ἀσυλλήπτους τρόπους συνδέσεως τῶν ἀνθρώπων, ἔχει ἐντείνει τὴν μοναξιάν καὶ τὴν ἀποξένωσιν. Οἱ νέοι, συνδεόμενοι μετὰ πολλαπλῶν «φίλων» διὰ τῶν μέσων κοινωνικῆς δικτυώσεως, παραμένουν, ἐν τούτοις, μόνοι ἀναζητοῦντες τὸ νόημα τῆς ὑπάρξεως. Ἡ εἰσβάλλουσα ὀρμητικῶς εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν τεχνητὴ νοημοσύνη, θέτει θεμελιώδη ἐρωτήματά περὶ τῆς μοναδικότητος τοῦ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ δημιουργηθέντος ἀνθρώπου καὶ τοῦ αὐτεξουσίου αὐτοῦ. Συγχρόνως, γινόμεθα μάρτυρες σοβαρᾶς πνευματικῆς κρίσεως. Ὁ ἀπόλυτος χαρακτήρ τῆς ἀληθείας ἔχει ἀμφισβητηθῆ, ὁ καταναλωτισμὸς μετεβλήθη εἰς εἰδωλολατρείαν καὶ διάφορα ὑποκατάστατα πνευματικότητος προβάλλονται ὡς λύσεις διὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ ὑπαρξακοῦ κενοῦ. Ὅμως, αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ κρίσις δύναται νὰ ἀποβῆ «praeparatio evangelica», διότι ὁ ἄνθρωπος πού διψᾷ ἀναζητεῖ τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος τοῦ ζῶντος, ἐνῶ αἱ ἀπρόσωποι πολυθόρυβοι δυτικαὶ κοινωνίαι ἀποτελοῦν terra missionis.

Ποία ἡ ἀπάντησις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς συγχρόνους προκλήσεις; Πῶς θὰ μεταφερθῆ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας εἰς ἀνθρώπους φαινομενικῶς ἀδιαφόρους ἢ καὶ ἐχθρικούς;

Ἡ ἱστορία τῆς ὀρθοδόξου ἱεραποστολῆς μας διδάσκει ὅτι ὁ εὐαγγελισμὸς δὲν εἶναι προσηλυτισμὸς, ἀλλὰ κάλεσμα μετοχῆς ἀνεξαιρέτως ὅλων εἰς τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου. Ἡ πίστις δὲν ἐπιβάλλεται, ἀλλὰ μεταδίδεται ὡς ἡ πνευματικὴ ἐμπειρία τῆς συναντήσεως μὲ τὸν Ἀναστάντα Χριστόν. «Ὁ γευσάμενος γινώσκει», λέγουν οἱ Πατέρες. Καὶ ἡμεῖς, γευσάμενοι τὸν γλυκασμὸν τῆς ὠραιότητος τοῦ Χριστοῦ, καλούμεθα νὰ γινώμεθα «λειτουργοὶ μετὰ τὴν Λειτουργίαν», συνεχίζοντες τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν.

Ἡ δύναμις τῆς προσωπικῆς μαρτυρίας παραμένει ἀναντικατάστατος. Ὅσοι αὐθεντικῶς ζοῦν τὸ Εὐαγγέλιον ἀποδεικνύουν τὴν ἀλήθειάν του συχνῶς καὶ διὰ τῆς εὐγλώττου σιωπῆς τῆς ἀγάπης, τῆς θυσίας, τῆς συγχωρήσεως. Οἱ μάρτυρες καὶ οἱ ὁμολογηταί, καὶ γενικῶς ὅλοι οἱ ἅγιοι τὴν μνήμην τῶν ὁποίων ἐορτάζει σήμερον ἡ ἐκκλησία ὡς εὐγεύστων καρπῶν τοῦ παραδείσου, θυσιασθέντες ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, οἱ ξενίζοντες τὸν ξένον, οἱ φροντίζοντες τὸν πάσχοντα, οἱ συγχωροῦντες τὸν ἐχθρόν, εἶναι εὐαγγελισταὶ τῆς κάθε ἐποχῆς.

Ἡ ποιμαντική διάστασις τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἀπαιτεῖ νὰ συναντήσωμεν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται. Κατὰ τὸ πρότυπον τῆς θείας συγκαταβάσεως καὶ τῆς θυσιαστικῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἡμεῖς καλούμεθα εἰς συγκατάβασιν ἀγάπης, καθιστάμενοι ἱατροὶ ψυχῶν, ὑπομένοντες καὶ μακροθυμοῦντες, ἀναμένοντες τὸν καιρὸν τοῦ Θεοῦ διὰ κάθε ψυχὴν».

Στὴ συνέχεια ἀναφέρθηκε στὴν ἐμπειρία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, ἡ ὁποία, ὅπως εἶπε, μετὰ ἀπὸ δεκαετίες βιαίου ἀθεϊσμοῦ καὶ διωγμῶν, «ἠξιώθη θαυμαστῆς ἀναγεννήσεως».

«Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ, νέοι ἄνθρωποι, ἄνευ κληρονομικῶν καταβολῶν πίστεως, προσήλθον ἐκζητοῦντες τὸν Χριστόν. Τότε δὲν ὑπῆρχον μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ οὔτε ὠργανωμένα προγράμματα. Ὑπῆρχεν, ὅμως, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ αὐθεντικότητα.

Ἐμάθομεν ὅτι ἡ πίστις δὲν ἐπιβάλλεται, ἀλλὰ κερδίζεται. Ὅτι ἡ διακονία καὶ ἡ ἀγάπη ἐν τῇ πράξει καρποφοροῦν περισσότερον ἀπὸ τὰς θεωρητικὰς συζητήσεις. Κατενόησαμεν, ἐπίσης, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἡμῶν ἐπικοινωνία μετὰ τῶν νέων ἐκτὸς ἀπὸ τὴν χρῆσιν τῆς μητρικῆς γλώσσης ὀφείλει νὰ προστρέχη καὶ εἰς τὸν ἰδικὸν τῶν γλωσσικῶν κώδικα, ἀποφεύγουσα τὴν ἀναφορὰν εἰς ἀρνητικῶς φορτισμένους θεολογικοὺς ὅρους.

Οἱ νέοι μας, ἐπὶ παραδείγματι, ἀκούοντες τὴν λέξιν «ἁμαρτία» ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ πνευματικοῦ εὐκόλως ἀπθωοῦνται, συνδέοντες αὐτὴν μετὰ τῆς τιμωρίας καὶ τῆς καταδίκης. Ἐὰν ὅμως γίνεται ἀναφορὰ εἰς ἐνδεχόμενον ἐσωτερικὸν κενόν, πνευματικὴν ἀνησυχίαν καὶ ὑπαρξιακὴν ἀναζήτησιν, τότε διανοίγεται ἀφ' ἑαυτῆς ἡ ὁδὸς διὰ τὸν ἐντοπισμὸν τῆς προσωπικῆς ἀσθενείας καὶ τὴν ἀναζήτησιν τῆς θεραπείας. Ἐμάθομεν, λοιπόν, ὅτι ὁ ἀπλοῦς καὶ ταπεινὸς τρόπος ζωῆς ἐλκύει περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐπίδειξιν δυνάμεως. Οἱ νέοι ἡμῶν ἱερεῖς, ἐπὶ τὸ πλεῖστον προερχόμενοι ἐξ οἰκογενειῶν τῆς ἀθεϊστικῆς περιόδου, ἐπιδεικνύουν ἰδιαίτερον ἱεραποστολικὸν ζῆλον, γνωρίζοντες ἐξ ἰδίας πείρας τὴν ἀπουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν ζωὴν.

Ὅσαὺτως εἰς ταύτην τὴν μεγάλην πρόκλησιν τοῦ εὐαγγελισμοῦ κατενόησαμεν καὶ αισθανόμεθα ὅτι εἶχε κοπῆ ὁ κορμὸς, αἱ ρίζαι ἦσαν ζῶσαι.. Αἱ ρίζαι αἱ ὁποῖαι εἶχον φυτευθῆ ἐπὶ αἰῶνας ἐν τοῖς χώμασιν ἡμῶν».

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του, ὁ Μακαριώτατος τόνισε:

«Πλειὰς ἀγίων καὶ μαρτύρων ἠγίασαν τὴν μαρτυρικὴν γῆν τῆς Ἀλ-

βανίας. Από τὸν Καίσαρα, τὸν πρῶτον ἐπίσκοπον Δυρραχίου, κατὰ τὴν παράδοσιν ἓνα ἐκ τῶν Ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων χειροτονηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐγέννησεν ἀγίους οἱ ὅποιοι ἐφώτισαν οὐ μόνον τὴν γῆν μας ἀλλὰ καὶ εὐρύτερας περιοχὰς τῆς χριστιανικῆς Οἰκουμένης. Οἱ Ἱερομάρτυρες Ἄστιος, ἐπίσκοπος Δυρραχίου καὶ Ἐλευθέριος, ἐπίσκοπος Ἰλλυρικοῦ μὲ ἔδραν τὴν Αὐλῶνα, κηρύξαντες ἀόκνως τὸ Εὐαγγέλιον ὠμολόγησαν τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ μαρτυρίου. Παραλλήλως τὰ ὀνόματα Ἐπισκόπων Δυρραχίου καταγράφονται εἰς τὸν κατάλογον μελῶν Οἰκουμενικῶν ἢ Πατριαρχικῶν Συνόδων.

Εἰδικότερον τρεῖς ἅγιοι συνδέουν στενῶς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης, ὁ Ἀγγελόφωνος, ἐγεννήθη εἰς τὸ Δυρράχιον κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα. Ὑπῆρξεν μυσταγωγὸς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἠσκήτευσεν εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὅπου καὶ ἐκοιμήθη ὀσιακῶς. Ἡ συμβολὴ τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ τέκνου ἡμῶν εἰς τὴν ἱεράν μουσικὴν παράδοσιν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν καθοριστικὴ.

Ὁ Ἅγιος Νήφων, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως γεννηθεὶς ἐν Πελοποννήσῳ ἐξ Ἀρβανίτου πατρός, συνεδέθη στενῶς μετὰ τοῦ ἔθνικοῦ ἥρωος τῆς Ἀλβανίας Γεωργίου Καστριώτη Σκεντέρμπεη. Ἡ πνευματικὴ ἀδελφοποίησις αὐτῶν καὶ ἡ διακονία τοῦ Ἁγίου ὡς ἱερέως εἰς τὴν Κρούγιαν, πρωτεύουσαν τοῦ Σκεντέρμπεη, πρὸ τῆς ἀναρρήσεως του εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἀποτελεῖ ζωντανὸν παράδειγμα τῆς ἐνόητος πίστεως καὶ φιλαδελφίας.

Ὁ Ἰσαπόστολος Ἱερομάρτυς Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα διασχίσας μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πολλὰς ἐπαρχίας τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας, ἐκήρυξεν μετὰ παρησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ συμβαλὼν διὰ τοῦ μαρτυρίου εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.»

Ἰδιαίτερη ἀναφορὰ ἔκανε στὴ μέριμνα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους τῆς Ἀλβανίας, στὶς ἀρχὲς τοῦ 20ου αἰῶνα, καὶ στὴν χορήγησις Αὐτοκεφαλίας, τὸ 1937, ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ Βενιαμίν. Στὴ συνέχεια μίλησε γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἀθειστικοῦ καθεστώτος, τὸ ὅποιο, ἀπὸ τὸ 1967 μέχρι τὴν κατάρρευσή του, ἐξαπέλυσε βάνανυσους διωγμοὺς ἐναντίον κάθε θρησκευτικῆς ἐκδηλώσεως.

«Καὶ τὸ θαῦμα συνετελέσθη! Ἡ κατάρρευσις τοῦ ἀθειστικοῦ καθε-

στῶτος τὸ 1991 ἤνοιξε τὴν ὁδὸν διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ἡ κατάστασις ἦτο τραγική: οὐδεὶς ἐν ἐνεργείᾳ ἱεράρχης, ἐλάχιστοι πρεσβύτεροι ἐν ζωῇ, ναοὶ κατεστραμμένοι ἢ ποικιλοτρόπως συληθέντες, οὐδεμία ἐκκλησιαστικὴ ὀργάνωσις καὶ ὑποδομὴ, οὐδεμία θεολογικὴ ἐκπαίδευσις.

Εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπέδειξεν ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην καὶ μέριμναν αὐτοῦ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας. Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὥρισε τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸν ἐπίσκοπον Ἀνδρουσῆς (Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοποτηρητὴν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Εἰρηνοπόλεως - Δυτικῆς Ἀφρικῆς) Ἀναστάσιον ὡς Πατριαρχικὸν Ἐξάρχον, μὲ ἀποστολὴν νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Ἀλβανίαν διὰ τὰς πρώτας ἐπαφὰς μετὰ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν Ἀρχῶν τῆς χώρας. Ἡ ἐκλογὴ ἐνὸς ἱεράρχου μὲ πλουσίαν ἱεραποστολικὴν ἐμπειρίαν, μὲ βαθεῖαν θεολογικὴν κατάρτισιν, διεθνή ἀναγνώρισιν καὶ ὀργανωτικὰς ἰκανότητας, ἀπεδείχθη εὐλογία Θεοῦ διὰ τὴν ἐκ θεμελίων ἀνασυγκρότησιν τῆς ἐρειπωθείσης Ἐκκλησίας.

Τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπετελέσθη κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας δεκαετίαι εἶναι ἀδιαμφισβητήτως ἐντυπωσιακὸν καὶ μαρτυρεῖ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως καὶ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῶν ἐρειπίων, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἀνεσυγκροτήθη πνευματικῶς καὶ ὑλικῶς. Ἡ παρούσα τρίτη χιλιετία μας ἐπιτάσσει τόλμην καὶ ὀραματισμόν, πίστιν καὶ διάκρισιν, παράδοσιν καὶ ἀνανέωσιν. Παραμένοντες ἐρριζωμένοι εἰς τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα ἀνοικτοὶ εἰς τὰς νέας προκλήσεις, ἐκφράζοντες τὸ αἰώνιον μῆνυμα τοῦ εὐαγγελίου εἰς συγχρόνους γλωσσικοὺς κώδικας. Νὰ εἴμεθα παρόντες εἰς τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ εἴμεθα ἐκ τοῦ κόσμου».

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ, ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

Message of the Ecumenical Patriarch on the Repose of Pope Francis

In an atmosphere of great Paschal joy, this morning, Monday of Renewal Week, came the sorrowful news of the repose of Pope Francis, a precious brother in Christ, with whom from the very moment of his ascent to the papal throne, we had a fraternal friendship and collaboration for the good of our Churches, for their further rapprochement, and for the good of humanity.

Throughout these twelve years of his Papacy, he stood as a faithful friend, a fellow pilgrim and supporter of the Ecumenical Patriarchate, a genuine friend of Orthodoxy, a true friend of the least of the Lord's brethren, on whose behalf he often spoke, acted, and even washed their feet in an example of true humility and brotherly love.

We shall always remember him.

When in 2014, just one year after his election and inauguration, upon my proposal and initiative, we went to Jerusalem and prayed on our knees side by side before the Lord's Tomb, and had meetings and discussions during those two or three days we spent together in the Holy Land; I said to him: 'Your Holiness, in a few years we shall mark the 1700th anniversary of the convocation of the First Ecumenical Council in Nicaea of Bithynia. It would be a wonderful and symbolic act for us to go together, to celebrate this historic anniversary, and to speak about the further path of our sister Churches toward the common Chalice.'

He showed enthusiasm and said: 'It is a tremendous thought, a tremendous idea and proposal. If we are well, God willing, let us make this pilgrimage to Nicaea. If not—if the Lord does not permit it—then our successors.'

Indeed, he very much wished to come within the current year to celebrate this historic anniversary jointly, and he stated this many times in the media and to representatives of the Ecumenical Patriarchate who

visited him from time to time in Rome.

As we say, it was not meant to be that he should come in person. If I myself am well, of course the Ecumenical Patriarchate will do something in this regard. It will not let this historic anniversary pass unnoticed. As for the Catholic Church, it will depend on the person, views, and intentions of the elected Pope—whether he will wish and when he will want to come with us to Nicaea (Iznik) and underline the importance of this great anniversary, a most significant event in the history of Christianity.

Today, as we gather at the Ecumenical Patriarchate with all the holy Hierarchs of the All Venerable Ecumenical Throne (that is, those serving in Türkiye) to exchange the fraternal greeting of the Risen Christ, we commemorate the beloved figure of the recently reposed Pope Francis and we all pray, ‘with one mouth and one heart,’ for the repose of his soul in the land of the living and in the tents of the righteous. We pray that the Lord of life and death will reward him for his many labours for the Church and humanity and will raise upon the Throne of Saint Peter a worthy successor, one who will embrace and adopt the visions of Pope Francis and continue his valuable work for all humanity—especially for Christendom, and even more particularly for the rapprochement of our sister Churches, with the ultimate goal of their full encounter in the common Chalice.

May your memory be eternal, brother Pope Francis!

**Letter of His Holiness Pope Leo XIV to His All-Holiness Ecumenical
Patriarch Bartholomew**

**To His All-Holiness Bartholomew
Archbishop of Constantinople
Ecumenical Patriarch**

In these days following the inauguration of my ministry as Bishop of Rome and Successor of Peter, I write to renew my heartfelt gratitude for your fraternal closeness and the affection manifested through your presence at the solemn liturgy in the Vatican on Sunday, 18 May last. I was deeply moved by this gesture, which was a profound sign of Christian brotherhood and unity of faith.

As a fellow servant in the Lord's vineyard, I kindly ask for the continuing support of your prayers, that Almighty God may strengthen me in service to him and his holy people. As we listen together to what the Holy Spirit is saying to the churches (cf. Rev. 2:7), let us renew our commitment to fostering unity among all Christians, in obedience to the will of the Lord Jesus (cf. Jn. 17:21), and thereby more effectively work together for reconciliation and concord in our divided world.

With these sentiments, dear Brother, I embrace you warmly in the joy and peace of Christ our Saviour.

Leo PP. XIV

From the Vatican, 17 June 2025.

Letter of the Prime Minister of the Republic of Albania to His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew

Tirana, 30 June 2025

Yours All-Holiness,

It is with great joy and sincere appreciation that I received your gracious letter on the inaugural official visit of His Beatitude John, Archbishop of Tirana, Durres and all Albania, to the Ecumenical Patriarchate.

On behalf of the Albanian Government, I wish to express my gratitude for the fraternal welcome you extended to the Primate of the Autocephalous Orthodox Church of Albania, who is a worthy son of our nation and a pastor beloved and respected by all.

Your kind words and thoughtful gestures reflect the enduring spiritual and cultural ties uniting Orthodox communities. I am especially touched by the generous offering sent by Your All-Holiness; both the beautifully prepared sweets and the volumes you have shared, which highlight the contemporary mission of the Church of Constantinople in addressing global and social challenges. These tokens of friendship and respect are truly appreciated.

Allow me also to express my heartfelt thanks for your personal invitation to visit the Sacred Centre of Orthodoxy at the Phanar. In this regard, I always recall with pleasure and emotion my last official visit to the Ecumenical Patriarchate a few years ago. It is always enriching to approach Your All-Holiness to receive precious counsel drawn from the treasury of Orthodox tradition and from a long pastoral experience – an experience that has most recently led the World Council of Churches to rightly recongnize You as a *Highly Respected Global Moral Voice*.

In this year marking the 1700th anniversary of the Council of Nicaea, I would consider it a great honour to undertake such a visit, and I will make very effort to ensure that it may be realized in the near future.

With deepest respect, and wishes for your continued health, wisdom, and strength in your sacred mission, please accept Your All-Holiness the assurances of my highest consideration.

Sincerely, Edi Rama

His All-Holiness Bartholomew
Archbishop of Constantinople-New Rome and Ecumenical Patriarch
Istanbul

**Τὸ ἐν Νικαΐα τρόπαιον Ὁρθοδοξίας:
Δόγμα – Ἐνότης – Καθολικότης.
Ἐκκλησιαστικὴ καὶ θεολογικὴ μνήμη**

Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Μελίτωνος

Πρωτίστως, χρέος ἡγοῦμαι καὶ ὀφειλὴν ὅπως ἐκφράσω τὰς θερμοτάτας τῶν εὐχαριστιῶν μου πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ καθοδηγητὴν μου ἐν τῇ σπουδῇ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστήμης, Ἰδρυτὴν δὲ καὶ «ψυχὴν» κυριολεκτικῶς τοῦ φιλοξενούντος ἡμᾶς εὐφήμεως γνωστοῦ καταστάντος Ἰδρύματος Θρησκευτικοῦ καὶ Ἐθνικοῦ Προβληματισμοῦ Ἐντιμολογιώτατον Ἄρχοντα καὶ Καθηγητὴν κύριον Αθανάσιον Ἀγγελόπουλον καὶ τό περί αὐτόν Διοικητικόν Συμβούλιον, τόσον διὰ τὴν φιλόφρονα πρόσκλησιν νά μετάσχω τῆς ἡμερίδος ταύτης τιμῆς μιᾶς ἱερᾶς ἐπετείου τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, μέ πρόέκτασιν αἰωνίαν, τῆς 1700ῆς ἐπετείου ἀπὸ τὴν σύγκλησιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία Σύνοδος συνεκλήθη ἐν τῇ πλησιοχώρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως «κραταιᾷ καὶ ἐνδόξῳ πόλει» τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Νικαΐας.

Ἡ ἀσύλληπτος προσφορὰ, ἡ κενωτικὴ διακονία καὶ ἡ «ὑπερβαίνουσα πάντα νοῦν» ἐν μαρτυρίοις καὶ ἀγῶσιν ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως συμβολὴ καὶ μαρτυρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι σήμερον, διὰ νά παραμείνη καὶ νά βιοῦται καὶ νά παραδίδεται «εἰς τοὺς αἰῶνας» «ἄμωμος, ἀμίαντος, μὴ ἔχουσα σπίλον ἢ ῥυτίδα»¹, καθὼς καὶ ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου εὐσεβοῦς Γένους, ἐπιτρέπει ἀσφαλῶς εἰς τὸ ἐλάχιστον τῶν στελεχῶν αὐτοῦ, τὸν ἐνώπιόν σας ἰστάμενον καὶ ὀμιλοῦντα, νά ἐξάρη τὴν σημασίαν τοῦ Ἰδρύματος τούτου, τὴν ἀναδεικνυομένην καὶ βεβαιουμένην διὰ τῆς λέξεως «προβληματισμός» ὑπὲρ τῶν ἀξιῶν τῆς «θρησκείας» καὶ τοῦ «Γένους». Ἀμφότεραι αἱ ἀφηρημέναι ἐννοιαὶ αὗται, καὶ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἔθνους, ἀπετέλεσαν ἀνά τοὺς αἰῶνας «ἐστίας φλογίνης ρομφαίας» προβληματισμοῦ, ἀγωνίας καὶ ἀγῶνων, διὰ νά βιοῦνται «ὀρθοδόξως», «πιστῶς καὶ «βιωματικῶς», ὡς «δόγμα» καὶ ὡς «κανόν», καὶ ὡς «παράδοσις» καὶ «ἐμπειρία», μακρὰν κιβδήλων «μολυσμῶν», ὡς θά ἐπανελάμβανε καὶ σήμερον Ἐτοιμάσιος «ὀ θαυμάσιος», ὁ τῆς Φιλαδελφείας Ἐπίσκοπος, εἰς τῶν 318 Πατέρων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου².

¹ Πρβλ. Ἐφ. ε', 25-27.

² Μητροπολίτου Κυζίκου Καλλινίκου, Ἡ πρώτη ἐν Νικαΐα Οἰκουμενικὴ Σύ-

Ὡς ἐκ τούτου τό φιλοξενοῦν ἡμᾶς Ἰδρυμα, διακονοῦν μετά σθένους τάς ἀξίας τῆς τε Ἐκκλησίας καί τοῦ Γένους, τιμᾶται καί γεραίρεται ὡς πρωτοβουλία τῶν συγχρόνων ἀποκαλυπτικῶν καιρῶν· πρωτοβουλία πολλῶν διαστάσεων, ἀπτομένων πολλῶν παραμέτρων, συμποσομένων ὁμως εἰς ἓνα καί μοναδικόν στόχον: εἰς τήν σποράν πρός τοὺς ἐθέλοντας, ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, ἀγνοεῖν καί σήμερον, τά «σεπτὰ διδάγματα» τῆς διδύμου ἱεράς ὑποθέσεως Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καί μάλιστα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους³, καί εἰς τήν γεωργίαν τοῦ παραδοθέντος ὑπό τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀποστόλων Αὐτοῦ καί τῶν Θείων Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς, τῶν συνελθόντων ἐν Οἰκουμενικαῖς καί Τοπικαῖς Συνόδοις «πολύχου καρποῦ τῆς Χάριτος»⁴, τῆς σωζούσης ἀληθείας τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ταυτιζομένης πρός τόν ἴδιον τόν Χριστόν, «τό φῶς, τήν ἀλήθειαν, τήν ζωήν»⁵.

Ὁ «ἐξώλης» μισόκαλος φίλος τοῦ ψεύδους, μή ἔχων «συνείδησιν» τῆς πτώσεώς του ἐκ τοῦ ἀρχαγγελικοῦ χοροῦ, ἀπ' ἀρχῆς διδάσκει καί προκαλεῖ «ἄβυσσον ἀμαρτιῶν», προσπαθῶν ἀπ' ἀρχῆς ὡς «ἐπικατάρατος»⁶ παρά Θεοῦ νά ἀμαυρώσῃ τό «κάλλος καί τήν εὐπρέπειαν τῆς ἀληθείας» καί νά ἐνσπείρῃ κατά τήν διάρκειαν τῶν αἰώνων «ἀπάτην» ἀπηγορευμένης «τροφῆς»⁷ «καί ἀμφιβόλων λογισμῶν»⁸ «σκότους καί ἐρέβους» ἀνθρωπίνης ἐπινεύσεως ἀποκλειστικῶς καί νά διχάσῃ καί νά διαιρέσῃ καί νά «θυσιάσῃ» τό φῶς τῆς «φαινίης λαμπάδος» μέ τελικόν στόχον νά τήν καταστήσῃ «ἀνέλαιον», ὡς ποτέ τῶν «πέντε μωρῶν παρθένων» τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς⁹, ἤτοι τόν «ἄρραφον χιτῶνα»¹⁰ τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Ὅμως, ἐμπειρικῶς βεβαιωμένον τυγχάνει ὅτι, «ὑπέρ πάντα νικᾷ ἡ

νοδος μετά καί τινων συμπληρωμάτων, Ἱστορική Μελέτη, ἐν Κπόλει 1930, σελ. 92.

³ Ρῆσις Χαλκηδόνος Μελίτωνος.

⁴ Ἐσπέριον ἀκολουθίας Ἁγίων Ἀποστόλων ἐκ τῶν Ἑβδομήκοντα Ἡρωδίωνος, Ἀγάβου, Ρούφου, Ἀσυγκρίτου, Φλέγοντος καί Ἐρμού.

⁵ Πρβλ. Ἰωάν. 14,6 καί Ἐσπέριον Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ.

⁶ Πρβλ. Γεν. 3,14.

⁷ Πρβλ. Γεν. 3, 13.

⁸ Βλ. Ἀκάθιστον Ὕμνον.

⁹ Πρβλ. Ματθ. 25,1-13.

¹⁰ Πρβλ. Ἰωάν. 19,23.

ἀλήθεια»¹¹. «Πᾶσα ἡ γῆ τὴν ἀλήθειαν καλεῖ, καὶ ὁ οὐρανός αὐτὴν εὐλογεῖ, καὶ πάντα τὰ ἔργα σείεται καὶ τρέμει, καὶ οὐκ ἔστι μετ' αὐτῆς ἄδικον οὐδέν»¹². Τὴν ἀλήθειαν ταύτην, τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, ἔδογματίσε ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, «συντεθέντων πάντων», καὶ αὐτῶν τῶν «ὑπερμάχων τοῦ Ἀρείου οὐδεὶς παρῆν ἀντιλέγων»¹³.

* * *

Ὅταν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπὶ γῆς στρατείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ πιστοὶ τοῦ Χριστοῦ ἐδιώκοντο «διὰ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου γένους τὴν ἐλευθερίαν» καὶ προσέφερον καθ' ἡμέραν ἑκατόμβας μαρτύρων, ὅταν ποικιλώνυμοι αἰρετικοὶ «ἄρειοι καὶ δίσκουροι καὶ εὐτυχεῖς» καὶ πληθὺς εἰς «βόθρον ἀπωλείας πεσοῦσα» ὁμοφρόνων τῶν, ἐπεδίωκον δι' ἀνθρωπίνων ἐπινοιῶν νὰ νοθεύσουν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν θεόδοτον χάριν, τότε «τό ταμειὸν τῆς ἀληθείας», ἡ Μία, Αγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἐν ἔτει σωτηρίῳ 325^ο, ἐπινεύσει θεία καὶ προσκλήσει κραταιοῦ Ἀγούστου, τοῦ Ἰσαποστόλου Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνήθροισεν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας «ἐκ περάτων τῆς οἰκουμένης Πατέρας Θεοφόρους προθύμους, ζήλω πυρουμένους, καθάπερ ὁ Θεοβίτης Ἡλίας, τῷ τοῦ Πνεύματος τεμόντας ξίφει τὸν τῆς αἰσχύνης δογματίσαντα βλάσφημον, καθὼς τό Πνεῦμα ἀπεφῆνατο»¹⁴. Ἐν Συνόδῳ, οἱ Θειότατοι 318 Πατέρες, ἀκραιφνῶς «μίαν οὐσίαν ἔδογματίσαν καὶ φύσιν καὶ τό μυστήριον τῆς θεολογίας τρανῶς παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ»¹⁵.

Τό ἔργον καὶ ἡ μαρτυρία τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διαχρονικῶς τυγχάνουν μεμαρτυρημένα, ὥστε πᾶσαι αἱ λοιπαὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι νὰ καταρχῶνται «τῶν συνεδριάσεων αὐτῶν διὰ τῆς ἀπαγγελίας τοῦ Ὁρου τῆς Πίστεως τῆς Νικαίας»¹⁶.

Ἡ σπουδαιότης τῆς Συνόδου ταύτης δεδομένη. Τό κύρος αὐτῆς ἀναμφισβήτητον. Οἱ μετασχόντες 318 Θεοφόροι Πατέρες, μεταξύ τῶν ὁποίων διακρίνονται ὁ ῥαπίσας τὸν αἰρετικὸν Ἀρειὸν Νικόλαος, ὁ θαυματουργ-

¹¹ Πρβλ. Α' Ἑσδρα 3,12.

¹² Πρβλ. Α' Ἑσδρα 4,36.

¹³ Κυζίκου Καλλινίκου, *Ἡ πρώτη ἐν Νικαίᾳ...*, ἔνθ. ἀν., σελ. 188.

¹⁴ Ἐσπέριον Σιχηρόν ἀκολουθίας Ἁγίων Πατέρων Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

¹⁵ Δοξαστικὸν Αἰνῶν ἀκολουθίας Ἁγίων Πατέρων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

¹⁶ Κυζίκου Καλλινίκου, ἔνθ. ἀν., σελ. 188 κ. ἔξ.

γός Ἅγιος τῶν Μύρων καί τῆς οἰκουμένης ὀλοκλήρου, Σπυρίδων Τριμυθοῦντος ὁ θαυματουργός, Ἐτοιμάσιος ὁ Φιλαδελφείας, Ἀθανάσιος ὁ Διάκονος, μετέπειτα Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, καί οἱ λοιποὶ πάντες ἀπεφάνθησαν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, παρὰ τοῦ ὁποῦ ἐνεπνεύσθησαν καί ἐδογματίσαν καί ἐμελώδησαν «ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας μέλος ἐναρμόνιον θεολογίας», δηλαδή «ἐνθέωσιν τοῖς πᾶσι, εὐδοκίαν, σύνεσιν, εἰρήνην, εὐλογίαν»¹⁷. Καί ἔδοξε «τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι»¹⁸ καί τοῖς «νυμφοστόλοις Πατρᾶσι» καί ὠδήγησαν εἰς σαφῆ ὀρισμὸν τῆς πίστεως διὰ τῶν πρώτων ἑπτὰ ἄρθρων τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, κοσμησάντων οὕτως «κόσμου εὐπρεποῦς»¹⁹ τὴν Ἐκκλησίαν καί ἀράντων διαχρονικῶς τὸν «ὄδυρμόν τῶν δακρύων»²⁰, τὰ ὅποια προκαλοῦν ἀνά τοὺς αἰῶνας οἱ ἐκτός τῆς θείας παρεμβολῆς τῆς Ὁρθοδόξου Μάνδρας περιπλανώμενοι ἀδελφοί.

* * *

Ἡ Ἀ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἀπαύγασμα ἐμπειρίας καί καρπὸς βιώματος τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καί «ἀνάγκη» μιᾶς χρονικῆς στιγμῆς, μὲ προεκτάσεις αἰωνιότητος, οὐδεμίαν ἀσφαλῶς περαιτέρω ἔξαρσιν καί ἀνάλυσιν ἐπιδέχεται. Εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. Εἶναι τὸ «σεπτὸν Σύμβολον τῆς Πίστεως», τὸ ὅποιον οἱ Χριστοκῆρυκες Πατέρες «ταῖς τῶν Ἀποστόλων ἐπόμενοι προδήλως διδαχαῖς», «θεογράφως διεχάραξαν», ἐν ᾧ Συμβόλῳ «σαφέστατα τῷ Γεγενηκότι συνάναρχον τὸν Λόγον ἐδίδαξαν καί παναληθῶς ὁμοούσιον». Καί «τῷ βραχεῖ ῥήματι καί πολλῇ συνέσει θεοπνεύστως» ἐξέθεντο «ὄρον θεοδίδακτον». Καί βεβαίως, «εὐαγγελικῶν προϊστάμενοι δογμάτων ἐξεσφενδόνησαν τοῦ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος τῆ σφενδόνῃ τῇ τοῦ Πνεύματος τοῦς λοιμῶδεις λύκους»²¹.

Ἐπιγραμματικῶς τονιστέον, ὅτι οἱ «ἀποστολικῶν παραδόσεων ἀκριβεῖς φύλακες, Θεοφόροι Συνοδικοὶ Πατέρες συνελθόντες τὸ πρῶτον ἐν τῇ «τῶν Νικαέων λαμπρᾶ πόλει» τὸ 325, πυριμόρφους στόμασι νενίκηκαν τὸν τῆς «μανίας ἐπώνυμον» καί ἐδογματίσαν «τῶν Ἀποστόλων τὸ κήρυγμα καί τῶν Πατέρων τὰ δόγματα καί τῇ Ἐκκλησίᾳ μίαν τὴν πίστιν

¹⁷ *Ἀναβαθμοὶ πλαγίου β' ἤχου.*

¹⁸ *Πρβλ. Πράξ. 15,28.*

¹⁹ *Τροπᾶριον α' ᾠδῆς Κανόνος Ἁγίων Πατέρων.*

²⁰ *Στιχηρὸν ἐσπέριον πλ. β' ἤχου.*

²¹ *Προσόμοια Αἰῶνων μνήμης Ἁγίων Πατέρων.*

ἐκράτουναν· ἢ καὶ χιτῶνα φοροῦσα τῆς ἀληθείας τό ὕφαντόν ἐκ τῆς ἄνω θεολογίας, ὀρθοτομεῖ καὶ δοξάζει τῆς εὐσεβείας τό μέγα μυστήριον»²².

Τό μέγα τοῦτο μυστήριον τῆς Ὁρθοδόξου εὐσεβείας μαρτυρεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ τήν κατίσχυσιν, καί δὴ τήν νίκην τῆς ἀληθείας ἐπί τοῦ ψεύδους, διό καί ἀποτελεῖ «τῆς Νικαίας τό καύχημα καί τό τῆς Ὁρθοδόξου οἰκουμένης ἀγλαΐσμα»²³. Ὡς ἀληθῶς «ῥαῖοι οἱ πόδες» τῶν θείων Ποιμένων, οἱ ὅποιοι ἐβίωσαν καί εὐηγγελίσαντο τήν εἰρήνην τήν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν, πάντων τῶν Ἀγγέλων καί τῶν ἀνθρώπων», ἡ ὁποία Θεία Εἰρήνη, «τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν» τοῦ Κυρίου «τόν κόσμον ἅπαντα συνάπτει»²⁴ καί ὅλον διά τοῦ Παναγίου Πνεύματος «συγκροτεῖ τόν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας»²⁵. Διακηρύττει τήν νίκην τοῦ ἐξεληθόντος οἰκεία βουλήσει εἰς τόν κόσμον μας καί σαρκί ἐνανθρωπήσαντος παθόντος καί ταφέντος Κυρίου μας ἵνα νικήσῃ²⁶. Ὁ Μεγάλῃς Βουλῆς Ἄγγελος, ὁ μή θαυμάζων πρόσωπον, οὐδέ λαμβάνων δῶρον²⁷, ὁ «ἐν χερσὶ συνέχων τά πέρατα, διέπων, ἐξουσιάζων καί τῇ Ἐαυτοῦ Προνοίᾳ καί μόνον διοικῶν τόν κόσμον ἅπαντα»²⁸, ἀπεκαλύφθη «οἷός ἐστι» ἀπ' ἀρχῆς, νῦν καί μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, «ὁ Ἰησοῦς Χριστός, Θεοῦ Υἱός, Σωτήρ (ΙΧΘΥΣ)»²⁹.

* * *

Ἐνώπιον τοῦ ἀποκεκαλυμμένου καί συνεχῶς ἀποκαλυπτομένου ἐνώπιον καί ἡμῶν, τῶν «καταστάτων εἰς τά τέλη τῶν αἰῶνων» μεγάλου τούτου μυστηρίου, τί θά ἡδύνατο ὁ πεπερασμένος καί ἄκρω μόνον δακτύλω ἀψάμενος τῆς θεολογίας ἀδαῆς νοῦς τοῦ ὀμιλοῦντος νά ἐκθέσῃ ἐνώπιον τῆς ὀμηγύρεώς σας; Ἀσφαλῶς οὐδέν. Ἄλλωστε τό θεανθρωπίνως ἀποκαλυφθέν «μυστήριον», «δόγμα», «κανόνες», καί τό «Σύμβολον τῆς Πίστεως» τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀμιλοῦν ἀφ' ἑαυτῶν.

²² Κοντάκιον ἑορτῆς Ἁγίων Πατέρων.

²³ Δοξαστικόν Αἰνῶν ἑορτῆς Ἁγίων Πατέρων Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

²⁴ Τροπάριον ε' ὠδῆς.

²⁵ Ἐσπέριον τῆς Κυριακῆς τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς.

²⁶ Πρβλ. Ἀποκ. 6,2.

²⁷ Πρβλ. Δευτερονόμιον 10,14.

²⁸ Εὐχή Μεγάλου Ἀγιασμοῦ.

²⁹ Ἀναμνηστικόν τεῦχος, Ὁ πανηγυρικός ἑορτασμός τῆς χιλιοστῆς ἑξακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς Πρώτης ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις «Ἐστίας Γαλατᾶ», 1925.

Οί Πατέρες τῆς Συνόδου, ὡς καί πᾶς θνητός, «ζωῆς φθαρτῆς ἔλαβον πέρας»· κατέλιπον ὁμως «ζωὴν καί μαρτυρίαν μὴ πέρας κεκτημένην»³⁰.

* * *

Ἄλλωστε, περὶ τῆς συγκλήσεως καί τῆς προασπίσεως καί τῆς κατοχυρώσεως τοῦ ἀμώμου τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως ὑπὸ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐγράφησαν ἀνά τούς αἰῶνας τόμοι ὀλόκληροι³¹.

Ἀναφέρονται ἀπλῶς καί ἐνδεικτικῶς ἡ περισπούδαστος μονογραφία τοῦ πολιοῦ καί σεβασμίου ἀδελφοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου³² καί ἡ πρό αἰῶνος ἀκριβῶς συγγραφεῖσα πραγματεία καί ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα μονογραφία τοῦ ἐκ τῶν κορυφαίων Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολίτου Κυζίκου Καλλινίκου³³, ἐν ταῖς ὁποίαις ἐκτίθεται τό πλάτος καί τό μήκος, τό ὕψος καί τό βάθος τοῦ ἔργου τῆς ἀξίως καί ἐν ᾧδαῖς καί ὕμνοις γεραιρομένης καί ἐφέτος, ἐπὶ τῇ συγκεκριμένη ἐπετείῳ, Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία «ἔλυσε δεσμά καί ἐδρόσισε τὴν φλόγα» καί διετράνωσε καί περιεθρίγκωσε τὴν «καθολικότητα καί τὴν ἐνότητα» τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ ὁποία Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τιμᾶται κατ' ἔτος τὴν α' Κυριακὴν τοῦ μηνός Ἰουνίου, ἐφέτος δέ, μετὰ 1700 ἔτη, ἰδιαιτέρως ὡς «βίωμα» καί ὡς «ἐμπειρία», ὡς «δόγμα» καί ὡς «κανόν», ὡς «ζωή» καί ὡς «περισσὸν ζωῆς», ὡς μαρτυροῦν καί οἱ ὀλόκληρον τό φάσμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς ὑπὸ τῆς Συνόδου ταύτης θεσπισθέντες εἰκοσι κανόνες.

³⁰ Βλ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος Μελίτωνος, «Ὁ ὅρος πίστεως τῆς Χαλκηδόνος καί τό μήνυμά του σήμερον», Ὁμιλία ἐν Θεσσαλονίκη κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (15 Μαρτίου 1984, ἐν Χαλκηδόνι, Μνήμη Μελίτωνος Χατζῆ, Ἀθήνα 1999, σελ. 204-213).

³¹ Βλ. σχετικὴν βιβλιογραφίαν ἐν Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Κίνησις, *Νίκαια* τῆς Βιθυνίας-325 μ. Χ., Ἱστορικοδογματικὴ θεώρησις, Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἰανουάριος 2024, σελ. 131-142.

³² Βλ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου Σαββάτου, *ἐνθ. ἀν.*, σελ. 157.

³³ Βλ. Ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, μετὰ καί τινων συμπληρωμάτων, Ἱστορικὴ μελέτη, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις «Φαζιλέτ» Τὰς Βακαλοπούλου, Γαλατᾶ, Γιουκσέκ Καντιρίμ, 66, 1930, σελ. 334.

* * *

Ἡ πρωτοβουλία τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου μεμαρτυρημένως ἀνήκει εἰς τὴν εὐαισθησίαν τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀλεξάνδρου (250-328), ὁ ὁποῖος καθήρεσε τῆς ἱερωσύνης τὸν Ἄρειον καὶ «πολλοὺς πρὸς ἄμυναν ἤγειρε». Βλέπων ὅμως τὸν «σκοτασμόν» τῆς αἰρέσεως εἰς «ἔρεβος» ὀδηγούμενον, καὶ τὴν «Ἐκκλησίαν ταραττομένην καὶ μηδεμιάς θεραπείας εἰς τὴν περὶ τοῦ δόγματος φιλονικίαν φαινομένης», ἀνηνέχθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Μέγαν Κωνσταντῖνον, ὅστις «βασιλικῆ χρώμενος δυναστεία» συνεκάλεσε τὴν καθοριστικῆς σημασίας διὰ τὴν ἐνότητα καὶ τὴν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας Σύνοδον τῶν 318 Πατέρων.

Τὸ ἔργον τῆς Συνόδου, ἦτοι «ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Θεοῦ Λόγου παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμοουσίου καὶ ὁμοτίμου καὶ συνανάρχου τῷ Πατρί», ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν ἀσθενοῦντα τότε πρῶτον Ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Μητροφάνην (313-327) καὶ εἰς τοὺς Πατέρας τῆς Ἀνατολῆς Ἁγίους Νικόλαον, τὸν «στερρόν» καὶ Σπυρίδωνα, τὸν «κλεινόν» καὶ Ἀθανάσιον, τὸν «ἐνδοξον», καὶ βεβαίως εἰς τὸν μὴ καθήμενον κατὰ τὰς ἐργασίας τῆς Συνόδου «ἐν βασιλικῷ θρόνῳ, ἀλλ' ἐν ὑφειμένῳ τῆς ἀξίας καθίσματι» Μέγαν Ἅγιον Ἰσαπόστολον Κωνσταντῖνον³⁴.

Ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, «ἀληθῆς στηλογραφία κατὰ πάσης αἰρέσεως»³⁵ ὑπῆρξε διακονικὴ προσφορά καὶ μέριμνα ὑπὲρ τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας καὶ καρπὸς τῆς ἀσῆμου τότε Ἐπισκοπῆς τοῦ Βυζαντίου.

* * *

Ἄς ἐπιτραπῆ πρὸς διδαχὴν πρωτίστως ἐμαντοῦ καὶ εἶτα καὶ ἐνημέρωσιν εὐρύτερον, ἡ ἀναφορὰ εἰς ἓνα παράλληλον πρό αἰῶνος ἑορτασμόν ἐν τῷ Ἱερῷ Κέντρῳ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ εὐρύτερον τῆς 1600^{ης} ἐπετείου ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

* * *

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ συνελθόντος, πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου Δ' τοῦ Μεταξάκη (1921-1923) «Πανορθόδοξου Συνεδρίου» (Μάϊος 1923) πρὸς υἰοθέτησιν καὶ ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου

³⁴ Βλ. *Συναξάριον ἐορτῆς Ἁγίων Πατέρων Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου*.

³⁵ Βλ. *Ἀθανασίου πρὸς Ἀφρικανούς Ἐπισκόπους*.

Ἐκκλησίας τοῦ νέου Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ὑπεβλήθη πρότασις τῆς ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Τρανσυλβανίας Νικόλαον Ἀντιπροσωπείας τῆς ἐν Ρουμανίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας «περὶ πανηγυρικοῦ ἑορτασμοῦ τῷ 1925 τῆς 1600^{ης} ἐπετείου τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως, σὺν ταῖς ἑορταστικαῖς ἐκδηλώσεσι ἀφ' ἑνός μὲν «δημοσιευθῆ νέα ὁμολογία πίστεως μετὰ νέας ἐπιβεβαιώσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως», ἀφ' ἑτέρου «προσκληθῶν οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν καθολικῶν Ἐπισκόπων, ἵνα προσέλθωσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα», μετὰ συγκεκριμενοποιήσεως τῆς προτάσεως ὅτι «δέον ἵνα ἅπαντες οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Ὁρθοδόξου κόσμου, ὅλα τὰ Πανεπιστήμια τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας μετὰσχωσι τῆς μεγάλης ἀναμνηστικῆς ἑορτῆς ἀντιπροσωπευθῶσιν ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ Παιδαγωγικὰ ἰδρύματα καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἱερατικά Σωματεῖα... σταλῶσι προσκλήσεις εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, Παλαιοκαθολικὴν, Ρωμαιοκαθολικὴν, Ἀρμενικὴν, Νεστοριανὴν, Αἰθιοπικὴν, ἵνα ἐπίσης μετὰσχωσι», τοῦ ἑορτασμοῦ γενομένου ἐν Κωνσταντινουπόλει, «ἱστορικῆ ἔδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου»· ἐάν τοῦτο καθίστατο ἀδύνατον λόγῳ πολιτικῶν ἢ ἄλλων λόγων, δέον νὰ ἐκλεγῆ κατάλληλος τόπος...», ἡ Νύσσα «ἡ πατρίς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου»³⁶.

Ἡ ὀλομέλεια τοῦ Συνεδρίου «δέχεται μετὰ χαρᾶς τὴν διαβιβασθεῖσαν πρότασιν τοῦ Μητροπολίτου Τρανσυλβανίας Νικολάου, περὶ πανηγυρικοῦ ἑορτασμοῦ κατὰ τὸ 1925 τῆς 1600^{ης} ἐπετείου τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», ἀποφασίζει δέ ὁμοφώνως καὶ «παρακαλεῖ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν, ἵνα τὸ γεγονός τοῦτο ἑορτασθῆ ἐπαξίως ὑφ' ὅλης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὄχι μόνον κατὰ τόπους, ἀλλὰ καὶ διὰ συγκλήσεως Πανορθόδοξου Συνόδου, ἐπὶ προγράμματι ἐπιλύσεως πάντων τῶν ἀπασχολούντων ἐν τῷ παρόντι (τότε) τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ζητημάτων», μετὰ τῆς εὐχῆς «ὅπως εἰς τὸν συνεορτασμόν τοῦτον προσκληθῶσι καὶ πᾶσαι αἱ Ἐκκλησῖαι αἱ ἀποδεχόμεναι τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας»³⁷.

Ἄς σημειωθῆ ὅτι ἡ ἀπόφασις ὑπογράφεται ὑπὸ τῶν Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου, Κυζίκου Καλλινίκου, Β. Ἀμερικῆς Ἀλεξάνδρου (Ρώσσου), Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας Γαβριήλ, Νικαίας Βασιλείου,

³⁶ Βλ. *Πρακτικά καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου* (10 Μαΐου–8 Ἰουνίου 1923), ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου, 1923, σελ. 164–167.

³⁷ Βλ. *Πρακτικά*, ἐνθ. ἀν., σελ. 221.

Δυρραχίου Ἰακώβου, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἰουλίου Σκριμπαν (Ρουμάνου), τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἱεράς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Βασιλείου Ἀντωνιάδου καί τοῦ Γραμματέως Ἀρχιμ. Γερμανοῦ, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καί Ἱεράς Συνόδου.

* * *

Ἄς ἐπιτραπῆ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἡ ἀναφορά, καί δὴ ἡ ἐπισήμανσις, ὅτι ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ῥωσσίας εὐρίσκετο τότε κυριολεκτικῶς ἐν διωγμῷ ὑπὸ τὸ «πέλημα τῆς Σοβιετικῆς δυναστείας» καί διήνυε τὰ πλέον «πέτρινα χρόνια» (ἢ φράσις «Πέτρινα χρόνια» ἀνήκει εἰς τὸν Μητροπολίτην Σεβαστείας Δημητρίου, μελετήσαντα εἰς βάθος καί στοχαστικῶς τὸ θέμα τῆς ὑπὸ ἐπιτροπείαν παραχωρήσεως τῶν ἐν Μακεδονία, Βορείῳ Ἑλλάδι, Δυτικῇ Θράκῃ καί ταῖς Νήσοις Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος)³⁸ τῆς ἐπὶ γῆς στρατείας της, τοῦ Ὁμολογητοῦ Πατριάρχου Μόσχας Τύχωνος «ἐν εἰρκτῇ» ἐν τῇ πλησίον τῆς Μόσχας Ἱερά Μονῇ Ντονσκόι τελούντος, τῆς δέ Ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας σπαρασσομένης εἰς ὀκτώ καί πλέον ἀντιμαχομένας ἀλλήλας μερίδας, ἀνεχομένας καί ὑποστηριζομένας, φανερώς ἢ ἀφανῶς, ὑπὸ «δυνάμεων» ἐπιδιωκουσῶν τὴν ἐξαφάνισιν καί τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καί ἐν γένει πάσης θρησκείας ἐν τῇ Σοβιετικῇ τότε Ἑνώσει.

Ἐς ἕτερον, ἰδιαιτέρως δέον νά ὑπομνησθῆ ὅτι καί ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐρίσκετο τότε ἐν τραγικωτέρῃ καταστάσει μέ σωρείαν προβλημάτων τὰ ὅποια προεκάλεσεν ὁ πόλεμος, ἀνερχομένη ἕτερον ἴδιον Γολγοθᾶ περιορισμῶν καί ἐπιβουλῶν καί βίας, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Πόντῳ, Καππαδοκίᾳ, Ἰωνίᾳ καί Ἀνατολικῇ Θράκῃ Ὁρθοδόξου πληρώματός της, μέ κυρίαν μέριμναν τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων βιωτικῶν καί πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ «ἐν προσφυγίᾳ» καταφυγόντος, καθὼς τοῦ ἐν τῇ Πόλει καί Ἰμβρῳ καί Τενέδῳ παραμείναντος ποιμνίου της. Μόνῃ ἢ Μήτηρ Ἐκκλησία, ἄνευ ἑτέρας τινός παραμυθίας καί ἐπικουρίας, ἀνέλαβε τὴν ἀγωνίαν καί ἐκάλυψε, ὅση αὐτῇ δύναμις, τὴν «γυμνὴν πραγματικότητα» μεριμνῶσα καί διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς εὐστάθειαν καί διὰ τὴν εὐθύνην αὐτῆς ὡς

³⁸ Βλ. σχετικῶς Μητροπολίτου Σεβαστείας Δημητρίου (νῦν Γέροντος Πριγκηποννήσων), «Ἡ Πατριαρχικὴ καί Συνοδικὴ Πρᾶξις τοῦ 1928 παρακωλυομένη τοῖς ὄροις», Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 1-852.

ήγγετιδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατά τήν μεταλωζάννειον ἐποχὴν (1923 καί ἐφεξῆς).

Οὐδόλως δέ θά ἦτο ὑπερβολή νά λεχθῆ ὅτι ἡ ὁδός καί ἡ πορεία τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Κωνσταντινουπόλεως καί Μόσχας, Μητρός καί Θυγατρός, ὑπῆρξε παράλληλος, ἀκανθηφόρος, σταυρική, θυσιαστική. Τά «παθήματα» καί τά «ἐν μαρτυρίῳ Ἱεραρχῶν, κλήρου καί λαοῦ» τοῦ τότε καιροῦ τῆς Μητρός Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί ὁ «βαρὺς σταυρός» τῆς πεφιλημένης θυγατρός τῆς Ἀγιωτάτης ἐν Ῥωσσίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, προσενεγκούσης ὡσαύτως πληθύν μαρτύρων, ὑπῆρξαν βαρεῖα κληρονομία τοῦ Κυρίου των Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ εἰπόντος ὅτι «ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλίψιν ἔξετε· ἀλλά θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τόν κόσμον»³⁹. καθότι ὅτι καί αἱ θυσίαι καί τά μαρτύρια, καί οἱ τυφεκισμοί, καί οἱ ἀπαγχονισμοί, καί αἱ φυλακίσεις, καί «πάντα τά ἀνθρωπίνης ἐπινοήσεως δεινά», καί ἐν γένει τά πάσης φύσεως καί εἶδους μαρτύρια οὐκ ἠδυνήθησαν ἀμαυρῶσαι τό κάλλος καί τήν εὐπρέπειαν, τήν δόξαν τοῦ Κυρίου, τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτήσατο τῷ τιμίῳ Αὐτοῦ Αἵματι⁴⁰ καί «ἦς πύλαι Ἰαίδου οὐ κατισχύσουσι»⁴¹ πώποτε.

* * *

Ἐν μέσῳ τῆς ἀγωνιώδους καί «γοερᾶς κραυγῆς» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, θρηνοῦντος, ὡς ἄλλη Βιβλική Ραχήλ⁴², τά τέκνα του καί μεταφορικῶς εἰπεῖν τήν «βίβλον γενέσεως» αὐτοῦ⁴³, ἤνοιξε νοῦν καρδίας καί ἐνωτισθέν τῆς εἰσηγητικῆς ἐπί Συνόδου «φωνῆς» τοῦ τότε Χαλκηδόνης Γρηγορίου, τοῦ μετέπειτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (1924), προτείναντος τήν ἀνταπόκρισιν εἰς τήν «γοερᾶν κραυγήν» ἐκ τῆς εἰρκτικῆς τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος πρὸς τήν «μεγάλην καί ἐπιφανῆ Μητέρα Ἐκκλησίαν» τοῦ Ῥωστικοῦ λαοῦ, ἀποφασίζει τήν ἀποστολήν εἰς Σοβιετικὴν Ἐνωσιν Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Νικαίας Βασιλείου καί Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου, πρὸς συμπαράστασιν, ἥστινος Ἀντιπροσωπείας δέν κατέστη δυνατὴ ἡ μετάβασις καί ἐκπλήρωσις τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ συγκεκριμένης ἀποστολῆς, μὴ ἐπιτραπείσης τῆς μεταβάσεως αὐτῆς εἰς τήν τότε Σοβιετικὴν Ἐνωσιν, ἐπί

³⁹ Πρὸβλ. Ἰωάν. 16,33.

⁴⁰ Βλ. Καταβασιᾶι ἐορτῆς Ὑπαπαντῆς.

⁴¹ Πρὸβλ. Ματθ. 16,18.

⁴² Πρὸβλ. Ἱερεμίας 38,15.

⁴³ Πρὸβλ. Γέν. 2,4.

τῷ αἰτιολογικῷ ὅτι ὁ Οἰκουμενικός Θρόνος ἐστήριξε καί ἀνεγνώριζεν ὡς κανονικὴν μόνον τὴν ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Τύχωνα, ὡς «τυχωνικὴν» χαρακτηριζομένην μερίδα τῆς ἐν διωγμῷ τελοῦσης Ὁρθοδόξου Ῥωσσοικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως μὲ «χαινούσας» τὰς ἑαυτῆς πληγὰς, καί τὴν «γάγγραιναν» αἰμάσσουσαν, «κεκολωβομένη» ἐκ τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κληρουχίας αὐτῆς, ἐν θλίψει καί ἀγωνίᾳ ἐνωτίζεται τὴν «φωνήν» καί ἀξιολογεῖ πρότασιν τῶν Μητροπολιτῶν Νικαίας Βασιλείου καί Χαλκηδόνος Γρηγορίου καί λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως τοῦ Πανορθόξου Συνεδρίου (1923), ἀποφασίζει Συνοδικῶς τὴν ὀργάνωσιν κατὰ τὸ ἔτος 1925 ἑορτασμῶν τιμῆς τῆς 1600^{ης} ἐπετείου τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί τὴν σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς ἢ Πανορθόξου Συνόδου, πρὸς ῥύθμισιν «ἐκκρεμουσῶν ὑποθέσεων τῆς Μιᾶς καί ἐνιαίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», κυρίως ὁμῶς πρὸς συμβολὴν «διὰ πανορθόξου οἰκουμενικῆς διαγνώμης εἰς τὴν εἰρήνευσιν καί εἰς ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»⁴⁴.

* * *

Ἀπευθύνονται προσκλητήρια γράμματα τοῖς Προκαθημένοις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν «Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Βελιγραδίου, Ἀθηνῶν, Κύπρου, Οὐγγροβλαχίας», καί διὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πατριαρχικοῦ Ἀποκρισιαρίου Ἰακώβου Βατοπαιδινοῦ καί πάσαις ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς μερίσι τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ διηρημένης Ἐκκλησίας. Ἐν τοῖς γράμμασιν ἐσημειοῦτο ὅτι: «...Ὡς τελευταίαν ἀπόφασιν τοῦ Πανορθόξου Συνεδρίου διαβιβάζομεν ὧδε ἐγκλείστως τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ περὶ συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου κατὰ τὸ ἔτος 1925... Σύν τῇ δηλώσει δὲ ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερά Σύνοδος ἀπεδέξατο ἡδὴ τὰ ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ προτεινόμενα, ἐπιδηλοῦμεν ὅτι ἀναμένομεν ὅπως γνωσθῇ ἡμῖν ἐγκαίρως ἡ γνώμη καί τῶν λοιπῶν ἀγίων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν ταῖς παραγράφου 2 καί 3 ἡμῖν ἀνατιθεμένων...»⁴⁵.

Ἐν συνεχείᾳ διὰ νεωτέρου Πατριαρχικοῦ γράμματος, «... Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, προκειμένου περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ

⁴⁴ Βλ. *Κῶδιξ Β' 94*, Συν. 14 Μαρτίου 1924, σελ. 336.

⁴⁵ Βλ. *Κῶδιξ Α' 93*, σελ. 377-378, Γράμμα ἀπὸ 18^{ης} Ἰουλίου 1923, ἀριθμ. Πρωτ. 3622, «πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Σερβίας, Κύπρου, Ἀθηνῶν, Ρουμανίας». Βλ. καί «Ἀναμνηστικὸν τεύχος», σελ. 5-6.

τῆς συμπληρουμένης κατά τό ἐπίον 1925 ἔτος τῆς χιλιοστῆς ἑξακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς Ἀ' Ἁγίας Οἰκουμενικῆς ἐν Νικαία Συνόδου καί τῆς συγκλήσεως ἐπί τῇ ἀφορμῇ ταύτῃ Γενικῆς Πανορθόδοξου ἢ καί Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἔχει ἤδη ὠρισμένως δηλώσασα εἰς τάς ἀδελφάς Ἐκκλησίας τήν περί ταύτην γνώμην αὐτῆς διά σχετικῆς ἐν καιρῷ ἀνακοινώσεως αὐτῆς, πληροφορήσασα τότε αὐτάς περί τῆς ὑπ' αὐτῆς πλῆρους ἀποδοχῆς τοῦ σχετικοῦ ψηφίσματος τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου καί ἐκζητήσασα καί τήν γνώμην αὐτῶν... Ἐπειδή ἔναγχος ὑπό τῶν Ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων, παρά τήν ὡς ἄνω γνώμην τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου, ἀποδεκτὴν ἤδη καί ὑπ' ἄλλων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν γενομένην, διευτώθη πρότασις περί συγκλήσεως ἄλλης Γενικῆς ἢ Μεγάλῃς Ὁρθοδόξου Συνόδου ἐν Ἱερουσαλήμ κατά τήν προσεχῆν ἑορτήν τῆς Πεντηκοστῆς ἢ καί κατά Σεπτέμβριον τοῦ παρόντος ἔτους, ἡμεῖς μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, διασκεψάμενοι ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης καί λαβόντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τοῦτο μὲν αἰ νῦν καιρικαί περιστάσεις καθιστῶσι δυσχερестаτήν, εἰ μὴ ἀδύνατον, δι' ἡμᾶς τε καί δι' ἄλλας ἴσως ἀδελφάς Ἐκκλησίας τήν συμμετοχὴν εἰς τοιαύτην Γενικὴν Σύνοδον, τοῦτο δέ καί κατ' οὐσίαν οὐδεὶς συντρέχει λόγος πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ταύτης, παρά τὰ ἐν τῷ Πανορθόδοξῳ Συνεδρίῳ ὑπό τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πλειόνων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν καί δι' εἰδικῶν εἴτα τῶν οἰκειῶν Ἐκκλησιῶν ἀποφάσεων προκριθέντα καί ὀρισθέντα, ἔγνωμεν εὐλόγως ἐμμεῖναι καί σήμερον ἐν τῇ ἐκπεφρασμένῃ ἤδη ἡμετέρᾳ γνώμῃ καί ἀποφάσει ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χρόνον τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου, ὅπως δηλ. αὕτη κατά τὰ ἀρχικῶς ἀποφασισθέντα συνέλθῃ, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, κατά τό προσεχές 1925 ἔτος ἐπὶ τῇ ἐπετειῷ τῆς Ἁγίας Ἀ' ἐν Νικαία Συνόδου. Μόνον δέ περὶ τοῦ τόπου τῆς συγκλήσεως προκειμένου, εὔρομεν καί ἡμεῖς εὐλογον κατά πάντα καί προκριτέον ὡς τόπον τήν Ἁγίαν Πόλιν Ἱερουσαλήμ, θεωροῦντες ὅτι, διά τήν πρώτην Ἁγίαν ταύτην Πανορθόδοξον ἢ καί Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἥτις Θεοῦ εὐδοκία μετὰ τοσοῦτων αἰῶνων ἀρόδοον μέλλει ἵνα συνέλθῃ, ὅπως αἰσία ἐστὶν κατά τὸν χρόνον ἢ σύμπτωσις τῆς ἐπετείου τῆς μεγάλης Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οὕτως αἰσία καί κατά τὸν τόπον ἔσται ἡ σύγκλησις αὐτῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλήμ..., κεντρικὴν θέσιν κατεχούση τοπικῶς καί ἐχούση καί ὅλα τὰ μέσα τῆς ὑποδοχῆς καί φιλοξενίας τῶν συνελευσομένων μελῶν, καί διά τήν πρώτην ἐν αὐτῇ συνελθοῦσα Σύνοδον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Περί τῆς τοιαύτης οὖν γνώμης νῦν καί ἀποφάσεως ἡμῶν ἐνήμερον καθιστῶντες καί τήν ὑμετέραν Ἀγάπην... παρακαλοῦ-

μεν ὅπως ἔχωμεν ἐγκαίρως ἀπάντησιν, διὰ τὰ περαιτέρω. Ὅσον δέ περὶ τῶν κυρίων θεμάτων καὶ ζητημάτων τῶν ἐξετασθησομένων ἐν τῇ συγκροτη θησομένῃ, Θεοῦ θέλοντος, Μεγάλῃ Συνόδῳ ἐπιφυλασσόμεθα ἵνα γνωρίσωμεν Ὑμῖν καὶ τὰ περὶ τούτων ἐγκαίρως...»⁴⁶.

Τελικῶς, ἐκρίθη ὅτι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως «...τὴν Σύνοδον ταύτην τιμῆς τε ἕνεκα πρὸς τὴν Α' ἐν Νικαίᾳ Ἀγίαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ διὰ τὸ ἀδύνατον ταχυτέρας ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων συγκλήσεως προσήκει συγκροτησθαι ἐπὶ τῇ χιλιοστῇ ἑξακοσιοστῇ ἐπετηρίδι τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἧτοι κατὰ τὸ ἐπιὸν 1925 σωτήριον ἔτος... Γνωστόν γάρ ἤδη ἐστίν ὅτι ἡ μὲν ἐπὶ τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν γενομένη προσαρμογὴ, ἐκτός τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἦτινι κατακολουθεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥωσσίας, καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος καὶ Κύπρου, ἐγένετο ἤδη ἀποδεκτὴ καὶ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν Ῥουμανίας καὶ Σερβίας καὶ ἐφαρμοσθήσεται καὶ ὑπὸ τῶν δύο τελευταίων τούτων ἀπὸ τῆς 1^{ης} προσεχοῦς Ὀκτωβρίου, ὅσον δέ ἀφορᾷ εἰς τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τοῦ ὅλου ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, τοὔτέστι τὸ σημεῖον τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πάσχα, τοῦτο ἐκρίθη, ὡς γνωστόν, ἵνα ὀριστικῶς διευθετηθῇ διὰ μεταγενεστέρας κοινῆς μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐξετάσεως καὶ ἀποφάσεως. Οὕτως οὖν τῶν πραγμάτων ἐχόντων, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία εὐρίσκειται ἐν τῇ ἀνάγκῃ ἵνα ἐμμεῖνῃ ἐν τῇ ἐκπεφρασμένῃ καὶ ἀνακοινωθῆσῃ γνώμῃ αὐτῆς περὶ συγκλήσεως τῆς Μεγάλῃς ἢ Οἰκουμενικῆς Συνόδου κατὰ τὸ προσεχές 1925 ἔτος, Θεοῦ πάντοτε εὐδοκοῦντος, προκρίνουσα ἅμα καὶ αὕτη καὶ ἀποδεχομένη ὡς τόπον συγκλήσεως τὴν Ἀγίαν Πόλιν Ἱερουσαλήμ. Ὅσον δέ περὶ τῶν μελλόντων ἀπασχολῆσαι τὴν μέλλουσαν συγκροτηθῆναι Σύνοδον ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων καὶ ζητημάτων, ἐπιφυλασσόμεθα συμπληρωματικῶς γνωρίσαι Ὑμῖν τὴν περὶ τούτων γνώμην ἡμῶν, μετὰ μελέτην καὶ τῶν ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν ληφθεισῶν ἐπιστολῶν διαλαμβανομένων καὶ τῶν ἄλλοθεν διατυπωθεισῶν προτάσεων καὶ γνώμων... »⁴⁷.

* * *

Νά σημειωθῇ, ὅτι μόνον ἡ Ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Σερβίας διὰ γράμματος τοῦ Προκαθημένου αὐτῆς Πατριάρχου Δημητρίου ἐδήλωσεν ὡς τόπον προτιμῆσεως αὐτῆς πρὸς σύγκλησιν τῆς προγραμματιζο-

⁴⁶ Βλ. *Κῶδιξ Α' 91*, ἀριθμ. Πρωτ. 2114, Γράμμα ἀπὸ 3ης Ἰουνίου 1924, σελ. 579–580.

⁴⁷ Βλ. *Κῶδιξ Α' 91*, ἀριθμ. Πρωτ. 2006, 27 Μαΐου 1924, σελ. 459–461.

μένης Οικουμενικῆς ἢ Πανορθόδοξου Συνόδου τὴν πόλιν Νύσσαν, ὡς τόπον γεννήσεως τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐδόθη δὲ αὐτῇ ἢ προσήκουσα ἀπάντησις τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας: «... ἄσμενοι προαγόμεθα δηλῶσαι ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία, προκειμένου περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς συμπληρουμένης κατὰ τὸ ἐπίον 1925 ἔτος χιλιοστῆς ἑξακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Συνόδου καὶ τῆς ἐπὶ τῇ ἀφορμῇ ταύτῃ συγκλήσεως Γενικῆς Πανορθόδοξου ἢ καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἔχει ἤδη ὠρισμένας ἐκδηλωσάσας πρὸς τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτῶν, διὰ τῆς γενομένης ἀνακοινώσεως ἐν καιρῷ πρὸς αὐτάς, ὅτι τὸ ἀφ' ἑαυτῇ ἀπεδέξατο πλήρως τὸ σχετικὸν ψήφισμα τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου. Ἐν τῇ γνώμῃ αὐτῇ ταύτῃ ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία, περὶ συγκλήσεως τῆς μεγάλης ταύτης Συνόδου, Θεοῦ πάντοτε εὐδοκοῦντος, ἀκριβῶς κατὰ τὸ ἐπίον ἔτος 1925, τιμῆς τε ἔνεκεν πρὸς τὴν Α' ἐν Νικαίᾳ Ἁγίαν Σύνοδον καὶ διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς συγκροτήσεως τοιαύτης Γενικῆς Συνόδου ταχύτερον ἐμμένει εὐλόγως καὶ σήμερον, εἰ καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου προκειμένου διάφορος πρό τινος διετυπώθη ἐπιθυμία καὶ πρότασις παρὰ τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἥτις ὅμως πρότασις οὐκ ἐθεωρήθη ὑφ' ἡμῶν πραγματοποιήσιμος διό καὶ οὐκ ἐγένετο ἀποδεκτή... Προκειμένου ὅμως περὶ τοῦ προσφεροτέρου τόπου πρὸς συγκρότησιν τῆς πρώτης ταύτης, μετὰ τοσούτων αἰώνων πάροδον, Πανορθόδοξου ἢ καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὑπολαμβάνομεν ὅτι μᾶλλον ἐνδεδειγμένος τόπος ἐστὶν ἡ Ἁγία Πόλις Ἱερουσαλήμ... Διό καὶ τὸ γε ἐφ' ἡμῖν ἀπεδεξάμεθα ἤδη ὠρισμένως ὡς τόπον συγκλήσεως τῆς Πανορθόδοξου ἢ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὴν Ἁγίαν Πόλιν Ἱερουσαλήμ»⁴⁸.

* * *

Αἱ κατὰ τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι πᾶσαι ἀπεδέχθησαν, εἰ καὶ αἱ Ἐκκλησίαι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὡς ἐσημειώθη καὶ ἀνωτέρω, προετίμων ἀναβολὴν τινά, «λόγῳ καιρικῶν περιστάσεων καὶ τὸ ἐμπερίστατον» πολλῶν τοπικῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἐν τούτοις ἐξεδήλωσαν τὴν σύμφωνον γνώμην αὐτῶν, κρίνασαι ἐπιβεβλημένην τὴν σύγκλησιν τῆς Οἰκουμενικῆς ἐκείνης Συνόδου, τοῦτο μὲν πρὸς τιμὴν τῆς ρηθείσης 1600^{ης} ἐπετειοῦ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «ἰδίᾳ ὅμως πρὸς εἰρήνευσιν καὶ ἔνωσιν τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ μεγάλης Ὀρθόδοξου

⁴⁸ Βλ. *Κῶδιξ Α' 91*, ἀριθμ Πρωτ. 860, Γράμμα ἀπὸ 29ης Μαΐου 1924, σελ. 466-467.

Ἐκκλησίας» καί διευθέτησιν καί ἄλλων τινῶν προβλημάτων, κοινῇ ἀπασχολούντων ἐνίας Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας» καί «θέσπισιν κανονικῶν διατάξεων».

* * *

Καί ἡ σύγκλησις τῆς προγραμματισθείσης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀνεβλήθη διά τό ἔτος 1926, λόγω τῶν «καιρικῶν περιπετειῶν» τῶν τε Ἐκκλησιῶν Ἱεροσολύμων καί Ἀντιοχείας καί τῆς ἐφεκτικότητος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἀλλά κυρίως ἔνεκα τῆς «περιπετείας» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς γενομένης ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ' καί τῆς ἀναγκαστικῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τῆς χώρας καί ἐν συνεχείᾳ τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ ἀπό τοῦ Θρόνου (17 Δεκεμβρίου 1924 - 22 Μαΐου 1925) καί τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ ἀπό Νικαίας Βασιλείου (13 Ἰουλίου 1925). Τά ἀναφυνέντα καί ἀντιμετωπισθέντα κρίσιμα διά τήν ὑπόστασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου προβλήματα καί ἡ ἐκσπάσασα «θύελλα ἀνέμων πολλῶν», κλονισάντων τό «σκάφος τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας» κυρίως δέ ἡ «ἔλλειψις Πατριάρχου», ὅστις θά προήδρευε τῆς Γενικῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἠνάγκασαν τόν Θρόνον νά προγραμματίσῃ τήν σύγκλησιν τῆς Συνόδου κατά τό ἔτος 1926, διεξαχθείσης μακροῦς καί ἐπιπόνου ἀλληλογραφίας μεταξύ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῶν λοιπῶν τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὁμιλούσης ἀφ' ἑαυτῆς»⁴⁹.

* * *

Στόχος ἰδιαίτερος τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ἐτέθη, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἡ συμπαράστασις «τῆς πανορθοδόξου ὁλότητος» πρὸς τήν χειμαζομένην καί δοκιμαζομένην Ὁρθόδοξον Ῥωσικὴν Ἐκκλησίαν καί ἡ «διά παντός τρόπου» εἰρήνευσις καί ἐνότης αὐτῆς, τεθέντος ὡς ὄρου τῆς συμμετοχῆς εἰς τήν ὑπὸ σύγκλησιν πασῶν τῶν διίσταμένων ἐκκλησιαστικῶν μερίδων αὐτῆς, ὅπερ δέν κατέστη δυνατόν, τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου Ἀντωνίου, Προέδρου τῆς αὐτοκληθείσης Συνόδου «τῶν ἐκτός Ῥωσσίας Ῥώσων Ἱεραρχῶν», ἐχόντων τήν ἔδραν αὐτῶν ἐν Καρλοβιτσίῳ Σερβίας, ἀπαντήσαντος ἀρνητικῶς εἰς τήν πρόσκλησιν διά γράμματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξετίθεντο οἱ λόγοι «ὧν ἔνεκα ὡς ἄκαιρος κρίνεται καί δὴ καί ἐπιζήμιος τῇ Ὁρθοδοξίᾳ ἡ περὶ συγκλήσεως κατά τό τρέχον ἔτος Οἰκουμενικῆς Ὁρθοδόξου Συνόδου ἀπόφασις τῆς

⁴⁹ Βλ. *Κῶδιξ Α' 91*, ἀριθμ. Πρωτ. 860, Γράμμα ἀπὸ 29ης Μαΐου 1924, σελ. 466-467.

καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας καί ὡς ἐπαπειλοῦσα τὴν γένεσιν σχίσματος ἐν τῷ σώματι τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τὴν μὴ ἀποδοχὴν ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς Ῥωσικοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς εἰρημένης Συνόδου, λόγῳ τε τῆς μὴ παραστάσεως ἐν αὐτῇ ἀληθῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἁγιωτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας καὶ λόγῳ τῶν ὑπὸ τῆς Συνόδου ταύτης ἐπιτραπησομένων μεταβολῶν τινῶν καὶ καινοτομιῶν ἀντικειμένων τοῖς θείοις καὶ ἱερεῖς Κανόνσιν⁵⁰.

Βασίλειος ὁ Γ', πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ διαφώτισιν τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου, «οὐχὶ ἀκριβῆ ἔχοντος ἐξ ἀβασίμων πληροφοριῶν ἀντίληψιν περὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἀνακοινοῦται. Ἐν πρώτοις ὅτι ὁ Ἁγιώτατος Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος, ἔχων ἐκ τῶν Κανόνων καὶ ἐκ παραδόσεως τὰς εὐθύνas τοῦ Προεδρικοῦ ἀξιώματος, οὐκ ἠδύνατο ἐπὶ πλέον ἀδιαφορῆσαι καὶ πρὸς τὴν ὑπὸ πασῶν τῶν Ἁγίων ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν βαθέως ἐκτιμωμένην καὶ πολλαχῶς ἐκδηλουμένην ἀνάγκην τῆς ἐν Συνόδῳ Ὀρθοδόξῳ Οἰκουμενικῇ συνελεύσεως τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Ἐκκλησίας Ἐπισκόπων, ἐπὶ προγράμματι ἐπιλύσεως τῶν ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ζωῆς ἀνακυψάντων πολλαπλῶν ζητημάτων, ἅτινα, ὀσημέραι ἐπαυξανόμενα, προβάλλουσι νῦν ὑπὸ τὴν μᾶλλον ἐπείγουσαν μορφήν καὶ οἰονεὶ ἐκβιάζουσι τὴν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρόσφορον λύσιν ἢ διευθέτησιν αὐτῶν. Τούτου δὴ ἔνεκεν οὐχὶ, ὡς ἄκαιρος, ἀλλ' ὡς τὰ μάλιστα ἐπίκαιρος θεωρητέα ἡ περὶ συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Ὀρθοδόξου Συνόδου ἀπόφασις τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ οὕτως ἐχαιρετίσθη ἡ ἀπόφασις αὕτη καὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ἁγίων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, κριθείσης βραδύτερον ἀναγκαίως τῆς συγκροτήσεως Προσυνόδου, πρὸς τελεσφορωτέραν ἐν αὐτῇ προπαρασκευὴν τοῦ ἔργου τῆς συγκαλουμένης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καταρτισθέντος καὶ εἰς μελέτην τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ὑποβληθέντος προγράμματος τῆς συγκροτουμένης Συνόδου ἐξ ὧν ἡ ἡμετέρα Ἱερότης γράφει περὶ ὑπάρξεως ἐν αὐτῷ ἄρθρων ἀναφερομένων εἰς ἀναθεώρησιν δογμάτων τῆς Ἁγίας ἡμῶν Πίστεως, τό τοιοῦτον ὅλως ἀντίκειται εἰς τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, καθ' ὅσον ρητῶς ἐν τῷ ἐν λόγῳ προγράμματι ἀναφέρεται ὅτι «τὰ δόγματα τῶν Ἁγίων Ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων μένουσιν ἄθικτα», χρῆζουσι δὲ μόνον τῆς ἀποφάνσεως καὶ ἐτυμηγορίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὰ Συμβολικά βιβλία

⁵⁰ Βλ. *Κώδιξ Α' 72*, Γράμμα ἀπὸ 27ης Ἀπριλίου 1926 πρὸς τὸν Πατριάρχην Βασίλειον, θεωρηθὲν κατὰ τὴν Συνοδικὴν συνεδρίαν τῆς 27ης Μαΐου ἰδίου ἔτους.

τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς περιέχοντα ἐρμηνείας καί διατυπώσεις τῶν δογμάτων γενομένας μετὰ τὰς Οἰκουμενικάς Συνόδους, ὅπως αὐταὶ οὕτως προσλάβωσι τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ ὑμετέρα Ἱερότης, ἢ ἐπὶ ἀρτία θεολογικῆ μορφώσει διακρινομένη, οὐκ ἂν ἀρνήσηται μεθ' ἡμῶν ὅτι ἢ τὴν φύλαξιν τῶν δογμάτων ἐμπειστευμένη Ἐκκλησία, ἐκπροσωπομένη ἐν τῷ συνόλω τῆς Ἱεραρχίας, ἐν γενικαῖς συνερχομένη Συνόδοις, δικαιοῦται ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἵνα προβαίνει οὐχὶ εἰς ἀναθεώρησιν τῶν ἀληθειῶν τῆς Πίστεως, ἀλλ' εἰς ἐπίσημον αὐτῶν ἐξήγησιν, πρὸς τε διδασκαλίαν τῶν πιστῶν καὶ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἀπὸ τῶν ποικιλομόρφων αἰρέσεων παρερμηνειῶν καὶ νοθειῶν. Οὐ διαλανθάνει ὡσαύτως τὴν ὑμετέραν Ἱερότητα ὅτι πρὸς τὴν ἀλάθητον ἐνέργειαν τῆς Ἐκκλησίας σχετίζονται πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν πίστιν καὶ τὰ ἦθη, πᾶσα δ' ἄλλη ἀπόφασις αὐτῆς, ἀναφερομένη οὐχὶ εἰς τὴν δογματικὴν καὶ ἠθικὴν διδασκαλίαν, ἀλλ' εἰς τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν διοίκησιν, οὐδὲν ὑπάρχει τὸ κανονικῶς κωλύον, ἵνα, ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τῶν ὄρων καὶ συνθηκῶν τοῦ βίου ἐν τῇ διαδρομῇ τῶν αἰῶνων, τύχη ἀναλόγου διαρρυθμίσεως ἀπὸ μέρους ἄλλης ἰστοίμου ταῖς πρότερον σχετικῶς θεσπισάσαις Συνόδου. Ἐκ πάντων τούτων εὐδηλον καθίσταται ὅτι τὰ περὶ μεταβολῶν ἐν τῇ συγκροτούμενῃ Οἰκουμενικῇ Ὁρθοδόξῳ Συνόδῳ καὶ καινοτομιῶν ἀντικειμένων τοῖς θεοῖς καὶ ἱεροῖς Κανόσιν εἰσὶν ὅλως ἀναληθῆ καὶ ἀβάσιμα, στηριζόμενα εἰς ἀνυποστάτους διαδόσεις, ἀφ' ὧν οὐκ ἔδει ἐπηρεασθῆναι τὴν ὑμετέραν Ἱερότητα, προβάσαν ἀβασανίστως εἰς δριμείας κατὰ τοῦ ἔργου τῆς Συνόδου ἐπικρίσεις, ὡς αὕτη καὶ προγενεστέρως, σκανδαλισθεῖσα ἐφ' οἷς οὐκ ἔδει, ἐξάπελυσε τὴν οὕτως ἐπιγραφομένην πένθιμον αὐτῆς πρὸς τοὺς Ἁγιωτάτους Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς ἐπιστολήν, ἐν ἣ διετύπωσεν ἀπαδούσας μομφάς ἐναντίον δύο ἐκ τῶν προκατόχων ἡμῶν, τοῦ Παναγιωτάτου δηλονοῦν Πατριάρχου Μελετίου καὶ τοῦ ἐν Κυρίῳ ἀναπαυσαμένου ἀειμνήστου Πατριάρχου Γρηγορίου, ἐξωθεῖσα ἐν ἀδικαιολογητῷ ἀναβρασμῷ ψυχῆς μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἐκτοξεύσεως κατ' αὐτῶν τῆς βαρείας κατηγορίας τοῦ αἰρετικοῦ, τοῦθ' ὅπερ, μὴ συμβιβάζομενον πρὸς τὴν ἐκ προτέρων ἀφορμῶν ἐγνωσμένην εὐαγγελικὴν σοφίαν καὶ χρηστότητα τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος, ἀλγεινῆν ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν καὶ βαθεῖαν προὔξενησε θλίψιν τῇ καθ' ἡμᾶς Μητρὶ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλὰ μὴν ἐν τῷ αὐτῷ ὑπὸ ἡμερ. 27^{ης} Ἀπριλίου ἐ.ἔ. γράμματι αὐτῆς ἢ πικρία τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος διαφαίνεται ἐπὶ μᾶλλον αὐξοῦσα ἐν οἷς αὕτη γράφει περὶ προσκλήσεως δῆθεν ὑφ' ἡμῶν πρὸς συμμετοχὴν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῶν ἐν Ῥωσίᾳ ὑφισταμένων

ἐκκλησιαστικῶν μερίδων καὶ ἀποκλεισμοῦ ἐξ αὐτῆς τῆς ὑμετέρας Ἱερωσύνης καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Ῥώσῳ Ἱεραρχῶν. Πλήν καὶ ἡ διάδοσις αὐτῆ ἀναλήθης ἐστὶ καὶ ἀντικρὺς ἀντίθετος πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἡ περὶ τὴν Ἁγιωτάτην ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥωσσίας, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, δημιουργηθεῖσα ἔκρυσθος κατάστασις σύντονον ἀπ' ἀρχῆς καὶ συμπαθῆ ἐφέιλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ μέριμναν τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, μετὰ μητρικῆς θλίψεως καὶ ὀδύνης παρακολουθούσης τὸ πρὸ αὐτῆς ἐξελισσόμενον θέαμα ὀλοκλήρου Ἐκκλησίας, πολυτέκνου θυγατρὸς αὐτῆς καὶ ἀδελφῆς, μεμερισμένης καθ' ἑαυτῆς εἰς ἀντιθέτους ομάδας, ὧν ἐκάστη διεκδικεῖ ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ μόνῃς τὴν κανονικότητα τῆς συγκροτήσεως καὶ τὴν ἀρμοδιότητα ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας. Τοῦτο δ' ἀκριβῶς ἔχουσα ὑπ' ὄψιν καὶ φρονούσα ἀφ' ἑτέρου ὅτι πᾶσα ἀπὸ μέρους τῶν Ἁγίων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν προσπάθεια πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν διεστώτων καὶ ἐνιαίαν παράστασιν αὐτῶν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ θὰ προσέκρουε κατὰ δυσχερεῶν δυσυπερβλήτων, ἐκάλεσεν ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην διὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ ἀντιπροσώπου αὐτῆς τοὺς ἐκεῖ ἐκκλησιαστικούς παράγοντας, εὐχεται δέ καὶ ἐπιθυμεῖ ἵνα ἐν καιρῷ ἴδῃ προσερχομένους εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τοὺς Ἱεράρχας τῆς ἀδελφῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας ἀνεξαρτήτως τῶν χωριζουσῶν αὐτοὺς ἀντιλήψεων καὶ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἢ μᾶλλον τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν τε ἔσω καὶ τῶν ἔξω τῆς Ῥωσσίας διαμενοντῶν Ῥώσῳ ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν πολλὴν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἠθέλε συνεισενέγκῃ τὴν συμβολὴν εἰς τὴν εὐκταίαν εἰρήνευσιν τῆς πεφιλημένης ἀδελφῆς Ἁγιωτάτης ἐν Ῥωσίᾳ Ἐκκλησίας, ὡς τοῦτο διεκινώθη ὑφ' ἡμῶν ἤδη πρὸ χρόνου ἱκανοῦ καὶ τῷ Μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ Βελιγραδίου κυρίῳ Δημητρίῳ ἐξ ἀφορμῆς προβληθείσης ἡμῖν σχετικῆς αὐτοῦ ἐρωτήσεως. Κατὰ ταῦτα ἐφ' ὅσον, ὡς οὐκ εἴθισται, οὐδεμία ἀπευθύνθη ἀπὸ μέρους τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας ἰδιαίτερα εἰς τὴν συγκροτουμένην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον πρόσκλησις τοῖς ἐπὶ μέρους Ἱεράρχαις τῶν Ἁγίων Ὀρθοδόξων Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ, μόναις κατὰ τὴν τάξιν ταῖς ταύταις διοικουσαῖς ἀνωτάταις ἐκκλησιαστικαῖς Ἀρχαῖς καὶ ἐφ' ὅσον μεταξύ τῶν διὰ τοὺς ὡς ἄνω λόγους προσκληθέντων ἐκκλησιαστικῶν ἐν Ῥωσίᾳ παραγόντων καταλέγεται καὶ ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Θρόνου Μόσχας, οὗ ἡ κανονικότης οὐδαμῶς ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Ῥώσῳ Ἁγίων Ἀρχιερέων, εὐνόητον ὅτι οὐχ ἴστανται αἱ ἐκ τῆς μὴ προσκλήσεως καὶ τούτων εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον διατυπούμεναι ὑπὸ τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος σχετικαὶ ἀντιρρήσεις...»⁵¹.

⁵¹ Βλ. *Κώδιξ Α' 94*, ἀριθμ. Πρωτ. 1413, 19 Ἰουλίου 1926, σελ. 360–362.

* * *

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δαπιστοῦνται τό «σαθρόν» τῶν διαθρουμένων ὑπό πολλῶν ρωσικῶν κύκλων, ἐπισήμων ἐκκλησιαστικῶν καί μῆ, καί ἐπί μέρους προσώπων, ὅτι ἤθην τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον δέν συμπαρεστάθη τήν κανονικήν Ὁρθόδοξον ἐν Ῥωσσίᾳ Ἐκκλησίαν κατά τά «πέτρινα χρόνια» τῆς ἐπί γῆς ὁδοιπορίας αὐτῆς (1917-1946), ἀλλά τάς ἐπί μέρους «σχισματικάς» ἐν αὐτῇ ἐκκλησιαστικάς, καί δὴ τάς ριζοσπαστικάς ἐν αὐτῇ κινήσεις καί μερίδας, τάς ὑποστηρικθείσας ὑπό τῆς τότε Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Περαιτέρω, τό «ἀναληθές», «συκοφαντικόν» καί «ἄηθες», ἐπιτραπήτω ἢ ἔκφρασις, τῶν ἐν λόγῳ ἰσχυρισμῶν καταδεικνύεται περιτρώως καί ὁμολογεῖται ὑπό πολλῶν μαρτυριῶν, ἐκκλησιαστικῶν καί μῆ, προσώπων τῆς δραματικῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλά καί ἐκ μεγάλου ὄγκου ἀλληλογραφίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῶν προσβυγενῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων, ἀλλά καί Σερβίας καί Ῥουμανίας, καί τῶν Ἐκκλησιῶν Κύπρου καί Ἑλλάδος, ἀλλά καί ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐπί παραδείγματι τῆς Ἀγγλικανικῆς (Ἀρχιεπίσκοπος Ῥαντάλ κλπ.), μετὰ τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ τότε Ὁρθοδόξων μερίδων ἄνευ διακρίσεως, ἀναγνωρίζουσῶν ὡς συνομιλητήν τήν ὑπό τόν μάρτυρα Πατριάρχη Τύχωνα κανονικήν Ἐκκλησίαν, ἀλλά καί πρὸς πᾶσαν ἄλλην κατεύθυνσιν καί πρὸς αὐτήν ἀκόμη τήν Σοβιετικὴν ἐξουσίαν καί Κυβέρνησιν.

Ἐν προκειμένῳ ὁμιλεῖ πλεόν ἢ εὐγλώττως ἐπιστολή τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀειμνήστου Μητροπολίτου Προύσης Δωροθέου πρὸς τόν αἰίδιμον Πατριάρχη Μόσχας Τύχωνα: «Λαβόντες πρό μηνός περίπου τήν ἀπό κ' Μαΐου χρονολογούμενην ἐπιστολήν, ἣν ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, μετὰ τῶν λοιπῶν σὺν αὐτῇ ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν καί κληρικῶν ἀπέστειλεν ἡμῖν, βαθεῖαν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς ἠσθάνθημεν συγκίνησιν καί συμπάθειαν, νέαν ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ περιγραφῆς σχόντες ἀφορμὴν ὅπως παραστήσωμεν ἑαυτοῖς νοερῶς ὅλον τό μέγεθος τῶν ἐπισκεψασῶν τῇ ἀγαπητῇ ἀδελφῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥωσσίας καί τῷ εὐσεβεῖ Ῥωσικῷ λαῷ δοκιμασιῶν. Οὐ γάρ ἔστιν, ὡς εἰκός, δυνατόν ἵνα μὴ μετ' ἐξειδικιασμένης μυχίας θλίψεως ἢ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία τῆς Κων/λεως καί ὁ Ὁρθόδοξος... Λαός, ὧν τοσοῦτοι οἱ πρὸς τά αὐτόθι δεσμοί, ἀκούωσι καί παρακολουθῶσι τά γενόμενα καί γινόμενα εἰσέτι ἐν τῇ ρωσικῇ γῇ. Πλήν δοξάζομεν τόν Θεόν, ὅτι ἡ εὐσέβεια καί ἡ καρτερία τῆς μεγάλης πλειονότητος τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ οὐ κατέστησε δυνατόν ἵνα ἐκριζωθῇ τό κακόν, ἤρξατο δέ ἐπ' αἰσίως ἡ

ἀπελευθέρωσις, ἥτις οὐδεμίαν ἔχομεν ἀμφιβολίαν ὅτι, τοῦ Θεοῦ συνεργούντος, ταχέως ἐπεκταθῆσεται πανταχοῦ καὶ ἀπαλλάξει πάντα καὶ πάντα τῶν δεινῶν τῆς ἀφρονος καὶ ἀσεβοῦς βουλήσ καὶ ἐπιβουλῆς. Ὑπ' ὄψει δ' ἐν τούτοις ἔχοντες ὅσα γενναίως καὶ καρτερικῶς ἔπραξε καὶ ἀγωνίζεται ὑπὲρ τοῦ πιστοῦ λαοῦ ἡ ἀδελφή αὐτόθι Ἐκκλησία διὰ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς κλήρου ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων τῆς ἱεραρχίας μελῶν μέχρι τοῦ κατωτάτου λειτουργοῦ, ἄσμενοι συγχαίρομεν ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ πολιτείᾳ, ἀξία τῶν παραδόσεων τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ παρελθόντος τῆς ἀδελφῆς αὐτόθι Ἐκκλησίας. Ἰδιαιτέρως δέ τὰς ἀδελφικὰς ἡμῶν προσήσεις πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ δι' ὑμῶν πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς διαβιβάζοντες καὶ ὀλοψύχως τὴν ἄνωθεν ὑμῖν ἐνίσχυσιν καὶ κραταιώσιν ἐπικαλούμενοι καὶ διαβεβαιούμενοι περὶ τῆς ἀδιαπτώτου ἡμῶν πάντοτε συμπαθείας καὶ προσοχῆς πρὸς τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ ἀδελφῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκτενοῦς ἀδελφικῆς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῆς προσευχῆς, κατασπαζόμεθα καὶ αὐθις ἐν φιλήματι ἀγίῳ ὑμᾶς, ἐξαιτούμενοι τὰ κράτιστα παρὰ Θεοῦ, παρ' οὗ καὶ τὰ ἔτη τῆς ἀγαπητῆς ὑμῖν αὐτῆς Μακαριότητος εἶψαν ὅτι πλεῖστα ὑγιεινὰ καὶ σωτήρια»⁵².

Ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ εἰς ἕτερα ἀρχεῖα⁵³ διασώζονται ἐπιστολαὶ καὶ ἐκθέσεις, ἐξ ὧν ἀποκαλύπτεται καὶ φωτίζεται περιτράνω ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1917 μέχρι καὶ τοῦ ἔτους 1972.

Θὰ ἦτο ὁμως ἀσφαλῶς παράλειψις, ἂν δὲν ἐσημειοῦτο καὶ ἡ διασωθεῖσα ἐν τοῖς Ἀρχείοις τοῦ Πατριαρχείου ἰδιοχειρῶς ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Πανορθοδόξου ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνεδρίου (1923) συνταχθεῖσα ἀπόφασις, καθ' ἣν «Τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξον Συνέδριον γενόμενον ἐν γνώσει ὅτι συνήλθεν ἐν Μόσχᾳ ἐκκλησιαστικὴ Κληροκολαϊκὴ Συνέλευσις, ἥτις μεταξύ ἄλλων ἀντικανονικῶν ἀποφάσεων ἐξέδoto καὶ ἀπόφασιν καθαιρέσεως τοῦ ἐν φυλακῇ κρατουμένου

⁵² Βλ. Κώδιξ Α' 66, 3 Ὀκτωβρίου 1919, σελ. 71–72.

⁵³ Βλ. *Ελληνικό Λογοτεχνικό καὶ Ἱστορικό Ἀρχεῖο* (Ε.Λ.Ι.Α.), *Ἱστορικόν Ἀρχεῖον Εὐσεβοῦς Πηγῆς, Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους* καὶ ἐν τοῖς Περιοδικοῖς «*Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*» καὶ «*Ὀρθοδοξία*» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· «*Πάνταινος*» τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας· «*Νέα Σιών*» τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων· «*Ἀπόστολος Βαρνάβας*» τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου· «*Ἐκκλησία*» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος· «*Γρηγόριος Παλαμᾶς*» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης· κ.ἄ.

Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας Τύχωνος, ἀποφασίζει ὁμοφώνως τάδε: 1) ἐκφράζει θλίψιν μὲν διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην ἐναντίον τοῦ Πρωθιεράρχου τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, ἐν ᾧ μάλιστα χρόνῳ διαρκεῖ τό μαρτύριον αὐτοῦ, συμπάθειαν δέ ἐγκάρδιον πρὸς τὸν ὁμολογητὴν Πατριάρχην· 2) ἀναπέμπει δέησιν πρὸς τὸν Ὑψιστον ὑπὲρ ἐνισχύσεως αὐτοῦ μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς ἐν τῷ καλῷ τῆς πίστεως ἀγῶνι· 3) ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς ἅπαντα τὸν Χριστιανικὸν κόσμον ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἐκ τῶν δεσμῶν αὐτοῦ τε καὶ τῶν συνδεσμίῶν αὐτοῦ Ἱεραρχῶν καὶ λοιπῶν κληρικῶν· 4) παρακαλεῖ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὅπως διασκεφθῆ μετὰ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν περὶ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, εἰς τρόπον ὥστε νά δοθῆ καθοδήγησις ἀσφαλῆς εἰς τὴν τεταραγμένην θρησκευτικὴν συνείδησιν τοῦ δεινῶς ἐν τῇ πίστει δοκιμαζομένου εὐσεβοῦς Ρωστικοῦ λαοῦ. Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 6^ῃ Ἰουνίου 1923»⁵⁴.

* * *

Καὶ «κατηγορεῖται» τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὑπό πολλῶν μὲν ὅτι «ἠγνόησε τὴν ὑπό τὸν Πατριάρχην Μόσχας Τύχωνα κανονικὴν Ἐκκλησίαν» καὶ ὅτι ὑπεστήριξε δηθὲν τὰς «σχισματικές ὀργανώσεις», καὶ μάλιστα τὴν ὑποστηριζομένην ὑπό τῶν Σοβιέτ αὐτοτιλοφορηθεῖσαν «Ζῶσαν Ἐκκλησίαν»· ὑπό ἄλλων δέ ὅτι «ἐτήρησε ἀσύγγνωστον οὐδετερότητα»· ὑπό ἰκανῶν ὅτι «ἐπωφελήθη τῆς ἐν ἀγωνιώδει πόνῳ «ἐπιβιώσεως» τοῦ τε «ἱερωτάτου θεσμοῦ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Ῥωσσίᾳ» καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου Ῥωστικοῦ λαοῦ καὶ εἰσέβαλε «ἀντικανονικῶς» εἰς τὴν δηθὲν «δικαιοδοσίαν» τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐν Πολωνίᾳ,

⁵⁴ Βλ. καὶ «Πρακτικά καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου (10 Μαΐου-8 Ἰουνίου 1923)», ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου, 1923, σελ. 222. Ὀφείλονται θερμοὶ εὐχαριστίαι εἰς τὸν ἀδελφόν Μητροπολίτην Ναυκράτιδος κ. Παντελεήμονα, Ἀρχιεραματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ παλαιφάτου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, διὰ τὴν πρόφρονον ἀποστολὴν τοῦ ἰδιοχείρου τούτου ἐγγράφου, ὅπερ καὶ κατέστη ἀπόφασις τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου, ὑπογραφεῖσα ὑπό τοῦ ἰδίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου, καὶ τῶν Μητροπολιτῶν Κυζίκου Καλλινίκου, Β. Ἀμερικῆς Ἀλεξάνδρου (Ῥώσσου), Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας Γαβριήλ, Νικαίας Βασιλείου, Δυρραχίου Ἰακώβου, τοῦ Ἀρχιμ. Ἰουλίου Σκριμπαν (Ρουμάνου), τοῦ Καθηγητοῦ Βασιλείου Ἀντωνιάδου, τοῦ Δος Μ. Μιλάνκοβιτς (Σέρβου), καὶ τοῦ Γραμματέως τοῦ Συνεδρίου Ἀρχιμ. Γερμανοῦ, Ἀρχιεραματέως τῆς Ἱ. Συνόδου.

Ουκρανία, Τσεχοσλοβακία, Φιλανδία, Έσθονία, Λεττονία, Ούγγαρία και ἐν αὐτῇ εἰσέτι τῇ «Ὄρθοδόξῳ Ῥωσικῇ ἐν Βορείῳ Ἀμερικῇ καὶ Δυτικῇ Εὐρώπῃ (κυρίως) Διασπορᾷ»· ὅτι «ἠὺλόγησε» τό «παρὰ νόμῳ» ὑπὸ τῆς τότε «Κυβερνήσεως τῆς Οὐκραίνης ἀνακηρυχθέν αὐτοκέφαλον»· ὑπὸ «ἐπιστημόνων», ὡς ὁ Καθηγητῆς Σέργιος Τροΐτσκι· ὑπὸ τοῦ ἱερέως Α. Mazyrin СВЯЩЕННИК АЛЕКСАНДР МАЗЫРИН καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Α.Α. Kostryukov, διὰ τῆς γεμούσης «ἀναληθειῶν» μελέτης αὐτῶν «Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως στὸν ΧΧ αἰῶνα»⁵⁵. καὶ τοῦ Μ.В. Σκαρόφσκι «Οἱ Σχέσεις μεταξύ τοῦ Πατριαρχείου Κπόλεως καὶ τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας τό 1917-ἀρχές δεκαετίας 1950» М.В. Шкаровский Константинопольская и Русская Церкви в период великих потрясений (1910-е–1950-е гг.) 2019· καθὼς καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων, «εἰδημόνων» δῆθεν καὶ ἄλλων πλειστών «ἐπιπολαίων». Καὶ οἱ «ψεύδεις καὶ γραφίδι ἐκφερόμενοι ἰσχυρισμοί» οὗτοι ἐλέγχονται ὑπὸ τῆς «ἀληθείας» καὶ αὐτῶν τούτων τῶν γενοτότων.

Τό ἀτυχές καὶ λίαν λυπηρόν εἶναι ὅτι οἱ ἀτέκμαρτοι «ἰσχυρισμοί» οὗτοι, παρὰ τὴν ἐπιδιωκομένην ὑποστήριξιν αὐτῶν δι' ἀνυπάρκτου ἐπιστημονικῆς καλύψεως καὶ μαρτυριῶν δῆθεν «ῥωσικῶν ἀρχεϊακῶν πηγῶν», υἰοθετοῦνται ὑπὸ τῆς ἡγεσίας τῆς τὰ μάλα εὐεργετηθείσης ὑπὸ τῆς Μητρός Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θυγατρὸς αὐτῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν κατατεθεισῶν ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὸν τότε Μητροπολίτην Κιέβου Φιλάρετον Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας ἐν τῇ Α' Προσυνοδικῇ Πανορθόδοξῳ Διασκέψει (1976) «αἰτιάσεων κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου»⁵⁶, τὰς ὁποίας ἀπέρριψε καὶ ἀνήρθεσεν ὁ Πρόεδρος τῆς Διασκέψεως μέγας ἐκκλησιαστικός ἀνὴρ Χαλκηδόνος Μελίτων· τὰς αὐτάς «αἰτιάσεις» κατέθεσεν ἀνευρυθριάτως ἀργότερον, ἐν ἔτει 1977, καὶ ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης Ποιμὴν κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν αὐτοῦ εἰς τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, αἵτινες διεσκεδάσθησαν ἐν πᾶσι τοῖς σημείοις τοῦ «κατηγορητηρίου», ὡς ἐχαρακτηρίσθη, ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὴν συμπροεδρίαν τῶν μακαριστῶν Πατριαρχῶν Δημητρίου καὶ Ποιμένος συνελθούσης ἐπὶ τῶν Διορθόδοξων Ζητημάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἐπιτροπῆς,

⁵⁵ Вл. Из истории взаимоотношений Русской и Константинопольской Церквей в XX веке. Editor Archpriest Vladimir Vorobyov Publishing house PSTGU, Publishing House of the Orthodox St. Tikhon's University of the Humanities 2019.

⁵⁶ Вл. *Συνοδικά II*, Chambesy Γενεύης 1978, σελ. 66–70.

τῆ συμμετοχῇ καί τῶν μελῶν τῆς συνοδείας τοῦ Πατριάρχου Ποιμένος, τοῦ Μητροπολίτου Λένινγκραντ Νικοδήμου ὁμολογήσαντος τό «ἀντικανονικόν» πολλῶν ῥωσικῶν ἐνεργειῶν καί πράξεων, δηλώσαντος χαρακτηριστικῶς ὅτι «διά τάς Ἐκκλησίας Πολωνίας, Φιλλανδίας καί Τσεχοσλοβακίας καλῶς καί ὀρθῶς ἐνήργησε τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί ἔσωσε τήν Ὀρθοδοξίαν εἰς τάς χώρας ταύτας»⁵⁷. Ἐζητήθη τότε μόνον ἡ ἱκανοποίησις ὠρισμένων «ἐπουσιωδῶν» ζητημάτων, ὅπως τοῦ αὐτονόμου τῆς τότε ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως περιληφθείσης «Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑσθονίας» καί τοῦτο μόνον περὶ τῆς μὴ ἀναφορᾶς ὡς «αὐτονόμου» ἐν τοῖς ἐτησίοις «Διπτύχοις» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦ «Ἐπισκόπου Βίλνο Ματθαίου» κλπ., τά ὅποια πάντα καί ἱκανοποιήθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, κατόπιν διεξαχθεισῶν ἐν Γενεύῃ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1977 διμερῶν συνομιλιῶν μεταξύ Ἀντιπροσωπειῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.⁵⁸

Κατηγορεῖται ἀκόμη ὑπὸ ῥωσικῶν κύκλων τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον διὰ πολλάς «ἀντικανονικάς αὐτοῦ ἐνεργείας» καί διὰ τήν «ὑπέρμετρον χρῆσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας». Καί ὁ ἰσχυρισμός οὗτος εἶναι ἀναληθής. Τήν οἰκονομίαν ταύτην ἤσκησεν ex cathedra ἡ πρωτόθρονος Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί βάσει τῶν «χρεωσθεισῶν» αὐτῇ ὑπὸ τῆς πανορθόδοξου συνειδήσεως προνομιῶν καί εὐθυνῶν. Καί τήν ἤσκησε πανταχοῦ καί πάντοτε, παραβλέπουσα «ἀταξίας», «μονομερεῖς ἐνεργείας», «ἀντικανονικάς πρωτοβουλίας», καί «ἰσχυράν καταπάτησιν ὄρων καί ὁρίων αἰωνίων, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες καί καθηγίασεν ἡ μακρᾶν παράδοσις τῆς Ὀρθοδοξίας».

Περὶ πάντων τούτων, Θεοῦ συνεργοῦντος καί θέλοντος, ετοιμάζεται μελέτη τοῦ ὀμιλοῦντος, ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων τεκμηριῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποκαλυφθήσεται ἡ ἀλήθεια καί διασκεδασθήσονται ἀνακριβεῖαι σκότους καί ἀνθρωπίνων ἐπινοιῶν καί συμφερόντων ἀλλοτρίων.

* * *

Καί διερωτᾶται ἀληθῶς τις καλόπιστος μελετητής, μήπως τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον δέν ἐχαρακτήρισε ὁμολογητὴν καί μάρτυρα τὸν Πατριάρχην Τύχωνα καί ἔσχε ἀλληλογραφίαν μετ' αὐτοῦ καί τήν ὑπ' αὐτόν «Τυχωνικήν» χαρακτηρισθεῖσαν Ἐκκλησίαν; Μήπως δέν ἐκράτησε τήν ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐπιβαλλομένην οὐδετερότητα καί ἐπι-

⁵⁷ Βλ. Ἐκθεσιν τῆς ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων Ζητημάτων Ἐπιτροπῆς, 24 Ὀκτωβρίου 1977, ἐν ΑΟΠ.

⁵⁸ «Σημείωμα Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπειᾶς», ἐν ΑΟΠ.

κοινωνίαν φιλόφρονα ἐπί ταῖς ἑορταῖς πρὸς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐν Ῥωσσίᾳ ὁμάδας, ἀναγνωρίζον μόνον τὴν ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Τύχωνα; Μήπως δὲν περιέθαλψε στοργικῶς αὐτὸ καὶ ἡ Ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Σεβρίας τοὺς ἐκ Ῥωσσίας παλιννοστήσαντας Ῥώσσους Ἱεράρχας καὶ κλῆρον καὶ λαόν; Μήπως δὲν περιέθαλψε τοὺς Ῥώσσους πρόσφυγας διαθέσαν τὴν ἐν Πριγκίπων Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τὰ κτιριακὰ συγκροτήματα τοῦ ἐν Πριγκίπων Ἐθνικοῦ Ὁρφανοτροφείου, τοῦ ἐν Χάλκη Ὁρφανοτροφείου Θηλέων καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ κτιριακὸν συγκροτῆμα τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης; Μήπως δὲν ὑπέστηρε τὸν ἄρτον ἐκ τῶν πεινῶντων ρακενδύτων «προσφύγων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας» τέκνων αὐτοῦ ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν δεινῶς δοκιμαζομένων Ῥώσσιων προσφύγων; Μήπως δὲν παρεχώρησε τὰ Θυσιαστήρια αὐτοῦ, τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος Ταξιμί καὶ ἄλλους, ὡς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων ἐν Γαλατᾶ, κ.ἄ., πρὸς ἱερουργίαν ὑπὸ τῶν προσφύγων Ῥώσσιων Ἱεραρχῶν καὶ κάλυψιν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν Ῥώσσιων πιστῶν; Μήπως δὲν ὠργάνωσε, τῇ συγκαταθέσει καὶ προτάσει τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ κανονικῆς Τυχωνικῆς Ἐκκλησίας, τὴν Ὁρθόδοξον Ῥωσσικὴν Διασποράν ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ, Ἀμερικῇ καὶ ἄλλαχού;

Μήπως δὲν ἤσκησε τὴν «ἐκκλησιαστικὴν οικονομίαν» διὰ τὴν εὐστάθειαν καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας, ἀναγνωρίσαν ἀμέσως τὴν ἀνασύστασιν τοῦ ἐν αὐτῇ Πατριαρχικοῦ Θεσμοῦ⁵⁹, ἄνευ Συνοδικῆς διαγνώμης μετὰ τῶν Προκαθημένων τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἔκαμψε τὰς ἀντιρρήσεις αὐτῶν καὶ ἐπέβαλε καὶ εἰς αὐτάς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐπανασυστάσεως μετὰ τρεῖς περίπου αἰῶνας τοῦ Πατριαρχικοῦ Θεσμοῦ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὰ τὴν κάλυψιν «διὰ τῆς οικονομίας» πολλῶν ἐπιβληθεισῶν ἴσως ὑπὸ ἐξωγενῶν τῶν «θριγκίων» τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (1948 καὶ 1960–1961 κλπ.) μονομερῶν ἀντικανονικῶν ἐνεργειῶν μέχρι καὶ τῆς σήμερον;

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐνήργησε πάντοτε μέ γνώμονα τὰ ἱερά συμφέροτα τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, διό καὶ πᾶσα κριτικὴ κατ' αὐτοῦ ἐλέγχεται καὶ δὲν ἀντέχει εἰς τὸ ἐκπεμπόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τῆς σήμερον φῶς, τὸ Φῶς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τῆς τοῦ Θεοῦ Δυνάμεως καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Εἰρήνης, τὸ φῶς τοῦ Διπλοφαναρίου, τὸ φῶς τοῦ Μαρτυρίου, τὸ λάμπον ἀπό

⁵⁹ Βλ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια ΛΗ'(1918) 125–126.

τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Παμμακαρίστου, τῆς Παραμυθίας, τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, τῶν Ἁγίων Μεγαλομαρτύρων Δημητρίου καί Γεωργίου. Τό αἰεὶ φέγγον ἔκπαγλον καί ἐκτυφλωτικόν φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας καί ὀρθοπραξίας, διακονοῦν ἀποκλειστικῶς καί μόνον τόν χθές καί σήμερον καί αὔριον τόν Κύριον καί ὁμολογοῦν: «...Καί εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς. Θεόν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ καί τὰ ἐν τῇ γῆ. Τόν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καί διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καί σαρκωθέντα καί ἐναθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα καί ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καί ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καί καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καί πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καί νεκρούς...»⁶⁰, ὡς ἐδογματίσαν οἱ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ συνελθόντες πρὸ 1700 ἐτῶν Θεοφόροι Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

* * *

Μετά τὴν ὀφειλετικὴν παρέκβασιν ταύτην, ἐπιβαλλομένην ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἀνέλαβε χρεωστικῶς, ἀπὸ γε θέσεως εὐθύνης συμπαραστάσεως «ταῖς χειμαζομέναις τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις», τὴν πρωτοβουλίαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1923, πληροφροῦμενον καθ' ἑκάστην καί μητρικῶς βιοῦν τό «ἄγος» τῆς ἐν Ῥωσίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τοῦ εὐσεβοῦς Ὁρθοδόξου Ῥωσικοῦ λαοῦ, τὴν σύγκλησιν κατὰ τὴν περίοδον 1925-1940 Ὁρθοδόξου Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κυρίως πρὸς συμπαράστασιν καί εἰρήνευσιν τοῦ χειμαζομένου καί διηρημένου τότε εἰς πολλάς μερίδας Ὁρθοδόξου ἐν Ῥωσίᾳ Πατριαρχείου, ἃς ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς ὀργανωθέντας ἐπετειακοὺς ἐν ἔτει 1925^ω ἑορτασμούς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ καί πανορθοδόξως, περιορισμένως πάντως λόγῳ τῶν καιρικῶν περιστάσεων τῆς 1600^{ης} ἐπετείου τῆς μετὰ αἰῶνα τιμωμένης καί αὐθις Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

* * *

⁶⁰ Βλ. «Ὅρος τῆς Πίστεως τῆς Πρώτης ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου» ἐν «Ἀναμνηστικόν Τεῦχος, Ὁ πανηγυρικός ἑορτασμός τῆς χιλιοστής ἐξακοσιοστής ἐπετηρίδος τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἐν Κωνσταντινουπόλει, Τύποις Ἐστίας Γαλατᾶ, 1925, σελ. 27.

Τό ἔτος 1925 τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἐδοκιμάζετο καί ἀνεμοί ἐναντίοι ποικίλης χροιάς ἔπνεον, μῆ ἐπιτρέποντες εὐθυπλοεῖν τό σκάφος τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας. Παρά τήν τρικυμίαν τῶν καιρῶν, ἐπιδεινωθεῖσαν διά τῆς «ἐξόδου» τοῦ κανονικῶς ἐκλεγέντος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ', οὐδέποτε ὅμως παρητήθη τῆς πρωτοβουλίας καί ἀποφάσεως τῆς «μνήμης τιμῆς» τοῦ κορυφαίου γεγονότος ἐν τῇ Συνοδικῇ πορείᾳ τῆς Ὁρθοδόξου καί γενικώτερον Ἐκκλησίας, τῆς 1600^{ης} ἐπετείου τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Διεξάγεται μακρά συζήτησις κατά τήν ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολίτου Καισαρείας Καλλινίκου συνεδρίαν τῆς 25^{ης} Ἰουνίου 1925 τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, κατά τήν ὁποίαν ὁ Μητροπολίτης Σάρδεων εἰσηγείται: «Πολύ ὀρθῶς καί δικαίως τήν Ἱεράν Σύνοδον πρῶτιστα καί μάλιστα ἀπασχολεῖ τό φλέγον Πατριαρχικόν ζήτημα, οὐχ ἦττον ὑπάρχουσι καί ἄλλα τινά ζητήματα, ἢ ἐπί τῶν ὁποίων σκέψις δέν εἶναι δυνατόν νά ἀναβάλληται ἐπί πολύ. Ἐν τῶν ζητημάτων τούτων εἶναι καί τό τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Γνωστόν ὅτι ἀποβαίνει ἀδύνατος διά λόγους εὐνοήτους ἢ κατά τό τρέχον ἔτος ἀποφασισθεῖσα σύγκλησις Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καί ὁ ὑφ' ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πανηγυρικός ἑορτασμός τῆς ἐν λόγῳ ἐπετείου. Ἐκ διαφόρων ὅμως περιοδικῶν καί ἄλλων σχετικῶν εἰδήσεων πληροφορούμεθα ὅτι πού μὲν τῶν Ὁρθοδόξων τε καί ξένων Ἐκκλησιῶν ἐωρτάσθη ἤδη αὕτη, πού δέ πρόκειται προσεχῶς νά ἐορτασθῇ... ὅτι εἰς τόν ἑορτασμόν τοῦτον δέν πρέπει νά καθυστερήσῃ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τό ὁποῖον κατόπιν τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου ἀνέλαβε τήν πρωτοβουλίαν, ἵνα εἰσηγηθῇ εἰς τάς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τόν ἀπό κοινοῦ ἑορτασμόν τῆς ἐπετείου ταύτης. Προτείνω λοιπόν, ὅπως ἐάν ἐγκρίνη ἡ Ἱερά Σύνοδος, γένηται καί ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ὁ ἑορτασμός οὗτος δι' ἐπί τούτῳ κατά τήν ἐπικειμένην ἑορτήν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀρχιερατικῆς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ Λειτουργίας, προεξάρχοντος τοῦ Γέροντος Ἁγίου Νικαίας, ὡς Μητροπολίτου τῆς πόλεως, ἐν ἣ συνεκλήθη ἢ ἐν λόγῳ Σύνοδος καί ἐκφωνουμένου καταλλήλου λόγου». Ὁ Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων Ἀγαθάγγελος παρατηρεῖ ὅτι: «Ὁρθῶς παρατηρήθη ὑπό τοῦ ἁγίου Σάρδεων ὅτι ἐν ζήτημα δέν πρέπει νά ἀπορροφᾷ τά ἄλλα, τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσω ἐπί τοῦ προκειμένου ἔχομεν καί ἀνειλημμένην ὑποχρέωσιν. Συμφωνῶ λοιπόν εἰς τό σημεῖον τοῦ ἑορτασμοῦ καί ὑπό τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἰδιαίτερος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπετείου. Καί θά εἴχομεν μὲν λόγον νά τελέσωμεν τόν

έορτασμόν τοῦτον εἰς τὰς πρώτας μετὰ τὴν ἀπέλασιν τοῦ Πατριάρχου ἡμέρας, ἐφόσον ἦτο ἄγνωστος ὁ χρόνος τοῦ τερματισμοῦ τῆς δημιουργηθείσης τότε ἐκκρεμότητος. Σήμερον ὅμως, ὅτε εὐρισκόμεθα εἰς τὰς παραμονάς τῆς Πατριαρχικῆς ἐκλογῆς, νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀναβάλωμεν μικρόν ἔτι τὸν έορτασμόν, ἵνα οὗτος διεξαχθῆ μετὰ τῆς προσηκούσης αἴγλης καὶ μεγαλοπρεπείας ὑπὸ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Λειτουργίας· καὶ ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδόνος σημειώνει ὅτι: «Καὶ αἱ δύο γνῶμαι συμπίπτουσι ὡς πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας έορτασμόν ἰδιαίτερος τῆς ἐπετείου τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὸν έορτασμόν τοῦτον δυνάμεθα νὰ ἀποφασίσωμεν σήμερον κατ' ἀρχὴν ἀναβάλλοντες τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ μετὰ τὴν Πατριαρχικὴν ἐκλογὴν, ἣτις δέν ὑποθέτω νὰ βραδύνη. Ἐάν ὅμως παρὰ προσδοκίαν ἡ ἐκλογὴ βραδύνη, ἡ Ἱερά Σύνοδος δύναται τότε νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ καὶ πρὸ τῆς ἐκλογῆς Πατριάρχου έορτασμοῦ τῆς ἐπετείου».

Ἀποφασίζεται Συνοδικῶς «ὅπως έορτασθῆ» καὶ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «ἰδιαίτερος ἡ 1600^η ἐπέτειος τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀναβάλλει δέ διὰ τοὺς ἐν τῇ συζητήσῃ λόγους τὴν διεξαγωγὴν τοῦ έορτασμοῦ μετὰ τὴν ἐκλογὴν Πατριάρχου»⁶¹.

* * *

Ἐκλεγέντος εἰς διαδοχὴν Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ' τοῦ ἀπὸ Νικαίας Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Γ' τῆ 13^η Ἰουλίου 1925, οὗτος ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ «μεθ' ὑπόμνησιν... ληφθείσης σχετικῆς ἀποφάσεως, εἰσηγείται καὶ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος ἐγκρίνει «ὅπως τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ, μνήμῃ τῶν Ἁγίων Θεοφόρων Πατέρων τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, γένηται ὁ έορτασμός τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ πανηγυρικῆς ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ λειτουργίας», προεξάρχοντος τοῦ Πατριάρχου, «καὶ συλλειτουργούντων αὐτῷ τῶν Ἁγίων Συνοδικῶν καὶ τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων προσκαλουμένων, ὅπως συμμετάσχῃσι τῆς Λειτουργίας τοῦ ἐνταῦθα Ῥώσου ἀρχιεπισκόπου Ἀλευτιδῶν νήσων καὶ Β. Ἀμερικῆς κ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Σέρβου Πρωθιερέως Α. Κοβάσοβιτς, καὶ τῶν Ἁγίων Ἱερέων, ἵνα παραστῶσιν ἐν αὐτῇ, ἐκφωνουμένου δέ τοῦ πανηγυρικοῦ τῆς ἡμέρας ὑπὸ τοῦ Μ. Ἱεροκήρυκος Στεφ. Ἀθανασιάδου»⁶².

⁶¹ Βλ. *Κῶδιξ Β' 72*, παρ. 2, 25 Ἰουνίου 1925, σελ. 96–97· καὶ *Ἀναμνηστικόν τεῦχος*, ἐνθ. ἀν. σελ. 8–9.

⁶² Βλ. *Κῶδιξ Β' 73*, Συν. 16 Ἰουλίου 1925, παρ. 4, σελ. 119.

Οί έορτασμοί διεξάγονται έν κατανύξει και σεμνότητι τήν Κυριακήν, 19^η Ιουλίου 1925, «...μετά πάσης έκκλησιαστικῆς τάξεως και έν τῇ συρροῇ πολλοῦ έκκλησιάσματος... διά Πατριαρχικῆς και Συνοδικῆς Λειτουργίας...», έν συλλειτουργία τοῦ Πατριάρχου Βασιλείου μετά τῶν Μητροπολιτῶν Καισαρείας Νικολάου, Κυζίκου Καλλινίκου, Χαλκηδόνος Ἰωακείμ, Δέρκων Φωτίου, Προύσης Νικοδήμου, Πριγκηποννήσων Ἀγαθαγγέλου, Νεοκαισαρείας Ἀμβροσίου, Σάρδεων και Πισιδίας Γερμανοῦ, Σηλυβρίας Εὐγενίου, Ῥοδοπόλεως Κυρίλλου, Ἀνέων Θωμᾶ, καθῶς και τῶν παρεπιδημούντων (τότε) Φιλιππουπόλεως Βενιαμίν, Ἠλιουπόλεως Γενναδίου, Ἰμβρου Ἰωάννου, ὡς και τοῦ έν ΚΠόλει τότε παρεπιδημούντος «Ῥώσσου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλευτίδων νήσων και Β. Ἀμερικῆς Ἀλεξάνδρου, έκφωνηθέντος τοῦ πανηγυρικοῦ τῆς ἡμέρας ἀπό τοῦ πατριαρχικοῦ ἄμβωνος ὑπό τοῦ Μ. Ἱεροκήρυκος Αἰδεσιμωτάτου κ. Στεφάνου Ἀθανασιάδου...».

Ἀπεφασίσθη δέ Συνοδικῶς «ὅπως δι' ἐπί τούτων γραμμάτων ἐξαγγελθῆ προσηκόντως ὁ ὑπό τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως γενόμενος έορτασμός οὔτος και εἰς τās Ἀὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους και τās μεθ' ὧν ἐπικοινωνεῖ αὐτῆ ξένας χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὡς και εἰς τούς Μητροπολίτας και Ἀρχιεπισκόπους τοῦ Θρόνου και ὡσαύτως, προτάσει τοῦ Μ. Πριγκηποννήσων, ὅπως πρὸς μεῖζονα τοῦ γενομένου πανηγυρισμοῦ ἔξαρσιν Ἐπιτροπή ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Κυζίκου, Χαλκηδόνος και Πριγκηποννήσων μετά τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Δωροθέου Γεωργιάδου και τοῦ Α' Γραμματέως τοῦ Α' Πατριαρχικοῦ Γραφείου Χρ. Παπαϊωάννου συγκεντρώση πάντα τὰ σχετικὰ πρὸς τόν Πανηγυρισμόν τούτον και ἐκδόση ἰδιαίτερον ἀναμνηστικόν τεῦχος»⁶³.

Δέον ὅπως ὑπογραμμισθῆ ὅτι «μετά σχετικὴν ἐπερώτησιν ἐπί Συνόδου τοῦ Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας, ληφθέντος ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ ἀναμνηστικοῦ τεύχους τοῦ γενομένου έορτασμοῦ τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς Α' έν Νικαία Οἰκουμενικῆς Συνόδου μετά τῆς ἐιδικῆς ὑπό τοῦ Μητροπολίτου Κυζίκου καταρτισθείσης πραγματείας περί τῆς Συνόδου ταύτης ἀπαιτηθσομένη δαπάνη θέλει ὑπερβῆ τās 600 λίρας, ἐγκρίνεται κατά πλειοψηφίαν, ὅπως ἐπί τοῦ παρόντος ἐκδοθῆ μόνον τό ἀναμνηστικόν τεῦχος, τῆς διαληφθείσης πραγματείας δημοσιευομένης μετά σχετικῆς έκτυπώσεως βραδύτερον συγκατα θέσει και

⁶³ Βλ. «Ἀναμνηστικόν τεῦχος, ὁ πανηγυρικός έορτασμός τῆς χιλιοστῆς ἐξακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς Πρώτης έν Νικαία Οἰκουμενικῆς Συνόδου», έν Κωνσταντινουπόλει, τύποις «Ἐστίας Γαλατᾶ», 1925. Κῶδιξ Β' 72, παρ. 7, 21 Ιουλίου 1925, σελ. 123–124.

του συγγραφέως αὐτῆς ἐν τῷ ἐκδοθησομένῳ, ὡς ἐλπίζεται, περιοδικῶ τῆς Ἐκκλησίας. Μειοψηφοῦσιν οἱ Μητροπολίται Χαλκῆ δόνος, Δέρκων καὶ Ἀνέων φρονούντες ὅτι δέν πρέπει νά ἐγκαταλειφθῆ ἡ ἐκτύπωσις τῆς πραγματείας ταύτης διά τόν λόγον ὅτι αὕτη μόνον πλουτίζει καθ' ἑαυτήν τήν ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων πενιχράν καθόλου πνευματικήν τοῦ Πατριαρχείου ἐμφάνισιν, ἀλλά καί συμβάλλει εἰς τήν ἔξαρσιν τοῦ γενομένου πανηγυρισμοῦ, ὡς ἀναφερομένη εἰς τήν Ἱστορίαν καί τό ἔργον τῆς ἑορτασθείσης Συνόδου, καί ὅτι ἡ Α. Σεβασμιότης προέβη εἰς τήν συγγραφὴν αὐτῆς μετά σχετικὴν συνεννόησιν καί παράκλησιν τῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ φροντίς τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὡς ἄνω ἀναμνηστικοῦ τεύχους»⁶⁴.

* * *

Ἡ ἱστορικὴ ἐπέτειος ἐτιμήθη καί ὑπό τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Μελετίου καί Ἱεροσολύμων, ἀποδεξαμένων πρόσκλησιν «τῆς ὑπό τόν Ἐπίσκοπον Λονδίνου Ἐπιτροπῆς» καί παραστάντων «αὐτοπροσώπως εἰς τήν ἑορτήν ταύτην», ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ἀφίκετο ἤδη μετά τῆς συνοδείας του εἰς Λονδίνον, καταφθάνει δέ ὡσαύτως καί ὁ δεῦτερος, ὅτι ἡ ρηθεῖσα Ἐπιτροπὴ λίαν ἐγκαίρως ἀπηύθυνε καί πρὸς αὐτόν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρά τῆ Ἀγγλικανικῆ Ἐκκλησίᾳ πρόσκλησιν ὅπως παραστῆ εἰς τήν ἑορτήν, τελεσθησομένην τῇ 29^ῃ Ἰουνίου, ὅτι μολονότι οἱ Μακαριώτατοι Πατριάρχαι οὐδόλως προανήγγειλαν τήν προσεχῆ ἄφιξιν αὐτῶν, ἐν τούτοις ἐθεώρησε καθήκον νά ἐπισκεφθῆ τόν ἀφιχθέντα Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, θά πράξῃ δέ τό αὐτό καί διά τόν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, ὅτι κατὰ τήν τελετήν θά παραστῶσιν ὡσαύτως οἱ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Ρώσσοι Μητροπολίται Ἀντώνιος καί Εὐλόγιος μετά τοῦ Ἐπισκόπου Βενιαμίν· ὅτι ὠρίσθη θέσις εἰς τόν Μητροπολίτην Θυατείρων ἀμέσως μετά τούς δύο Πατριάρχας, ὅτι τῇ τελευταίᾳ στιγμῇ πληροφορεῖται ὅτι τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν διετάχθη νά ἀντιπροσωπεύσῃ ὁ Καθηγητής κ. Α. Αλιβιζάτος καί ὅτι ὁ μὲν Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἐπελήφθη τῆς εὐκαιρίας ἵνα μεταβῆ εἰς Λονδίνον κατὰ μὲν τό φαινόμενον διά λόγους ὑγείας, ἴσως ὅμως δι' ἄλλους λόγους, περὶ δέ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων γινώσκει ὅτι πρό πολλοῦ ἐπεθύμει νά μεταβῆ εἰς Λονδίνον νομίζων ὅτι θά κατορθώσῃ αὐτοπροσώπως νά λύσῃ τό χαῖνον οικονομικόν ζήτημα τοῦ Παναγίου ἀφου ἀφ' ἑνός καί νά προλάβῃ ἀφ' ἑτέρου τόν ἔξαραβι-

⁶⁴ Βλ. Κῶδ. Β' 72, παρ. 3, 18 Φεβρουαρίου 1926, σελ. 387–388.

σμόν τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων»⁶⁵.

Ἄς σημειωθῆ, ὅτι ὁ Πατριάρχης Βελιγραδίου Δημήτριος διὰ τοῦ ἀπό 10^{ης} Μαΐου 1925 γράμματος αὐτοῦ ἀνακοινοῦται τόν ἑορτασμόν ὑπό τῆς κατ' αὐτόν Ἐκκλησίας τῆ 18^{ης} Μαΐου 1925 τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἐξαιρεῖ τό ὑπέρ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔργον τῆς Ἁγίας ταύτης Συνόδου, ἀπευθύνει δέ ἐγκάρδιον χαιρετισμόν ἐξ ὀνόματος καί τῆς περὶ Αὐτόν Ἱεράς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινου πόλεως⁶⁶.

* * *

Καί ὑπό τῆς «Ἀγγλικανικῆς καί τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Αὐστραλία ἀπό κοινοῦ ἐπανηγυρίσθη ἡ 1600^η ἐπέτειος τῆς ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου», ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ τηλεγραφήματι ἀπό 18^{ης} Ἰουνίου 1925, φέροντι τὴν ὑπογραφήν «Ἀγγλικανὸς Ἀρχιεπίσκοπος καί ὁ Ἑλλην Ἀρχιεπίσκοπος» τοῦ Μητροπολίτου Αὐστραλίας Χριστο φώρου, ὑποβάλλοντος «Εὐχαριστήσατε Ἀγγλικανὸν Ἀρχιεπίσκοπον».

Ἐξ ἑτέρου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Β. καί Ν. Ἀμερικῆς Ἀλέξανδρος διὰ τοῦ ἀπό 25^{ης} Μαΐου 1925 γράμματος αὐτοῦ πρὸς τόν πρ. Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίνον διαβιβάζει «ἐπιστολὴν προερχο μένην παρὰ τοῦ Αἰδ. Ἰ. Χάλλερ Γιββώνη, Ἱερατικῶς Προϊσταμένου τῆς ἐν Ρίτσμοντ Βιργινίας Ἐπισκοπιανῆς Ἐκκλησίας τῶν Θεοφανείων, δι' ἧς ἀγγέλλει οὗτος τόν ἑορτασμόν τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου»⁶⁷.

* * *

Σημειωτέον, ὅτι τὴν συγκεκριμένην ἐπέτειον ἐτίμησε προση κόντως καί ἡ ἐν «προσφυγία» Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας Μόσχας, ὡς διαλαμβάνει τό δημοσιευθέν ἐν τῷ «Ἐκκλησιαστικῷ Ἀγγελιαφόρῳ» τοῦ Λονδίνου τῆς 15/28 Φεβρουαρίου 1925, «Οὐκάζιον Τῆς Ἀρχιερατικῆς Συνόδου τῆς Ῥωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πρὸς τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ προϊσταμένους τῶν ῥωσικῶν Ὁρθοδόξων ἐπαρχιῶν, ἐκκλησιῶν καί κοινοτήτων, πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν ῥωσικῶν ἐκκλησιαστικῶν

⁶⁵ Βλ. Γράμμα Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ ἀπὸ 24ης Ἰουνίου 1925, Κῶδιξ Β' 72, παρ. 3, 1 Ἰουλίου 1925, σελ. 107-108.

⁶⁶ Βλ. Κῶδιξ Β' 72, παρ. 4, 16 Ἰουλίου 1925, σελ. 119.

⁶⁷ Βλ. Κῶδιξ Β' 72, παρ. 2, 3, 4, 7 Ἰουλίου 1925, σελ. 111-112.

ἀποστολῶν καί πρὸς τοὺς ἐκτελοῦντας χρῆν ἀρχηγῶ τοῦ κατὰ ξηράν καί θάλασσαν κλήρου τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ»: «Ἡ ἀρχιερατικὴ Σύνοδος τῆς Ῥωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀπεφάσισε τὴν 30^{ην} Ἰανουαρίου/12^{ην} Φεβρουαρίου τοῦ 1925, ὅπως τιμῆσῃ τὴν ἡμέραν τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ὥρισεν: Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως τὴν 21^{ην} Μαΐου (κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον) τοῦ 1925 τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς συνελθούσης ἐν Νικαίᾳ τὸ ἔτος 325, ὥρισθῃ πρὸς δόξαν τοῦ γεγονότος τούτου ἢ προαναφερθεῖσα ἡμέρα, καθ' ὅλην τὴν ὀρθόδοξον ῥωσικὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐκκλησίαν, ὡς ἡμέρα ἑορτάσιμος. Παρακαλεῖ τοὺς Πανιερωτάτους προϋσταμένους τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ρωσικῶν ὀρθοδόξων ἐπαρχιῶν, ἐκκλησιῶν καὶ κοινοτήτων, καθὼς καὶ τοὺς ἐκτελοῦντας χρῆν ἀρχηγῶν τοῦ κατὰ γῆν καί θάλασσαν κλήρου τοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ, ὅπως δώσουν ὁδηγίας εἰς ὅλας τὰς ὑπ' αὐτοὺς ἐκκλησίας τῆς ῥωσικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἵνα, κατὰ τὴν ὑποδειχθεῖσαν ἡμέραν τῆς 21^{ης} Μαΐου τοῦ 1925, γίνουν πανηγυρικαὶ Λειτουργίαι μετὰ δοξολογίας τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ ἀναγνώσεως ἰδιαίτερας ἐπιστολῆς τῆς ἀρχιερατικῆς Συνόδου, ἣτις θὰ σταλῆ λίαν ἐγκαίρως, καὶ ἡ ὁποία θὰ ἐπεξηγῆ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν σημασίαν τοῦ μνημονευομένου γεγονότος καὶ τὸν πανηγυρικὸν ἑορτασμόν. Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος ὥρισθῃ, ὅπως δημοσιευθῆ εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὸς Ἀγγελιαφόρος» τὸ Συνοδικὸν οὐκάκιον καὶ ἡ ἐπιστολή, ἀποστελλομένης τῆς τελευταίας ἐγκαίρως εἰς τὸν πρὸς ὄν ὅρον. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀρχιερατικῆς Συνόδου Μητροπολίτης Ἀντώνιος· Ὁ Διευθυντὴς τῆς Συνοδικῆς Γραμματείας Ε. Μαχαρομπλίδζε· ἀριθ. 535· 12/25 Φεβρουαρίου 1925. Σερβία. Σερεμ. Καρλόβτσι.»

* * *

Ὁλοκληρωθεισῶν τῶν ἐκδηλώσεων «μνήμης, τιμῆς καὶ ἑορτῆς» τῆς μεγάλης ταύτης «ἐπετείου δόξης», ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βασίλειος ὁ Γ' ἐξαγγέλλει «προσηκόντως τὸν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως γενόμενον ἑορτασμόν τοῦτον τοῖς Μακαριωτάτοις Προέδροις τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Σερβίας, Ῥωμουνίας, Κύπρου, Ἑλλάδος καὶ Πολωνίας» καὶ «τοῖς Μητροπολίταις καὶ Ἀρχιεπισκόποις τοῦ Θρόνου», διὰ τῆς κατωτέρω Πατριαρχικῆς Ἐπιστολῆς:

«Σύμφωνος ὁ ὀρθόδοξος, σύμπας δέ καὶ ὁ λοιπός ἐν γένει χριστια-

νικός κόσμος τό ἔσαεῖ μέγα ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀναγνωρίζων καί αἰσθανόμενος ἔργον τῆς Α΄ ἐν Νικαίᾳ Ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, περιλάμπρως ἐπανηγύρισεν ἤδη πανταχοῦ σχεδόν τήν συμπληρωθεῖσαν κατά τό ἔτος τοῦτο χιλιοστήν ἑξακοσιοστήν ἐπετηρίδα τῆς ἐκ τῶν περάτων τῆς Οἰκουμένης συνελθούσης πνευματεμφόρου τῶν 318 Πατέρων ὀμηγύρευς ἦτις τήν μίαν τῆς Ἐκκλησίας πίστιν κατά τό τῶν Ἀποστόλων κήρυγμα καί τῶν Πατέρων τά διδάγματα τρανώς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφθεγξαμένη ἐσφράγισε.

Καί ἔπρεπε μέν τό μέγα τοῦτο τῆς κοινῆς πάντων τῶν ὀρθοδόξων καί πάντων τῶν χριστιανῶν ἑορτῆς καί χαρᾶς γεγονός κοινή γε ὑπό πάντων, εἴτε γοῦν ὑπό τῶν ὀρθοδόξων, ἑορτασθῆναι καί πανηγυρι σθῆναι, ἵνα καί μείζων ἢ ἡ χαρά ἢ ἐν Χριστῷ... εἴτε διά τὰς περιστάσεις εἴτε καί δι' ἄλλας αἰτίας, πανηγυρισθεῖσα ἢ πάνσεμνος ἑορτή, εὐάγγελον ὡς ἀληθῶς καί δοξολογίας ἄξιον ἀποτελεῖ γεγονός, πολλήν τήν ἐν τῷ μέλλοντι προμνηστευόμενον ὠφέλειαν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἦν μίαν ἐνιαίαν ὁ οὐράνιος αὐτῆς Δομήτωρ, τήν κοινήν κατεργαζόμενος σωτηρίαν, ἐθεμελίωσε.

Τῆς ὁμοφώνου πρὸς τήν Μεγάλην Σύνοδον καί τήν μεγάλην αὐτῆς ἐπέτειον τιμῆς μέτοχος ἐν τοῖς πρώτοις ὑπάρχουσα ἀπ' ἀρχῆς καί ἡ ἡμετέρα Ἁγιωτάτη τῆς ΚΠόλεως Ἐκκλησία, οὐκ ἠδυνήθη διά τήν κατ' αὐτήν ἀνωμαλίαν τό προσῆκον τό ἐφ' ἑαυτῇ εἰς τόν ἀπό κοινοῦ πανηγυρισμόν ὑπό τῶν Ὄρθοδόξων ἐνεργῆσαι, ἀλλ' οὐδέ καί ἰδίᾳ ἐν τῷ προσῆκοντι καιρῷ τό μέγα γεγονός πανηγυρίσαι. Μόλις δ' ὅμως Θεῖῳ Ἐλέει ἄρτι τά κατ' αὐτήν διά τῆς πληρώσεως τοῦ Θρόνου εἰς τήν ὀμάλην καί αὐθις ἐπανῆλθεν ὁδόν, οὐκ ἠμνημόνησεν, ὡς εἰκός, τῆς ἑαυτῆς ὀφειλῆς, ἀλλ' εὐθύς ἀμέσως μετὰ χαρᾶς ἔσπευσεν εἰς τήν βραδύνασαν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς.

Οὕτω δέ τῇ προχθές Κυριακῇ 19^ῃ λήγοντος μηνός, πρώτην μετὰ τήν ἡμετέραν ἐκλογὴν Κυριακῆν, πανηγυρικῶς τελεσθεῖσης ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικῷ Ναῷ λειτουργίας ὑπό τῆς Μετροίτητος ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου καί μετὰ πάντων τῶν ἐν ΚΠόλει παρεπιδημούντων ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν, ἀνεπέμφθη αἶνος καί δόξα πρὸς τόν Θεόν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ τῆς Χριστιανοσύνης ἑορτῇ, φιλαδέλφως τε τό μνημόσυνον ἐγένετο τῶν σεβασμίων Προέδρων τῶν Ἁγίων ἀδελφῶν Ὄρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καί δέησις ἀνεπέμφθη ὑπέρ αὐτῶν καί τοῦ κατ' αὐτούς εὐσεβοῦς ὀρθοδόξου πληρώματος, θερμῇ δέ ἀνηνέχθη ἱκεσία καί δέησις ἵνα ὁ Κύριος, τῇ ἄνωθεν αὐτοῦ φιλανθρώ-

πῶ βοηθεία συναντιλαμβανόμενος δῶ, ὅπως ἡ Ἐκκλησία Αὐτοῦ ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετος, ὡς πρὸ 1600 ἐτῶν, τὸν λόγον τῆς ἀληθείας αὐτοῦ ὀρθοτομῆ καὶ τὰ τῆς σωτηρίας τῆς ταλαιπωρουμένης ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀδελφότητα συντρέχουσα κατεργάζεται.

Εἷη εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ τὴν παραμυθίαν καὶ τὴν ἐλπίδα ταύτην παρασχόντος καὶ τῆ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐκ τοῦ ἐπ' αἰσίοις γενομένου καὶ ὑφ' ἡμῶν πανηγυρισμοῦ. Εὐχαριστίαν καὶ αἶνον ἀναπέμπει πρὸς τὸν ἅγιον αὐτοῦ Θρόνον καὶ ἡ Μετρίοτης ἡμῶν, ἀξιοθεῖσα προστῆναι, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Θρόνῳ, τῆς πανσέμου ἐορτῆς τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ θεηγόρων ὀπλιτῶν τῆς παρατάξεως τοῦ Κυρίου, ὧν τὸν τόπον τῆς παρεμβολῆς, ἐπὶ 15 ἔτη, τὴν ἀγιωτάτην τῆς Νικαίας ποιμάναντες ἐπαρχίαν, ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐθεώμεθα καὶ ἀδιαλείπτως τὴν δόξαν καὶ τὸ κάλλος τῆς Ἐκκλησίας ἀνεπολοῦμεν καὶ ἐμακαρίζομεν.

Καὶ δῶρὴ μὲν ὁ Κύριος ἡμῖν καὶ τῷ χριστιανικῷ παντὶ κόσμῳ τὴν παραμυθίαν τοῦ ἐπανιδεῖν τὴν δόξαν καὶ τὸ κάλλος ἐκεῖνο τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς θεοπαραγγέλτου ἐνότητος καὶ ἀγάπης μεταξύ τῶν χριστιανῶν. Χαίροντες δέ καὶ παραμυθούμενοι ἡμεῖς καὶ ἐπὶ τούτῳ γε, ὅτι ἡ ἐνότης αὕτη καὶ ἀγάπη τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι οὐκ ἐξέλιπέ ποτε ἐς δεῦρο οὐδ' ἐμειώθη μεταξύ τῶν Ἁγίων ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀμετάβλητα καὶ ἀπαρέγκλιτα τὰ θεσπίσματα τηρουσῶν τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀπὸ κοινοῦ ἀποφνημαμένων Πατέρων τῆς ἐνιαίας Ἐκκλησίας, καὶ εὐχόμενοι ὅπως ἐν τῇ ἐνότητι καὶ ἀγάπῃ ταύτῃ συναθροισθῶσι καὶ συμπεριληφθῶσι καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαι, ἵνα ἐν μιᾷ καὶ ἐνιαίᾳ τῇ ὀλότητι, μὴ ἐχούση σπῖλον ἢ ρυτίδα, δοξάζεται καὶ ἀνυμνῆται τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἀπευθύνομεν καὶ τῇ Ὑμετέρα γερασίᾳ Μακαριότητι (Σεβασμιότητι) καὶ τῇ κατ' Αὐτὴν Ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν ἐπὶ τῷ πανηγυρισμῷ τῆς μεγάλης κοινῆς ἐορτῆς τῆς χιλιοστῆς ἑξακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς Ἁγίας Α' ἐν Νικαίᾳ καὶ Μεγάλῃς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἣν ἡ Ἁγία Σερβική Ἐκκλησία τοσοῦτον εὐστόχως καὶ τοσοῦτον μεγαλοπρεπῶς ἐτέλεσεν ἤδη ἐν αὐτῇ τῇ γενετείρᾳ τοῦ τὴν Σύνοδον συγκαλέσαντος Ἁγίου καὶ Ἰσαποστόλου Βασιλέως Κωνστανίνου, καὶ ὑπερήδιστα καὶ αὐθις τὸν ἀδελφικὸν ἀπονέμοντες Αὐτῇ ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν, διατελοῦμεν...»¹.

Ἐξ ἑτέρου, ἀποφασίζεται Συνοδικῶς καὶ ἐγκρίνεται σχέδιον ἐγκυκλίου περὶ τοῦ γενομένου ἐορτασμοῦ τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς ἐν Νι-

¹ Βλ. *Κῶδιξ Α' 94*, 21 Ἰουλίου 1925, ἀριθμ. Πρωτ. 1586, σελ. 91-93 καὶ *Ἀναμνηστικὸν τεύχος*, ἐνθ. ἀν., σελ. 11-14.

καία Α' Οικουμενικής Συνόδου πρὸς τοὺς Μητροπολίτας καὶ Ἀρχιεπισκόπους τοῦ Θρόνου².

* * *

Ἡ Πατριαρχική καὶ Συνοδική Ἐγκύκλιος, ὑπογραφομένη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Βασιλείου καὶ τῶν Μητροπολιτῶν Καισαρείας Νικολάου, Κυζίκου Καλλινίκου, Νικαίας Βενιαμίν, Χαλκηδόνος Ἰωακείμ, Δέρκων Φωτίου, Προύσης Νικοδήμου, Πριγκηποννήσων Ἀγαθαγγέλου, Νεοκαισαρείας Ἀμβροσίου, Σάρδεων καὶ Πισιδίας Γερμανοῦ, Σηλυβρίας Εὐγενίου, Ῥοδοπόλεως Κυρίλλου καὶ Ἀνέων Θωμᾶ, παρατίθεται, ὡς ἰδιαίτερας σημασίας καὶ σπουδαιότητος: «Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῆς χιλιοστῆς ἑξακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς ἐν Νικαία Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὑπῆρχεν εἰλημμένη ἀπόφασις ὅπως ἡ ἐπέτειος αὕτη τῆς πρώτης τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ μεγίστης ὡς ἀληθῶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας ἑορτασθῆ πανηγυρικῶς καὶ δὴ ἀπὸ κοινοῦ εἰ δυνατόν, ὑπὸ πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, εἰς ἐκδήλωσιν πάνδημον τῆς πιστῆς καὶ σήμερον τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἐμμονῆς τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῷ πνεύματι τῆς Συνόδου ἐκείνης, ἣτις ὅπως ἐξ ἑνὸς τὴν μίαν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφάνσεως αὐτῆς ἐστερέωσε καὶ ἐσφράγισεν, οὕτως ἐξ ἄλλου καὶ τὴν ἐνότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συγκροτήσεως διὰ τῆς ἀπὸ πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς παρουσίας ἀντιπροσώπων παρεστήσεν.

Αἱ περιστάσεις δυστυχῶς οὐ κατέστησαν δυνατόν τὸν τοιοῦτον κοινόν συνεορτασμόν, ἐπὶ πλέον δέ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, αὕτη διὰ τὴν χρεῖαν τοῦ Θρόνου καὶ μεμονωμένως ἔτι καθ' ἑαυτήν ὡς ἔπραξαν ἤδη αἱ λοιπαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καὶ αἱ πλείσται τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν, οὐκ ἠδυνήθη ἄχρις ἐσχάτων πανηγυρίσαι τὴν μεγάλην διὰ πᾶσαν τὴν Χριστιανοσύνην ἐπέτειον ταύτην.

Νῦν, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν, τῆ τοῦ Θεοῦ εὐλογία, τῶν τοῦ Θρόνου πραγμάτων, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱεραῆς Συνόδου σπεύσαντες εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς καθυστερησάσης ὀφειλῆς, προέβημεν εὐθύς κατὰ τὴν πρώτην ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Θρόνον ἀναρρήσεως ἡμῶν Κυριακῆν, ἥτοι τῇ 19^ῃ παρελθόντος Ἰουλίου, εἰς τὴν τέλεσιν ἐιδικῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Λειτουργίας ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ

² Βλ. Κῶδιξ Β' 72, παρ. 5, 8 Αυγούστου 1925, σελ. 150.

Ναῶ συμμετεχόντων καί πάντων τῶν ἐνδημούντων ἀγίων Ἀρχιερέων, καί μετά μεγάλης παραμυθίας καί χαρᾶς ἐν μέσῳ πολυπληθοῦς εὐσεβοῦς ἐκκλησιάσματος ἐτελέσαμεν οὕτω καί ἡμεῖς τήν τῆς ἐπετείου ταύτης πανηγυρικὴν ἑορτήν.

Ἐν χαρᾷ οὖν ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ, τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος τούτου καί ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀμεσωτέραν πρὸς τήν ἑορτήν ταύτην ἐχούσης τήν σχέσιν καί τήν ὀφειλήν, προαγόμεθα ἀναγγεῖλαι ταῦτα διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν καί Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου πρὸς πᾶσαν τήν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα, ἵνα καί αὕτη μετά τοῦ κατὰ τόπους εὐσεβοῦς πληρώματος πληρωθῶσι τῆς παραμυθίας καί τῆς χαρᾶς ἐνωτιζόμενοι τήν τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ἐπιδαψιλευθεῖσαν παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐλογίαν τοῦ πανηγυρίσαι καί αὐτὴν τήν σεπτὴν ἑορτήν. Κύριος δέ ὁ Θεός σκέποι καί περιέποι τήν Ἁγίαν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν καί χαρίζοιτο αὐτῇ πάντοτε ἀφορμὰς παραμυθίας καί χαρᾶς»³.

Νά ὑπογραμισθῇ ὅτι εἰς τὰ «Πατριαρχικά ταῦτα Γράμματα ἀπήντησαν καταλλήλως οἱ τε Μακαριώτατοι Πρόεδροι τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καί οἱ Μητροπολῖται τοῦ Θρόνου» ἐξάιροντες τή «κατάνυξιν, σεμνότητα καί ἀπλότητα τῶν ἑορτασμῶν» καί τήν καθ' ἑαυτοῦ σημασίαν καί σπουδαιότητα τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ τήν ζωὴν καί τήν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀποτελούσης «θεμέλιον ἐπὶ τοῦ τεθέντος Θεμελίου ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καί τῶν Ἀποστόλων Του».

Παρατίθεται ἐνδεικτικῶς ἐπὶ λέξει τό εὐγλώττως ὀμιλοῦν ἀπαντητικόν ἀπὸ 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1925 γράμμα τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νέας Ἰουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου Κυρίλλου: «Τῇ Α.Θ. Παναγιότητι τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κ.κ. Βασιλείῳ ἀγαπητῷ ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ τόν ἐν Κυρίῳ ἀσπασμόν φιλαδέλφως ἀποδίδομεν. Παναγιώτατε, τήν ἀπὸ 21^{ης} Ἰουλίου 1923 ἀριθμ. Πρωτ. 1586 ἐπιστολήν τῆς Ὑμ. Θ. Παναγιότητος ἄσμενοι ἐλάβομεν. Διὰ ταύτης ἡ Ὑμετέρα ἀγάπη ἠγαθύνθη νά ἐξαγγείλῃ καί ἡμῖν τὰ τοῦ ἑορτασμοῦ καί πανηγυρισμοῦ τῆς 1600^{ης} ἐπετηρίδος τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐν τῷ κόσμῳ Ἐκκλησίαν δικαιομένη νά ἑορτάσῃ καί πανηγυρίσῃ τό μέγα ἐκεῖνο ἐκκλησιαστικόν γεγονός, ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, πρωτοβουλία τῆς ὁποίας συνεκροτήθη ἡ Παγχριστιανικὴ

³ Βλ. *Κῶδιξ Α' 94*, ἀριθμ. Πρωτ. 1649 καί Διεκπ. 954, 10 Αὐγούστου 1925, σελ. 102–103 καί *Ἀναμνηστικόν τεῦχος...*, ἐνθ. ἀν., σελ. 14–16.

ἐκείνη Σύνοδος, πάνυ εὐλόγως καὶ ἐπικαίρως ἐπελάβετο τῆς πρώτης εὐκαιρίας εἰς πανηγυρισμὸν τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος εὐθύς μετὰ τὴν θεία χάριτι ἀνάρρησιν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον. Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ τῷ πανηγυρισμῷ τούτῳ ἐγκαρδίως συγχαίρουσα τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, εὐχεται διαπύρως ὅπως ἐπανα τείλωσι δι' Αὐτὴν καὶ τὴν ὅλην Ἐκκλησίαν ἡμέραι ἐκκλησιαστικοῦ μεγαλείου καὶ δόξης ὅποιαί αἰ τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πρωτοστατούσης καὶ πάλιν εἰς πᾶσαν ταύτην τὴν μεγαλεπήβολον καὶ φωτεινὴν πορείαν, ὡς τό πάλαι, τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ δὴ ὑπὸ πρωτόθρονον οἷα ἡ Ὑμετέρα Θ. Παναγιότης, ἧς ὁ ἔνθεος ζῆλος καὶ ἡ βαθυτάτη ἐκκλησιαστικὴ καὶ θύραθεν σοφία οὐδαμῶς ἐλαττοῦται τῆς τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ θεοφόρων Πατέρων τῆς Α' καὶ τῶν λοιπῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τὴν διάπυρον ταύτην εὐχὴν ἐκ μέσης καρδίας ποιούμενοι καὶ αἰτούμενοι παρὰ τοῦ Παναγάρχου Σωτῆρος ἡμῶν ὅπως χαρίζῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι ἔτη πάμπολλα ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ. Ασπασζόμεθα καὶ αὐθις Αὐτὴν ἐν φιλήματι ἀγίῳ καὶ διατελοῦμεν ἐλάχιστος ἐν Κυρίῳ ἀδελφός καὶ ὄλως πρόθυμος. Ὁ Κύπρου Κύριλλος. Ἐν Περιοδείᾳ τῆ 14^η Σεπτεμβρίου 1925»⁴.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν βραχείᾳ συνόψει τὰ «δόξαντα», «κυρωθέντα ἄπαξ ἔτι» καὶ «πανηγυρισθέντα», πρὸ αἰῶνος ἀκριβῶς ὑπὸ τῆς Μητρὸς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τῷ τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρῳ.

* * *

Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει ἡ ἀπόφασις, «ὁ ὄρος»⁵ τῆς Συνόδου ταύτης «περὶ τῆς σωτηρίου ἑορτῆς» τοῦ Πάσχα. «Γενομένης συζητήσεως... περὶ τῆς τοῦ Πάσχα ἀγιωτάτης ἡμέρας... ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας πάντας τοὺς ἀπανταχοῦ ἐπιτελεῖν»⁶.

Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὥρισεν ὁμοφώνως νά ἑορτάζεται τό Ἅγιον Πάσχα ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας «ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ»⁷

⁴ Βλ. *Ἀναμνηστικὸν τεύχος*, ἔνθ. ἀν., σελ. 20–21.

⁵ Βλ. Σωζομενοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία* 1, 22.

⁶ Πρβλ. Ἐπιστολὴ Μεγάλου Κωνσταντίνου, «ἦν ἔγραψε ταῖς ἐκκλησίαις μετὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον» ἐν Εὐσεβίου Καισαρείας, *Εἰς τὸν Βίον τοῦ Κωνσταντίνου*, III, 17-20. Βλ. καὶ Μητροπολίτου Μεσσηνιαίας Χρυσοστόμου, *Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος...*, ἔνθ. ἀν., σελ. 123–124.

⁷ Βλ. Εὐσεβίου Καισαρείας, *Εἰς τὸν Βίον...*, ἔνθ. ἀν., III, 1 Σωζομενοῦ, *Ἐκκλη-*

«τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τίς 14 τοῦ μηνός Νισάν, δηλ. τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ (ἢ κατὰ) τὴν πανσέληνον τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας»⁸.

Νά σημειωθῆ ὅτι τὸ θέμα τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἀπησχόλησε σύμπαντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον, καὶ ἰδιαίτερος καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, μελετήσαν τὸ διαχρονικῶς ἐπίκαιρον τοῦτο θέμα πάντοτε ὑπὸ τὸ κριτήριον τὸν σχετικὸν «ὄρον» τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ατυχῶς αἱ ἐνέργειαι καὶ πρωτοβουλίαι αὐται τοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν ἀπέδωκαν τὸν ἀναμενόμενον καρπὸν ἕνεκα τῶν ἐπικρατουσῶν παρὰ τισι ἐμμοῶν καὶ παρανοήσεων τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἀγιωτάτου Αποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Θρόνου.

Ἐνδεικτικῶς μετὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θρόνου ἀναφέρεται καὶ ἡ πρωτοβουλία διὰ τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, τῆς συγκλήσεως εἰδικοῦ ἐν Σαμπεζύ Γενεῦης Συνεδρίου μετὰ 28^{ης} Ἰουνίου - 3^{ης} Ἰουλίου 1977 «πρὸς ἐξέτασιν τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν ὠρισμένη Κυριακῇ», εἰς ὃ μετέσχον Ἱεράρχαι καὶ εἰδικοί ἐπιστήμονες ἐκ πασῶν τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν⁹.

Ἰδιαίτεραν σημασίαν κέκτηται ἀσφαλῶς ἡ ἐπὶ τοῦ τόσον θόρυβον προκαλέσαντος Ἡμερολογιακοῦ Ζητήματος καὶ τοῦ Κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα θέματος: «Ἡμερολογιακὸν ζήτημα. Μελέτη τοῦ ζητήματος ἀπόφασις τῆς Β' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκεψέως»: Αὕτη «1. Ἦκουσε τὰς ἐπιστημονικὰς ἐπεξηγήσεις ἀστρονόμων καθηγητῶν ἐπὶ τοῦ θέματος καὶ ἀνεγνώρισεν ὅτι εἷς ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα -πάντοτε τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν πανσέληνον μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου- ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων δεδομένων, θά ἠδύνατο νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. 2. Εὐρέθη σύμφωνος, ἐν τῇ περαιτέρω ἐξετάσει τοῦ ζητήματος, ἐπὶ τῶν ἐξῆς κεφαλαϊῶδους σημασίας σημείων: α) ὅτι τὸ ὅλον θέμα, πολὺ πέραν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας, εἶναι θέμα ἐκκλησιολογικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς Μιᾶς καὶ Ἀδιαίρετου Ὁρθοδοξίας, τῆς

σιαστικὴ Ἱστορία, I,2.

⁸ Βλ. Ευσεβίου Καισαρείας, *Εἰς τὸν βίον...*, ἔνθ. ἀν., III,18. Βλ. καὶ Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, *Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος...*, ἔνθ. ἀν., σελ. 125.

⁹ Βλ. «*Συνοδικὰ IV*», 1980, ἔκδοσις Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

όποιας ή ένότης κατ' οὐδένα λόγον ή τρόπον πρέπει νά διασαλευθῆ· β) ὅτι εἶναι θέμα ὑπευθύνου ἐκτιμήσεως ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τῶν ποιμαντικῶν εὐθυνῶν αὐτῆς καί τῶν ἀντιστοιχῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου αὐτῆς· καί γ) ὅτι εἰς τήν σημερινήν διάρθρωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ πιστός λαός τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνέτοιμος ή τοῦλάχιστον ἀπροπαρασκειος καί ἀπληροφόρητος διά νά ἀντιμετωπίσῃ καί δεχθῆ μίαν ἀλλαγὴν εἰς τό θέμα τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα. 3. Ἐκρινε, διά πάντα ταῦτα, ὅτι πᾶσα ἀναθεώρησις ἐπί τό ἀκριβέστερον τῆς πράξεως ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα, ἐν τῇ ὁποίᾳ πράξει καί ἔχομεν ἄλλωστε τόν ἀπό αἰῶνων κοινόν ἑορτασμόν τοῦ Πάσχα ἡμῶν, ἀφεθῆ δι' εὐθετώτερον καιρόν, τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος. 4. Θεωρεῖ ἀπαραίτητον καί τήν ἐφεξῆς συστηματικότεραν κατά τό δυνατόν πληροφορίαν τοῦ ποιμνίου εἰς ἐκάστην ἐπί μέρους Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἵνα ή Ὁρθοδοξία ἐν εὐρύτητι νοῦ καί καρδίας, προχωρήσῃ ἐπί τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπό κοινου, ἐν ἀκριβείᾳ, ἀλλά καί ἐν πιστότητι πρὸς τό πνεῦμα καί τό γράμμα τῆς ἀποφάσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπιτευξεως ἐνιαίου ἑορτασμοῦ τῆς μεγίστης τῶν ἑορτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἦτο καί ή σαφῆς πρόθεσις τῆς Ἁγίας ἐκείνης Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. 5. Διακηρύττει ὅτι τό ἡμερολογιακόν καί αἰ ἐπί τούτου δημιουργηθεῖσαι ἀνώμαλοι καταστάσεις δέν πρέπει νά ὀδηγῶσιν εἰς διχασμούς, διαστάσεις καί σχίσματα ἀκόμη, καί ὅτι οἱ τυχόν ἀντιφρονούντες πρὸς τήν κανονικήν αὐτῶν Ἐκκλησίαν πρέπει νά υἰοθετήσωσιν τήν ἐκ παραδόσεως καθιερωμένην τιμίαν ἀρχήν τῆς ὑπακοῆς πρὸς τήν κανονικήν Ἐκκλησίαν καί τῆς ἐπανασυνδέσεως αὐτῶν ἐντός τῶν κόλπων αὐτῆς ἐν εὐχαριστιακῇ κοινωνίᾳ, καί ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι «τό σάββατον διά τόν ἄνθρωπον ἐγένετο καί οὐχ ὁ ἄνθρωπος διά τό σάββατον»¹⁰. 6. Αναγνωρίζει τήν λυσιτέλειαν τῶν καταβαλλομένων ὑπό τῆς Γραμματείας ἐπί τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου προσπαθειῶν ἐν προκειμένῳ καί τήν χρησιμότητα τυχόν μελλοντικῆς συνεχίσεως τούτων»¹¹.

Νά σημειωθῆ ἐν κατακλείδι, ὅτι κατά τήν διάρκειαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (Ιούλιος 1925 καί πρότερον - 2025) κατεβλήθησαν πολλά προσπάθειαι πρὸς θέσπισιν κοινου ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, τόσον πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀλλά καί ἄλλων Ὁρθοδόξων καί μή Ἐκκλησιῶν καί ὑπό τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων

¹⁰ Πρβλ. Μάρκ. 2,27.

¹¹ Βλ. Πρακτικά Β' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, (3-12/9/1982), «Συνοδικά» VII, Γενεύη 1994, σελ. 189-190.

Ἐθνῶν, τελευταίως δέ τῇ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου καί τοῦ μακαρίας μνήμης Πάπα Ῥώμης Φραγκίσκου, προσπάθειαν ἦν ἀνέκοψεν ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ δευτέρου.

Πρός τούτοις, σημειωθῆτω ὅτι κατά τήν Ἰ Σύναξιν τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξεφράσθη «ὁμοθυμαδόν ἡ εὐχή ὁ κοινός ἑορτασμός τοῦ Πάσχα κατά τό ἐπόμενον ἔτος (2025) ὑπό τῆς Ανατολικῆς καί Δυτικῆς Χριστιανοσύνης, νά μὴ ἀποτελέσῃ μίαν εὐτυχή ἀπλῶς σύμπτωσιν, ἀλλά τήν ἀπαρχήν τῆς καθιερώσεως κοινῆς ἡμερομηνίας διά τόν ἑορτασμόν του κατ' ἔτος, συμφώνως πρὸς τό πασχάλιον τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»¹².

* * *

Ἀσφαλῶς ἡ Μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία δέν θά ἠδύνατο νά παρέλθῃ ἐν προσευχητικῇ σιγῇ. Ἦδη κατά τήν συνελθοῦσαν Ἰ. Σύναξιν τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μεταξύ 1 - 3^{ης} Σεπτεμβρίου 2024, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐν τῇ καταληκτηρίῳ ὁμιλία αὐτοῦ ἀνεκοινώσατο εἰς τοὺς Ἱεράρχας ὅτι «ἐντός τοῦ ἀρξαμένου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, καί τά τέλη Μαΐου 2025, θά πραγματοποιηθῇ εἰς τήν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ὁ ἐπίσημος ἑορτασμός τῆς συμπληρώσεως 1700 ἐτῶν ἀπό τῆς ἐκεῖσε συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῇ αὐτοπροσώπῳ συμμετοχῇ τοῦ Ἀγιωτάτου Πάπα Ῥώμης Φραγκίσκου. Ἐπικαίρως ἡ παροῦσα Σύναξις τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου ἀφιερῶθη εἰς τήν ἱστορικὴν αὐτὴν ἐπέτειον, γεγονός τό ὅποῖον ἐξεφράσθη διά τῆς ἐπιλογῆς ὡς κεντρικοῦ συνθήματος τῆς ἐφετεινῆς συνάξεως τοῦ ὑμνολογικοῦ στίχου... "τοῖς θείοις αὐτῶν δόγμασιν ἐπόμενοι, βεβαίως πιστεύοντες λατρεύομεν, ...ἐν μιᾷ Θεότητι, Τριάδα ὁμοούσιον"¹³.

Ἡ Ἐπετηρίς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἃς ὑπογραμμισθῇ, τοῦ τρέχοντος ἔτους 2025 ἀφιερῶθη ὡς κάτωθι: «Ἡ παροῦσα Ἐπετηρίς τοῦ σωτηρίου ἔτους 2025 ἀφιερῶται εὐλαβῶς εἰς «τόν ἅγιον Πατέρων τόν χορόν, τόν ἐκ τῆς οἰκουμένης συνδραμόντα, Πατρός καί Υἱοῦ, καί Πνεύματος Ἁγίου, μίαν οὐσίαν δογματίσταντα καί φύσιν, καί τό μυστήριον τῆς θεολογίας τρανῶς παραδόντα τῇ Ἐκκλησίᾳ». Εἰς τοὺς Ἁγίους 318 Θεοφόρους Πατέρας τῆς ἐν Νικαίᾳ συνελθοῦσης Α' Οἰκουμενικῆς Συ-

¹² Βλ. *Ἀνακoinωθέν Ἱερᾶς Συνάξεως*, 3 Σεπτεμβρίου 2024, ἐν ΑΟΠ καί ἐν τῷ διαδικτύῳ.

¹³ Βλ. *Ἀνακoinωθέν Ἱερᾶς Συνάξεως*, 3 Σεπτεμβρίου 2024, ἐν ΑΟΠ καί ἐν τῷ διαδικτύῳ.

νόδου, επί τῆ συμπληρουμένη ἐφέτος 1700^η ἐπετείῳ (325-2025) ἀπό τῆς συγκλήσεως αὐτῆς, οὐς «γηθοσύνας ἀνυμνοῦμεν καί γεραίρομεν» ὁμοθυμαδόν δέ καί στεντορεῖα τῆ φωνῆ κραυγάζομεν καί λέγομεν: «ὄθεν καί ἡμεῖς, τοῖς θείοις αὐτῶν δόγμασιν ἐπόμμενοι, βεβαίως πιστεύοντες λατρεύομεν, σὺν Πατρὶ τὸν Υἱόν, καί τὸ Πνεῦμα τὸ πανάγιον, ἐν μιᾷ Θεότητι, Τριάδα ὁμοούσιον». Ἡ Ἐπετηρὶς στέφεται καί διὰ πολυσελίδου σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Μηνύματος¹⁴.

Τῆ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, καί ἀποφάσει Συνοδικῆ, ἐπρογραμματίζοντο ἑκτακτα γεγονότα ἐν τῷ χώρῳ ἐν τῷ ὁποίῳ συνήλθεν ἡ Ἁγία Σύνοδος, πλὴν ὅμως ἡ κοίμησις τοῦ Πάπα Ῥώμης Φραγκίσκου ἀφ' ἑαυτῆς ἀπετέλεσε ἀνασταλτικὸν παράγοντα τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἀνθρωπίνως προγραμματισθέντων.

Τὸ Οἰκουμενικὸν ὅμως Πατριαρχεῖον θέλει πανηγυρίσει τὸ «πάνσημνον» καί «πάνσεπτον» γεγονὸς τῆς συμπληρώσεως 1700 ἐτῶν ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ἐκείνης διὰ Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Λειτουργίας ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου τὴν Κυριακὴν, 1^η Ἰουνίου τρέχοντος ἔτους, μνήμην τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Μεγάλης ταύτης Συνόδου, ἀναγνωσθησομένης ἀπό τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀμβωνος καί εἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου¹⁵.

Πρὸς τούτοις, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προέβη καί εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἐπικαίρων ἐπὶ τούτῳ συνεδρίων, πρὸς ἔξαρσιν τῆς ἱστορικῆς ἐπετείου. Συγκεκριμένως, ὀργανώθησαν Ἐπιστημονικὴ Διημερὶς μεταξύ 12-13 Μαρτίου 2025, ἐν τῇ ποτέ Μαρασλείῳ Ἀστικῆ Σχολῇ ὑπὸ τὸν ἐπικαίρον τίτλον «Ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ», τῇ συμμετοχῇ Ἱεραρχῶν καί Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κλπ. Ἀκαδημαϊκὸν Συμπόσιον ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἰνστιτούτου Huffigton «Ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος» (THE FIRST COUNCIL OF AN ACADEMIC SYMPOSIUM OF THE ECUMENICAL PATRIARCHATE), μεταξύ 24-26 Ἀπριλίου 2025· καί, τέλος, ἐν Ἀτταλείᾳ, ὑπὸ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Πισιδίας, Διεθνὲς Ἐπιστημονικὸν Συνέδριον «ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν αἰγίδα τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου» μεταξύ 6-7 Μαΐου 2025, ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἐπανεκκίνη-

¹⁴ Βλ. *Ἐπετηρίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔτους 2025*, σελ. 9.

¹⁵ Βλ. *Ἀνακοίνωσιν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου ἐπὶ Συνόδου, ἐν ΑΟΠ.*

σις ἐκ Νικαίας: Ἡ σημασία τῆς ἐνσαρκώσεως ἐν τῇ συγχρόνῳ θεολογίᾳ», τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῶν ὁποίων ἐκήρυσεν δι' ἐμπνευσμένων ὁμιλιῶν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

* * *

Ἀσφαλῶς θά ἤρκει ἡ συμπερασματική κρίσις τοῦ εἰδήμονος δογματολόγου καὶ ἱστορικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν πολιοῦ ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου διὰ τό ἔργον καὶ τὴν σημασίαν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀποφηναμένου: «Ἡ «τράνωσις» τῆς πίστεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τόσο ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 381 μ.Χ., ἀλλὰ καὶ τίς υπόλοιπες Συνόδους, κυρίως δέ ἀπὸ τὴν Γ' Οἰκουμενικῆς Σύνοδο (431 μ.Χ.) καὶ τὴν Δ' Οἰκουμενικῆς Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος (451 μ.Χ.) μέ τὴν ἀποδοχή (reception) τοῦ θεολογικοῦ καὶ κανονικοῦ τῆς ἔργου, ἐπιβεβαίωσε ὅτι ἡ Α' Οἰκουμενικῆς Σύνοδος ἀποτελεῖ τό κατ' ἔξοχὴν μέσο ἔκφρασις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας στὴν πίστη καὶ στὴν ζωὴ»¹⁶.

Ἐξ ἑτέρου, ὁ εἰδήμων ἀδελφός Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Ἰώβ ἐπισημαίνει ὅτι: «...Ἐκτός τῆς κοινῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως καὶ τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ὑπὸ πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ Α' Οἰκουμενικῆς Σύνοδος ἐνίσχυσε τὴν κοινωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν θεσπίζουσα ἐκκλησιαστικούς κανόνες, περιφρουροῦντας τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας... Δέον νὰ ἀναφερθῆ ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας ἐδογματίσεν ὅτι ἡ κοινωνία τῶν Ἐκκλησιῶν βασιζέται ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς αὐτῆς πίστεως εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα καὶ ἐν τῇ κοινῇ πρακτικῇ τοῦ ἐνός βαπτίσματος, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς Πίστεως τῆς Νικαίας...»¹⁷.

* * *

Ἐπιτραπήτω ὅμως καὶ εἰς τὸν ἐνώπιόν σας εὐλαβῶς νὰ καταθέσῃ ἐν κατακλείδι καὶ τό ἰδικόν του ἐκ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐμπειρίας βίωμα περὶ τῆς σημασίας τῆς Συνόδου ταύτης, τῆς ὁποίας «ὁ φθόγγος

¹⁶ Βλ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, *Ἡ Α' Οἰκουμενικῆς Σύνοδος...*, ἐνθ. ἀν. σελ. 130.

¹⁷ Βλ. Metropolitan Job (Getcha), *The Ecumenical Review*, Volume 75, Number 2, April 2023, p. 197.

ἐξήλθεν εἰς πάσαν τὴν γῆν»¹⁸, ἀνέπαυσε καὶ ἀναπαύει, ἐστήριξε καὶ στηρίζει, ὡς ἀποτελοῦσα τὴν «λυδίαν λίθον» ἐν ἣ «ἐστερέωθη ἅπαν τό πλήρωμα» τῆς ὁδοιπορίας ἐν τῷ κόσμῳ τῆς «ὀρθοτομούσης τὸν λόγον τῆς ἀληθείας» Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἐξόχως σημαντικὸν γεγονός. Τῷ ὄντι, «χορὸς Ἁγίων ἐκκλησιάζει ἡμῖν»¹⁹, τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ Ὁσίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ τὸ πρῶτον συνελθόντων καὶ θεοδίδακτον ὄρον δογματῶν ἀληθῶν θεσπισάντων, τῆς υἰότητος τοῦ Λόγου, τῆς ἰσότητος πρὸς τὸν Πατέρα, τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, «ἵνα σῶση ὃν ἔπλασεν ἄνθρωπον»²⁰, καὶ ἀποφηναμένων ὅτι «Πατὴρ ἀχρόνωσ ἐγέννησεν Υἱὸν συναΐδιον καὶ σύνθρονον καὶ Πνεῦμα Ἅγιον ἦν ἐν τῷ Πατρὶ, σὺν Υἱῷ δοξαζόμενον, μία δύναμις, μία οὐσία, μία θεότης»²¹.

Ἡ θεόφθογγος φωνὴ τῶν Ἁγίων Πατέρων, τῶν χαραζάντων ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ ὁμολογίαν ὅτι Ἐκεῖνος, Κύριος ὢν καὶ Δεσπότης καὶ Δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος κόσμου, «οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τό εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι ἐυρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δέ σταυροῦ»²² καὶ ἀτιμίας πολλῆς, καταισχνύμενος ὑπὸ τῶν ὑπ' Αὐτοῦ πλασθέντων καὶ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐεργετηθέντων, καὶ κατελθὼν εἰς τὰ τοῦ Αἰδου βασιλεία, ἤχηε καὶ σήμερον εἰς τὰ ὄρα τῶν εὐσεβῶς θελόντων ζῆν. Διετράνωσαν οἱ Πατέρες τὴν πίστιν ὅτι οὐχὶ ἄνθρωπον θεοποιηθέντα, ἀλλ' Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα λατρεύομεν καὶ προσκυνούμεν· διὰ τῆς κραυγῆς τῶν Ἁγίων καὶ ἀληθῶς θεοφόρων καὶ θεοδιδάκτων Πατέρων, τῶν τῇ ἐπινεύσει τοῦ Παρακλήτου ὄρους θεμένων πίστεως εἰς σωτηρίαν, οἱ Χριστιανοὶ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, ἔνθα οἱ «ῥαῖοι πόδες» τῶν Ἀποστόλων διέδραμον καὶ ἠκούσθη τό εὐαγγελικὸν μήνυμα ὅτι «ἠγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»²³, ἠνώθησαν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πίστει, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ προσευχὴν πρὸς τὸν ἴδιον Πατέρα

¹⁸ Πρβλ. *Ψαλμ. 18,5*.

¹⁹ Πρβλ. *εὐχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων*.

²⁰ Βλ. *Τροπάριον στιχηρὸν προεόρτιον*, Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως.

²¹ Βλ. *Δοξαστικὸν τοῦ Μεγάλου Ἐσπερινοῦ* τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς.

²² Πρβλ. *Φιλιπ. 2,5-8*.

²³ Πρβλ. *Μάρκ. 1,15*.

«ἵνα ὧσιν ἓν»²⁴.

Διδοῦσα δέ τοῖς πιστοῖς καί ἐμφανές σημεῖον τῆς εἰς Χριστόν ἐνότητος, ὡς ἐπιστέγασμα καί ἐπισφράγισμα τῆς κοινῆς πίστεως, ἡ Σύνοδος ἀπεφῆνατο καί περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ὅπως ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἀπασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἑορτάζεται ἐν κοινῇ ἡμερομηνίᾳ, ἄνευ διαφοροποιήσεων καί παρεκκλίσεων.

Ὁρθή πίστις καί ἐνότης τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἁγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἦτο καί ἀσφαλῶς ὡς στόχος εἶναι ἡ μέριμνα καί τό πεδῖον ἐνδιαφέροντος τῆς θεολέκτου χορείας τῶν ἀπαρτισάντων τήν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον Ἁγίων Πατέρων. Τοῦτο δέ ἀποτελεῖ καί τήν παρακαταθήκην αὐτῆς. «Ἡ ἐνότης τῆς πίστεως καί ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» ἀποτελεῖ καί σήμερον, μετὰ παρέλευσιν 17 αἰῶνων, ζητούμενον διὰ τήν τοῦ Χριστοῦ Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὁρῶσαν μετὰ λύπης ἀληθοῦς τήν πέριξ αὐτῆς ἀνάπτυξιν διαφόρων Ὁμολογιῶν, Χριστιανικῶν Κοινοτήτων καί αἰρέσεων, ἀναφυομένων ὡσεὶ παραφυάδων τινῶν καί παρασίτων, καί ἀπειλουσῶν τήν καλλιάν τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' ἀφήσιν ἡ Θεία Χάρις καί ταῦτα, κατὰ τόν Κυριακόν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λόγον, «συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρα ἕως τοῦ θερισμοῦ»²⁵, «μήποτε συλλέγουσα τά ζιζάνια ἐκριζώσῃ ἅμα αὐτοῖς τόν σίτον»²⁶ τῆς ἀκραιφνοῦς καί ἀπαραλλάκτου Ὁρθοδόξου εἰς Χριστόν πίστεως καί μαρτυρίας.

Τήν μαρτυρίαν καί ὁμολογίαν ταύτην, τήν παραδεδομένην αὐτῇ ἀλληλοδιαδόχως ἀπό Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων, τῶν θείων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων καί τῶν Ἁγίων καί Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐφύλαξεν καί φυλάττει, ὡς θησαυρόν ἀτίμητον, ὡς πολῦτιμον μαργαρίτην, «ὄν εὐροῦσα, ἀπελθοῦσα πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καί ἠγόρασεν αὐτόν»²⁷, ἐν τῇ μακραίῳνι αὐτῆς πορείας ἐν τῇ ἰστορίᾳ, ἀποβλέπουσα διηνεκῶς εἰς τόν Κύριον τῆς Ἰστορίας, τόν ἐσταυρωμένον Βασιλέα τῆς δόξης, τόν «συντριψάντα θανάτου τό κράτος», ἡ Μητηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἥτις διελθοῦσα ἀληθῶς διὰ πυρός τε καί ὕδατος, καί ἐκμετρήσασα ἐν τῷ σώματι αὐτῆς «κινδύνους ἐκ γένους, κινδύνους ἐξ ἔθνῶν, κινδύνους ἐν πόλει, κινδύνους ἐν ἐρημίᾳ,

²⁴ Πρβλ. Ἰωάν. 17,22.

²⁵ Πρβλ. Ματθ. 13,30.

²⁶ Πρβλ. Ματθ. 13,29.

²⁷ Πρβλ. Ματθ. 13,45.

κινδύνους ἐν θαλάσῃ, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις· κόπους καὶ μόχθους, ἀγρυπνίας, καὶ λιμούς καὶ γυμνότητα»¹, διετήρησε καὶ διατηρεῖ ἀκεραίαν τὴν πίστιν αὐτῆς, ὡς ἐδογματίσθη ὑπὸ τῶν Ἁγίων Συνόδων, μάλιστα δὲ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς, τῆς ὁμολογησάσης παρρησίᾳ Χριστὸν ὄντα Θεόν, «δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα· καὶ παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς², καὶ ἀποστείλαντα ἡμῖν Πνεῦμα Παράκλητον, ἵνα διὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων τῶν Σεπτῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, «ὀδηγήσει ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν»³ καὶ λυτρώσεται ἡμᾶς «τῆς παλαιᾶς πλάνης καὶ τῆς μεθοδείας τοῦ ἀντικειμένου»⁴, καὶ ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς τῆς κακοδοξίας καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς θανάτου «ἐν ᾧ κατεχόμεθα, πεπραμένοι ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν»⁵.

Ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἔχει ἐξ ἐτέρου ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ διὰ τὸ συνοδικὸν πολίτευμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθὼς ἀποτελεῖ τὴν πρώτην εἰς τὴν μετὰ τοὺς Ἁγίους ἐνδόξους Αποστόλους περίοδον συστηματικὴν καὶ συντετονισμένην, μακρόπνοον καὶ ὠργανωμένην προσπάθειαν πρὸς ἐνιαίαν ἐκφρασιν αὐτῆς, διὰ τῆς συγκλήσεως Συνόδου, καθιερωθείσης ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς, ἐν ἣ Συνόδῳ ἐτέθη ἡ ἀρχή· «ἡ γνώμη τῶν πλειόνων κρατεῖτω». Τὴν Συνοδικότητα ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῆς πορείᾳ ἐτήρησεν ὡς ὀδηγὸν τῆς ζωῆς καὶ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν γένει, μάλιστα δὲ ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ, κατὰ τὸν σεπτὸν πνευματικὸν καὶ τῆς ἐλαχιστότητός μου πατέρα, Γέροντα Χαλκηδόνο Μελίτωνα, «ἀνέκαθεν πορευόμεθα κατὰ τὸ Συνοδικὸν σύστημα. Τὴν ἁγίαν Συνοδικότητα τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἱστορικές περιπετείας τῶν Ὁρθοδόξων χωρῶν, πάλιν διηκόνησε τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐφρόντισε νὰ συνεχισθῇ καὶ νὰ τονωθῇ περισσότερο ἡ Συνοδικότης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας».

Ὁρθὴ πίστις, ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνοδικὸν σύστημα εἶναι ἡ

¹ Πρβλ. Β' Κορ. 11,26–28.

² Βλ. Σύμβολον τῆς Πίστεως.

³ Πρβλ. Ἰωάν. 13,16.

⁴ Βλ. *Εὐχὴν τῶν Κατηχουμένων*, Θεία Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Τιμίων Δώρων.

⁵ Βλ. *Εὐχὴν τῆς Ἁγίας Ἀναφορᾶς*, Θεία Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου.

παρακαταθήκη τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ταῦτα, ὡς παράδοσιν τῆς ἀληθείας, ἐφύλαξεν εἰς τό ἀκέραιον, διά τῆς Μητροῦς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας, σύμπασα ἡ Ὁρθοδοξία· ἡ αὐτή πίστις, τό αὐτό πνεῦμα, τό αὐτό ἦθος καί ὕφος, τό αὐτό φρόνημα, διαπνέουν καί καθοδηγοῦν τά διαβήματα αὐτῆς «εἰς τόν τῆς πίστεως ἀρχηγόν καί τελειωτήν Ἰησοῦν»⁶.

---

⁶ Πρβλ. Εβρ. 12,2.

Η Σύνοδος τῆς Νικαίας και η κοινή ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα

Μητροπολίτου Πισιδίας Ἰώβ

Ὁ Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας γράφει σὲ ἐπιστολή του πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἀφρικῆς ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας συνεκλήθη γιὰ δύο λόγους: ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξ αἰτίας τῆς ἀρειανικῆς αἰρέσεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς ἀποκλίσεως (στὸν ὑπολογισμό) τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα στὴν Συρία, τὴν Κιλικία καὶ τὴν Μεσοποταμία: «Ἡ μὲν γὰρ διὰ τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν καὶ διὰ τὸ Πάσχα συνήχθη· ἐπειδὴ οἱ κατὰ Συρίαν, καὶ Κιλικίαν, καὶ Μεσοποταμίαν διεφώνουν πρὸς ἡμᾶς, καὶ τῷ καιρῷ ἐν ᾧ ποιοῦσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐποιοῦν καὶ αὐτοί»¹. Σὲ ἄλλο σημεῖο, στὴν πραγματεία του κατὰ τὴν Σύνοδο, ἐξηγεῖ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ τῆς Συρίας, τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας διαφοροποιοῦνταν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Χριστιανούς, ἑορτάζοντας τὸ Πάσχα μαζὶ μὲ τοὺς Ἑβραίους: «Οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Συρίας, καὶ Κιλικίας, καὶ Μεσοποταμίας ἐχώλευον περὶ τὴν ἑορτὴν, καὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐποιοῦν τὸ Πάσχα»². Οἱ Ἐκκλησίαι αὐτὲς συνέχισαν νὰ συμβαδίζουν μὲ τοὺς ἑβραϊκοὺς ὑπολογισμοὺς γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου ἑορτάζαν τὴν ἑορτὴ δύο φορὲς ἐντὸς ἐνὸς ἡλιακοῦ ἔτους, δηλαδὴ μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ἡμεριῶν. Ἔτσι, σκοπὸς τῆς Συνόδου ὑπῆρξε ἡ ἐδραίωση τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ὄχι μόνον σὲ δογματικὰ ζητήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς κοινῆς ἡμερομηνίας γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ Πάσχα.

Ἀποκλίσεις στὴν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα

Γνωρίζουμε ὅτι τὸ Πάθος καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἔλαβε χώρα σὲ συσχέτιση μὲ τὸ Ἰουδαϊκὸ Πάσχα. Ἐπιπλέον, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν ἐπανειλημμένως σημειώσῃς ὅτι τὸ Πάσχα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προεικόνισε τὸ Πάσχα τοῦ Κυρίου. Τὸ Ἰουδαϊκὸ Πάσχα ἑορταζόταν σύμφωνα μὲ τὸ σεληνιακὸ ἡμερολόγιο. Τὸ Πάσχα ἑορταζόταν τὸν πρῶτο μῆνα τοῦ ἔτους τὴν περίοδο τῆς πανσελήνου, δηλαδὴ στὶς 14 τοῦ μηνὸς Νισάν. Ἀφοῦ οἱ δώδεκα μῆνες τοῦ σεληνιακοῦ ἔτους δὲν ἦταν ἀρκετοὶ νὰ καλύψουν ἕνα ἡλιακὸ ἔτος, τοῦ σεληνιακοῦ ἔτους ὄντος μικροτέρου κατὰ ἔνδεκα περιῖπου ἡμέρες, ἕνας συμπληρωματικὸς (ἡ:

¹ Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, *Epistola ad afros episcopos*, 2. PG 26, 1032CD.

² Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, *De Synodis*, 5. PG 26, 688.

έμβόλιμος) μήνας εισαγόταν σέ όρισμένες περιπτώσεις, στό τέλος του δωδεκάτου σεληνιακού μηνός³.

Είναι σημαντικό νά σημειωθῆ ὅτι τὰ συνοπτικά Εὐαγγέλια δίνουν διαφορετική χρονολόγηση του Πάθους, σέ σχέση μέ τὸ Ἰωάνναιο. Σύμφωνα μέ τὰ συνοπτικά Εὐαγγέλια, ὁ Μυστικός Δείπνος ἦταν ἓνα πασχάλιο γεῦμα (Μτ. 26:17-19· Μκ. 14:12-16· Λκ. 22:7-15) καί ἔτσι τὸ Πάθος ἔλαβε χώρα τὴν ἡμέρα μετὰ τὸ Ἰουδαϊκὸ Πάσχα, τὴν 15^η τοῦ μηνὸς Νισάν. Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου τοποθετεῖ τὸν θάνατο τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, 14^η Νισάν («ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου», Ἰω. 19:31). Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης διευκρινίζει ὅτι δὲν συνετρίβησαν τὰ ὄστα τοῦ Ἐσταυρωμένου Χριστοῦ (Ἰω. 19:36), παραπέμποντας ἔτσι στό τελετουργικὸ νὰ μὴν συντρίβονται τὰ κόκκαλα τοῦ Πασχαλίου ἀμνοῦ (Ἐξ. 12:46), ἔχοντας ἤδη παρουσιάσει, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου του, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ἰω. 1:29)⁴.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, οἱ Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀναφερόμενες στὴν χρονολόγηση τοῦ Ἰωαννείου Εὐαγγελίου, ἀκολούθησαν τὸν ἑβραϊκὸ ὑπολογισμό, καί ἐόρταζαν τὸ Πάσχα στίς 14 τοῦ μηνὸς Νισάν, ἀνεξαρτήτως τῆς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος πού ἡ ἡμερομηνία συνέπιπτε, ἀπ' ὅπου προῆλθε τὸ ὄνομα «Τεσσαρεσκαίδεκατῆτες», τὸ ὁποῖον ἀπέδιδε αὐτὸν τρόπο ὑπολογισμοῦ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα, πού συμπίπτει ἔτσι μέ τὴν νύχτα τῆς πανσελήνου. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης καί ἄλλες Ἐκκλησίες ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν πρακτικὴ. Πράγματι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ Κυριακὴ σταδιακὰ ἀντικατέστησε τὴν τήρηση τοῦ Σαββάτου, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπο Σίξτο Α', περὶ τὸ 120, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης ξεκίνησε νὰ ἐορτάζει τὸ Πάσχα τοῦ Κυρίου ἡμέρα Κυριακή⁵. Παρὰ ταῦτα, ἡ Κυριακὴ δὲν συνέπιπτε κάθε χρόνο σέ ἴδια χρονικὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν 14^η Νισάν. Ἔτσι, μετὰξὺ τῶν δύο ἀποκλινοσῶν πρακτικῶν, ἡ Ῥωμαϊκὴ πρακτικὴ ἐπέμεινε στὴν Ἀνάσταση, ἡ ὁποία ἔλαβε χώρα τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος (Κυριακή), ἐνῶ ἡ πρακτικὴ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπέμεινε στό Πάθος καί στό γεγονός ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ἀληθὴς Πασχάλιος Ἀμνός, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ Ἰωάνναιο Εὐαγγέλιο.

Αὐτὲς οἱ δύο παραδόσεις γιὰ τὸν ἐορτασμὸ τοῦ Πάσχα ἀπετέλεσαν

³ Henri Leclercq, « Pâques », *DACL*, t. XIII, col. 1521-1574.

⁴ *Ibid.*, col. 1523-1524. Cf. Brant Pitre, *Jesus and the Last Supper*, Grand Rapids, MI: Eerdmans Publishers, 2015, p. 281-330.

⁵ Εὐσέβιος τῆς Καισαρείας, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, V, 24. SC 41, 70.

τὸ ἀντικείμενο πολλῶν συζητήσεως, ὅπως ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο Καισαρείας:

«Ζητήσεως δῆτα κατὰ τούσδε οὐ σμικρᾶς ἀνακινήθεισης, ὅτι δὴ τῆς Ἀσίας ἀπάσης αἱ παροικίαι ὡς ἐκ παραδόσεως ἀρχαιοτέρας σελήνης τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην ὦντο δεῖν ἐπὶ τῆς τοῦ σωτηρίου πάσχα ἑορτῆς παραφυλάττειν, ἐν ἧ θύειν τὸ πρόβατον Ἰουδαίους προηγόρευτο, ὡς δέον ἐκ παντὸς κατὰ ταύτην, ὅποια δὲν ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος περιτυγχάνοι, τὰς τῶν ἀσιτιῶν ἐπιλύσεις ποιεῖσθαι, οὐκ ἔθους ὄντος τούτον ἐπιτελεῖν τὸν τρόπον ταῖς ἀνά τὴν λοιπὴν ἅπασαν οἰκουμένην ἐκκλησίαις, ἐξ ἀποστολικῆς παραδόσεως τὸ καὶ εἰς δεῦρο κρατήσαν ἔθος φυλαττούσαις, ὡς μὴδ' ἑτέρα προσήκειν παρὰ τὴν τῆς ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡμέρα τὰς νηστείας ἐπιλύεσθαι⁶».

Καὶ ὁ Εὐσέβιος ἀναφέρει συμπληρωτικῶς:

«Σύνοδοι δὴ καὶ συγκροτήσεις ἐπισκόπων ἐπὶ ταυτὸν ἐγίνοντο, πάντες τε μιᾷ γνώμῃ δι' ἐπιστολῶν ἐκκλησιαστικὸν δόγμα τοῖς πανταχόσε διευτυπῶντο ὡς ἂν μὴδ' ἐν ἄλλῃ ποτὲ τῆς κυριακῆς ἡμέρα τὸ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἐπιτελοῖτο τοῦ κυρίου μυστήριον, καὶ ὅπως ἐν ταύτῃ μόνῃ τῶν κατὰ τὸ πάσχα νηστειῶν φυλαττοῦμεθα τὰς ἐπιλύσεις⁷».

Ἔτσι, ἡ πρακτικὴ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα σὲ ἡμέρα Κυριακὴ ἐπεκράτησε τῆς πρακτικῆς τῶν Τεσσαρεσκαίδεκατιῶν, ἀλλὰ ἡ τελευταία διατηρήθηκε παρὰ ταῦτα στὴν Μικρὰ Ἀσία. Κατὰ τὸ 154-155, ὁ Πολύκαρπος Σμύρνης μετέβη στὴν Ῥώμη προκειμένου νὰ συζητήσῃ ἐπ' αὐτοῦ μὲ τὸν Ἀνίκητο Ῥώμης. Οἱ δύο παρέμειναν σὲ κοινωνία, παρὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ Πάσχα σὲ διαφορετικὲς ἡμερομηνίες, ὅπως μαρτυρεῖται ἀπὸ τὶς ἐπιστολὰς τοῦ Εἰρηναίου Λουγδώνων, παραδιδόμενες ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο Καισαρείας:

«Οὔτε γὰρ ὁ Ἀνίκητος τὸν Πολύκαρπον πείσαι ἐδύνατο μὴ τηρεῖν, ἄτε μετὰ Ἰωάννου τοῦ μαθητοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων οἷς συνδιέτριψεν, ἀεὶ τετηρηκότα, οὔτε μὴν ὁ Πολύκαρπος τὸν Ἀνίκητον ἔπεισεν τηρεῖν, λέγοντα τὴν συνήθειαν τῶν πρὸ αὐτοῦ πρεσβυτέρων ὀφείλειν κατέχειν. καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐκοινώνησαν ἑαυτοῖς⁸».

Μία πρώτη σύγκρουση περὶ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα ἔλαβε

⁶ *Ibid.*, V, 23, 1. SC 41, 66.

⁷ *Ibid.* V, 24, 2. SC 41, 66.

⁸ *Ibid.*, V, 24, 16–17. SC 41, 71.

χώρα στην Μικρά Ἀσία περὶ τὸ 167, ὅπως ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο Καισαρείας, ὁ ὁποῖος παραθέτει ἀπὸ τὸν Μελίτωνα, Ἐπίσκοπο Σάρδεων: «Ἐπὶ Σερουιλλίου Παύλου, ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας, ᾧ Σάγαρις καιρῶ ἔμαρτύρησεν, ἐγένετο ζήτησις πολλή ἐν Λαοδικεῖα περὶ τοῦ πάσχα, ἔμπεσόντος κατὰ καιρὸν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις⁹».

Τὸ ζήτημα τοῦ ὑπολογισμοῦ

Ἔτσι, περὶ τὰ τέλη τοῦ 2^{ου} αἰῶνος, κάποιοι Χριστιανοὶ ἐόρταζαν τὸ Πάσχα, κατὰ τὴν πρακτικὴ τῶν «Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν», στὶς 14 τοῦ μηνὸς Νισάν, ἡμερομηνίας ποὺ καθορίστηκε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἡ ὁποία ἀνταποκρινόταν στὴν πανσέληνο τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ ἡμερολογίου τους καὶ συνέπιπτε μὲ τὴν ἑαρινὴ ἰσημερία, ἐνῶ ἄλλοι εἶχαν υἱοθετήσῃ τὴν πρακτικὴ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ τὴν ἐπακολουθοῦσα Κυριακῆ.

Παρὰ ταῦτα, μὲ τὴν ἀποξένωση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς συναγωγῆς, ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸν Ἰουδαϊκὸ ὑπολογισμὸ ἐκλήφθηκε ὡς ταπεινωτικὴ. Σὲ αὐτὸ προσετέθη τὸ γεγονός ὅτι, ἤδη κατὰ τὸν τρίτο αἰῶνα, οἱ ἀστρονομικοὶ ὑπολογισμοὶ τῶν Ἰουδαίων δὲν ἦταν πλέον ἀξιόπιστοι. Ἡ Ἐκκλησία κατὰ συνέπεια ἀποφάσισε νὰ χειραφετηθῇ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους καὶ νὰ καθορίσῃ τὴν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα, σύμφωνα μὲ Χριστιανικοὺς ὑπολογισμούς. Ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰππόλυτος Ρώμης μετὰξὺ πολλῶν ἄλλων πραγματειῶν συνέγραψε ἓνα ἔργο Περὶ τοῦ Πάσχα καὶ ἀπέδωσε σὲ αὐτὸ ἓναν χρονολογικὸ πίνακα, παρουσιάζοντας ἓναν βασικὸ Πασχάλιο Κανόνα γιὰ δεκαῆξι χρόνια («τὸ Περὶ τοῦ Πάσχα πεποιήται σύγγραμμα, ἐν ᾧ τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ἐκθέμενος καὶ τινα κανόνα ἐκκαϊδεκαετηρίδος περὶ τοῦ πάσχα προθεῖς»)¹⁰. Ἔτσι, θὰ γινόταν ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος συνέλαβε ἓνα κανόνα ποὺ ἐπιτρέπει στοὺς Χριστιανούς νὰ προσδιορίζουν τὴν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα ἀνεξάρτητοι.

Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν ἔπρεπε νὰ καθορισθῇ ἡ συμφωνία τῆς πανσελήνου τοῦ Πάσχα μὲ τὴν πορεία τοῦ ἡλίου. Προκειμένου νὰ γίνῃ αὐτὸ ἦταν, ἐπομένως, ἀπαραίτητος ὁ συντονισμὸς τῶν σεληνιακῶν ἐτῶν μὲ τὰ ἡλιακὰ, μὲ τὴν προσθήκη κατὰ περιόδους ἑνὸς ἐπιπλέον μηνὸς στὸ σεληνιακὸ ἔτος. Γιὰ νὰ προσδιορισθῇ ἡ ἀντιστοιχία τῶν κύκλων τῆς σελήνης μὲ τὶς ἡμέρες τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, ἦταν ἀπαραίτητος ὁ καθορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν, τὰ ὁποῖα περιλάμβαναν ἓναν ἀριθμὸ πλήρων κύκλων τῆς σελήνης. Ὁ πίνακας τοῦ Ἰππολύτου εἰσή-

⁹ *Ibid.*, IV, 26, 3. SC 31, 209.

¹⁰ *Ibid.*, VI, 22. SC 41, 122.

χθη πιθανώς στην Ρώμη τὸ 222. Σύμφωνα μὲ τὸς ὑπολογισμοὺς τοῦ Ἰππολύτου, ἕνας δεκαεξατῆς κύκλος καθιστοῦσε δυνατὸ τὸν προσδιορισμὸ ὄχι μόνον τῆς ἡμέρας τοῦ μηνὸς ποὺ συμπίπτει ἢ 14^η Νισάν, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος. Παρὰ ταῦτα, οἱ ὑπολογισμοὶ του δὲν ἦταν τέλειοι καὶ συσσωρεύθηκε μία καθυστέρηση τριῶν ἡμερῶν. Αὐτὸ τὸ πρόβλημα ὁδήγησε, μερικὲς φορές, στὸν ἑορτασμὸ τοῦ Πάσχα πρὸ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας, καθορισμένης γιὰ τὶς 25 Μαρτίου κατὰ τὸ Ἰουλιανὸ ἡμερολόγι¹¹. Τὸ 224 συντάχθηκε μία πραγματεία γιὰ τὸν ὑπολογισμὸ τοῦ Πασχαλίου: *De Pascha Computus*, μὲ τὸν σκοπὸ τοῦ καθορισμοῦ γιὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα. Αὐτὸς ὁ νέος πίνακας ἐπεχείρησε νὰ διορθώσῃ τὴν καθυστέρηση ποὺ συσσωρεύθηκε ἀπὸ τὸν πίνακα τοῦ Ἰππολύτου, ἐνῶ υἰοθέτησε τὶς ἀρχές του¹².

Στὴν Ανατολή, ὁ Δημήτριος Ἀλεξανδρείας ἀπέστειλε στοὺς Ἐπισκόπους τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῆς Ρώμης ἕνα «μνημόνιο», «γιὰ τοὺς κανόνες τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ Πάσχα καὶ γιὰ τὴν νηστεία τῶν Χριστιανῶν καὶ γιὰ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο διακρίνεται ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸ Πάσχα»¹³. Ὁ Εὐσέβιος ἀναφέρει ὅτι ταυτοχρόνως ἀνηγγέλαστο ἀλληλογραφία μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Παλαιστίνης, σχετικὰ μὲ τὸν καθορισμὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα, σὲ ἀμοιβαία συμφωνία: «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἄγουσιν ἡπερ καὶ ἡμεῖς παρ' ἡμῶν γὰρ τὰ γράμματα κομίζεται αὐτοῖς καὶ ἡμῖν παρ' αὐτῶν, ὥστε συμφώνως καὶ ὁμοῦ ἄγειν ἡμᾶς τὴν ἁγίαν ἡμέραν¹⁴».

Καθιερώθηκε ἡ συνήθεια ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, λόγῳ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κύρους ποὺ διέθετε αὐτὴ ἡ πόλη, ὀφείλε νὰ συντάσῃ κατ' ἔτος ἐπιστολὲς γιὰ νὰ ἀνοικωνώσῃ στὶς Ἐκκλησίες τὴν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα. Ὁ Εὐσέβιος ἀναφέρει ὅτι ὁ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας ὑπῆρξε συντάκτης τέτοιων ἐπιστολῶν γιὰ τὴν ἑορτὴ, στὶς ὁποῖες « καὶ κανόνα ἐκτίθεται ὀκταετηρίδος, ὅτι μὴ ἄλλοτε ἢ μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν προσήκοι τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν ἐπιτελεῖν¹⁵».

Τὸ 277 ἕνας Ἀλεξανδρινὸς ἐπιστῆμων ὀνόματι Ἀνατόλιος, ὁ ὁποῖος ἔγινε Ἐπίσκοπος Λαοδικείας τῆς ἐν Συρίᾳ, πρότεινε ἕναν νέο ὑπολογι-

¹¹ Leclercq, « Pâques », *DACL*, t. XIII, col. 1531-1534.

¹² *Ibid.*, col. 1535-1537.

¹³ PG 111, 989.

¹⁴ Εὐσέβιος τῆς Καισαρείας, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, V, 25. SC 41, 72.

¹⁵ *Ibid.*, VII, 20. SC 41, 193.

σμοῦ μὲ ἕναν κύκλο 19 ἐτῶν, ἀναφερόμενο ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο¹⁶. Σύμφωνα μὲ τὸν κύκλο αὐτόν, τὸ Πάσχα θὰ μπορούσε νὰ συμπίπτει μετὰ τῆς 22ας Μαρτίου καὶ τῆς 25^{ης} Ἀπριλίου.

Καθορισμὸς τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα κατὰ τῆς Σύνοδο τῆς Νικαίας

Ἡ διάταξη ποὺ συντάχθηκε ἀπὸ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Νικαίας τὸ 325, γιὰ τὴν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα, δὲν σώθηκε, ἐκτὸς ἀπὸ μίαν ἀναφορὰ τοῦ Ἰωάννου Σχολαστικοῦ, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος πέθανε τὸ 575, ὅπου τονίζεται ὅτι ἡ Σύνοδος ἐπιβεβαίωσε τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐορτάζεται τὸ Πάσχα σὲ κοινὴ συμφωνία σὲ ὅλον τὸ κόσμον, τὴν Κυριακὴ, ἢ ὅποια συμπίπτει μετὰ τὴν ἑαρινὴ πανσέληνο:

«Πέπρακται δὲ οὕτως τὰ δόξαντα πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ συνελυθοῦσιν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ θεοσεβοῦς καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅς οὐ μόνον συνήσασε τοὺς προγεγραμμένους ἐπισκόπους εἰς ταῦτό, εἰρήνην ποιούμενος τῷ ἔθνει ἡμῶν, ἀλλὰ γὰρ καὶ συμπαρῶν τῇ τούτων ὁμηγύρει συνεξετάζει τὰ συμφέροντα τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ · ἐπειδὴ τοῖσιν, ἐξεταζομένοι τοῦ πράγματος περὶ τοῦ δεῖν συμφώνως ἄγειν τὸ Πάσχα ἅπασαν τὴν ὑπὸ οὐρανὸν, ἠύρεθη τὰ τρία μέρη τῆς οἰκουμένης συμφώνως ποιῶντα Ῥωμαίοις καὶ Ἀλεξανδρεῦσιν, ἐν δὲ καὶ μόνον κλίμα τῆς ἀνατολῆς ἀμφισβητοῦν · ἔδοξε, πάσης ζητήσεως περιαιρεθείσης καὶ ἀντιλογίας, οὕτως ἄγειν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν τῇ ἀνατολῇ ὡς ἄγουσι Ῥωμαῖοι καὶ Ἀλεξανδρεῖς καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, πρὸς τὸ πάντας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὁμοφώνως ἀναπέμπειν τὰς εὐχὰς τῇ ἁγίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα. Καὶ ὑπέγραψαν οἱ τῆς ἀνατολῆς ὡς διαφωνοῦντες πρὸς τοὺς ἄλλους¹⁷».

Τὸ ἑλληνικὸ κείμενο ἐπιμένει στὴν ἀναγκαιότητα ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἐορτάζουν τὸ Πάσχα σὲ κοινὴ ἡμερομηνία: «πρὸς τὸ πάντας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὁμοφώνως ἀναπέμπειν τὰς εὐχὰς τῇ ἁγίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα ». Φαίνεται, ἔτσι, ὅτι τὸ κρίσιμο θέμα στὴν Σύνοδο τῆς Νικαίας ἦταν τὸ ζήτημα τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὑποστηριζομένης ἀπὸ τὸν κοινὸ ἐορτασμὸ τοῦ Πάσχα, πολὺ περισσότερο ἀπὸ μίαν πολεμικὴ ἐναντίον τῆς πρκατικῆς τῶν «Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν».

Ἡ Ἀραβικὴ, ὡστόσο, ἐκδοχὴ τοῦ ἴδιου κειμένου ἀναφέρει ὅτι αὐτὴ ἡ ἴδια μέρα εἶναι «ἡ Κυριακὴ μετὰ τὴν δέκατη τέταρτη σελήνη τοῦ πρώ-

¹⁶ *Ibid.*, VII, 32. SC 41, 225–227.

¹⁷ Pitra, *Juris ecclesiastici Græcorum historia et monumenta*, t. 1, Rome, 1864, p. 435. Cf. Leclercq, « Pâques », *DACL*, t. XIII, col. 1541–1550.

του μηνός, πού σημαίνει ότι η Σύνοδος αποστασιοποιήθηκε και απομακρύνθηκε από τους Έβραϊκούς ύπολογισμούς και τὸ ἡμερολόγιό τους και ἀναφέρθηκε σὲ παρατηρήσιμα ἀστρονομικά φαινόμενα: τὴν πανσέληνο και τὴν ἑαρινὴ ἰσημερία. Αὐτὸ φαίνεται ἐπίσης και σὲ ἄλλα κείμενα σύγχρονα τῆς Συνόδου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μαρτυρία τοῦ Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας, πού ἀναφέρθηκε στὴν ἀρχὴ τοῦ παρόντος ἄρθρου¹⁸, ἡ ἀπόφαση τῆς Συνόδου σχετικά μὲ τὸν καθορισμὸ μιᾶς κοινῆς ἡμερομηνίας γιὰ τὸ Πάσχα εἶναι γνωστὴ σὲ ἡμᾶς λόγω τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, ὁ ὁποῖος εἶχε συγκαλέσει τὴν Σύνοδο¹⁹, και λόγω τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς πού ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας²⁰.

Ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ὑπογραμμίζει τὴν ὑποχρέωση τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα σὲ ὅλα τὰ μέρη κατὰ τὴν ἴδια ἡμέρα: «ἔδοξε κοινῇ γνώμη καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας πάντας τοὺς ἀπανταχοῦ ἐπιτελεῖν [...] μιᾷ τάξει και φανερῶ λόγω παρὰ πᾶσιν ἀδιαπτῶτως φυλάττεσθαι²¹». Ὁ σαφὴς ὑπολογισμὸς (φανερῶ λόγω) πιθανῶς ἀναφέρεται στὴν ἀνάγκη γιὰ ἀκριβέστερους ὑπολογισμούς, καθὼς οἱ Ἰουδαϊκοὶ ὑπολογισμοὶ δὲν ἦταν πλέον ἀκριβεῖς, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντανακλοῦσαν τὶς ἀστρονομικὲς παρατηρήσεις. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκφράζει στὴν ἐπιστολὴ του τὴν ἀνάγκη νὰ ἀποδεσμευθῇ ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση νὰ καταφεύγῃ στοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα. «Ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀτοπώτατον ἐκείνους ἀυχεῖν», γράφει γιὰ τοὺς Ἑβραίους, «ὡς ἄρα παρεκτὸς τῆς αὐτῶν διδασκαλίας ταῦτα φυλάττειν οὐκ εἴημεν ἱκανοί²²». Ἡ ἐπιστολὴ ἀναφέρει ἀκόμη τὸ πρόβλημα τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα δύο φορές ἐντὸς τοῦ ἴδιου ἔτους, πού συνίσταται στὸ διάστημα μεταξὺ τῶν δύο ἑαρινῶν ἰσημεριῶν, τὸ ὁποῖο συνέβαινε συχνὰ στὶς Ἐκκλησίες τῆς Συρίας, τῆς Κιλικίας και τῆς Μεσοποταμίας, οἱ ὁποῖες διατηροῦσαν τὴν πρακτικὴ τῶν «Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν».

Ἡ συνοδικὴ ἐπιστολὴ πού ἀπευθυνόταν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας ἀναφέρει ὅτι οἱ ἀδελφοὶ πού βρίσκονται στὴν Ἀνατολή

¹⁸ Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, *De Synodis*, 5, PG 26, 688 ; *Epistola ad afros episcopos*, 2, PG 26, 1032.

¹⁹ Εὐσέβιος τῆς Καισαρείας, *Εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου*, III, 17-20. SC 559, 373-381.

²⁰ Θεοδώρητος ὁ Κύρου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, I, 9. SC 501, 221-227.

²¹ Εὐσέβιος τῆς Καισαρείας, *Εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου*, III, 18. SC 559, 375.

²² *Ibid.*, III, 8. SC 559, 375.

θά έορτάζουν τὸ Πάσχα καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴ πρακτικὴ: «ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὥστε πάντας τοὺς τῆς Ἐφῶς ἀδελφούς, τοὺς τὸ πρότερον μὴ ποιούντας συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ ἀρχῆς φυλάττουσι τὸ Πάσχα, ἐκ τοῦ δευρο μεθ' ὑμῶν ἄγειν²³».

Ἔτσι, στὴ Σύνοδο τῆς Νικαίας, ἡ Ἐκκλησία ὀριστικῶς ἐγκατέλειψε τὴν πρακτικὴ τῶν «Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν» καὶ τὸν Ἰουδαϊκὸ ὑπολογισμὸ καὶ υἰοθέτησε τὴν πρακτικὴ πὸν τηροῦνταν στὴν Ῥώμη, νὰ ἐορτάζεται τὸ Πάσχα πάντα τὴν Κυριακὴ. Μία ἐπανάληψη αὐτῆς τῆς ἀπόφασης βρίσκεται στὶς Ἀποστολικὲς Διαταγές, πὸν συντάχθηκαν στὴν Ἀντιόχεια περὶ τὸ ἔτος 380:

«Δεῖ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, τοὺς τῷ τοῦ Χριστοῦ ἐξηγορασμένους τιμίω αἵματι, τὰς ἡμέρας τοῦ πάσχα ἀκριβῶς ποιεῖσθαι μετὰ πάσης ἐπιμελείας μετὰ τροπὴν ἰσημερινήν, ὅπως μὴ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐνὸς παθήματος μνείαν ποιῆσθε, ἀλλὰ ἅπαξ τοῦ ἔτους τοῦ ἅπαξ ἀποθανόντος, μηκέτι παρατηρούμενοι μετὰ Ἰουδαίων ἐορτάζειν. Οὐδεμία γὰρ κοινωνία ἡμῖν νῦν πρὸς αὐτούς · πεπλάνηται γὰρ καὶ αὐτὴν τὴν ψῆφον, ἣν νομίζουσιν ἐπιτελεῖν, ὅπως πανταχόθεν ὧσιν πεπλανημένοι καὶ τῆς ἀληθείας ἀπεσχοινισμένοι. Ὑμεῖς δὲ φυλάσσεσθε ἀκριβῶς τὴν ἰσημέριον τροπὴν τῆς ἑαρινῆς ὥρας, ἣτις γίνεται δευτέρα καὶ εἰκάδι τοῦ δωδεκάτου μηνός, ὅς ἐστι Δύστρος · ἐπιτηροῦντες ἕως πρώτης καὶ εἰκαδὸς σελήνης, ὅπως μὴ ἐν ἑτέρα ἑβδομάδι ἐμπέσοι ἡ τεσσαρεσκαίδεκάτη τῆς σελήνης, καὶ πλάνης γενομένης ἀγνοία δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπιτελέσωμεν τὸ πάσχα, ἢ ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἐορτάσωμεν τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναστάσιμον ἡμέραν, ἀλλ' ἐν κυριακῇ μόνῃ²⁴».

Αὐτὸ τὸ κείμενο, τὸ ὁποῖο συνοψίζει ἐξαιρετικὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Νικαίας, εἶναι ἀξιοσημείωτο σὲ ἀρκετὰ σημεία. Ἀρχικὰ, ἀναφέρει μὲ σαφήνεια ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῇ ὁ ἐορτασμὸς τοῦ Πάσχα μετὰ τὸ Ἰουδαϊκὸ Πάσχα («μηκέτι παρατηρούμενοι μετὰ Ἰουδαίων ἐορτάζειν»), ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἔχουν ἐπίσης σφάλλει στοὺς ὑπολογισμούς («πεπλάνηται γὰρ καὶ αὐτὴν τὴν ψῆφον, ἣν νομίζουσιν ἐπιτελεῖν»). Δεύτερον, σημειώνεται ὅτι ἡ ἡμερομηνία πρέπει νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς («ἀκριβῶς»), μὲ ἀναφορὰ σὲ παρατηρήσιμα ἀστρονομικὰ δεδομένα: μετὰ τὴν ἑαρινὴ ἰσημερία («μετὰ τροπὴν ἰσημερινήν»), δηλαδὴ μετὰ τὴν 22^α Μαρτίου («δευτέρα καὶ εἰκάδι τοῦ δωδεκάτου μηνός»), γιὰ νὰ μὴ

²³ Θεοδώρητος ὁ Κύρου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, I, 9. SC 501, 225.

²⁴ Ἀποστολικὲς Διαταγές, V, 17. SC 329, 267–269.

έορτάζεται τὸ Πάσχα δύο φορές ἐντὸς ἑνὸς ἔτους· καὶ σὲ ἡμέρα Κυριακή («ἐν Κυριακῇ») μετὰ τὴν πανσέληνο («ἡ τεσσαρεσκαίδεκάτη τῆς σελήνης»). Ἔτσι, ἡ Σύνοδος ἀναφέρθηκε σὲ παρατηρήσιμα ἀστρονομικὰ φαινόμενα: τὴν ἰσημερία καὶ τὴν πανσέληνο, καὶ ὄχι σὲ ἓνα συγκεκριμένο ἡμερολόγιο, εἴτε στὸ Ἰουδαϊκὸ εἴτε στὸ Ἰουλιανό.

Ἡ υἰοθέτηση τῆς ἀπόφασης τῆς Νικαίας

Ἔτσι, στὴν Σύνοδο τῆς Νικαίας, συμφωνήθηκε νὰ ἐορτάζεται τὸ Πάσχα ἡμέρα Κυριακή, μετὰ τὴν πανσέληνο ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν ἑαρινὴ ἰσημερία. Παρ' ὅλο ποὺ ἡ Σύνοδος ἀναφέρθηκε σὲ ὄρατὰ ἀστρονομικὰ φαινόμενα καὶ ἀπαγόρευσε τὸν ἐορτασμὸ τοῦ Πάσχα πρὸ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας, δὲν προσδιόρισε τὴν ἡμερομηνία. Αὐτὸ ὀδήγησε σὲ διαφωνίες μετὰ τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καθέδρας ποὺ ἐξουσιοδοτήθηκε νὰ προσδιορίζη τὴν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα. Ἡ Ῥώμη χρησιμοποίησε ἓναν κύκλο 84 ἐτῶν γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς πανσελήνου, ἐνῶ ἡ Ἀλεξάνδρεια χρησιμοποίησε ἓναν πιὸ ἀκριβῆ κύκλο 19 ἐτῶν. Ἡ Ῥώμη καθόρισε ὡς ἑαρινὴ ἰσημερία τὴν 25^η Μαρτίου, ἐνῶ ἡ Ἀλεξάνδρεια τὴν 22^α. Ὡς ἀποτέλεσμα, τὸ Πάσχα καθοριζόταν σὲ διαφορετικὲς ἡμερομηνίες στὴν Ῥώμη καὶ στὴν Ἀνατολή. Οἱ ἀλεξανδρινοὶ ὑπολογισμοὶ ἐξασφάλισαν ὅτι τὸ Πάσχα πάντα συνέπιπτε μετὰ τὴν ἑαρινὴ ἰσημερία, σύμφωνα μὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Διονυσίου καὶ τοῦ Ἀνατολίου. Τὸ Ἀλεξανδρινὸ Χρονικὸ, ἢ Χρονικὸν Πασχάλιον, γραμμμένο στὴν Κωνσταντινούπολη περὶ τὸ 630, ἀναφέρει μίαν πραγματεία τοῦ Πέτρου Ἀλεξανδρείας (ποὺ ἐκοιμήθη τὸ 312) γιὰ τὸ Πάσχα, ἡ ὁποία ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι λάθος νὰ μὴ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἰσημερία: ἐφ' ὅσον οἱ Ἑβραῖοι ἐκ παλαιοῦ ἐόρταζαν πάντα τὸ Πάσχα μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἡμερομηνία, ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ἐορτάζη τὸ Πάσχα πρὸ τῆς ἰσημερίας.

Φαίνεται ὅτι ἡ Ῥώμη δὲν εἶχε δώσει τὴν κατάλληλη προσοχὴ σὲ αὐτὸ τὸ κριτήριον²⁵. Μὲ τὰ χρόνια ὁ ῥωμαϊκὸς ὑπολογισμὸς ἔχασε τὴν αὐθεντία του πρὸς χάριν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ὑπολογισμοῦ. Περὶ τὸ 385 ὁ Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας κατήρτισε ἓναν Πασχάλιο πίνακα γιὰ τὰ ἔτη 480 ἕως 520, βασισμένο στὶς ἀρχὲς τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ὑπολογισμοῦ. Αὐτὸς ὁ πίνακας συνεχίστηκε καὶ ἀναπτύχθηκε ἀπὸ τὸν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας καὶ λειτούργησε ὡς βάση γιὰ τοὺς πίνακες τοῦ Διονυσίου τοῦ Μικροῦ. Ἔτσι, ὁ Ἀλεξανδρινὸς ὑπολογισμὸς ἐφθασε τελικῶς στὴν Ῥώμη.

Μόλις ἀπὸ τὸν 9^ο αἰῶνα καὶ ἐξῆς ὅλες οἱ Ἐκκλησίες συμφώνησαν

²⁵ Leclercq, « Pâques », *DACL*, t. XIII, col. 1542–1543, 1550–1554.

στὸν καθορισμὸ τοῦ Πάσχα σύμφωνα μὲ τὸν ἴδιο κανόνα, κοινῶς ἀποδιδόμενο στὴν Σύνοδο τῆς Νικαίας: ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα εορτάζεται ἡμέρα Κυριακὴ, μετὰ τὴν πανσέληνο, μετὰ τὴν ἑαρινὴ ἰσημερία, δηλαδὴ τὴν Κυριακὴ μετὰ τὴν 14^η ἡμέρα τῆς πασχαλινῆς σελήνης, ὅπως ἐπιβεβαίωσε ὁ Βέδας ὁ Σεβάσμιος κατὰ τὴν ἑναρξὴ τοῦ 8^{ου} αἰῶνος: «*Quæ post XIII lunam dominica dies occurrit, ipsa est Paschalis dominicæ Resurrectionis dies*»²⁶.

Συμπεράσματα

Ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας ὑπῆρξε μία σύνοδος γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν λήψη ἀποφάσεων γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, ὡς ἀπάντησι στὴν ἀρειανικὴ αἵρεσι, ἐπέβαλε στὴν Ἐκκλησία ἕναν κοινὸ εορτασμὸ τοῦ Πάσχα, θέτοντας ἔτσι τέρμα στὴν πρακτικὴ τῶν «Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν» ποὺ ἐτηρεῖτο στὴν Ἀνατολή, καὶ καθόρισε τὸν εορτασμὸ σὲ ἡμέρα Κυριακὴ. Πράττοντας τοῦτο, ἡ Σύνοδος ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸ ὑπολογισμὸ, θεωρῶντας παράλογο, σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, τοῦ κυρίου πρωταγωνιστῆ τῆς Συνόδου, νὰ ὑπάρχη ἐξάρτησι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὸν καθορισμὸ μιᾶς Χριστιανικῆς ἑορτῆς, εἰδικὰ ἐφ' ὅσον οἱ ἑβραϊκοὶ ὑπολογισμοὶ ἦταν ἤδη λανθασμένοι ἐκεῖνὴ τὴν ἐποχὴ. Δὲν εἶναι, συνεπῶς, παράλογο νὰ ἀκοῦμε Ὀρθοδόξους πιστοὺς ἀκόμη καὶ σήμερα νὰ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ Πάσχα δὲν μπορεῖ νὰ εορτάζεται πρὶν τὸ ἑβραϊκὸ Πάσχα;

Ἡ Σύνοδος ἀποφάσισε ὅτι ἡ ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα ἔπρεπε νὰ καθορισθῆ μὲ ἀκρίβεια καὶ σημαντικὴ προσοχή, ἔτσι ὥστε νὰ μὴν εορτάζεται δύο φορὲς ἐντὸς τοῦ ἴδιου ἡλιακοῦ ἔτους. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ δὲν ἀναφερόταν σὲ καμμία ἡμερομηνία κάποιου ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα ἡμερολόγια, εἴτε τοῦ Ἰουδαϊκοῦ, εἴτε τοῦ Ἰουλιανοῦ ἢ ἄλλου, ἀλλὰ σὲ παρατηρήσιμα ἀστρονομικὰ φαινόμενα: στὴν ἑαρινὴ ἰσημερία καὶ στὴν ἐπακολουθοῦσα πανσέληνο, ποὺ ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς σὲ αὐτὴν ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἡμερομηνία τοῦ ἑβραϊκοῦ Πάσχα.

Τὸ πνεῦμα τῆς ἀπόφασις τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας μπορεῖ ἀκόμη νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ νὰ φωτίσῃ τοὺς Χριστιανοὺς σήμερα, οἱ ὅποιοι δυστυχῶς ἀκόμη δὲν μποροῦν νὰ εορτάζουν μαζὶ τὸ Πάσχα. Ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' τοῦ 1902 καὶ ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τοῦ 1920 εἶχε ἀπευθύνει ἕκκλησι πρὸς τὶς Ἐκκλησίας νὰ

²⁶ Βέδας ὁ Σεβάσμιος, *De temporum ratione*, 59. PL 90, 508. Cf. Leclercq, «Pâques», *DACL*, t. XIII, col. 1557–1558.

ἐπιλύσουν αὐτὴν τὴν ἀπόκλιση. Ἡ ἀπόκλιση ποὺ ὑπάρχει σήμερα δὲν συνδέεται μὲ τὴν παρατήρηση διαφορετικῶν κανόνων -εὐτυχῶς ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ συμφωνοῦν πρὸς στιγμὴν νὰ τηρήσουν τὸν κανόνα τῆς Νικαίας-, ἀλλὰ στὴ χρῆση διαφορετικῶν δεδομένων: Οἱ Δυτικοὶ χρησιμοποιοῦν τὸ Γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο, τοῦ ὁποῦ τὰ δεδομένα εἶναι περισσότερο ἀκριβῆ, ἐνῶ οἱ Ἀνατολικοὶ χρησιμοποιοῦν γιὰ τοὺς ὑπολογισμούς τους τὸ Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο, τὸ ὁποῖο εἶναι δεκατρεῖς ἡμέρες πίσω ἀπὸ τὴν ἀστρονομικὴ πραγματικότητα, καὶ πασχαλίους πίνακες (Πασχάλιον), τῶν ὁποίων τὰ δεδομένα εἶναι ξεπερασμένα. Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ προπαρασκευὴ τῆς ὁποίας εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὶς Πανορθόδοξες Διασκέψεις τῆς δεκαετίας τοῦ 1960, ὄφειλε νὰ ἐπιλύσει τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου καὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα σὲ κοινὴ ἡμερομηνία.

Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτόν, τὸ 1977 ὁργανώθηκε στὸ Σαμπεζῦ τῆς Γενεύης ἓνα συνέδριο Ὁρθοδόξων ἀστρονόμων, τὸ ὁποῖο ἐπεσήμανε μὲ ἔμφαση τὴν ἀνάγκη τῆς τήρησης τοῦ κανόνος τῆς Νικαίας, ὑπογράμμισε τὴν ἀνακρίβεια τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, τὴν μικρὴ σημασία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα γιὰ τὸν καθορισμὸ τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα, καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα γιὰ τὴν Ὁρθόδοξο Διασπορὰ καὶ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν, καὶ πρότεινε τὸν καταρτισμὸ νέων πασχαλίων πινάκων ἐπὶ τῇ βάσει ἀκριβῶν ἀστρονομικῶν δεδομένων, ποὺ ὑπολογίζονται μὲ βάση τὸν ἰσημερινὸ τῶν Ἱεροσολύμων²⁷. Στὸ ἴδιο πνεῦμα, τὸ 1977, μία διάσκεψη τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν γιὰ τὴν κοινὴ ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα πρότεινε τὴν τήρηση τοῦ κανόνος τῆς Νικαίας γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ μὲ τὴν χρῆση, γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ, τῶν πλέον ἀκριβῶν ἀστρονομικῶν δεδομένων, βασισμένων στὸν ἰσημερινὸ τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ τόπου τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ²⁸. Προτάσεις ποὺ ἀναμένεται νὰ ἐγκριθοῦν καὶ νὰ τεθοῦν σὲ ἐφαρμογή.

²⁷ Secrétariat pour la préparation du Saint et Grand Concile de l'Église orthodoxe, *Congrès pour l'examen d'une célébration commune de Pâques par tous les chrétiens le même dimanche, Actes, 28 juin – 3 juillet 1977, Synodika 5, Chambésy-Genève, 1981.*

²⁸ Towards a Common Date for Easter. World Council of Churches / Middle East Council of Churches Consultation. Aleppo, Syria, March 5–10, 1997. <https://www.oikoumene.org/resources/documents/towards-a-common-date-for-easter>

Αί περί κοινού έορτασμού του Πάσχα εισηγήσεις τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης

Μελετίου Στεφανάτου

«Εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ὅτι ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἑῶα ἀδελφούς, τοὺς μετὰ τῶν Ἰουδαίων πρότερον ποιοῦντας, *συμφώνως* Ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν, καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐξ ἀρχαίου μεθ' ὑμῶν φυλάσσουσι τὸ Πάσχα, ἐκ τοῦ δεῦρο ἄγειν τὴν αὐτὴν ἀγνοτάτην έορτὴν τοῦ Πάσχα¹».

Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, τὸ τῶν Ὁρθοδόξων παλλάδιον, τὸ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως κλείσιμα, τὸ τῶν Ἐκκλησιῶν κέντρον, ὁ ἀκραιφνῆς φύλαξ τῆς ἱεραῆς Παραδόσεως, ἡ τῶν Ὁρθοδόξων Μήτηρ καὶ διδάσκαλος, «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης²» τὴν διὰ τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ Θεοφόρων Πατέρων συνηχηθεῖσαν φωνὴν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀκούσασα καὶ τῇ ἐντολῇ τοῦ «ἔχοντος τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ³», «τοῦ Ἁγίου τοῦ Ἀληθινοῦ, τοῦ ἔχοντος τὴν κλεῖδα τοῦ Δαυιδ⁴» ὑπακούσασα, ἐκράτησεν ἐν τῇ μακροαῶνι ἱστορικῇ αὐτῆς πορεία ὁ ἔχει⁵, ὁ καὶ παρέλαβε⁶, μείνασα σταθερῶς «ἐν οἷς ἔμαθε καὶ ἐπιστώθη⁷» καὶ φυλάξασα καθαρὰν, ἀγνήν καὶ ἀνόθευτον τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, τὴν παραδεδομένην αὐτῇ ἀλληλοδιαδόχως ἐκ

¹ Γελασίου τοῦ Κυζικηνοῦ, *Σύνταγμα τῶν κατὰ τὴν ἐν Νικαία Ἁγίαν Σύνοδον πραχθέντων: Συνοδικὴ Ἐπιστολὴ γραφείσα τοῖς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Αἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην καὶ ταῖς κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, κλήροις τε καὶ λαοῖς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, παρὰ τῆς ἐν Νικαία ἁγίας Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων* (βλ. Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, τ. Β', Florentiae, 1759, 912).

² Βλ. *Ἱερατικόν, περιέχον τὰς Θείας καὶ Ἱεραῆς Λειτουργίας Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν Προηγιασμένων μετὰ τῆς Τυπικῆς αὐτῶν Διατάξεως καὶ τινὰς ἄλλας Ἀκολουθίας καὶ Εὐχὰς*, Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Κρήτη, 2020, 204.

³ Ἀπ. γ' 1.

⁴ Ἀπ. γ' 8.

⁵ Ἀπ. γ' 11.

⁶ Α' Κορ. ιε' 3.

⁷ Β' Τιμ. γ' 14.

τε τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων καὶ τῶν θείων Ἀποστόλων καὶ αὐτοπτῶν τοῦ Λόγου, καὶ ἐκ τῶν Ἁγίων τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, καὶ διατηρήσασα οὕτω «τὴν παράδοσιν τῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς θείας συμπαραστάσεως καὶ διαρκοῦς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁸», ἔγνω ἵνα καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου καὶ Σωτηρίου Πάσχα, κατὰ τὸ ὁποῖον «ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός⁹», κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν καὶ ὑπόδειξιν τῆς Ἁγίας ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν, τῶν ὁμολογούντων τὸν «Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα¹⁰» καὶ «ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ¹¹» κοινῇ ἑορτάζεσθαι «ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς¹²», ἵνα «χαίροντες ἐπὶ τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ συμφωνίᾳ¹³» πάντες δοξάζωσι καὶ μεγαλύνωσι τὸν πανοικτίρμονα Σωτῆρα Κύριον, «τὸν τὴν ἡμῶν ὁμόνοιαν καὶ συμφωνίαν ἐργασάμενον¹⁴».

Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, στύλος οὕσα καὶ ἑδραῖωμα τῆς ἀληθείας¹⁵, «τῆς ὀρθότητος τῶν δογμάτων ἢ στάθμη, Ἐκκλησιῶν ἢ εὐπρέπεια¹⁶», ἡ ἁγιασθεῖσα διὰ τῆς μαρτυρίας καὶ τοῦ μαρτυρίου πληθύς Ἁγίων Πατριαρχῶν, Μαρτύρων, Ὁμολογητῶν, Ἐγκρατευτῶν, καὶ παντὸς πνεύματος δικαίου¹⁷, ἡ φέρουσα τὰ παρόντα γενναίως¹⁸ καὶ βλέπουσα ὡς τρυφὰς τὰς βασιάνους¹⁹, ἡ διελθοῦσα ἀληθῶς διὰ πυρός τε καὶ ὕδατος καὶ ἐξαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς ἀναψυχήν²⁰, πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι αὐτῆς περιφέρουσα ἐν ταύτῳ δὲ φανεροῦσα καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ²¹, αἰείποτε

⁸ Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, *Αἱ ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς Αποκαλύψεως ἀπορρέουσαι εὐθύναι καὶ ὑποχρεώσεις τῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι, 1980, 5.

⁹ Α' Κορ. ε' 7.

¹⁰ Α' Ἰω. δ' 2.

¹¹ Βλ. Σύμβολον τῆς Πίστεως.

¹² Ἐφ. ε' 19.

¹³ Γελασίου τοῦ Κυζικηνοῦ, ὁ.π., 912.

¹⁴ Πρβλ. α' τροπάριον α' ᾠδῆς Κανόνος Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας.

¹⁵ Α' Τιμ. γ' 15.

¹⁶ Α' Στιχηρὸν Ἑσπέριον Ἁγίων Κυπριανοῦ καὶ Ιουστίνης (2 Ὀκτωβρίου).

¹⁷ Εὐχὴ τῆς Ἁγίας Ἀναφορᾶς, Ἱερατικόν, ὁ.π., 194.

¹⁸ Βλ. α' Στιχηρὸν Ἑσπέριον Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων (9 Μαρτίου).

¹⁹ Βλ. γ' Στιχηρὸν Ἑσπέριον Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων (9 Μαρτίου).

²⁰ Ψαλμ. ξε' 12.

²¹ Β' Κορ. δ' 10.

ἀφορῶσα εἰς τὸν τῆς πίστεως Ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν²², «ἀποθνήσκουσα καὶ ἰδοὺ ζῶσα²³», γνουσα ἐμπειρικῶς καὶ βιουσα καθ' ἡμέραν τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἐν τῇ ὀφειλετικῇ αὐτῆς μερίμνῃ, ὡς θεματοφύλαξ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ τῶν Κανόνων, πολλάκις ἐκινήθη «ἐν πνεύματι πραῦτητος²⁴», «ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτως, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει Θεοῦ²⁵», πρὸς ἀκριβῆ τήρησιν καὶ ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει τῆς κανονικῆς τάξεως, διὰ τοῦ, κατὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κοινου ὑφ' ἀπάντων τῶν πιστευόντων «ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ²⁶» ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, τοῦ ἀνοίξαντος ἡμῖν πύλας Παραδείσου²⁷.

Ἀπὸ τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως, βεβαίως, τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ κοινου ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἔχει μεσολαβήσῃ ἢ διαίρεσις τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, εἰς πολλὰς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας, διαφοροποιουμένας ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον ἀπ' ἀλλήλων. Ἄλλ' ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἐμπεπιστευμένη ἄνωθεν «τὴν μερίμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν²⁸», «ἕως ἄρτι ἐργάζεται²⁹» «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως³⁰», καρποφοροῦσα διάλογον ἀγάπης μετ' αὐτῶν, διότι «ἡ ἀγάπη ἀποτελεῖ τὴν ἰδανικὴν κλεῖδα, διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνον δυνάμεθα νὰ ἀνοίξωμεν τὴν θύραν τῆς ἀληθείας³¹», καθὼς «ὁ ἀληθὴς Χριστιανισμὸς ἀποκαλύπτεται εὐκολώτερον εἰς τὴν καρδίαν καὶ δυσκολώτερον εἰς τὸ πνεῦμα³²».

Αἱ μεταξὺ τῶν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν σχέσεις μετὰ τὴν ἐξαπόλυσιν τῆς μνημειώδους Πατριαρχικῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920³³, ἔργου τῶν

²² Ἐβρ. ιβ' 2.

²³ Β' Κορ. ζ' 9.

²⁴ Γαλ. ζ' 1.

²⁵ Β' Κορ. ζ' 6–7.

²⁶ Φιλ. β' 10.

²⁷ Πρβλ. δ' Στιχηρὸν τοῦ Πάσχα.

²⁸ Β' Κορ. ια' 28.

²⁹ Ἰω. ε' 17.

³⁰ Βλ. Μεγάλῃ Συναπτῇ τῆς Θείας Λειτουργίας, *Ἱερατικόν*, ὅ.π., 166.

³¹ Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, «Ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἀγάπης», *Στάχυς*, 1969–1971 (τ. 19–26), 100.

³² ὅ.π., 100.

³³ Βλ. *Ἐγκύκλιος Συνοδικῆ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὰς ἀπα-*

Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης³⁴, καὶ δὴ μετὰ τὰς ἀναληφθείσας ὑπὸ τοῦ Πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ποικίλας πρωτοβουλίας κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, τὰς μέχρι τῆς σήμερον συνεχιζόμενας καὶ προκοπτούσας, «ἐδημιούργησαν παρὰ πολλοῖς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὰ περισσότερα συνετελέσθησαν καὶ ἀπέμειναν ἐλάχιστα πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐνώσεως, ἢ καὶ ἔτι πλέον ὅτι ἔχει πραγματοποιηθῆ ἢ ἐνωσις³⁵». Παρὰ ταῦτα, ἡ ὑφισταμένη δι-ἀστασις καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν ἀποτελεῖ πραγματικότητα, μὴ δυναμένην νὰ παραθεωρηθῆ. Ἀλλ' ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἅπαξ ἐξελθοῦσα εἰς ὑπάντησιν τῶν μεμακρυσμένων ἀδελφῶν Χριστιανῶν καὶ συντόνως κινήσεια πρὸς προσέγγισιν αὐτῶν, ἐπιβαλοῦσα τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον τοῦ διαλόγου, τῆς συνεννοήσεως, τῆς συμπορεύσεως, τῆς καταλλαγῆς καὶ τῆς εἰρηνεύσεως, οὐκέτι «βλέπει εἰς τὰ ὀπίσω³⁶», διότι γνωρίζει καὶ ἀναγνωρίζει, ὡς Προκαθημένη καὶ Ἠγέτις τῶν Ὁρθοδόξων, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία φέρει τὴν εὐθύνην νὰ συναγάγῃ τὰ διεστῶτα εἰς ἓν, διότι δὲν θυσιάζει τὴν ἀλήθειαν, θυσιάζει τὰ πάντα διὰ τὴν ἀλήθειαν³⁷ καὶ διακηρύττει παρηγοῖα: «Ναί ἡ Ὁρθοδοξία φέρει τὴν εὐθύνην, διότι δὲν εἶναι μία Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία. Αὕτη διετήρησε ἀκριβῆ καὶ αὐθεντικὴν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν πρώτην αἰγλήν καὶ καθαρότητα. Εἰς Αὐτὴν ὑπάρχει, περισσότερο ἀπὸ μίαν ἀπλήν καὶ ἀδιάκοπον ἱστορικὴν συνέχειαν καὶ συνέπειαν, μία πνευματικὴ καὶ ὄντολογικὴ ταυτότης. Ἡ αὕτη πίστις, τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τὸ αὐτὸ ἦθος. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ αὐτὸ δικαιοῖ τὴν ἀξίωσιν αὐτῆς, ὅτι εἶναι καὶ παραμένει ἡ Ἐκκλησία³⁸».

νταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινούπολις, 1920.

³⁴ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Βαρθολομαίου, «Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης», *Ἐπετηρὶς Ἐστίας Θεολόγων Χάλκης*, Αθήναι, 1980, 165.

³⁵ Στεφανάτου Μ., *Μνήμη Μητροπολίτου Σάρδεων Μαξίμου: ἐπὶ τῇ τριακονταπενταετίᾳ ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του*, Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης, Κωνσταντινούπολις, 2021, 388.

³⁶ Λκ. θ' 62.

³⁷ Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, «Ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἀγάπης», ὅ.π., 104.

³⁸ Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, *Αἱ ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀποκαλύψεως ἀπορρέουσαι εὐθύναι καὶ ὑποχρεώσεις τῆς Ἐκκλησίας*, ὅ.π., 5.

- Τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον τοῦ 1923: Ἡμερολόγιον καὶ Πασχάλιον

Τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθὸν ἐν ἔτει 1923ω, προσκλήσει καὶ πρωτοβουλία τοῦ ἀοιδίμου ἐν Πατριαρχαῖς Μελετίου τοῦ Δ', Πανορθόδοξον Συνέδριον ἐκτενῶς ἠσχολήθη μετὰ τῆς μελέτης τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, καὶ τῶν συνακολουθῶν αὐτῷ ζητημάτων τοῦ ἑορτολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου. Εἰς τὸ σχετικὸν ἐγκύκλιον γράμμα τοῦ Πατριαρχοῦ Μελετίου πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν περὶ τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου, ἀναφέρεται, ὡς κύριον μεταξὺ τῶν πανορθόδοξων προβλημάτων, «καὶ τὸ τοῦ Ἡμερολογίου, ἀπὸ πολλοῦ μὲν κείμενον, μείζονα δὲ ἐφ' ἡμῶν τὴν σπουδαιότητα προσλαβόν³⁹». Ἡ μελέτη τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος εἶναι στενῶς καὶ ἀρρηκτως συνδεδεμένη μετὰ τοῦ θέματος τοῦ Πασχαλίου, καθὼς τὸ ἡμερολόγιον ἐπηρεάζει καταλυτικῶς τόσον τὰς κινητάς, ὅσον καὶ τὰς ἀκινήτους ἑορτάς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου λεγομένου ἡμερολογίου, ἤτοι τοῦ γρηγοριανοῦ τοιοῦτου, θὰ ἐπετυγχάνετο κοινὸς ἑορτασμὸς μεγάλων τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως πανηγύρεων ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν, θὰ ἠδύνατο δὲ τοῦτο νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν καὶ διὰ τὸν κοινὸν ὑφ' ἀπάντων τῶν ὁμολογούντων τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ⁴⁰ ἑορτασμὸν τῆς Αναστάσεως Αὐτοῦ, καθ' ἃ ἄλλωστε ἐπισημαίνονται ἐν τῇ ὡς ἄνω πατριαρχικῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ, ὅτι ἡ ὑπὸ μελέτην τότε μεταβολὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου συμφῶνως πρὸς τὸ ἤδη ἐφαρμοσθὲν ἐν τῷ πολιτικῷ πεδίῳ μέλλει ἵνα συμβάλῃ θετικῶς «πρὸς ἐξυτηρέτησιν, ἐν γε τούτῳ τῷ μέρει τῆς παγχοριστιανικῆς ἐνότητος, πάντων τῶν ἐπικαλουμένων τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἑορταζόντων τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὴν Γέννησιν αὐτοῦ καὶ τὴν Ἀνάστασιν⁴¹».

«Ἐπὶ τῇ βαθείᾳ» τοίνυν «ἐλπίδι⁴²» τῆς ἐν Χριστῷ ὁμοφροσύνης καὶ ἀδελφικῆς συνεννόσεως ἀπασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συγκαλέσασα τὸ ἱστορικὸν ἤδη καταστὰν Συνέδριον τοῦτο, προέβη εἰς ἀκριβῆ ἐξέτασιν καὶ μελέτην τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἑορτο-

³⁹ Πρακτικὰ καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου (10 Μαΐου – 8 Ἰουνίου 1923), Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινουπόλις, 1923, 5.

⁴⁰ Πρβλ. Ακ. β' 8.

⁴¹ Πρακτικὰ καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου, ὁ.π., 6.

⁴² ὁ.π., 7.

λογίου και του Πασχαλίου, θεωρήσασα ταῦτα ἀπό ἀπόψεως κανονικῆς, δογματικῆς, ιστορικῆς, λειτουργικῆς και εἰ τινος ἄλλης, πρὸς κάλυψιν πασῶν τῶν πτυχῶν και τῶν παραμέτρων τοῦ μείζονος ζητήματος τούτου.

Εἶναι δὲ ἄξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἰδίᾳ δὲ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὐδέποτε ἐθεώρησε τὸ ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου και τοῦ Πασχαλίου ὡς θέμα δογματικῆς φύσεως, ἢ ὡς πρόβλημα περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' οὔτε και ὡς οὐσιαστικὴν διαφορὰν αὐτῆς πρὸς τὴν Ῥωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Τοῦτο, ἄλλωστε, ἀποδεικνύεται και διὰ τῆς ἐξαπολυθείσης περὶ τὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνος Πατριαρχικῆς και Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου Ἐπιστολῆς⁴³ «περὶ τῶν χωριζουσῶν τὰς δύο Ἐκκλησίας διαφορῶν», ἐν τῇ ὁποῖα ἀναλύεται διὰ μακρῶν σειρᾶ ὅλη ζητημάτων, ὡς ἡ προσθήκη ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς Πίστεως περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «και ἐκ τοῦ Υἱοῦ⁴⁴», ἡ τέλεσις τῆς Θείας Εὐχαριστίας δι' ἀζύμου ἄρτου⁴⁵, ἡ στιγμή τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν Τιμίων Δώρων⁴⁶, ἡ μετάδοσις τοῖς πιστοῖς και ἐκ τοῦ ἱεροῦ Ποτηρίου⁴⁷, ἡ διδασκαλία περὶ καθαρτηρίου πυρὸς και περὶ ἀσπόρου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου⁴⁸, ἡ περὶ παπικοῦ πρωτείου ἀντίληψις⁴⁹, και τὸ διὰ ὀραντισμοῦ βάπτισμα⁵⁰, ἐν οὐδενὶ ὁμως σημείῳ αὐτῆς γίνεται λόγος περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ὡς οὐσιαστικοῦ διαφοροποιητικοῦ μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς και τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας στοιχείου. Εἰς μόνᾳ τὰ ζητήματα ταῦτα περιορίσθη ἡ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ ὀρημάτων και διὰ γραμμάτων ἀντιπαράθεσις⁵¹,

⁴³ Ἐγκύκλιος Πατριαρχικὴ και Συνοδικὴ Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Ἱερωτάτους και Θεοφιλεστάτους ἐν Χριστῷ ἀδελφούς, Μητροπολίτας και Ἐπισκόπους και τὸν περὶ αὐτοὺς ἱερόν και εὐαγῆ κλῆρον και ἅπαν τὸ εὐσεβὲς και Ὁρθόδοξον πληρωμα τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ και Πατριαρχικοῦ Θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινούπολις, 1895.

⁴⁴ Ὡ.π., 7-9.

⁴⁵ Ὡ.π., 9.

⁴⁶ Ὡ.π., 9.

⁴⁷ Ὡ.π., 9-10.

⁴⁸ Ὡ.π., 10.

⁴⁹ Ὡ.π., 11-14.

⁵⁰ Ὡ.π., 7.

⁵¹ Πρὸβλ. ἐνδεικτικῶς Μ.Μ. (Ἱερέως Καθολικοῦ), *Ἀπάντησις εἰς τὴν περὶ τῶν χωριζουσῶν τὰς δύο Ἐκκλησίας διαφορῶν Πατριαρχικὴν και Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως*, χ.τ., 1895.

ἄνευ τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, καθὼς τοῦτο, κατὰ κοινήν συνείδησιν τῶν Ἐκκλησιῶν, δὲν ἀπετέλει μείζον ἐκκλησιαστικόν, πολλῶ δὲ μᾶλλον δογματικόν ζήτημα.

Ἡ εἰδικὴ ἐπὶ τούτῳ συστάσα ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ ὅλου θέματος ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Κυζίκου Καλλινίκου⁵², Νικαίας Βασιλείου⁵³ καὶ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς

⁵² Ὁ Μητροπολίτης Κυζίκου Καλλνίκος (Δελικάνης) ὑπῆρξε σπουδαία ἐκκλησιαστικὴ προσωπικότης τοῦ 19^{ου} καὶ τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ 20^{ου} αἰῶνος. Γεννηθεὶς ἐν Λέσβῳ τὸ 1855 καὶ σπουδάσας ἐν Ῥώμῃ, ὅπου ἠπάσθη τὸν Ῥωμαιοκαθολικισμόν, χειροτονηθεὶς μάλιστα διάκονος καὶ πρεσβύτερος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐπανήχθη εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὀρθοδοξίας, διακονήσας ἀπὸ διαφόρων θέσεων, ἕως τῆς ἀνυψώσεως αὐτοῦ εἰς Μητροπολίτην Βελεγράδων (1911), Βεροῖας (1912), Κυζίκου (1921) καὶ τέλος Καισαρείας (1932). Διετέλει μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, μέλος καὶ Πρόεδρος ἐπὶ μέρους συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὑπῆρξεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ μνημειώδους τρίτομου ἔργου τῶν Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων (Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινούπολις, 1902-1905), πολλῶν ἄρθρων καὶ μελετῶν, ἐνῶ εἶχε ἀσχοληθεὶ ἰδιαίτερος μετὰ τοῦ ζητήματος τοῦ Πασχαλίου (βλ. Μητροπολίτου Κυζίκου Καλλινίκου, «Τὸ Πάσχα», Ὀρθοδοξία, 1926 (Α'), 441-447, 506-517· Μητροπολίτου Κυζίκου Καλλινίκου, Ἡ πρώτη ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μετὰ καὶ τινῶν συμπληρωμάτων, Φαζιλέτ, Κωνσταντινούπολις, 1930, 135-141). Πλείονα περὶ τοῦ Κυζίκου Καλλινίκου βλ. εἰς «Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά: Θάνατος Μητροπολίτου Καισαρείας Καλλινίκου», Ὀρθοδοξία, 1934, 1 (Θ'), 42-45· Κασαπίδου Α., «Ὁ ἐπικήδειος λόγος τοῦ Ἁγίου Ἀρχιεραμαματέως», Ὀρθοδοξία, ὁ.π., 46-49.

⁵³ Πρόκειται περὶ τοῦ μετέπειτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου Γ'. Ὁ Βασίλειος Γ' (Γεωργιάδης) εἶχε διατελέσει Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης κατὰ τὴν περίοδον 1872-1880 (βλ. Σταυρίδου Β., Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, Κυριακίδης, εσσαλονίκη, 1988, 162-173) εἰσελθὼν δὲ εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἐξελέγη ἀργότερον Μητροπολίτης Ἀγχιάλου καὶ κατόπιν Νικαίας, ἀναδειχθεὶς, ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς εἰς Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὑπερογδοηκονταετῆς τὴν ἡλικίαν. Περὶ τοῦ Βασιλείου Γ' βλ. ἐπίσης Σταυρίδου Β., Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη, 1996, 136-138· «Τὸ Πένθος τῆς Ἐκκλησίας», Ὀρθοδοξία, 1929 (Δ'), 388· Μιλήτου Αἰμιλιανοῦ, «Βιογραφικὸν Σημείωμα», Ὀρθοδοξία, ὁ.π., 389-395· Λαοδικεῖας Δωροθέου, «Βασίλειος ὁ Γ'», ὁ.π., 395-400· Μιλήτου Αἰμιλιανοῦ, «Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς τὸν αἰδιμον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Βασίλειον τὸν Γ'», ὁ.π., 469-476.

Βασιλείου Αντωνιάδου⁵⁴, ἀπεφάνθη ἐν πρώτοις ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο, τοῦ ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου, παρὰ τὴν προσοχήν, ἦτις κατὰ δι-
αστήματα ἐδόθη εἰς αὐτό, οὐδὲν ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ δόγμα τῆς
Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθὼς «ἐν τοιούτῳ ζητήματι δὲν εἰσχωρεῖ καθ’
ἡμᾶς λόγος περὶ δόγματος⁵⁵». Ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ χωρίου τοῦ Ἀποστό-

---

Ἐν τῷ πλαίσίῳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου τοῦ
1923, πέρα τῆς ἐνασχολήσεώς του μετὰ τοῦ ζητήματος τοῦ ἡμερολογίου
καὶ τοῦ Πασχαλίου καὶ τῶν λοιπῶν θέσεών του, ὁ Βασίλειος ἀνέπτυξε τὸ
μνημειῶδες αὐτοῦ «Ἐπίσημα περὶ τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν», τὸ ὁποῖον
ἀποτυπώνει τὴν κρυσταλλίνην θέσιν τοῦ ζητήματος ἐν τῇ ὁλότητι αὐτοῦ
(βλ. σχετικῶς *Πρακτικά καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθο-
δόξου Συνεδρίου*, ὁ.π., 110–118). Ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὁ Βασίλειος
ἠσχολήθη, ἐπίσης, μετὰ τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος καὶ μετὰ τοῦ Πα-
σχαλίου, ἐξαπολύσας μάλιστα σχετικὴν «διαφωτιστικὴν» Πατριαρχικὴν
καὶ Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον «πρὸς τὰ εὐσεβῆ τῆς Ἐκκλησίας τέκνα» πρὸς
ἐνημέρωσιν ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ζητημάτων («Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ
Ἐγκύκλιος», *Ὁρθοδοξία*, 1926 (Α'), 523–527, βλ. εἰδικὴν ἀναφορὰν κατωτέρω
ἐν τῇ αὐτῇ μελέτῃ).

⁵⁴ Ὁ Βασίλειος Αντωνιάδης ὑπῆρξεν Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Θε-
ολογίας ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδίδαξεν πληθῶ-
ραν μαθημάτων, συγγράψας ἐπ’ αὐτῶν καὶ ἀντίστοιχα ἐγχειρίδια. Πλείονα
περὶ αὐτοῦ βλ. Σταυρίδου Β., *Ὁ Βασίλειος Αντωνιάδης καὶ τὸ θεολογικὸν
αὐτοῦ ἔργον*, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Ἰσταμπούλ, 1956· «Ἐκκλησιαστι-
κὰ Χρονικά: Βασίλειος Αντωνιάδης», *Ὁρθοδοξία*, 1932 (Ζ'), 144–145· Μιλήτου
Αἰμιλιανοῦ, «Ἐπιμνημόσυνος Λόγος εἰς τὸν Καθηγητὴν Βασ. Αντωνιάδην»,
Ὁρθοδοξία, ὁ.π., 214–219· «Βασίλειος Αντωνιάδης», *Ὁρθοδοξία*, ὁ.π., 163–166·
Σταυρίδου Β., *Ἡ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης*, Κυριακίδης, Θεσσαλο-
νίκη, 1988, 337–348). Ὁ Βασίλειος Αντωνιάδης ἠσχολήθη καὶ ἄλλοτε μετὰ
τοῦ ζητήματος τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ἀλλὰ καὶ τοῦ νομικοῦ
παρ’ Ἑβραίοις Πάσχα, προβάς μάλιστα εἰς πρωτοτύπους παρατηρήσεις
ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χρόνον τῆς ἑορτῆς καὶ τὸν τρόπον τοῦ ὑπολογισμοῦ
τοῦ νυχθημέρου ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ «ἀπὸ ἐσπέρας εἰς ἐσπέραν» (βλ. σχετικῶς
Ἀντωνιάδου Β., «Ἀπὸ Ἑσπέρας εἰς Ἑσπέραν», *Ὁρθοδοξία*, 1926 (Α'), 487–490,
ὅπου ὁ παλαιὸς Καθηγητὴς τῆς Χαλκίτιδος Σχολῆς ἀναφέρεται εἰς τὸ νομι-
κὸν Πάσχα, τὴν ἡμέραν τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς Αναστάσεως τοῦ Κυρίου,
τὸν ὑπολογισμὸν τῶν ἡμερῶν τῶν ἑορτῶν καὶ εἰς ἕτερα ἅτινα στοιχεῖα, λίαν
χρήσιμα διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τοῦ ζητήματος τοῦ Πασχαλίου καὶ τοῦ
ὑπολογισμοῦ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως).

⁵⁵ *Πρακτικά καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρί-
ου*, ὁ.π., 50.

λου Παύλου ὅτι «τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός⁵⁶», ἡ Ἐπιτροπὴ θεωρεῖ ὅτι ὁ συνδυασμὸς τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου μετὰ τοῦ δόγματος ἢ τῆς ἠθικῆς καὶ ἡ ἀναγωγὴ αὐτοῦ εἰς μείζον θρησκευτικὸν ἢ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, «θὰ ὑπέφαιναν ὑποπτον ἀντίληψιν, ἀντίληψιν ἐπαναπαυομένην εἰς τὴν παλαιότητα τοῦ γράμματος μᾶλλον ἢ τὴν καινότητα τοῦ πνεύματος⁵⁷».

Αναφερομένη ἡ μελετήσασα τὸ ὅλον ζήτημα Ἐπιτροπὴ εἰδικῶς εἰς τὸ Πασχάλιον καὶ τὴν καθιέρωσιν τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ ἑορτασμοῦ ὑπὸ τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐπισημάνει ὅτι, λόγῳ διαφορετικῶν παραδόσεων «ἐγεννᾶτο ἐν τοῖς κόλποις τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας φαινόμενον ἥκιστα εὐφρόσυνον, ἀνάλογον καὶ πρὸς τὸ νῦν παρατηρούμενον μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπένθουν ἄλλοι καὶ ἐνήστευον, ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐπανηγύριζον ἕτεροι χαρμοσύνως⁵⁸». Ἡ Ἐπιτροπὴ χωρεῖ εἰς τὴν ἀνάλυσιν αὐτῆς ἐπιστρατεύουσα πρὸς κατανόησιν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ περὶ Πασχαλίου κανόνος τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὴν δοθείσαν ὑπὸ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Α' τοπικῆς Συνόδου τοῦ 341 ἐξήγησιν, ὅτι «τοὺς τολμῶντας παραλύειν τὸν ὄρον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης [...], περὶ τῆς ἀγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀκοινωνήτους καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς Ἐκκλησίας, εἰ ἐπιμένουσι φιλονεικότερον ἐνιστάμενοι πρὸς τὰ καλῶς δεδογμένα⁵⁹». Ἡ παροῦσα ἀναφορά, κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν, δὲν ἀφεῶρα τόσον εἰς τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τοῦ χρόνου τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν κοινὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς αὐτοῦ⁶⁰.

Μεῖζονα σημασίαν τοῦ γράμματος τοῦ περὶ Πασχαλίου κανόνος τῆς Νικαίας ἔχει, συμφώνως πρὸς τὴν Ἐκθεσιν τῆς ὡς ἄνω Ἐπιτροπῆς, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ⁶¹, ἐφ' ὅσον μάλιστα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, «τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ⁶²», καὶ ἰδίᾳ ἐφ' ὅσον, ἐκλιπόντων πλέον τῶν ἰουδαϊζόντων Χριστιανῶν ἔχουσιν ἀδρανῆσει οἱ

⁵⁶ Α' Κορ. ε' 7.

⁵⁷ Πρακτικὰ καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου, ὁ.π., 51.

⁵⁸ ὁ.π., 51–52.

⁵⁹ ὁ.π., 52.

⁶⁰ ὁ.π., 52–53.

⁶¹ ὁ.π., 53.

⁶² Β' Κορ. γ' 6.

Κανόνες ως πρὸς τὸ ἀρνητικὸν καὶ ἀπαγορευτικὸν αὐτῶν μέρος⁶³, παραμένουσι δὲ ἐν ἰσχύι μόνον ὡς πρὸς τὸ θετικόν.

Βάσει, τοίνυν, πάντων τῶν ἀνωτέρω, ἑτέρα Ἐπιτροπή, ἀναλαβοῦσα τὴν ἀνάλυσιν τοῦ «πρακτικοῦ μέρους» τοῦ ζητήματος⁶⁴, ἔκρινεν ὅτι μεταβολή τις τοῦ Ἡμερολογίου δεόν ὅπως ἐπιφέρει ἀντίστοιχον μεταβολὴν εἰς τὸ Πασχάλιον, τόσον ὡς πρὸς τὸν ὑπολογισμόν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸν ἑορτασμόν αὐτοῦ⁶⁵. Αἰώμα καὶ βασικὴ ἀρχή, διέπουσα τὴν περὶ τούτου σκέψιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἦτο ἡ ὑγιῆς ἐκκλησιολογικὴ ἀντίληψις, καθ' ἣν «πᾶσα Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ὀδηγουμένη, πρέπει διὰ τῶν σκέψεων καὶ τῶν πράξεων αὐτῆς νὰ τείνη εἰς τὴν προσέγγισιν καὶ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν διάστασιν καὶ διάσπασιν αὐτῶν⁶⁶».

Τὸ πνεῦμα τοῦτο, ἄλλωστε, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνότητος, συνεῖχε τὴν καρδίαν καὶ τὴν σκέψιν καὶ τῶν συγκροτησάντων τὴν Α' Οἰκουμένην Σύνοδον Ἁγίων καὶ θεοφόρων Πατέρων, οἱ ὅποιοι, ὑπὸ «τοῦ πνεύματος τούτου τῆς ἐνότητος ἐμφορούμενοι [...] ἐθέσπισαν τὰς περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα διατάξεις, ὧν βάσις κυρία εἶναι ἡ ἀπαιτήσις τοῦ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἑορτασμοῦ τῆς μεγαλειτέρας τῶν Χριστιανικῶν ἑορτῶν ὑπὸ πασῶν τῶν ἀπανταχοῦ Ἐκκλησιῶν⁶⁷».

Πέραν τοῦ πνεύματος ἀγάπης καὶ ἐνότητος, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος τούτου, ἀνεῦρεν εἰς τὸν κοινὸν ἑορτασμόν, οὐχὶ μόνον τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν ἑορτῶν, καὶ πρακτικὴν ὠφέλειαν, ἰδίᾳ εἰς τὰς περιοχὰς ἐκεῖνας, εἰς ἃς ὁ ζῶν Χριστιανικὸς πληθυσμὸς εἶναι μικτός, ἀποτελούμενος ὑπὸ πιστῶν ἀνηκόντων εἰς διαφόρους Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας⁶⁸.

Κατὰ τὴν αὐτὴν Ἐπιτροπὴν, ἀποτελουμένην ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας Μαυροβουνίου Γαβριήλ, Δυρραχίου Ἰάκωβον καὶ Βορείου Ἀμερικῆς Ἀλέξανδρον, πρώτη εἰς αὐτὴν τὴν πορείαν διὰ κοινὸν ἑορτασμόν τοῦ Πάσχα, πορείαν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν τοῦ Χριστοῦ Ἁγίων Ἐκκλησιῶν, δεόν ὅπως κινήθῃ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, διότι

⁶³ Πρακτικὰ καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου, ὁ.π., 53.

⁶⁴ ὁ.π., 54.

⁶⁵ ὁ.π., 56.

⁶⁶ ὁ.π., 56.

⁶⁷ ὁ.π., 56.

⁶⁸ ὁ.π., 56.

οὕτω «θὰ γνωσθῆ καὶ θὰ ἐπιβεβαιωθῆ διὰ τῶν πραγμάτων τὸ καὶ ἐν τούτῳ ἀκραιφνές καὶ ὑπέροχον τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανικοῦ πνεύματος⁶⁹».

Τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξον Συνέδριον προέβη μάλιστα εἰς τὴν μελέτην καὶ ἐπιστημονικῶς τοῦ πλέον καταλλήλου τρόπου διαρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, προκειμένου νὰ ὑπάρχη δυνατότης συχνῆς ἢ τελείας συμπτώσεως τῆς κατ' ἔτος ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα μεταξὺ Ανατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας⁷⁰. Ἐν τῇ ἀντιστοίχῳ ἐπιστημονικῇ Ἐκθέσει διαλαμβάνεται καὶ σχέδιον, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ τεθῆ εἰς διαβούλευσιν μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, προκειμένου νὰ καταστῆ δυνατὸς ὁ εἰς τὸ διηνεκές κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἑορτασμός τοῦ Ἁγίου Πάσχα⁷¹.

Τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον, τὸ ὁποῖον συνήλθε καὶ πάλιν, διακοπειῶν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, πρὸς μελέτην τῶν Ἐκθέσεων περὶ ἡμερολογίου καὶ Πασχαλίου⁷², ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον⁷³, προέβη εἰς ἀκριβῆ ἐξέτασιν ἀμφοτέρων τῶν ζητημάτων ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Συγκεκριμένως, γενομένης συζητήσεως, καθ' ἣν ἀντηλλάγησαν ἀπόψεις περισσότερον μεταρρυθμιστικαὶ καὶ ἄλλαι μετριοπαθέστεραι, τὸ κοινὸν τούτων πνεῦμα ἐξήχθη διὰ τῶν λόγων τοῦ Πατριάρχου Μελετίου Δ', προτείναντος ἐνώπιον τῆς Ὀλομελείας, μεταβολὴν τοῦ ἡμερολογίου διὰ τῆς ἀφαιρέσεως 13 ἡμερῶν, καθ' ὃν τρόπον αὕτη ἐν τέλει ἐγένετο, χαρακτηρίζοντος αὐτὴν ὡς «προσωρινήν⁷⁴», ἄχρι τῆς εὐρέσεως παγκοίμως ἀποδεκτοῦ καὶ καθ' ὅλα ὀρθοῦ ἐπιστημονικῶς ἡμερολογίου, ἀλλὰ καὶ συνιστῶντος τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν περὶ καθορισμοῦ τοῦ Πασχαλίου Κανόνων καὶ ἐπισημάναντος χαρακτηριστικῶς ὅτι «τὰ ἀπαραβάτως τηρητέα στοιχεῖα τῶν κανονικῶν διατάξεων εἰσὶ ταῦτα α) ἑορτάζομεν ἡμέραν Κυριακὴν, β) μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν, γ) μετὰ τὴν πρώτην πανσέληνον⁷⁵».

Κατὰ τὴν γενομένην συζήτησιν περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ καθορισμοῦ αὐτοῦ, ὁ Καθηγητὴς τῆς Χαλκίτιδος Σχολῆς Β. Ἄντω-

⁶⁹ Ὁ.π., 57.

⁷⁰ Ὁ.π., 59–64.

⁷¹ Ὁ.π., 61–62.

⁷² Ὁ.π., 65.

⁷³ Ὁ.π., 66.

⁷⁴ Ὁ.π., 68.

⁷⁵ Ὁ.π., 67.

νιάδης, τὰ μέγιστα συμβαλὼν εἰς τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τοῦ Συνεδρίου, παρεμβαίνων ἀναφέρθη εἰς σχετικὴν περὶ Πασχαλίου μελέτην τοῦ ἐπίσης Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Γ. Λιανοπούλου⁷⁶, ἐν ἣ γίνεται λόγος περὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς δέον ἵνα μετατίθεται ὁ ἑορτασμός. Ἡ μελέτη αὕτη, δημοσιευθεῖσα ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, τῷ ἐπισήμῳ τότε ὄργανῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀναλύει τὴν περὶ Πάσχα ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁷⁷, ἐξετάζει τὸν δι' ἐτέρων πηγῶν καταστάντα γνωστὸν τρόπον ὑπολογισμοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἣτις καὶ ἀνεκοίνου κατ' ἔτος τὴν ἀκριβῆ ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ταῖς λοιπαῖς Ἐκκλησίαις, βάσει τῶν σχετικῶν πατερικῶν κειμένων⁷⁸, ἀλλὰ καὶ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ποικίλων περὶ ὑπολογισμοῦ τοῦ Πάσχα διατάξεων⁷⁹.

Ἡ σύνταξις τῆς παρουσίας μελέτης, ὑπὸ Καθηγητοῦ μάλιστα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1915 ἀποδεικνύει τὸ ἔντονον καὶ σοβαρὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ Πασχαλίου, ἐν συναρτήσει μάλιστα μετὰ τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται ἰδιαίτερα ἀναφορὰ ἐν τῷ μνημονευθέντι ἄρθρῳ⁸⁰.

Ἄλλωστε, ἐν τῷ ὡς ἄνω συγκληθέντι Πανορθοδόξῳ Συνεδρίῳ τοῦ 1923, διατυποῦται μετὰ πάσης σαφηνείας ἡ ἐπιθυμία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅπως ἐξευρεθῇ λύσις διὰ τὸν κοινὸν ἀπασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἑορτασμόν τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ἀκόμη καὶ διὰ τῆς μονιμοποιήσεως τῆς κατ' ἔτος ἡμέρας τῆς ἑορτῆς⁸¹. Ὁ Καθηγητὴς Β. Ἀντωνιάδης, ὑποβαλὼν ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Συνεδρίου σχέδιον ὀλιστικῆς ἀναπροσαρμογῆς καὶ διορθώσεως τοῦ Ἡμερολογίου, πρὸς ἐξάλειψιν τῶν λαθῶν, τῶν προκυπτόντων κενῶν καὶ πρόβλεψιν τῶν ἐκάστοτε περιπτώσεων, εἰσηγήθη τὴν ἀπλοποίησιν τοῦ ἡμερολογίου διὰ τῆς εἰσαγωγῆς μιᾶς ἐμβολίμου κατ' ἔτος ἡμέρας, τοῦθ' ὅπερ θὰ μετέβαλλε τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πάσχα καὶ τὰς βάσει αὐτοῦ ὑπολογιζόμενας πα-

⁷⁶ Περὶ τοῦ Καθηγητοῦ Γ. Λιανοπούλου βλ. Σταυρίδου Β., ὁ.π., 244.

⁷⁷ Λιανοπούλου Γ., «Βραχεία περὶ τοῦ Ἁγίου Πάσχα Σημειώσεις», Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, 1915 (ΛΕ'), 54–56.

⁷⁸ ὁ.π., 60–61.

⁷⁹ ὁ.π., 68–69.

⁸⁰ ὁ.π., 69.

⁸¹ Πρακτικὰ καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου, ὁ.π., 89.

νηγύρεις καὶ τὸ Κυριακοδρόμιον εἰς σταθεράς⁸², δυναμένας ἵνα ἀκολουθῶνται ὑπὸ παντὸς τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου.

Πέραν, ὅμως, τοῦ σχεδίου αὐτοῦ τοῦ Β. Ἀντωνιάδου, ἐκ τῶν ὡς ἄνω παρατηρήσεων καὶ τῶν γενομένων ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου τοῦ 1923 διαβουλεύσεων ἐξάγονται συμπερασματικῶς, περὶ τῆς κατὰ τὸ Συνέδριον τοῦτο μελέτης τῆς ἀποφάσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ τὸν κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, καὶ περὶ τῆς σχέσεως Ἡμερολογίου καὶ Πασχαλίου, τὰ ἀκόλουθα:

Α) Τόσον τὸ Ἡμερολόγιον ὅσον καὶ ἡ ῥύθμισις τοῦ Πασχαλίου δὲν ἀποτελοῦν θέματα δογματικά, οὔτε ὅμως καὶ μείζονος σημασίας ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ἀλλὰ μᾶλλον πρακτικοῦ ἐνδιαφέροντος προβλήματα, τὰ ὅποια ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζει ἐκάστοτε βάσει τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν περιστάσεων.

Β) Ἡ ἀπόφασις τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἡκιστα ἀπεσκόπει εἰς τὴν ῥύθμισιν τοῦ χρόνου τῆς ἑορτῆς βάσει τῆς ἀκριβοῦς ἀντιστοιχίας τῶν ἡμερολογιακῶν, μαθηματικῶν καὶ ἀστρονομικῶν δεδομένων, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν, διὰ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ, διατράνωσιν τῆς κοινῆς καὶ μιᾶς πίστεως εἰς Χριστόν, σαρκωθέντα, παθόντα, ταφέντα καὶ ἐν δόξῃ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ θέσις αὕτη ἀποτελεῖ τοῦτ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς Συνόδου καὶ τῆς προσπαθείας διαφυλάξεως καὶ προαγωγῆς τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος τῶν κατὰ τόπους Ἁγίων Ἐκκλησιῶν.

Γ) Ἡ περὶ Πασχαλίου ἀπόφασις τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι δὲν ἀφορᾷ μόνον τὴν Ἁγίαν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τὰς ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ⁸³, ὁμολογούσας μετὰ παρηρησίας πίστιν εἰς τὸ δόγμα τῆς Νικαίας καὶ τηρησάσας ἀπαράλλακτον τὸ Σύμβολον αὐτῆς.

Δ) Ἡ ῥύθμισις τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου ἦτο -καὶ ὡς τοιαύτη δέον ἵνα θεωρηταί- προσωρινῶς χαρακτηριστικῆς καὶ ἀναμένουσα τὴν τελικὴν αὐτῆς ἀποκρυστάλλωσιν διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἐνὸς συνολικῶς νέου ἡμερολογιακοῦ συστήματος, κοινῶς δι' ἀπάσας τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας.

⁸² ὁ.π., 205-207.

⁸³ Βλ. Ἱερατικόν, περιέχον τὰς Θείας καὶ Ἱερὰς Λειτουργίας..., ὁ.π., 196.

Ἐκτὸς τῶν πολὺ σημαντικῶν κινήσεων καὶ πορισμάτων τοῦ Συνεδρίου τούτου, ἐπὶ τῇ προοπτικῇ τῆς ὀριστικῆς πλέον ῥυθμίσεως τοῦ ὅλου ζητήματος, τὴν αὐτὴν περίπου περίοδον εἶχον ἐπίσης ἀσχοληθῆ μετὰ τῶν ζητημάτων τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου ὁ Μητροπολίτης Βιζύης Ἄνθιμος⁸⁴, ὁ μετέπειτα Μαρωνεῖας, καθὼς καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παγκράτιος Βατοπαιδινός, μετὰ ταῦτα Μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας⁸⁵. Ὀλίγον πρὸ τῆς συγκλήσεως τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρι-

⁸⁴ Ὁ Μητροπολίτης Μαρωνεῖας Ἄνθιμος, ὁ ἀπὸ Βιζύης, ἀπεφοίτησεν ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης τὸ 1896 μετ' ἐναίσιμου ἐπὶ πτυχίῳ διατριβῆς «Ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἀληθῶς ἀνέστη», ἐκλεγείς ἀρχικὸς Ἐπίσκοπος Ῥοδοστόλου, καὶ κατόπιν Μητροπολίτης Βιζύης καὶ τέλος Μαρωνεῖας (βλ. Σταυρίδου Β., *Ἡ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης*, ὁ.π., 270). Ὁ Μητροπολίτης Ἄνθιμος κατὰ τὰς δεκαετίαι τοῦ 1920 καὶ τοῦ 1930 ἠσχολήθη ἐκτενῶς μετὰ τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος καὶ τοῦ Πασχαλίου, συγγράψας καὶ ὠρισμένας μελέτας ἀντιστοίχου περιεχομένου (βλ. ἐνδεικτικῶς Μητροπολίτου Μαρωνεῖας Ἄνθιμου, *Τὸ Πάσχα τοῦ ἔτους 1926: πῶς ἐξηγῆται ἡ ἑορτὴ αὐτοῦ κατὰ Μάϊον καὶ ἂν αὐτὴ ἐπιτρέπεται*, Τύποις Α. Ἀντωνιάδου καὶ Χ. Ἀντωνίου, Κομοτηνῆ, 1926· Μητροπολίτου Μαρωνεῖας Ἄνθιμου, *Τὸ Ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου καὶ Πασχαλίου: εἰσηγητικὴ μελέτη τῇ ἐντολῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, Φοῖνιξ, Αθήναι, 1933· Μητροπολίτου Βιζύης Ἄνθιμου, *Τὸ ἡμερολογιακὸν ζήτημα*, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινούπολις, 1922).

⁸⁵ Ὁ Μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας Παγκράτιος (Βατοπαιδινός ἢ Παραδείσης) ὑπήρξεν ἀπόφοιτος τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης τοῦ ἔτους 1898, ὑποβαλὼν ἐπὶ πτυχίῳ ἐναίσιμον διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὅτι ἡ θρησκεία συνυπάρχουσα τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ καθολικὴ» (βλ. Σταυρίδου Β., *Ἡ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης*, ὁ.π., 272). Τὸ 1926 ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Λεύκης, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Καισαρείας Νικολάου ἐν τῷ Καθολικῷ τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τοῦ Βαλουκλῆ, προαχθεὶς εἰς Μητροπολίτην Γάνου καὶ Χώρας τὸ 1943. Ἠσχολήθη ἰδιαίτερος μετὰ τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας, ἀναπτύξας πλουσίαν περὶ τὰ ἀντικείμενα ταῦτα συγγραφικὴν παραγωγὴν, ἐκ τῆς ὁποίας διακρίνονται τὰ ἔργα: Παγκρατίου Βατοπαιδινοῦ (Ἀρχιμανδρίτου), *Οἱ ἀκριβεῖς τύποι τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων ἐν τῷ κενῷ καὶ τὰ λάθη τῆς φυσικῆς*, Τύποις Α. Κορομηλᾶ, Κωνσταντινούπολις, 1925· Παγκρατίου Βατοπαιδινοῦ (Ἀρχιμανδρίτου), *Ἡ μουσικὴ κλίμαξ, ἥτοι ἐπιστημονικὴ διαίρεσις τῆς μουσικῆς κλίμακος καὶ προσδιορισμὸς τοῦ μήκους τῶν χορδῶν αὐτῆς μετὰ μεγίστης μαθηματικῆς ἀκριβείας*, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινούπολις, 1916· Παγκρατίου Βατοπαιδινοῦ (Ἀρχιμανδρίτου), *Ἡ ἐναρμόνισις τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινούπολις, 1918· Παγκρατίου Βατοπαιδινοῦ

ου τοῦ 1923, ὁ Βιζύης Ἀνθίμος ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ *Νέῳ Ποιμένι*, ἐκτενή μελέτην περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου⁸⁶, μετὰ πολλῶν λεπτομερειῶν διὰ τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐξέτασιν αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Βιζύης Ἀνθίμον ἡ πραγματεύσις τῶν θεμάτων τούτων εἶναι ἐπιβεβλημένη «καθ' ἣν στιγμὴν διὰ τόσων θυσιῶν ἐπιδιώκεται ἡ προσέγγισις τῶν ἐθνῶν καὶ ἐπιζητεῖται ἡ βελτίωσις τῆς ζωῆς καὶ τῶν σχέσεων τῶν λαῶν⁸⁷». Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πᾶσα μελέτη τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος δεόν ἵνα ἀποσκοπῆ εἰς τὴν ἐνοποίησιν τοῦ ἡμερολογίου καὶ τὸν ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἐορτασμὸν τοῦ Ἁγίου Πάσχα⁸⁸. Ἰδιαιτέρως ἐπισημαίνεται ἡ πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως προσπάθεια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος, σημειοῦται δ' ὡς πρῶτον ἀξιόλογον στάδιον μελέτης ἡ ἐξαπολυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' Πατριαρχικῆ καὶ Συνοδικῆ Ἐγκύκλιος πρὸς τὰς κατὰ τόπους Ἀυτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τὸ 1902⁸⁹. Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, κατόπιν, μεσολαβησάντων τῶν Βαλκανικῶν καὶ τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου, σχόντων ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διαμόρφωσιν νέων κοινωνικῶν, πολιτικῶν, ἐκκλησιαστικῶν καὶ γεωγραφικῶν συνθηκῶν, ἀνέθηκεν εἰς εἰδικὴν ἐπὶ τούτῳ συστάσαν Ἐπιτροπὴν, ὅπως μελετήσῃ ἐπισταμένως τὸ ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου ἐν ἀπάσαις ταῖς πτυχαῖς καὶ προεκτάσει αὐτοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Βιζύης Ἀνθίμου, καὶ τῆ συμμετοχῇ, μεταξὺ ἄλλων, τριῶν Καθηγητικῶν στελεχῶν τῆς Χαλκίδιδος Σχολῆς, ἦτοι τοῦ Σχολάρχου αὐτῆς, Μητροπολίτου Σελευκείας Γερμανοῦ, καὶ τῶν Καθηγητῶν Βασιλείου Ἀντωνιάδου καὶ Γεωρ-

---

(Αρχιμανδρίτου), *Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον*, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινούπολις, 1918· Παγκρατίου Βατοπαιδινοῦ (Αρχιμανδρίτου), *Ἐν μαθηματικὸν λάθος εἰς τοὺς νόμους τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων καὶ οἱ 15 ἀκριβεῖς τύποι αὐτῶν*, Τύποις Ἀ. Κορομηλᾶ, Κωνσταντινούπολις, 1923· Ἐπισκόπου Λεύκης Παγκρατίου, *Πασχαλιοδείκτης ἦτοι Κανόνες καὶ Ὁδηγίαι πρὸς καταρτισμὸν τῶν Πασχαλίων Πινάκων*, Ἰσταμποῦλ, 1939· Ἐπισκόπου Λεύκης Παγκρατίου, *Οἱ παλαιοημερολογίται, οἱ νεοημερολογίται καὶ τὸ Ἅγιον Πάσχα*, Νεφέασετ, Κωνσταντινούπολις, 1928· Μητροπολίτου Γάνου καὶ Χώρας Παγκρατίου, *Νέα θεωρία ἐπὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς καὶ τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων*, Σταμποῦλ, 1947.

⁸⁶ Μητροπολίτου Βιζύης Ἀνθίμου, «Ἀναγκαία ἡ διαρρῦθμισις τοῦ Ἰουλιακοῦ Ἡμερολογίου», *Νέος Ποιμὴν*, 1922 (Ε'), 129-270.

⁸⁷ ὁ.π., 130-131.

⁸⁸ ὁ.π., 134.

⁸⁹ ὁ.π., 154-158.

γίου Λιανοπούλου⁹⁰, προβαῖσα εἰς προσεκτικὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀνατεθειμένου αὐτῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ζητήματος, κατέληξεν εἰς σημαντικὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ὁ Μητροπολίτης Ἄνθιμος ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος μελέτῃ αὐτοῦ. Συγκεκριμένως, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεσήμανεν ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ἐκθέσει αὐτῆς ὅτι (α) οἰαδήποτε μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογιακοῦ συστήματος δέον ὅπως γένηται κατόπιν διορθοδόξου συνεννοήσεως καὶ συμπνοίας, ἀλλὰ καὶ διαχριστιανικῆς, ἀν μὴ καὶ παγχριστιανικῆς, διαβουλεύσεως, πληροφορουμένων σχετικῶς τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπιστημονικῶν καὶ πολιτικῶν κύκλων⁹¹, (β) διαρρυθμίσεις τοῦ ὑφισταμένου ἡμερολογιακοῦ συστήματος, μέλλει ἵνα ἐπιφέρῃ μεταβολὰς τινὰς καὶ εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ Πασχαλίου⁹², (γ) ἡ μεταβολὴ αὕτη τοῦ Πασχαλίου εἶναι ἐπίσης ἐπιβεβλημένη διὰ λόγους ἐπιστημονικοὺς καὶ πρακτικοὺς, καθὼς, δεδομένης τῆς ἀσυμφωνίας «ἰουλιακοῦ» καὶ ἀστρονομικοῦ ἔτους, μεταγενεστέρως τὸ Ἅγιον Πάσχα θὰ καταλήξῃ ἵνα ἐορτάζηται ἐν θέρει, ἐν χειμῶνι καὶ ἐν φθινοπώρῳ⁹³, (δ) αἱ μετελῶμεναι μεταβολαὶ δέον ἵνα στοχεύωσιν «ὅπως πάντες οἱ Χριστιανοὶ ἔχωσι τὴν αὐτὴν μηνολογίαν καὶ ἐορτάζωσι ταῦτοχρόνως τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ τὰς λοιπὰς ἐορτάς⁹⁴», (ε) μέχρι τῆς ὀριστικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ ζητήματος συνολικῶς δέον ὅπως ἐξευρεθῇ προσωρινὴ τις λύσις, αἴρουσα «τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἡμερολογίων διαφορὰν τῶν 13 ἡμερῶν», διορθουμένων παραλλήλως τῶν πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ Ἁγίου Πάσχα πινάκων⁹⁵. Ἐκ τῆς εἰσηγητικῆς ταύτης Ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐμφαίνεται σαφῶς ἡ διάθεσις τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως, διὰ τῆς ὀρθμίσεως τοῦ ἡμερολογιακοῦ συστήματος, οὔσης ἀναγκαίας διὰ ποικίλους λόγους, ἐπέλθῃ παραλλήλως καὶ συμφωνία τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν περὶ Πασχαλίου διάταξιν τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ τὸν κοινὸν ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν ἐορτασμὸν τοῦ Πάσχα.

Κατὰ τὸν Μητροπολίτην Ἄνθιμον κύριος σκοπὸς τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἐν τῇ ἐνασχολήσῃ αὐτῆς μετὰ τοῦ Πασχαλίου, δὲν ἦτο ἡ εὐρεσις τῶν ὀρθῶν ἀστρονομικῶν δεδομένων, ἀλλ' ἡ ἐνότης τῆς Ἐκ-

⁹⁰ Ὁ.π., 168–169.

⁹¹ Ὁ.π., 170.

⁹² Ὁ.π., 171–175.

⁹³ Ὁ.π., 176–177.

⁹⁴ Ὁ.π., 178.

⁹⁵ Ὁ.π., 180.

κλησίας⁹⁶, ὡς σαφῶς δηλοῖ καὶ ἡ παραδιδόμενη διὰ τοῦ Εὐσεβίου σχε-
 τικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου «πρὸς τοὺς ἀπολειφθέντας
 Ἐπισκόπους», ἐπισημαίνουσα: «καὶ περὶ τῆς τοῦ Πάσχα ἀγιωτάτης
 ἡμέρας γενομένης ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾶς
 ἡμέρας πάντας τοὺς ἀπανταχοῦ ἐπιτελεῖν· τί γὰρ ἡμῖν κάλλιον, τί δὲ
 σεμνότερον ὑπάρξει δυνησεται τοῦ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὰς
 τῆς ἀθανασίας εἰλήξαμεν ἐλπίδας, μιᾶ τάξει καὶ φανερωῶ λόγῳ παρὰ
 πᾶσιν ἀδιαπτώτως φυλάττεσθαι»⁹⁷; Ἀκολουθῶς, ἀναφερόμενος εἰς
 τὴν διαρρῦθμισιν τοῦ ἡμερολογίου καὶ, κατὰ συνέπειαν, τοῦ Πασχα-
 λίου, ὁ Βιζύης Ἀνθίμος προτείνει τέσσαρας προοπτικὰς, αἵτινες εὐρί-
 σκονται ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἤτοι (α) ἡ
 ἀναπροσαρμογὴ τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου, (β) ἡ
 υἰοθέτησις τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου μετὰ τοῦ Πασχαλίου αὐτοῦ,
 (γ) ἡ ἀναμονὴ μέχρι τῆς εὐρέσεως κοινῆ καὶ ὑπὸ πάντων ἀποδεκτοῦ
 ἡμερολογίου καὶ (δ) ἡ εὐρεσις καὶ ἐφαρμογὴ ἐτέρου τινὸς ἡμερολογι-
 ακοῦ συστήματος καὶ Πασχαλίου κανόνος «καὶ ἀποδοχὴ τοιοῦτου μο-
 νομερῶς καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων»⁹⁸. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω προτάσεων,
 πρώτη ἀποκλείεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου Ἀνθίμου ἡ τετάρτη,
 «διότι οὐδέποτε βεβαίως εἶναι δυνατόν ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία νὰ
 προβῆ διὰ τοιοῦτου γενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐνδιαφέροντος ζήτημα εἰς
 αὐτόβουλον καὶ μονομερῆ ἐνέργειαν, ἄνευ τῆς συνεννοήσεως μετὰ τῶν
 ἄλλων Ἐκκλησιῶν»⁹⁹. Ἡ σαφῶς ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ διατυπωμένη δι-
 ἄθεσις τῆς μετὰ τὴν ἀπασῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν συνεννοήσεως
 διὰ τὸ ἡμερολογιακὸν ζήτημα ἐν γένει, ἐκφράζεται ἐναργέστερον κατὰ
 τὴν ἀνάλυσιν τῆς προτιμητέας, κατὰ τὸν Βιζύης Ἀνθίμον, λύσεως, τῆς
 ἀναπροσαρμογῆς τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, διὰ τῆς προσθήκης 13
 ἡμερῶν ἐν τῇ μηνολογίᾳ αὐτοῦ¹⁰⁰, ἣτις καὶ τελικῶς ἐφηρμόσθη, μετὰ
 τῆς μὴ ἐφαρμοσθείσης προτάσεως εὐρέσεως ἡμερομηνίας ἑορτασμοῦ
 τοῦ Ἁγίου Πάσχα «κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκ. Συνόδου [...] ἐπὶ
 τῇ βάσει τῶν ἀστρονομικῶν πινάκων»¹⁰¹, κατόπιν ὅμως παγχιριστιαν-
 νικῆς συνεννοήσεως¹⁰².

⁹⁶ Ὁ.π., 195.

⁹⁷ Ὁ.π., 199.

⁹⁸ Ὁ.π., 220.

⁹⁹ Ὁ.π., 220.

¹⁰⁰ Ὁ.π., 223–224.

¹⁰¹ Ὁ.π., 224.

¹⁰² Ὁ.π., 225.

Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς συνεννοήσεως ταύτης ὁ Μητροπολίτης Ἄνθιμος, ἐισηγήθη τὴν σύγκλησιν παγχριστιανικοῦ συνεδρίου, «ἐν ᾧ νὰ ἐκπροσωπῶνται προσηκόντως πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Κυβερνήσεις καὶ Ἐκκλησίαι¹⁰³». Ὁ μετὰ τὸσαύτης ἐπιμελείας καὶ σχολαστικότητος ἐνδιατρίψιας περὶ τὸ ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου Βιζύης Ἄνθιμος, προβάς εἰς τὴν ὑπὸ ἐξέτασιν μελέτην αὐτοῦ εἰς ἀνάλυσιν διὰ μακρῶν τῶν ἀστρονομικῶν δεδομένων καὶ πάντων τῶν σχετιζομένων μετὰ τῶν περὶ Πάσχα διατάξεων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐτοιμῶς ἔχει ἵνα ἀποδεχθῆ ἀκόμη καὶ τὴν μονιμοποίησιν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα, καὶ τοῦτο «πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ταυτοχρόνου παρὰ πάντων τῶν Χριστιανικῶν λαῶν πανηγύρεως τῆς μεγίστης ταύτης τοῦ Χριστιανισμοῦ ἑορτῆς, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν ἑορτῶν¹⁰⁴». Διὰ τὴν πρότασιν ταύτην περὶ μονιμοποίησεως τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἢ τοῦλάχιστον περὶ περιορισμοῦ τῶν εὐρυτάτων ὁρίων πρὸς εὐρεσιν αὐτοῦ, ὁ Μητροπολίτης Βιζύης ἀφιεροῖ ἐκτενὲς κεφάλαιον τῆς μελέτης αὐτοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναλύει τὰς γενομένας κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἐπιστημονικὰς, κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς κινήσεις πρὸς μονιμοποίησιν τῆς ἑορτῆς, ἐξετάζει τὰς θέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν ἔναντι τοῦ ἐνδεχομένου τούτου, ἀναφερόμενος καὶ εἰς τὰς ἀπαραιτήτους διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν προϋποθέσεις πρὸς διαβούλευσιν ἐπὶ τοιαύτης τινὸς προτάσεως¹⁰⁵.

Ὁ ἐπίσης ἐγκρατὴς εἰς τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου Παγκράτιος Βατοπαϊδινός, ἐξ ἑτέρου, ἐκλήθη ἐνώπιον τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 21^{ης} Μαΐου τοῦ 1923, προκειμένου νὰ ἀναλύσῃ τὰ σχετικὰ δεδομένα. Κατὰ τὴν ἐνώπιον τῶν Ὁρθοδόξων ἀντιπροσώπων ἀγόρευσιν αὐτοῦ, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παγκράτιος ἐξήτασε τὸ ζήτημα τοῦ Πασχαλίου ὑπὸ τὴν ὀπτικήν τῆς συμπορεύσεως ἐν αὐτῷ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὑπογραμμίζων ὅτι ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἐν Κυριακῇ μετὰ Πανσελήνου «ἔτι μᾶλλον θὰ ἀπομακρύνῃ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, διότι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ὡσάκις τὸ Πάσχα συμπέσῃ ἐν Κυριακῇ μετὰ Πανσελήνου, μεταθέτει αὐτὸ εἰς τὴν ἐπομένην Κυριακὴν¹⁰⁶». Μετὰ δὲ τὴν ἀρχικὴν συζήτησιν, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παγκράτιος προέβη εἰς τὴν παρουσίαν, ἐνώπιον τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου, τοῦ ἰδίου ἡμερο-

¹⁰³ ὁ.π., 225–226.

¹⁰⁴ ὁ.π., 226.

¹⁰⁵ ὁ.π., 229–248.

¹⁰⁶ Πρακτικὰ καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου, ὁ.π., 71.

λογίακῶ συστήματος, θεραπεύοντος τὰς ἀτελείας καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν ὑπαρχόντων¹⁰⁷.

Ὡς κατακλείς τῆς παρουσιάσεως τοῦ νέου ἡμερολογιακοῦ συστήματος τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παγκρατίου, βασιζομένου εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἐμβολίμου μηνὸς ἢ ἑβδομάδος¹⁰⁸, τίθεται ἡ ἀκόλουθος διατύπωσις περὶ τῆς ἀναγκαιότητος ἀλλαγῆς τῶν ἡμερολογιακῶν ζητημάτων: «τὸ ἑορτολόγιον καὶ τὸ Πασχάλιον θὰ προσαρμοσθῶσι καταλλήλως ὑπὸ τῶν εἰδικῶν καὶ τότε πάντες οἱ Χριστιανοὶ θὰ συνορτάζωσιν ὡς ἀδελφοί¹⁰⁹». Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παγκράτιος, γνήσιος φορεὺς τόσο τοῦ πνεύματος τῆς Χάλκης, ὅσο καὶ τῶν Ἀγιορειτικῶν ἀξιών καὶ ιδεωδῶν, μετὰ σαφηνείας ἐξήγησε τὴν σκοπιμότητα τῶν γενησομένων ἡμερολογιακῶν μεταβολῶν, ἐντοπιζομένην εἰς τὸν ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ συνορτασμὸν τῶν μεγάλων τῆς πίστεως ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν, μάλιστα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου καὶ κοσμοσωτηρίου Πάσχα¹¹⁰.

Τὸ ζήτημα τοῦ ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὁ μετὰ ταῦτα Μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας Παγκράτιος κατενόει εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ διάστασιν, διότι, ὡς ἔγραφεν ἐν σχετικῇ μελέτῃ αὐτοῦ ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς συγκλήσεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου τούτου Συνεδρίου, «ὅταν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἡμερολόγιον ἔχωσιν ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι, συγχρόνως ἑορτάζουσαι τὸ Πάσχα καὶ μεγάλας δεσποτικὰς καὶ θεομητορικὰς ἑορτάς, πρῶτον μὲν θὰ δεῖξωσιν εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον ὅτι ἀποτελοῦσιν μίαν Χριστιανικὴν οἰκογένειαν, ἧς κεφαλὴ ἐστὶν ὁ Χριστός¹¹¹». Αἱ θέσεις αὗται ἐνὸς ἀγιορείτου Ἱερομονάχου καὶ ἀποφοίτου τῆς Χαλκίδιδος Θεολογικῆς Σχολῆς ἔστωσαν πρὸς ἀπάντησιν πρὸς τοὺς μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ἑκατονταετίας καὶ πλέον συγχρόνους ἀρνητὰς τῆς διαχριστιανικῆς προσεγγίσεως, τοὺς

¹⁰⁷ ὁ.π., 73–76.

¹⁰⁸ ὁ.π., 73.

¹⁰⁹ ὁ.π., 76.

¹¹⁰ Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παγκράτιος, φορεὺς τοῦ πνεύματος τῆς Χάλκης καὶ τοῦ ἀγιορειτικοῦ ἠθους, ἐπεσήμαινε περὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἀνατολικῆς μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὅτι «παρὰ πᾶσαν τὴν ἀδιάλλακτον στάσιν τῶν δύο ἀρχαίων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν, ἡ τάσις καὶ ὁ πόθος πρὸς ἔνωσιν τῶν κεχωρισμένων δὲν λείπει, διότι ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι ἐπιθυμοῦσι τὴν ἔνωσιν» (Παγκρατίου Βατοπαιδινοῦ (Ἀρχιμανδρίτου), *Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον*, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινουπόλις, 1918, 4).

¹¹¹ Παγκρατίου Βατοπαιδινοῦ (Ἀρχιμανδρίτου), *Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον*, ὁ.π., 5.

μη ἐπιθυμοῦντας τὸν ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτασμόν, «ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ Πάσχα¹¹²». Κατὰ τὴν θεολογικὴν σκέψιν τοῦ Παγκρατίου, ὁ κοινὸς ἑορτασμός πρόκειται νὰ ἀποτελέσῃ τὸ πρῶτον στάδιον, οὐσιαστικοῦ καὶ συμβολικοῦ χαρακτήρος, μιᾶς πορείας, καθ' ἣν «ἐκ τῆς συγχρόνου τελέσεως τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν, θὰ λάβωσιν (ἐνν. αἱ Ἐκκλησίαι) ἀφορμὴν νὰ συγχαίρωσιν ἀλλήλας, ὡς συμβαίνει μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξου καὶ Ἀρμενικῆς, καὶ θὰ ἔλθωσιν εἰς ἐγγυτέραν συνάφειαν καὶ εἰς σχέσεις, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ θὰ καταλήξωσιν εἰς πνευματικὴν μεταξὺ αὐτῶν ἐπικοινωνίαν, δυναμένην νὰ λύσῃ ἱκανὰς διαφοράς· διότι ἄλλο ἐστὶ τὸ ἀποτέλεσμα, ὅταν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ὡς φίλοι συζητῶσι, καὶ ἄλλο, ὅταν διὰ τῆς πολεμικῆς διεξάγεται ὁ ἀγών¹¹³».

Εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς συνεννοήσεως μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς κοινὸν ἑορτασμόν τοῦ Ἁγίου Πάσχα καὶ τῶν λοιπῶν τῆς πίστεως ἡμῶν ἑορτῶν, ὁ Παγκράτιος δὲν διείδεν ἐν ἀκόμῃ πεδίου ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἐπιβολῆς τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἑτέρας, διὸ καὶ ἐτόνισεν ἐν τῇ αὐτῇ μελέτῃ αὐτοῦ μετὰ παρησίας· «ποτέρα τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ ἀποδεχθῇ τὸ ἡμερολόγιον τῆς ἑτέρας; Οὐδετέρα. Οὔτε ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία θὰ παραδεχθῇ ποτε τὸ ἰουλιακὸν (sic) ἡμερολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διότι ἐστὶ λελανθασμένον, οὔτε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ παραδεχθῇ ποτε τὸ γρηγοριακὸν ἡμερολόγιον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, [...] διότι καὶ αὐτὸ ἐστὶ λελανθασμένον¹¹⁴». Ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς μελέτης αὐτοῦ, ὁ Γάνου Παγκράτιος ἐξηγεῖ ὅτι «ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης ἐνισχύθη ἐν ἡμῖν ἡ ἰδέα περὶ κατασκευῆς τρίτου τινὸς ἡμερολογίου καὶ ἐξεπονήσαμεν τὸ ἐπὶ χεῖρας ἑλληνικὸν ἡμερολόγιον¹¹⁵». Πέραν ὅμως τῶν συγκεκριμένων προτάσεων αὐτοῦ περὶ τῆς διαρρυθμίσεως καὶ ἀναπροσαρμογῆς συνολικῶς τοῦ ἡμερολογιακοῦ συστήματος, πλείονα σημασίαν καὶ σπουδαιότητα ἔχει ὁ σκοπὸς αὐτῶν, ἦτοι ὁ ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν κοινὸς ἑορτασμός τοῦ Ἁγίου Πάσχα, καὶ διὸ ὡς στάδιον διὰ τὴν περαιτέρω σύσφιγξιν καὶ προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ γενικώτερον διέπον τὴν ἀνάλυσιν αὐτοῦ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διακατεῖχε αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν παρουσίαν τῶν θέσεων καὶ ἐπιστημονικῶν

¹¹² Ἰω. ιη' 28.

¹¹³ Παγκρατίου Βατοπαιδίου (Ἀρχιμανδρίτου), *Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον*, ὁ.π., 5.

¹¹⁴ ὁ.π., 5–6.

¹¹⁵ ὁ.π., 7.

πορισμάτων του ενώπιον τῆς ὀλομελείας τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου τοῦ 1923.

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Συνεδρίου τούτου, τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν ῥύθμισιν τῶν ζητημάτων τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου παρέμεινεν ἐνεργὸν καὶ ἀδιάπτωτον. Μετὰ τὴν πρόσκλησιν, βάσει σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου, τῶν ἀστεροσκοπειῶν Ἀθηνῶν, Βελιγραδίου, Βουκουρεστίου καὶ Πετροπόλεως, πρὸς καταρτισμόν, ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικῶν κριτηρίων, τοῦ πίνακος τῶν Πασχαλίων τῶν ἐτῶν μιᾶς πεντηκονταετίας, 1925-1974¹¹⁶, ἠγέρθη ζήτημα περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα τοῦ ἔτους 1926 κατὰ Μάϊον, τοῦθ' ὅπερ περιώριζε τὴν μετὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων ἀρχομένην νηστείαν τῶν Ἁγίων Αποστόλων εἰς μίαν μόνον ἡμέραν¹¹⁷. Πρὸς «θεραπείαν» τοῦ προβλήματος αὐτοῦ ἡ Ῥουμανικὴ Ἐκκλησία μονομερῶς ἀπεφάσισε τὸν δι' ἐκεῖνον τὸ ἔτος κατ' ἐξαίρεσιν ὑπολογισμόν τοῦ Πάσχα κατὰ τὸ Γρηγοριανὸν Ἡμερολόγιον¹¹⁸, ὃ δὲ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βασίλειος Γ', πρὸς ἀποφυγὴν κινήσεων, δυναμένων ἵνα ἐμφανίσωσιν εὐάλωτον τὴν ἐνιαίαν ἐκφρασιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐξαπέλυσε σχετικὰ Πατριαρχικὰ Γράμματα πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν κατὰ τόπους Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν διαφύλαξιν καὶ προαγωγὴν τῆς ἐνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐπισημαίνων ὅτι «τὰς διὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος 1926 παρουσιαζομένας ἀνωμαλίας ταύτας εὐρίσκει ἥττον σοβαρὰς τῆς ἐπαπειλουμένης διαιρέσεως ἐκ τοῦ μὴ ταυτοχρόνου ἑορτασμοῦ τῆς πρώτης καὶ μεγίστης τῶν Χριστιανικῶν ἑορτῶν¹¹⁹».

Ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Πατριαρχικοῦ τούτου Γράμματος Βασιλείου τοῦ Γ', ὃ ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτασμός τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἀποτελεῖ σημεῖον καὶ ἔνδειξιν τῆς ἐνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Κατὰ τοῦτο καὶ ὁ κοινὸς ἑορτασμός τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν ἀποτελεῖ σημεῖον οὐχὶ βεβαίως τῆς πλήρους ἐν τῇ πίστει ἐνότητος, ἀλλὰ τῆς κοινῆς μαρτυρίας καὶ ὁμολογίας, ἐν τῷ συγχρόνῳ διαθρησκευτικῷ καὶ συνεχῶς μακρυνομένῳ ἀπὸ τοῦ

¹¹⁶ Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, «Τὸ Πασχάλιον», *Ὀρθοδοξία*, 1926 (Α'), 164-165.

¹¹⁷ ὁ.π., 168-169.

¹¹⁸ ὁ.π., 169.

¹¹⁹ ὁ.π., 170.

Σωτήρος ἡμῶν κόσμῳ, «ὅτι Χριστὸς ἐγήγερται¹²⁰» καὶ ὅτι «μέγα καὶ φοβερὸν τὸ μυστήριον τῆς Ἀναστάσεως¹²¹» αὐτοῦ.

Αἱ κινήσεις τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας διὰ τὸν κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα μετὰ τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον τοῦ 1923.

Τὸ ζήτημα τοῦ ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν ἐν κοινῇ ἡμερομηνίᾳ δοξολογικοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ μέχρις Ἰδίου κατελθόντος καὶ διὰ τῆς ἐγέρσεώς του τὸ ἐκείσε σκότος λύσαντος Σωτήρος Χριστοῦ, δὲν ὑπῆρξεν εὐκαιριακὴ τις ἐνασχόλησις διὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀλλ' ἐξηκολούθησεν ἀπασχολοῦν τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία πολλάκις εἰργάσθη πρὸς ῥύθμισιν αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ ἡμερολογιακὴ μεταρρύθμισις εἶχεν ἐπιφέρει ἀναποφεύκτους μεταβολὰς εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ Πασχαλίου, πολλάκις ἠγείρετο ζήτημα ἀκόμη καὶ διὰ τὸν κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ἁγίου Πάσχα μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὡς φύλαξ καὶ ἐγγυητὴς τῆς πανορθοδόξου εἰρήνης καὶ ἐνότητος, ἔδωκε μεγάλην ἔμφασιν εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῶν παραφωνιῶν καὶ τῶν διαφοροποιήσεων ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ. Πέρα τῆς προμνησθείσης περιπτώσεως τοῦ 1926, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς ὑπολογισμὸν καὶ ἐξακριβώσιν τῆς ἡμερομηνίας ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα διὰ τὸ ἔτος 1931¹²². Τὸ ζήτημα, ἄλλωστε, τοῦ Πασχαλίου ἀπασχόλησε καὶ τὴν συνελθοῦσαν τὸ 1930 ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερᾷ Μονῇ Βατοπαιδίου Διορθόδοξον Προκαταρκτικὴν Ἐπιτροπὴν, ἡ ὁποία ἀνέγραψεν αὐτὸ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν θεμάτων τῆς μελλούσης Προσυνόδου, πρὸς ἀκριβῆ ἐξέτασιν καὶ ἀπόφασιν ἐπ' αὐτοῦ¹²³.

Ὁ Πατριάρχης Βασίλειος Γ' εἶχεν, ὡσαύτως, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1927 ἐξαπολύσει Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον, ἀναφερομένην εἰς τὸ ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου, πρὸς διαφώτισιν

¹²⁰ Πρβλ. Ἐξαποστειλᾶριον Γ', *Παρακλητικὴ ἤτοι Ὀκτώηχος ἡ Μεγάλη*, Αποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι, 1994, 955.

¹²¹ Πρβλ. Α' Στιχηρὸν Ἀνατολικὸν τῶν Αἰνῶν τοῦ πλ. Β' ἤχου, *Παρακλητικὴ ἤτοι Ὀκτώηχος ἡ Μεγάλη*, ὁ.π., 618.

¹²² «Ὁ ἑορτασμὸς τοῦ Ἁγίου Πάσχα κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος 1931: Ἡ Ρουμανικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία», *Ὁρθοδοξία*, 1930 (Ε'), 251.

¹²³ Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, «Τὸ ἔργον τῆς Διορθοδόξου Προκαταρκτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἄθω», *Ὁρθοδοξία*, 1930 (Ε'), 328–329.

τῶν πλανηθέντων καὶ θεωρησάντων τὰ ζητήματα ταῦτα δογματικοῦ χαρακτήρος. Εἰδικώτερον, ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ ταύτῃ τονίζεται ὅτι «οἱ ἐγείροντες τὸν περὶ τὸ ἡμερολόγιον θόρυβον» «ταράττουσι τὴν εἰρήνην» τῆς Ἐκκλησίας¹²⁴. Μετὰ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ἀρξαμένην τὸ 1924 ἡμερολογιακὴν μεταρρυθμίσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποφάσεων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου τὸ 1923, ἐπισημαίνεται ὅτι «οὐδεμία ποτὲ Σύνοδος, εἴτε Οἰκουμενικὴ εἴτε Τοπικὴ, ἐθεώρησε τὸ ἡμερολόγιον ὡς ζήτημα τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς σημασίας τῶν δογμάτων καὶ τῶν θεμελιωδῶν κανονικῶν βάσεων τῆς Ἐκκλησίας, χρῆζον διὰ τὴν οἰανδήτινα τροποποίησιν ἀπαραιτήτως τῆς ἐξετάσεως ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹²⁵». Ἐν τῇ αὐτῇ Ἐγκυκλίῳ Βασιλείου τοῦ Γ' ἐπισημαίνεται εἰδικῶς περὶ τοῦ Πασχαλίου ὅτι «ὁ κανὼν» τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου «ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ἁγίου Πάσχα, καὶ ἡ σχετικὴ διάταξις βασιζέται οὐχὶ ἐπὶ ἡμερολογίου τινὸς οἰουδήποτε, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἑαρινῆς ἀστρονομικῆς ἰσημερίας, ἧς τὸν ἀκριβῆ χρόνον ἀρμοδίᾳ ἵνα ὀρίση εἶναι ἡ Ἐπιστήμη¹²⁶». Ἡ διάταξις αὕτη τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου δὲν ἐθίγη, κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν Ἐγκύκλιον, διὰ τῆς διορθώσεως τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου¹²⁷, ἐφαρμοσθείσης ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, τῇ πρωτοβούλῳ ἐνεργείᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπὸ τοῦ 1924 καὶ ἐξῆς. Μεταξύ, ἄλλωστε, τῶν στόχων τοῦ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ὡθῶν ἀναβιβασθέντος παλαιοῦ Καθηγητοῦ τῆς Χαλκίτιδος Σχολῆς Βασιλείου τοῦ Γ', ἦτο ἡ σύγκλησις Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «ἐν ἣ ἐν τοῖς πρώτοις ἐμελλεν ἵνα λάβῃ τὴν ὀριστικὴν αὐτοῦ λύσιν καὶ τὸ τοῦ Πασχαλίου ζήτημα¹²⁸».

Κατὰ τὴν συνελθούσαν προπαρασκευαστικῶς διὰ τὸν ὡς ἄνω σκοπὸν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Πανορθόδοξον Προκαταρκτικὴν Ἐπιτροπὴν τὸ 1930¹²⁹,

¹²⁴ «Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος», *Ὀρθοδοξία*, 1926 (Α'), 523.

¹²⁵ ὁ.π., 524.

¹²⁶ ὁ.π., 524–525.

¹²⁷ ὁ.π., 525.

¹²⁸ «Ἐπίσημα Ἐγγραφα», *Ὀρθοδοξία*, 1926 (Α'), 326.

¹²⁹ Περὶ τῆς «Διορθόδοξου Προκαταρκτικῆς Ἐπιτροπῆς» ταύτης καὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς βλ. ἐνδεικτικῶς Ἠλιουπόλεως Γενναδίου, «Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Διορθόδοξος Σύσκεψις», *Ὀρθοδοξία*, 1930 (Ε'), 183–186· Ἠλιουπόλεως Γενναδίου, «Ἡ Μονὴ Βατοπεδίου καὶ ἡ ἐκεῖ συσκεπτομένη Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ», ὁ.π., 231–234· «Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Διορθόδοξος Διάσκεψις», ὁ.π., 247–250· Ἠλιουπόλεως Γενναδίου, «Τὸ ἔργον τῆς Διορθόδοξου Προκαταρκτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἄθω», ὁ.π., 327–330· Λαοδικείας Δωροθέου, «Ὅχι μόνον

καθ' ἣν τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐξεπροσώπησαν οἱ Μητροπολίται Ἡρακλείας Φιλάρετος¹³⁰, Θυατείρων Γερμανός, Τραπεζούντος Χρῦσανθος καὶ Μηθύμνης Διονύσιος¹³¹, ἅπαντες ἀπόφοιτοι τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, οἱ δύο δὲ πρῶτοι ἐκ τοῦ Καθηγητικοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς, ἐμελετήθη καὶ πάλιν τὸ ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου καί, κατὰ τοῦτο, τοῦ Πασχαλίου, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς του, τῇ προτάσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἥδη μάλιστα ἐξ ἀρχῆς, εἰς τὸν Κατάλογον τῶν θεμάτων τῆς μελλούσης Προσυνόδου¹³². Εἰς τὰ πρὸ τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπισήμως ἀποσταλέντα Πατριαρχικὰ Γράμματα πρὸς τὰς Αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τονίζεται, ἄλλωστε, ὅτι μεταξὺ τῶν θεμάτων αὐτῆς, «περιληφθήσονται, ὡς εἰκός, ἐκ τῶν πρῶτων τὰ ὑπὸ ἐπείγουσαν μορφήν προβάλλοντα ζητήματα τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου, ἀνταλλασσομένων ἐπὶ τούτων προκαταρκτικῶς σχετικῶν σκέψεων¹³³». Κατὰ δὲ τὴν τελικὴν κατάρτισιν τοῦ Καταλόγου τῶν θεμάτων, τὸ περὶ Ἡμερολογίου καὶ Πασχαλίου ζήτημα ἔλαβε τὴν ἀκόλουθον διατύπωσιν: «Μελέτη τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν περὶ Πασχαλίου ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐξεύρεσις τρόπου πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς

μεθοδολογία, ἀλλὰ καὶ ζωῆ: σκέψεις περὶ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει συνελθούσης Προκαταρκτικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς», ὁ.π., 383-389· Λαοδικείας Δωροθέου, «Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Διορθόδοξος Ἐπιτροπῆ: Α' Ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον», ὁ.π., 452-456.

¹³⁰ Περὶ τοῦ Ἡρακλείας Φιλάρετου βλ. ἐνδεικτικῶς Σταυρίδου Β., *Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης*, ὁ.π., 174-186. Ἰδιαίτερος περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει συνελθοῦσαν Διορθόδοξον Προκαταρκτικὴν Ἐπιτροπὴν βλ. Κασσανδρείας Καλλινίκου, «Ὁ Ἐκκλησιαστικὸς Ἱστορικὸς Φιλάρετος Βαφείδης καὶ αἱ Μεταρρυθμίσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», *Ἐκκλησία*, 1952 (29), 118-120. Ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος εἶχεν ἀσχοληθῆ καὶ ἄλλοτε μετὰ τοῦ Ἡμερολογιακοῦ Ζητήματος, ἐπηρεάζοντος, ὡς εἰκός, καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς ἡμερομηνίας ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα, συγγράψας μάλιστα καὶ σχετικὴν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ζήτημα τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1919 (Γ'), 254-271.

¹³¹ «Σύγκλησις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Βατοπεδίου τῇ 8ῃ Ἰουνίου 1930 (ἑορτῇ τῆς Πεντηκοστῆς)», *Ὁρθοδοξία*, 1930 (Ε'), 186.

¹³² *Πρακτικὰ τῆς Προκαταρκτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἁγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῆς συνελθοῦσης ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Ἱερᾷ Μεγίστῃ Μονῇ τοῦ Βατοπεδίου (8-23 Ἰουνίου 1930)*, Φαζιλέτ, Κωνσταντινούπολις, 1930, 70.

¹³³ ὁ.π., 8.

συμφωνίας μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ¹³⁴».

Ἐν χειρογράφῳ σημειώματι τοῦ Προέδρου τῆς Διασκέψεως ταύτης, Μητροπολίτου Ἡρακλείας Φιλαρέτου, ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ἄτινα, βάσει τῶν ἀποφασισθέντων ἐν τῇ Διασκέψει, ἔμελλον ἵνα ἀπασχολήσωσι τὴν Προσύνοδον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐργασίας «τῆς μελλούσης Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹³⁵», μεταξύ ἄλλων ἐξόχως ἐνδιαφερουσῶν θέσεων παραδίδεται καὶ ἡ ἀποψὶς αὐτοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου, ἔχουσα ὡς ἀκολουθῶς: «Δὲν καταδικάζω τὴν μεταστροφὴν τοῦ Ἡμερολογίου, σύμφωνα πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, ἐφρόνουν ὁμως καὶ φρονῶ ὅτι ὀφείλομεν νὰ μὴ σπεύδωμεν μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς· τοῦτο ἰδίως παρατηρῶ ὅτι πρέπει νὰ συμβῆ εἰς τὰ περὶ καθορισμοῦ τοῦ Πασχαλίου, συμβιβαζομένων τῶν περὶ Πάσχα ἀποφάσεων τῆς ἐν Νικαία Συνόδου πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς ἔρευνας καὶ ἐργασίας¹³⁶».

Κατὰ τὴν κρίσιν τοίνυν τοῦ Ἡρακλείας Φιλαρέτου, ἱεράρχου ἐκπροσωποῦντος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος τὴν συντηρητικὴν μερίδα τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου¹³⁷, κατ' ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὸν φιλελεύθερον Νικαίας Βασιλείον, τὸν μετὰ ταῦτα Πατριάρχην Βασιλείον Γ', δύο δέον ὅπως ᾧσιν οἱ παράγοντες, οἵτινες θὰ καθορίσωσι τὴν ὀριστικὴν ῥύθμισιν τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου, ἦτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ συμφωνία τῆς γενησομένης ῥυθμίσεως πρὸς τὰ σύγχρονα ἐπιστημονικὰ καὶ ἀστρονομικὰ δεδομένα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐκπληρωσις τῶν ὀριζομένων διὰ τῶν διατάξεων τῆς Α' ἐν Νικαία Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἦτοι ὁ ὕψ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν κοινὸς ἑορτασμὸς τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος, ἔτι ὢν Μητροπολίτης Διδυμοτείχου, εἶχεν, ἄλλωστε, ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς ἀσχοληθῆ ἐπιστημονικῶς καὶ μετὰ τῆς Πρώτης ἐν Νικαία Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δημοσιεύσας καὶ σχετικὴν μελέτην¹³⁸, ἐν τῇ ὁποίᾳ, μετὰ τὴν ἐκτενῆ ἀναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὸ δογματικὸν ἔργον τῆς Συνόδου¹³⁹, ἀφορῶν κυρίως εἰς τὴν

¹³⁴ ὁ.π., 124.

¹³⁵ Κασσανδρείας Καλλινίκου, «Ὁ Ἐκκλησιαστικὸς Ἱστορικὸς Φιλάρετος Βαφείδης καὶ αἱ Μεταρρυθμίσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», ὁ.π., 118.

¹³⁶ ὁ.π., 120.

¹³⁷ ὁ.π., 118.

¹³⁸ Βαφείδου Φ. (Μητροπολίτου Διδυμοτείχου), «Ἡ Πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1926 (Γ'), 208–240.

¹³⁹ ὁ.π., 215–227.

καταπολέμησιν τῶν ἀρειανικῶν κακοδοξιῶν περὶ «ὑποτάξεως τοῦ Υἱοῦ εἰς τὸν Πατέρα¹⁴⁰», προβαίνει εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς περὶ τοῦ Πασχαλίου¹⁴¹.

Ἡ παραλλήλως ἱστορικὴ καὶ θεολογικὴ ὀπτικὴ τοῦ Ἡρακλείας Φιλαρέτου εἰς τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου, παρέχει μίαν εἰκόνα ὅλως σφαιρικὴν καὶ ἀπολύτως διαφωτιστικὴν διὰ τὰς περὶ Πασχαλίου διατάξεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Εἰδικώτερον, ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος προβαίνει εἰς μίαν ἀναλυτικὴν διαζωγράφησιν τῆς κρατούσης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 4^{ου} αἰῶνος καταστάσεως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τὸν τρόπον ὑπολογισμοῦ τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἑορτῆς καὶ τὰς διαφορετικὰς κατὰ τόπους παραδόσεις¹⁴². Ἐνδιαφέρον, ἐπίσης, παρουσιάζει ἐν τῇ αὐτῇ μελέτῃ ἡ ἐξέτασις τῶν πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου συζητήσεων περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, χαρακτηριστικῶς ἀναφερομένων δύο παραδειγμάτων ἐκ τοῦ 2^{ου} αἰῶνος, ἤτοι τῆς συνατήσεως τοῦ Σμύρνης Πολυκάρπου μετὰ τοῦ Ἀνικῆτου ἐν Ῥώμῃ τὸ 155, καὶ τῆς συγκλήσεως σχετικῶν Συνόδων τὸ 196, μετὰ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Ῥώμης Βίκτωρος διὰ τὴν διακοπὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Μ. Ἀσίας, ἐὰν οὗτοι δὲν ἠκολούθουν τὴν ῥωμαϊκὴν παράδοσιν ὑπολογισμοῦ τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναστάσεως¹⁴³. Κατὰ τὸν Φιλάρετον, ὁ Βίκτωρ «αὐταρχικῶς φερόμενος» προέβαλε τὴν «ἀντικανονικὴν ταύτην καὶ ὑπερφίαλον» ἀξίωσιν¹⁴⁴. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος δηλοῖ, ὅτι κατὰ τὸν Ἡρακλείας Φιλάρετον, ὅτι ἡ ὑπαρξὶς διαφορετικῶν σχετικῶν παραδόσεων δὲν ἀποτελεῖ λόγον διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐνδεδειγμένος τρόπος ἐπιλύσεως τῆς ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ἐπικρατούσης τότε συγχύσεως δὲν ἦτο ἡ ἐπιβολὴ καὶ ἡ καταναγκαστικὴ προσαρμογὴ τῆς μιᾶς παραδόσεως εἰς τὴν ἑτέραν, ἀλλ' ἡ θεοδίδακτος ἐνότης καὶ ὁμόνοια.

Ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ἀστρονομικῶν δεδομένων ἀπετέλει, βεβαίως, σημαντικὸν στοιχεῖον πρὸς ἄρσιν τῶν διαφοροποιήσεων, μετὰ τοῦ ὁποίου ἄλλωστε ἠσυχολήθησαν καὶ τινες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὁ

¹⁴⁰ Ὡ.π., 219.

¹⁴¹ Ὡ.π., 227–232.

¹⁴² Ὡ.π., 228.

¹⁴³ Ὡ.π., 228–229.

¹⁴⁴ Ὡ.π., 229.

Ἰππόλυτος Ῥώμης¹⁴⁵, καταλυτικῆς ὁμως ἐν προκειμένῳ σημασίας ἦτο ἡ ἐλευθέρᾳ καὶ καθολικῇ ἀποδοχῇ οἰασθήτινος σχετικῆς ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ συνόλου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ἀνάλογοι προσπάθειαι πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἠστόχησαν τοῦ σκοποῦ των¹⁴⁶. Ἡ ἀπόφασις τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας περὶ τοῦ Ἁγίου Πάσχα καὶ τοῦ κοινουῦ ὑπὸ πάντων τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων ἑορτασμοῦ αὐτοῦ συνίσταται, κατὰ τὸν Ἡρακλείας Φιλάρετον, εἰς τρεῖς θεμελιώδεις προϋποθέσεις, βάσει τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας, λόγῳ σχετικῆς ἐπιστημονικῆς παραδόσεως, θὰ προσδιώριζε τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ καὶ ἐγνωστοποιεῖ αὐτὴν ταῖς λοιπαῖς Ἐκκλησίαις¹⁴⁷. Αἱ προϋποθέσεις αὗται ἦσαν «ἵνα τὸ Πάσχα ἑορτάζηται 1) πάντοτε ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, 2) τῇ Κυριακῇ τῇ μετὰ τὴν 14 Νισάν, τοῦτέστι μετὰ τὴν πανσέληνον, καὶ 3) μετὰ τὴν πανσέληνον, τὴν συμπίπτουσαν μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημεριαν¹⁴⁸».

Πέρα τῆς ἱστορικῆς ἐκθέσεως τῶν γεγονότων ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Νικαίας, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν, ἕως τῆς ὀριστικῆς καὶ καθολικῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς ὑπὸ τοῦ συνόλου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος ἐπισημαίνει, ἐν τῇ αὐτῇ μελέτῃ του, δύο ἀκόμη, γνωστὰ μὲν ἱστορικῶς, συχνάκις ὁμως παραθεωρούμενα ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ ὅλου ζητήματος σημεία. Πρῶτον μὲν ὅτι ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν ἠσχολήθη τυχαίως μετὰ τοῦ Πασχαλίου, οὔτε τοῦτο ἐτέθη εἰς τὸ περιθώριον ἐτέρων ζητημάτων, ἀλλ' ὑπῆρξεν ἐν τῶν πλέον σημαντικῶν θεμάτων, τῶν ἀσκησάντων μάλιστα ἰσχυρὰν πίεσιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἅγιον Κωνσταντῖνον «ἵνα πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐρίδων συγκαλέσῃ ἐν Νικαίᾳ τὴν Α' Οἰκουμ. Σύνοδον¹⁴⁹». Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πληρώματος αὐτῆς διὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ἁγίου Πάσχα καὶ ἡ ἐξέτασις αὐτοῦ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, μετὰ τῶν λοιπῶν τοσοῦτον σημαντικῶν καὶ καταλυτικῶν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ζητημάτων, δογματικῆς καὶ κανονικῆς φύσεως, δεικνύει τὴν σπουδαιότητα τοῦ κοινουῦ ἑορτασμοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως καὶ ὑπομνησκει ἕως τῆς σήμερον τὴν εὐθύνην τῆς διαφυλάξεως τῆς σχετικῆς παρακαταθήκης τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἣτις δογματίσασα περὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ φύσεων, ἐκθέσασα ὄρον

¹⁴⁵ ὁ.π., 229.

¹⁴⁶ ὁ.π., 230.

¹⁴⁷ ὁ.π., 230.

¹⁴⁸ ὁ.π., 230.

¹⁴⁹ ὁ.π., 211-212.

θεοδίδακτον, καταπολεμήσασα τὴν ἀρειανικὴν πλάνην, ἀπελάσασα τῆς τοῦ Χριστοῦ ποιμνῆς ὡς λύκους βαρεῖς τοὺς αἰρεσιάρχας καὶ σοφῶς καταγράψασα τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς ἐν τῷ τῆς Πίστεως Συμβόλῳ, δὲν ᾤκνησε ἵνα ἀποφανθῆ καὶ περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. Τὸ σημεῖον τοῦτο καθιστᾷ ἐμφανῆ τὴν εὐθύνην τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν καταστρατηγούμενην διάταξιν περὶ τοῦ κοινου ἑορτασμοῦ.

Δεύτερον ἄκρως ἐνδιαφέρον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον μετ' ἐμφάσεως ὑπογραμμίζει ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα εἶναι ὅτι ἅπας ὁ Χριστιανικὸς κόσμος, ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς συγκλήσεως τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου μέχρι τοῦ 16^{ου} αἰῶνος ἐφήρμοζε τὴν σχετικὴν διάταξιν αὐτῆς, τῆς μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας διαφορᾶς ἐπελθούσης διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Πάπα Ῥώμης Γρηγορίου τοῦ ΙΓ' εἰσαγωγῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου, ὅπερ ἐπέφερε μεταβολὴν, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ εἰς τὸν τρόπον ὑπολογισμοῦ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα¹⁵⁰. Ἡ μεταβολή, βεβαίως, τοῦ Ἡμερολογίου, σκοποῦσα εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων τοῦ ἰουλιανοῦ τοιούτου, ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν τὴν ἄχρι τῆς σήμερον παρατηρουμένης διαφοροποιήσεως εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, καὶ οὐχὶ λόγοι δογματικοί, πίστεως, ἢ ἔστω παραδόσεως. Οὐτε τὸ μεσολαβῆσαν Σχίσμα μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τὸ 1054, οὐτε αἱ δογματικαὶ διαφοραὶ, οὐτε ἡ σταδιακὴ ἀποξένωσις μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, οὐτε ἕτερός τις παράγων ὠδήγησε εἰς τὸν διαφοροτρόπως ὑπολογισμὸν τοῦ Πάσχα καὶ τὴν ἀδυναμίαν συνεορτασμοῦ. Τοῦτο δὲ δηλοῖ ὅτι τὸ ὅλον ζήτημα οὐδόλως ἀποτελεῖ ζήτημα πίστεως, οὐτε ἄπτεται τοῦ δόγματος, οὐτε θίγει τὴν γνησίαν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ ζήτημα ἀστρονομικόν, σχετιζόμενον μετὰ τῆς δυνατότητος τοῦ πλέον ἀκριβοῦς ὑπολογισμοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀστρονομικῶν δεδομένων. Ἡ παρούσα ἐπισήμανσις τοῦ Ἡρακλείας Φιλάρετου, ἐν τῷ τέλει τῆς ἐκτενοῦς ἀναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν περὶ Πασχαλίου ἀπόφασιν τῆς Συνόδου, ἀποτελεῖ σημαντικὸν στοιχεῖον διὰ τὴν συμμόρφωσιν τῶν τοῦ Χριστοῦ Ἁγίων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς ἐπὶ αἰῶνας μὴ τηρουμένης σχετικῆς διατάξεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Παρὰ τὴν ἀριότητα τῆς παρουσίας δημοσιεύσεως, ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος ἠσχολήθη καὶ ἄλλοτε, ἐν ἑτέραις αὐτοῦ μελέταις, μετὰ τοῦ ζητήματος τοῦ Πασχαλίου. Συγκεκριμένως, ἐν ἑτέρᾳ δημοσιεύσει αὐτοῦ, ἀναφερομένη εἰς τὴν πιθανὴν εἰσαγωγὴν παρὰ τῆ Ὁρθοδόξω

¹⁵⁰ ὁ.π., 232.

Ἐκκλησία τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου, ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος θίγει διὰ μακρῶν τὸ πρόβλημα περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα, «ἐπειδὴ τὸ περὶ Ἡμερολογίου ζήτημα», ὅπως χαρακτηριστικῶς ἀναφέρει, «στενῶς συνδέεται μετὰ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα¹⁵¹». Ἡ ἑκτενής, μάλιστα, ἀναφορὰ τοῦ Φιλαρέτου εἰς τὸ Πασχάλιον προηγεῖται τῆς λοιπῆς ἀναλύσεως τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει τὴν ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα ἐκείνου, ὡς ἀναποφεύκτως ὑποκειμένου εἰς μεταβολὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ πολιτικοῦ καὶ δὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου.

Ἦδη ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος προβαίνει εἰς ἱστορικὴν ἀνάλυσιν τοῦ περὶ Πασχαλίου ζητήματος κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνας, ἐπισημαίνων ὅτι ἡ ὕπαρξις διαφορετικῶν παραδόσεων καὶ ἡ ἀνομοιομορφία περὶ τὴν ἡμερομηνίαν ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, καίτοι δὲν διετάρασσε ἐμφανῶς τὴν ἐν Χριστῷ ἐνότητα καὶ κοινωνίαν τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, προὔκαλοῦσε ὅμως «ἀναμφιβόλως σκάνδαλον παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς¹⁵²». Ὁ ἔνεκα τοῦ ἑτεροχρόνου ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα σκανδαλισμὸς τῶν πιστῶν ἀπετέλεσε τὸν καταλυτικὸν παράγοντα, πρὸς ῥύθμισιν τοῦ ζητήματος τούτου, διὰ τῆς σχετικῆς διατάξεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῶν συγκροτησάντων αὐτὴν Ὅσιων καὶ Θεοφόρων Πατέρων λαβόντων ὡς γνώμονα τῆς ἐπὶ τοῦ Πασχαλίου ἀποφάσεως αὐτῶν τὴν ποιμαντικὴν φροντίδα τῶν ἀπανταχοῦ Χριστιανῶν.

Πέραν τῆς διαφορᾶς τῶν ἀκολουθουμένων παραδόσεων, τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τοῦ χρόνου ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἔσχε καὶ «τὴν ἀστρονομικὴν αὐτοῦ ὄψιν¹⁵³», ἡ ὁποία ἀφεώρα εἰς τὰ δεδομένα τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας καὶ τῆς μετ' αὐτὴν πανσελήνου¹⁵⁴. Ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας, ἥτις ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ «προετίμησε τὴν ἀλεξανδρινὴν πρᾶξιν¹⁵⁵», ἐπέφερε, παρὰ καὶ τὰς μετ' αὐτὴν παρατηρουμένας ὀλίγας διαφοροποιήσεις¹⁵⁶, τὴν ἐνιαίαν ἔκφρασιν καὶ ὁμοιομορφίαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἐν

¹⁵¹ Διδυμοτεῖχου Φιλαρέτου, «Τὸ ζήτημα τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1919 (Γ'), 254.

¹⁵² ὁ.π., 256.

¹⁵³ ὁ.π., 257.

¹⁵⁴ ὁ.π., 257–258.

¹⁵⁵ ὁ.π., 259.

¹⁵⁶ ὁ.π., 259–260.

Ανατολή και Δύσει. Τα σφάλματα του Ιουλιανού ημερολογίου, κατά τον Ηρακλείας Φιλάρετον, περιέπλεξαν το περί Πασχαλίου πρόβλημα¹⁵⁷, άφου ή αναγκαία διορθώσεις αυτών θα επέφεραν άναποφεύκτως μεταβολές εις τον έορτασμόν, αλλά και τον ύπολογισμόν του Πάσχα.

Κατόπιν πολλών προτάσεων και προσπαθειών, έν Ανατολή και Δύσει, προς διορθωσιν των άτελειών του Ιουλιανού ημερολογίου, αυτή έπήλθε τελικώς διά της εισαγωγής του γρηγοριανού τοιούτου κατά τον 16^{ον} αιώνα, καίπερ και τουτο έμφανίζει ώρισμένες, ήσσοнос όμως σπουδαιότητας, έλλείψεις¹⁵⁸. Η ύπό του Ηρακλείας Φιλαρέτου έπισήμανσις ότι, πρό των άντιστοίχων τάσεων έν τη Ρωμαϊκή Έκκλησία, έν τη Όρθοδόξω Ανατολή άνεπτύχθη προβληματισμός περι των ύπαρχόντων έν τω Ιουλιανώ ημερολογίω σφαλμάτων και της δυνατότητας της διορθώσεως αυτών, καταδεικνύει ότι ή μεταβολή του ημερολογίου δέν ύπήρξε σχέδιο των Παπών Ρώμης προς «άλωσιν» της Όρθοδόξου Έκκλησίας, ούτε ένεργεια άκατανόητος, όφειλομένη άπλως εις «σκοπιμότητας» της Αγίας Έδρας, αλλά κοινός προβληματισμός Ανατολής και Δύσεως, όστις ώδήγησεν εις την υιοθέτησιν ένός άρτιωτέρου, αλλά όχι τελείου ημερολογιακού συστήματος. Ο λόγος της μη έξ άρχής άποδοχής του γρηγοριανού ημερολογίου ύπό της Όρθοδόξου Έκκλησίας ύπήρξεν ή προσπάθεια συμφωνίας μετά των σχετικών διατάξεων της Α' Οικουμενικής Συνόδου, αλλά και ή δι' αυτού πιθανή πρόκλησις «συγχύσεων και ταραχών¹⁵⁹».

Ο ύπό του Ηρακλείας Φιλαρέτου συσχετισμός της μη άποδοχής του γρηγοριανού ημερολογίου έν τη Όρθοδόξω Ανατολή και ταίς προχαλκηδονίσις Έκκλησίαις μετά του Πασχαλίου και δη μετά των περι τουτου διατάξεων της έν Νικαία Συνόδου κρίνεται όρθός, άκρως μεμελετημένος και άποδείξιμος επί τη βάσει των ιστορικών γεγονότων, καθώς ό πολίος Καθηγητής της Χαλκίτιδος Θεολογικής Σχολής έχει προβή εις άληθή και άκριβή έρμηνείαν του πνεύματος των σχετικών ιστορικών κειμένων, ιδία δέ της επί του ζητήματος τουτου Έγκυκλίου του Πατριάρχου Ίερεμίου του Β', έν η διαλαμβάνεται ότι βασικόν σημείον προκλήσεως άναταραχής έκ της διορθώσεως του ημερολογίου ήτο ή συνακόλουθος άναπροσαρμογή του Πασχαλίου, επί κινδύνω όπως τουτο άποστη έκ των διατάξεων της Α' Οικουμενικής Συνόδου.

¹⁵⁷ ό.π., 261.

¹⁵⁸ ό.π., 261–262.

¹⁵⁹ ό.π., 264.

Αναφέρεται χαρακτηριστικῶς ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ ταύτῃ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου ὅτι ἡ Ῥωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία «μετέθετο τὰ καλῶς περὶ τοῦ ἱεροῦ Πάσχα τοῖς Χριστιανοῖς τελούμενα τὰ ἀπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Θεοφόρων Πατέρων ὀρισθέντα, παρὰ τε τῶν λοιπῶν Συνόδων κυρωθέντα, στεργόμενα δὲ παρὰ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Χριστιανῶν καὶ ἐορταζόμενα ὡς ὤρισαν¹⁶⁰».

Ἐν τῇ αὐτῇ περὶ ἡμερολογίου μελέτῃ αὐτοῦ ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος, ἀκριβῶς ἰστορῶν τὰ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μετερρυθμισμένου δυτικοῦ ἡμερολογίου ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολῇ, ἐπεσημαίνει τὴν διαθρουλουμένην ἐν Ῥουμανία ἐπὶ Ἡγεμόνος Κούζα προσπάθειαν πρὸς ἀποδοχὴν αὐτοῦ, περὶ τὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, τὴν διεξαγωγὴν ἐπιστημονικῶν ζυμώσεων ἐν τῇ τσαρικῇ Ῥωσσίᾳ σχετικῶς πρὸς τὴν ἐνδεχομένην ἡμερολογιακὴν μεταρρύθμισιν, ἀλλὰ καὶ τὴν σχετικὴν ἀναφορὰν τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' πρὸς τὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, τὸ 1902¹⁶¹. Ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλαρέτου ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος δημοσιεύσει αὐτοῦ διαζωγράφησις τῶν θέσεων τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Πατριαρχείων καὶ Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν περὶ τοῦ ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου. Εἰδικώτερον, ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων, ἣτις ἄχρι τῆς σήμερον δὲν ἔχει υἰοθετήσῃ τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, ἐθεώρει ὡς μόνον κώλυμα πρὸς ἀποδοχὴν αὐτοῦ τὴν συστηματικῶς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀσκουμένην προσηλυτιστικὴν προπαγάνδαν ὑπὸ τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς καὶ τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ παῦσις τῆς προσηλυτιστικῆς δραστηριότητος ἀποτελεῖ τὴν κλεῖδα πρὸς εἰσαγωγὴν παρὰ τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, τὸ ὁποῖον μάλιστα χαρακτηρίζεται ὡς «ἐπιστημονικῶς τελειότερον¹⁶²», ἀλλὰ καὶ πρακτικώτερον «πρὸς τε χρονομετρικὴν ἀκρίβειαν, πρὸς τε εὐκολίαν ἐν ταῖς βιωτικαῖς συναλλαγαῖς καὶ πρὸς δόξαν Χριστοῦ¹⁶³». Κατὰ τὴν Σιωνίτιδα Ἐκκλησίαν ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ Πασχαλίου δὲν ἀπετέλει πρόβλημα διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καίτοι τὸ Ἅγιον Πάσχα

¹⁶⁰ Γεδεῶν Μ., *Κανονικαὶ Διατάξεις: Ἐπιστολές, Λύσεις, Θεσπίσματα τῶν Ἁγιοτάτων Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως*, τ. Α', Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, Κωνσταντινούπολις, 1888, 34.

¹⁶¹ Διδυμοτεῖχου Φιλαρέτου, «Τὸ ζήτημα τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου», ὁ.π., 265–266.

¹⁶² ὁ.π., 266.

¹⁶³ ὁ.π., 266.

έορτάζεται ούτω πρὸ τοῦ νομικοῦ ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, «τιθεμένου εἰς ἀργίαν τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνος καὶ τῆς διατάξεως τῆς Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου» (περὶ έορτασμοῦ τῆς Ἀναστάσεως μετὰ τὴν νομικὴν έορτὴν), «ἀφ' οὗ οὐκέτι ὑφίστανται τὰ ἠθικὰ αἰτία, ἀφ' ὧν ἀπέρρευσαν, οὐδὲν δὲ τὸ κωλύον ἀπὸ ἀπόψεως δογματικῆς¹⁶⁴».

Αξιολογῶν τὴν ἀληθῶς φιλελευθέραν ταύτην ἄποψιν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος προσέβη εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ οὐσιαστικὴν παρατήρησιν ὅτι ναὶ μὲν ἡ προτεινομένη ἀργία τῶν ὡς ἄνω διατάξεων «οὐδαμῶς προσβάλλει τὸ δόγμα, ἤρθησαν δὲ τὰ ἠθικὰ αἰτία, τὰ προκαλέσαντα αὐτάς», οὐχ ἤττον ὅμως παραμένουν ὑφιστάμενα τὰ «ἱστορικὰ αἰτία», ἐφ' ὅσον «ὁ Χριστὸς ἀνέστη μετὰ τὸ νομικὸν Πάσχα¹⁶⁵». Καὶ ἐκ τῆς ἀντικειμενικῆς καὶ ψυχραίμου θέσεως αὐτῆς τοῦ Ἡρακλείας Φιλαρέτου περὶ τοῦ Πασχαλίου, παρὰ τὴν γενικωτέραν ἐπιθυμίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς ἀπὸ κοινοῦ έορτασμὸν ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν, ἀποδεικνύεται ἄπαξ ἔτι ἡ διὰ τῆς ἱστορίας πολλάκις ἐπιβεβαιουμένη θέσις ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία «δὲν θυσιάζει τὴν ἀλήθειαν, θυσιάζει τὰ πάντα διὰ τὴν ἀλήθειαν¹⁶⁶».

Ἡ ἐπίσης μὴ ἀποδεξαμένη τὴν ἡμερολογιακὴν μεταρρύθμισιν Ῥωσικὴ Ἐκκλησία, ἐξ ἑτέρου, δὲν ὑπῆρξεν ἀρνητικὴ πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου, ἄνευ ὅμως μεταβολῆς τοῦ Πασχαλίου¹⁶⁷, ὅπως τελικῶς ἄλλωστε διερρυθμίσθη τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἡμερολόγιον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολῇ, τὰ δὲ αἰτία τῆς μὴ ἑναρμονίσεως αὐτῆς καὶ τῶν πλησίον αὐτῆς Ἐκκλησιῶν πρὸς τὰς, κατόπιν πανορθόδοξου διαβουλεύσεως, γενομένας μεταβολὰς δέον, βάσει τῆς ἀνωτέρω θέσεως αὐτῆς, ὡς εἰκός, νὰ ἀναζητηθῶσιν ἀλλαχοῦ. Κύριον σημεῖον ἀπασχολοῦν τὰς θέσεις καὶ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν περὶ τοῦ ἡμερολογίου εἶναι τὸ Πασχάλιον καὶ ἡ ὀπτικὴ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκάστη τῶν Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν θεωρεῖ τοῦτο¹⁶⁸.

Ὁ ἱστορικὸς κάλαμος τοῦ Ἡρακλείας Φιλαρέτου, παρέχων τοσαῦτα

¹⁶⁴ ὁ.π., 266–267.

¹⁶⁵ ὁ.π., 267.

¹⁶⁶ Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, «Ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἀγάπης», ὁ.π., 104.

¹⁶⁷ Διδυμοτείχου Φιλαρέτου, «Τὸ ζήτημα τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου», ὁ.π., 267.

¹⁶⁸ ὁ.π., 268–269.

ιστορικά στοιχεία περί τοῦ Πασχαλίου, περί τοῦ ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, καί περί τοῦ συσχετισμοῦ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἡμερολογίου, τῶν διαφόρων ἡμερολογιακῶν συστημάτων καί τῶν ἐνδεχομένων μεταβολῶν αὐτῶν, φωτίζει ἰδιαιτέρως τὸ περί Πασχαλίου πρόβλημα, ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν σχετικὴν διάταξιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ ἴδιος ἐπιφανὴς Ἱεράρχης καί πολὺς Καθηγητὴς τῆς Χαλκίτιδος Θεολογικῆς Σχολῆς εἶχεν, ἄλλωστε, συγγράψῃ τόσον περί τῆς Συνόδου ταύτης ὅσον καί περί τῶν ἀποφασισθέντων ὑπ' αὐτῆς διὰ τὸ Ἅγιον Πάσχα καί ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ, ὅπου προέβη εἰς ἀνάλυσιν τοῦ ζητήματος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐπικράτησιν διαφοροτικῶν παραδόσεων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ὡς πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα¹⁶⁹ καί εἰς τὰς πρὸ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου προσπαθείας πρὸς ἐξεύρεσιν κοινῶς ἀποδεκτῆς λύσεως ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ¹⁷⁰. Ἐπειδὴ ὁμως πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου «αἱ διαφοραὶ δὲν ἐξηλείφθησαν», «ταῦτα πάντα ἔδωκαν ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ὅπως ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος καί καθορίσῃ αὐτὸ ὀριστικῶς¹⁷¹». Ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος ἐπραγματεύθη ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀπτικὴν τὸ περί Πάσχα ζήτημα διὰ βραχέων καί ἐν τῇ *Ἐπιτομῇ* τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἱστορίας¹⁷².

Ἡ μακρὰ τοίνυν ἐπιστημονικὴ ἐνασχόλησις τοῦ Ἡρακλείας Φιλαρέτου μετὰ τοῦ ζητήματος τοῦ Πασχαλίου, τῆς περὶ τούτου διατάξεως τῆς Ἁγίας Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί τῶν αἰτίων τῆς διαφορᾶς τῆς ἡμερομηνίας τοῦ ἑορτασμοῦ ἐν Ἀνατολῇ καί Δύσει, διηκόλυνε καί ἔδωκεν τὰς δεούσας κατευθύνσεις κατὰ τὴν πραγματεύσιν τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει συγκληθείσης Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Διασκέψεως, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Φιλαρέτου, ὡς Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ συνεχὴς ἐνασχόλησις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μετὰ τῆς ὀριστικῆς

¹⁶⁹ Βαφείδου Φ., *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων*, τ. Α', *Ἀρχαία Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (1-700 μ.Χ.)*, Σ. Ι. Βουτυράς, Κωνσταντινούπολις, 1884, 122-123.

¹⁷⁰ ὁ.π., 123.

¹⁷¹ ὁ.π., 124.

¹⁷² Βαφείδου Φ., *Ἐπίτομος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρις ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1-1453 μ.Χ.)*, Βιβλιοπωλεῖον Ἀδελφῶν Δεπαστᾶ, Κωνσταντινούπολις, 1884, 53-55.

θύμισεως τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καθίσταται πρόδηλος καὶ διὰ τῆς δημοσιεύσεως σχετικῶν μελετῶν ὑπὸ Καθηγητῶν τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν Ὁρθοδοξίᾳ, τῶ ἐπισήμῳ ὄργανῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἦδη τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ὡς ἄνω Διασκέψεως, 1931, ὁ Καθηγητὴς τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐν τῇ Χαλκίτιδι Σχολῇ Στυλιανὸς Στασινόπουλος¹⁷³ ἔδημοσίευσεν ἐκτενῆ μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Μεταρρύθμισις τοῦ Ἡμερολογίου¹⁷⁴», ἐν ἣ, μετὰ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὰ διάφορα ἡμερολογιακὰ συστήματα¹⁷⁵, διαλαμβάνονται ἀρκετὰ καὶ περὶ τοῦ Πασχαλίου¹⁷⁶, τονιζομένης ἐξ ἀρχῆς τῆς ἀδυναμίας μονιμοποιήσεως τῆς ἡμερομηνίας ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα¹⁷⁷.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐνδεικτικῶς παρατιθεμένων στοιχείων καθίσταται ἐμφανὲς ὅτι ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν τῆς Χαλκίτιδος Θεολογικῆς Σχολῆς προσεγγίσει τοῦ περὶ Ἡμερολογίου καὶ Πασχαλίου ζητήματος, ἢ περὶ κοινου ἑορτασμοῦ διάταξις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπῆρξεν ὁ ἰδανικὸς καὶ συνεχῆς ἄξονας πέριξ τοῦ ὁποίου ἐξετυλίχθη ἡ ἐπιχειρηματολογία ἐνὸς ἐκάστου διὰ τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, ἐν ἀναφορᾷ μάλιστα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἵνα συγκληθῇ Προσύνοδος, προγραμματισθεῖσαν ἀρχικῶς διὰ τὸ 1932. Ἀλλ' ὅμως, «ἡ Προσύνδος οὐ συνεκλήθη τότε, καθόσον τινὲς τῶν Ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν, τὸ ἐμπερίστατον αὐτῶν προβαλλόμενα, ὀλίγον τι πρὸ τῆς ὀρισθείσης διὰ τὴν σύγκλησιν ἡμέρας ἠτήσαντο τὴν ἀναβολὴν αὐτῆς εἰς εὐθετώτερον χρόνον, δεκτὴν διὰ τοὺς ἐκτεθέντας σοβαροὺς λόγους ὑπὸ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν γενομένην¹⁷⁸». Ἡ προσπάθεια, παρὰ ταῦτα, τῆς συγκλήσεως τῆς Προσυνόδου πρὸς πανορθόδοξον διαβούλευσιν καὶ συνεννόησιν δὲν ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀποστείλαντος ἔτη ἀργότερον, μεσολαβησάντων τῶν τραγικῶν γεγονότων τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, σχετικῆς Πατριαρχικῆς Ἐγκυκλίου, διὰ τῆς ὁποίας ἐσκόπει «θέσθαι καὶ αὐθις τὸ ζήτημα τῆς συγκλήσεως τῆς

¹⁷³ Σταυρίδου Β., *Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης*, ὁ.π., 460.

¹⁷⁴ Βλ. σχετικῶς Στασινόπουλου Σ., «Ἡ Μεταρρύθμισις τοῦ Ἡμερολογίου», *Ὁρθοδοξία*, 1931 (Στ'), 487–491, 531–537, 639–641, 682–685.

¹⁷⁵ ὁ.π., 487–489.

¹⁷⁶ ὁ.π., 489–491.

¹⁷⁷ ὁ.π., 491.

¹⁷⁸ «Ἐπίσημα Ἐγγραφα: Σύγκλησις Προσυνόδου», *Ὁρθοδοξία*, 1951 (ΚΣΤ'), 119.

Προσυνόδου ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν¹», βάσει τῶν «ἐν τῷ Καταλόγῳ τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς περιειλημμένων καὶ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τὴν ῥοπήν νέων περιστάσεων προκυψάντων ζητημάτων²», ἐν οἷς ὑπῆρξε καὶ τὸ ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου.

Κατὰ τὰς, πρωτοβουλία καὶ προσκλήσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, συγκληθείσας ἀκολούθως, ἀπὸ τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 καὶ ἔξης, Πανορθοδόξους Διασκέψεις ἐν Ῥόδῳ καὶ κατόπιν ἐν Σαμπεζὺ τῆς Γενεύης, τὸ θέμα τοῦ κοινου ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἐθίγη εἰδικῶς, τόσον ὡς μέρος τοῦ κεφαλαίου τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν Χριστιανικὸν κόσμον, βάσει τοῦ ἀρχικῶς καταρτισθέντος ὑπὸ τῆς Α' ἐν Ῥόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ 1961 Καταλόγου τῶν Θεμάτων³, ὅσον καὶ ἐν σχέσει μετὰ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου, πρὸς τὸ ὅποιον ὑπάρχει στενῶς συνυφασμένον⁴. Ἡ μελέτη εἰδικῶς τοῦ ζητήματος τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὰς λοιπὰς Χριστιανικὰς τοιαύτας, ἰδίως δὲ πρὸς τὴν Ῥωμαιοκαθολικὴν, ὑπὸ τῶν δύο ἐπομένων Πανορθοδόξων Διασκέψεων καὶ αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις αὐτῶν, ἐδημιούργησαν τὰς προϋποθέσεις μιᾶς ὀλιστικῆς ἐξετάσεως τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας, μέρος τῆς ὁποίας θὰ ἦτο καὶ ὁ ἐν κοινῇ Κυριακῇ ἑορτασμός τοῦ Ἁγίου Πάσχα.

Ἡ πρόοδος, ἡ ὁποία ἐσημειώθη, διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν Διασκέψεων τούτων καὶ διὰ τῶν εὐρύτερων πρωτοβουλιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, εἰς τὸ πεδίου τῶν σχέσεων τοῦ Ὁρθοδόξου κόσμου πρὸς τὴν Ῥωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, τόσον εἰς ἐπίπεδον ἀδελφικῶν ἐπαφῶν, ἐπικοινωνίας καὶ ἐπισκέψεων, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἔναρξιν ἐπισήμου καὶ ἀξιολόγου θεολογικοῦ διαλόγου, ἐδημιούργησε, παραλλήλως, τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὰ ζητήματα ταῦτα, περισσότερο τὰξως καὶ οὐχὶ δογματικοῦ ἢ ἐκκλησιολογικοῦ χαρακτήρος, συντόμως καὶ εὐκόλως πῶς θὰ εὔρισκον τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς λύσιν, ἐπ' ἀγαθῷ σύμπαντος

¹ Ὡ.π., 120.

² Ὡ.π., 119–120.

³ «Κατάλογος τῶν Θεμάτων τῆς μελλούσης Προσυνόδου, ἐγκριθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Ῥόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως (1961)», *Ὁρθόδοξος Παρουσία*, 1964 (Α'), τ. 1–2, 143.

⁴ Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, *Συνοδικὰ IV*, Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Chambézy Γενεύης, 1980, 8.

του Χριστιανικού κόσμου και της θεοδιδάκτου ενότητας αυτού, «πέριξ του ενός και Μοναδικού Κυρίου ἡμῶν⁵», κατά την προσφυῆ ἔκφρασιν του ἐπὶ δύο και πλέον δεκαετίας βαστάσαντος τὸν κόπον και τὸν κάματον τῆς διακονίας τῆς παγχριστιανικῆς ενότητας, Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Μελίτωνος. Ἄλλαις λέξεσι, κατά την ἐποχὴν ἐκείνην συνετελέσθη, ὡς ἀπόρροια ὑψηλῶν ὄραματισμῶν, ἀλλὰ και πολλῶν κόπων, ἀγωνιῶν και προετοιμασίας, μία «ἐπανασυνάντησις», ὡς «γεγονὸς ἐν τῇ ἐξελίξει του⁶», τὸ ὁποῖον ἔκτοτε καρποφορεῖ και ἀναπτύσσεται, καλλιεργῶν «ἐλπίδας και προσδοκίας...ἐναντι τῆς κοινῆς ὑποθέσεως τῆς ενότητας⁷». Σημαντικὸν στοιχείον τῆς «ἐπανασυναντήσεως» αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ μελέτη του ζητήματος περὶ του συνεορτασμοῦ του Ἁγίου Πάσχα ὑπὸ πασῶν τῶν του Χριστοῦ Ἁγίων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ εἰσήγησις τῶν Μητροπολιτῶν Σταυρουπόλεως Μαξίμου και Μύρων Χρυσοστόμου περὶ του κοινου ἑορτασμοῦ του Πάσχα.

Ἐντὸς αὐτοῦ του περιβάλλοντος, τῆς διαθέσεως διὰ προσέγγισιν και ενότητα, διὰ την καλλιέργειαν ἀδελφικῶν σχέσεων, διὰ διάλογον, συνάντησιν, ἐπικοινωνιάν⁸, ἀλλὰ και ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐγένετο, συνοδικῆ ἐντολῆ, ἡ μελέτη, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκαετίας του 1980, εἰδικῶς του περὶ Πασχαλίου ζητήματος, ὑπὸ Καθηγητῶν και πάλιν τῆς Χαλκίτιδος Θεολογικῆς Σχολῆς, λόγω τῆς ἐξετάσεως του θέματος πρῶτον ἐν πανορθόδοξῳ ἐπιπέδῳ, συγκεκριμένως κατά την προηγηθεῖσαν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν. Ἐν τῇ μελέτῃ του ζητήματος, ἐν τῇ νεωτέρῃ ταύτῃ φάσει αὐτοῦ, πρωταρχικὸν ῥόλον ἔσχον δύο ἐξέχοντες Καθηγηταὶ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς και Ἱεράρχαι του Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὁ Σταυρουπόλεως Μάξιμος, Σχολάρχης, και ὁ Μύρων Χρυσόστομος.

Εἰδικώτερον, τὸ Πασχάλιον και ἡ δυνατότης του ἐν κοινῇ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν Χριστιανῶν ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ αὐτοῦ,

⁵ Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως και Θείρων Μελίτωνος, «Ἡ ἐπανασυνάντησις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας και τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας: Διαπιστώσεις και προσδοκία», *Ὁρθόδοξος Παρουσία*, 1965 (B'), τ. 5-6, 31.

⁶ ὁ.π., 19.

⁷ ὁ.π., 30.

⁸ Πρβλ. Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων Δωροθέου, *Ἡ Συνάντησις*, Μυρτίδης, Ἀθῆναι, 1960, 5.

είχεν ἐπανεέλθη ὀλίγα ἔτη ἐνωρίτερον ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ πανορθοδόξου διαλόγου. Εἶχεν, ἄλλωστε, προηγηθῆ ἢ διοργάνωσις ἐκ μέρους τῆς ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Τρανουπόλεως Δαμασκηνῶν⁹ Γραμματείας ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1977, ἀντιστοίχου θεματολογίας συνεδρίου ἐν τῷ ἐν Σαμπεζῦ τῆς Γενεύης Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Συνέδριον πρὸς ἐξέτασιν τοῦ θέματος τοῦ κοινῶ ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν ὠρισμένη Κυριακῇ¹⁰». Ἀπὸ τῆς Α' ἐν Ῥόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως τὸ 1961 εἶχεν ἤδη καθορισθῆ ἢ κατεύθυνσις τῆς μελέτης τοῦ περὶ Πασχαλίου ζητήματος, ἦτοι ἢ ἐπίλυσις αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν σχετικὴν διάταξιν τῆς Α' Οἴκουμενικῆς Συνόδου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ κοινῶ ἑορτασμοῦ ἀπασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν¹¹.

Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτὴ ἢ διοργάνωσις τοῦ συνεδρίου, φέροντος ἐργαστηριακὸν καὶ εἰσηγητικὸν χαρακτήρα, ἀπετέλει ἀποτέλεσμα διορθοδόξου διαβουλεύσεως καὶ προβληματισμοῦ¹², ἐν τῷ πλαίσίῳ τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ 1976, περὶ τὸ ζήτημα τοῦ Πασχαλίου¹³, καταρτισθείσης μάλιστα καὶ σχετικῆς εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Ὁρους Λιβάνου Γεωργίου, ἢ ὅποια ὑπέβαλεν ἀντίστοιχον Ἐκθεσιν εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Διασκέψεως¹⁴. Κατὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ ζητήματος ὑπὸ τῆς ἐπὶ

⁹ Πρόκειται περὶ τοῦ Μητροπολίτου Δαμασκηνῶν Παπανδρέου, ἀποθανόντος ὡς Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως καὶ διατελέσαντος ἐπίσης πρώτου Μητροπολίτου Ἑλβετίας, ἐπὶ πολλὰ ἔτη Γραμματέως ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Ὁ Τρανουπόλεως Δαμασκηνὸς ὑπῆρξεν ἀπόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, τοῦ ἔτους 1959, ὑποβαλὼν ἐναίσιμον ἐπὶ πτυχίῳ διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τῆς ἀποσπάσεώς της ἀπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» (βλ. Σταυρίδου Β., *Ἡ Τερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης*, ὁ.π., 483). Ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνὸς διεκρίθη ὡς Ἱεράρχης ἰδίως εἰς τὰ πεδία τῶν διορθοδόξων καὶ τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων.

¹⁰ Βλ. σχετικῶς Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, *Συνοδικὰ IV*, ὁ.π., 7.

¹¹ ὁ.π., 8.

¹² ὁ.π., 15.

¹³ ὁ.π., 14.

¹⁴ Βλ. Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, *Συνοδικὰ II*, Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Chambézy Γενεύης, 1978, 118.

τούτω καταρτισθείσης Ἐπιτροπῆς, ὁ ἑορτασμός τοῦ Πάσχα ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἀποτελεῖ «πρόκλησιν διὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον¹⁵», καθὼς «ὁ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ἑορτασμός τοῦ Πάσχα εἰς διαφόρους ἡμερομηνίας ἀποτελεῖ σοβαρὸν πρόβλημα¹⁶». Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη εἰσηγήθη τὴν ὀργάνωσιν ἐπιστημονικοῦ τινος συνεδρίου εἰδικῶν ἀλλὰ καὶ κληρικῶν, ἐν εἴδει συσκέψεως, προκειμένου νὰ καταρτισθῇ μία ἐμπεριστατωμένη καὶ τεκμηριωμένη ἐπὶ τοῦ θέματος εἰσήγησις¹⁷.

Τὸ συνέδριον, κατὰ συνέπειαν, τὸ ὅποιον ἔλαβε χώραν τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐκλήθη ἵνα προβῇ εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ὑπὸ ἔποψιν τόσον ἐπιστημονικὴν, ὅσον καὶ ποιμαντικὴν, κατ' ἀπόφασιν καὶ ἐντολὴν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Ἡ παρουσία κληρικῶν ἐκ μέρους διαφόρων κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν παρέσχε τὴν δυνατότητα ὑπογραμμίσεως τῶν ἑκασταχοῦ ἀναφυομένων ποιμαντικῶν καὶ πρακτικῶν προβλημάτων ἕνεκα τοῦ διαφοροτρόπου ὑπολογισμοῦ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα ὑπὸ τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν¹⁸, ἀλλὰ καὶ τῶν παρουσιαζομένων δυσκολιῶν καὶ ἐμποδιῶν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων πρὸς ἀπὸ κοινοῦ ἑορτασμόν¹⁹. Μετὰ τὰς διαφόρους παρουσιάσεις, εἰσηγήσεις καὶ ἀναλύσεις, αἵτινες προσήγγισαν τὸ ὅλον θέμα ὑπὸ διαφόρους ὀπτικὰς καὶ ἐκφάνσεις αὐτοῦ, τὸ συνέδριον κατέληξεν (α) εἰς τὴν ἀπόρριψιν τῆς σταθεροποιήσεως τῆς ἡμερομηνίας ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, (β) εἰς τὴν ἀνάγκην διατηρήσεως τοῦ ἰσχύοντος τρόπου ὑπολογισμοῦ του, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πνεύματος τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, (γ) εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι, δεδομένου τοῦ πανορθοδόξου ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, οὗτος δέον πρωτίστως ὅπως διαφυλαχθῇ ἐν τῇ προσπαθείᾳ τοῦ παγχριστιανικοῦ συνεορτασμοῦ, προκειμένου νὰ μὴ διαταραχθῇ ἡ ἐνότης τῆς Ὁρθοδοξίας, (δ) εἰς τὸ ἐπιβεβλημένον τόσον τῆς καλύψεως τῶν ποικίλων ποιμαντικῶν ἀναγκῶν διὰ τοῦ συνεορτασμοῦ, ὅσον καὶ τοῦ ἐν γένει ἐνστερνωμένου τῶν συγχρόνων προβλημάτων, ἀνησυχῶν καὶ «τῶν παλμῶν τῆς ζωῆς τοῦ σημερινοῦ Χριστιανοῦ», καὶ (ε) τέλος εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς, πρὸ τῆς ὁποιασδήποτε μεταρρυθμίσεως καὶ μεταβολῆς, ἐνημερώσεως τοῦ ποιμνίου, καὶ καταλλήλου προπαρασκευῆς τῶν

¹⁵ ὁ.π., 120.

¹⁶ ὁ.π., 120.

¹⁷ ὁ.π., 120.

¹⁸ Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, *Συνοδικὰ IV*, ὁ.π., 70–71.

¹⁹ ὁ.π., 71–72.

πιστῶν²⁰.

Παραλλήλως, ἡ Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου συνεκάλεσε, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1979, εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἐπιστημόνων, προκειμένου νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα, ἐπὶ συγκεκριμένων, πλέον, ἀστρονομικῶν δεδομένων²¹.

Κατὰ τὴν μελέτην τοίνυν καὶ τὴν σχετικὴν ἐπὶ τοῦ θέματος εἰσήγησιν, οἱ Μητροπολίται Σταυρουπόλεως καὶ Μύρων, εἶχον τὰ ὡς ἄνω δεδομένα, τὰς εἰσηγήσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον κατὰ τὰ ἀμέσως προηγηθέντα ἔτη ληφθῆ εἰς διορθόδοξον ἐπίπεδον. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὀλοκληρωμένη τις εἰσήγησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἐπαρουσιάσθη τὸ πρῶτον μετὰ τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον τοῦ 1923 ὑπὸ τῶν δύο Ἀρχιερέων τὸ 1980, οὐχ ἦττον ὁ Ὁρθόδοξος κόσμος, ἰδίᾳ δὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, εἶχον κατὰ τὰ μεσολαβήσαντα ἔτη ἐνεργῶς ἀσχοληθῆ μετ' αὐτοῦ, ἀναλαβόντες μάλιστα καὶ συγκεκριμένας, ἄκρως ἐστοχευμένας πρωτοβουλίας.

Ὡς κάτοχοι τῆς μεγάλης καὶ σημαντικῆς αὐτῆς παρακαταθήκης ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ ὅλου θέματος τοῦ Πασχάλιου καὶ τῆς δυνατότητος συνεορτασμοῦ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἑτεροδόξων Χριστιανῶν, οἱ δύο Ἀρχιερεῖς διετύπωσαν ἐκτενῶς τὰς ἐπ' αὐτοῦ ἀπόψεις των ἐν τῇ ἀπὸ 30ῆς Ἰουλίου 1980 Ἐκθέσει τῆς ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Σταυρουπόλεως Μαξίμου ἐπὶ τῶν Θεολογικῶν Μελετῶν Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Πατριαρχείου, ἐπὶ τῇ βάσει σχετικοῦ σχεδίου καταρτισθέντος ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ, συμφώνως τῇ ὡς ἄνω Ἐκθέσει αὐτῆς, ἐκλήθη ἵνα ἀποφανθῆ διὰ μίαν σειρὰν ζητημάτων διορθόδοξου ἐνδιαφέροντος καὶ διαβουλεύσεως, ὡς ἡ νηστεία, τὰ κωλύματα τοῦ γάμου, ἡ δυνατότης προαγωγῆς εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν τῶν δεξαμένων μόνον εὐχὴν ὀρασοφορίας καὶ οὐχὶ τὴν τοῦ μεγάλου σχήματος κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν Πασχάλιον²². Ἡ μελέτη, κατὰ συνέπειαν, τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ὑπὸ τῶν δύο διαληφθέντων Ἱεραρχῶν ἐγένετο ἐν τῷ εὐρύτερῳ πλαίσίῳ τῆς πορείας τῆς ὅλης Ὁρθοδοξίας πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον αὐτῆς, πρὸς καλυτέραν προετοιμασίαν καὶ ἀρτιωτέραν θεολογικὴν μελέτην

²⁰ ὁ.π., 99.

²¹ ὁ.π., 111–113.

²² 1980.7.30 Ἐκθεσις τῆς ὑπὸ τὸν Σταυρουπόλεως Μάξιμον Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Θεολογικῶν Μελετῶν περὶ τῶν κειμένων τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, 1.

καὶ κατοχύρωσιν τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων αὐτῆς.

Τὸ ζήτημα, μάλιστα, τοῦτο ἐν τῇ προπαρασκευαστικῇ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου διαδικασίᾳ εἶχεν ἀνατεθῆ, μεταξύ ἄλλων, πρὸς μελέτην καὶ εἰσήγησιν εἰς τὰς Ἐκκλησίας Βουλγαρίας καὶ Πολωνίας, αἵτινες καὶ κατέθεσαν τὰ σχετικὰ Ὑπομνήματά των εἰς τὴν Γραμματείαν ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου, ἄνευ ὅμως οὐσιαστικῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος καὶ συγκεκριμένων προτάσεων πρὸς ἐπίλυσίν του. Αἱ ἐπίσης ἐπιφορτισθεῖσαι μετὰ τῆς μελέτης τοῦ Πασχαλίου Ἐκκλησίαι Ἀλεξανδρείας, Ῥωσσίας καὶ Ἑλλάδος δὲν εἶχον ἕως τότε πραγματοποιήσει τὰς εἰσηγήσεις αὐτῶν, τοῦθ' ὅπερ καθυστέρησεν αἰσθητῶς τὴν ἐξέτασιν τοῦ κοινοῦ ἔορτασμοῦ τοῦ Πάσχα.

Ἐνώπιον τῆς ἐπιδειχθείσης ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν Ἀυτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὀλιγωρίας, οἱ δύο Μητροπολίται ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ προβλήματος τοῦ Πασχαλίου, ἐν συνδυασμῶ, βεβαίως, μετὰ τοῦ ὅλου ἡμερολογιακοῦ ζητήματος²³, τονίζουσι τὴν μέχρι τοῦδε πρόοδον ἐν τῷ χειρισμῶ αὐτοῦ, λόγω τῶν σχετικῶν προσπαθειῶν τοῦ Πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, προβαίνουσι δὲ εἰς τὰς εἰσηγήσεις των ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο ὡς ἄνω ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος συνεδρίων ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Σαμπεζύ, μνημονεύοντες καὶ τῶν σχετικῶν γνωμοδοτήσεων τῶν Ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καὶ Πολωνίας²⁴.

Οἱ δύο Ἀρχιερεῖς διευκρινίζουν ὅτι τὸ Πασχάλιον δὲν πρόκειται μὲν περὶ θέματος δογματικοῦ χαρακτήρος, ἀλλὰ ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, οὐχ ἦττον ὅμως ἐπιβάλλεται καὶ περὶ αὐτοῦ ἡ κοινὴ, ὁμόφωνος καὶ ὁμοίμορφος ἔκφρασις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συνόλω αὐτῆς²⁵. Ἡ ἀπόφασις περὶ κοινοῦ ἔορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐκφράζει, κατὰ τοὺς δύο Ἱεράρχας, τὴν οἰκουμενικὴν διάστασιν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου²⁶. Πέραν τῆς πανορθοδόξου ὁμοιομορφίας ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ἡ ὁποία ἔδει ἵνα ἔχη χαρακτήρα ὑποχρεωτικόν²⁷, διὰ τοὺς Μητροπολίτας Σταυρουπόλεως καὶ Μύρων προϋποθέσεις τοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν συνεορτασμοῦ ἦσαν ἐπίσης ἡ συμφωνία τῆς εὐρεθησομένης

²³ Ὁ.π., 9.

²⁴ Ὁ.π., 9.

²⁵ Ὁ.π., 10.

²⁶ Ὁ.π., 10.

²⁷ Ὁ.π., 11.

λύσεως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου²⁸, ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας καὶ οὐχὶ ὁ καθορισμὸς μιᾶς σταθερᾶς καθ' ἕκαστον ἔτος Κυριακῆς²⁹, ἡ κατανόησις καὶ συνεκτίμησις τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀστρονομικῶν δεδομένων διὰ τὸν ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν κατ' ἔτος τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα³⁰ καὶ ἡ «σύντονος», σαφῆς καὶ ἀναλυτικῆ ἐνημέρωσις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ κοινῶν ἑορτασμοῦ³¹.

Ἐπὶ τῇ βάσει ὄλων τῶν ἀνωτέρω καὶ ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ταύτας, οἱ δύο Ἀρχιερεῖς καταλήγουσι συμπερασματικῶς ὅτι «θὰ ἦτο λυσιτελὲς αἱ Ἐκκλησίαι νὰ χωρήσωσι πρὸς τὴν κοινὴν ἀποδοχὴν μιᾶς τοιαύτης λύσεως», ἦτοι τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ ἑορτασμοῦ, λύσεως, «ἡ ὁποία εἶναι ὄλως σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀποφάσεως τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἡ ὁποία θὰ ἐναρμονίζεται καὶ πρὸς τὰ δεδομένα τῆς συγχρόνου ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης³²».

Αὕτη ἡ εἰσήγησις τῶν δύο Μητροπολιτῶν καὶ Καθηγητῶν τῆς Χαλκίτιδος Σχολῆς, Σταυρουπόλεως Μαξίμου καὶ Μύρων Χρυσσοστόμου, ἀπετέλεσε μίαν σαφῆ καὶ ἐμπεριστατωμένην θετικὴν γνωμοδότησιν περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἐν κοινῇ ἡμερομηνίᾳ ὑφ' ἀπάντων τῶν τοῦ Χριστοῦ Ἁγίων Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία, βασιζομένη εἰς τὴν πρὸ αὐτῆς μελέτην καὶ ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος, καὶ ἐξετάζουσα αὐτήν, ἔθεσε συγκεκριμένας προϋποθέσεις καὶ χαρακτηριστικὰ πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς ἀπόφασεως κοινῶς ἀποδεκτῆς καὶ συμφώνου πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ σχετικοῦ κεμένου τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἡ ὑπὸ ἐξέτασιν εἰσήγησις τῶν Μητροπολιτῶν Σταυρουπόλεως καὶ Μύρων, φέρουσα τὰ ὡς ἄνω χαρακτηριστικὰ, ὅσον καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς γενομένη ὑπὸ Καθηγητῶν καὶ ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς ἐκτενὴς καὶ ἀξιόλογος ἐργασία ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἀποτελοῦσιν ἕως τῆς σήμερον παρακαταθήκην καὶ ὁδηγὸν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου χειρισμὸν τοῦ ζητήματος τούτου, ἐν τῇ συνειδήσει ὅτι ἡ Μήτηρ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν ταύτην, ὅπως εἰς ἀπάσας τὰς ἀφορώσας πάντα τὸν Χριστιανικὸν κόσμον πρωτοβουλίας αὐτῆς, ἐλειτούργησε καὶ λειτουργεῖ ὡς θεματοφύλαξ

²⁸ ὁ.π., 9–10.

²⁹ ὁ.π., 10.

³⁰ ὁ.π., 10–11.

³¹ ὁ.π., 11.

³² ὁ.π., 10.

καὶ ἐγγυητῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ παραδόσεως, ἀποβλέπουσα εἰς τὸν τελικὸν σκοπὸν ὅλοι οἱ Χριστιανοί, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Σταυρουπόλεως Μαξίμου, «ὐπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Σταυροῦ καὶ τὸ γλυκὺ βλέμμα τοῦ Ἐσταυρωμένου, ἐν ἀγάπῃ καὶ δι' ἀγάπης, νὰ λύσωμεν τὰς διαφοράς, διὰ νὰ κατευθυνθῶμεν ὅλοι πρὸς τὴν μίαν καὶ ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν τῶν πρώτων αἰώνων³³».

Συμπεράσματα

Ἄπαντες οἱ διατρίψαντες περὶ τὸ ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου Καθηγηταὶ τῆς Χαλκίτιδος Θεολογικῆς Σχολῆς, ὡς τέκνα ταύτης καὶ γνήσιοι φορεῖς τοῦ πνεύματος αὐτῆς, ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς στερεῆς καὶ ασφαλοῦς βάσεως τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐν προκειμένῳ τῆς σχετικῆς διατάξεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὀρθῶς ἐρμηνεύοντες τὸ πνεῦμα αὐτῆς, ἐν ἐπιγνώσει ὅτι «οἱ θεοφόροι Πατέρες τῆς Α' ἐν Νικαία Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ.Χ.) συνήλθον ἵνα δογματίσωσι καὶ οὐχὶ ἵνα ἀστρονομήσωσιν³⁴», ἐξήτασαν, ὡς θεολόγοι καὶ ἐτέρων εἰδικότητων Καθηγηταὶ καὶ στελέχη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸ θέμα τοῦτο τόσον ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ, ὅσον καὶ ἐν τοῖς ἀποτελέσμασιν, ἃ δύναται ἵνα ἔχη εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Χριστιανῶν, καὶ κατέληξαν ἅπαντες εἰς θετικὴν εἰσήγησιν περὶ τοῦ ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα. Καίτοι αἱ προταθεῖσαι λύσεις ἐπαρουσίαζον ἀξιοσημείωτον ποικιλίαν, ἀντικατοπτρίζουσαν τὰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς αὐτῶν βάσεις, τὰς προσωπικὰς πεποιθήσεις, τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰ δεδομένα ἐκάστης ἐποχῆς, πλὴν ὅμως, κατὰ τὸ γεγραμμένον «ἔχοντες τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως³⁵», εἶχον ἅπασαι αἱ εἰσηγήσεις καὶ προτάσεις τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δύναται ἵνα συνοψισθῇ εἰς τὰ ἀκόλουθα σημεία:

Α) Ὁ ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἡσχολήθησαν οἱ συγκροτήσαντες τὴν Α' ἐν Νικαία Οἰκουμενικὴν Σύνοδον θεοφόροι Πατέρες, οἵτινες καὶ ἐξήτασαν τὸ ζήτημα ὑπὸ ἔποψιν κυρίως ποιμαντικὴν καὶ θεολογικὴν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως πάντες οἱ εἰς

³³ «Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως κ.κ. Μαξίμου, Σχολάρχου τῆς κατὰ Χάλκην Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς: ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γερμανίας κ.κ. Εἰρηναίου», *Ὁρθόδοξος Μετανάστis*, 1972 (Α'), τ. 2, 5.

³⁴ Παγκρατίου Βατοπαιδινῶ (Ἀρχιμανδρίτου), *Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον*, ὁ.π., 40.

³⁵ Β' Κορ. δ' 13.

Χριστὸν πεπιστευκότητες καὶ τὴν Ἀνάστασιν αὐτοῦ ὁμολογοῦντες, μετέχωσι τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς κοινῆς χαρᾶς τῆς ζωηφόρου ἐγέρσεως τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν.

Β) Τὸ ζήτημα τῆς ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἐθεωρήθη ὡς ζήτημα πρακτικῆς φύσεως μετὰ ποιμαντικῶν προεκτάσεων, οὐχὶ ὅμως ὡς πρόβλημα ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ δογματικόν, ἀφορῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτασμός τοῦ Ἁγίου Πάσχα δὲν εἶναι δογματικῆς φύσεως, οὐχ ἦττον ὅμως, ὡς στενῶς συνυφασμένος μετὰ τῆς Θείας Λατρείας καὶ δὴ μεθ' ὅλου τοῦ ἑορτολογίου ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ἕως τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων, δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ζήτημα «ἐμμέσως δογματικόν³⁶». Διὰ τῆς διατυπώσεως ταύτης τῆς μελετησάσης τὸ ζήτημα ὑπὸ τὸν Σταυρουπόλεως Μάξιμον ἐπὶ τῶν Θεολογικῶν Μελετῶν Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, διασαφηνίζεται μὲν ἡ ἀδυναμία ἀμέσου συνδέσεως τῆς δογματικῆς διδασκαλίας μετὰ τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ, καταδεικνύεται ὅμως ἐξ ἴσου ἡ σημαντικὴ θέσις τοῦ ζητήματος τούτου ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

Γ) Ἡ ἀδυναμία ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ὑπὸ τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων δὲν ἐπέφερε διακοπὴν κοινωνίας μεταξὺ τῶν ἀκολουθουσῶν διαφορητικᾶς παραδόσεις Ἐκκλησίας, ὡς ἄλλωστε μαρτυρεῖ σχετικῶς καὶ ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας³⁷. οὕτω καὶ ὁ ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ἑορτασμός τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, δὲν συνεπάγεται αὐτομάτως καὶ συνεορτασμὸν οὔτε εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν, ἀφοῦ παγία ὑπῆρξε πάντοτε ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τοὺς διαχριστιανικοὺς διαλόγους, ὅτι ἡ μυστηριακὴ διακοινωνία καὶ δὴ τὸ κοινὸν ποτήριον μέλλει ἵνα ἦ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πλήρους ἐν τῇ πίστει ἐνότητος, καὶ οὐχὶ μέσον πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῆς³⁸, οὔτε ἀπόρροια συμφωνίας περὶ τοῦ Πασχαλίου, τοῦ Ἡμερολογίου, ἢ ἐτέρου τινὸς ζητήματος.

Δ) Ὁ ἑορτασμός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ὑπὸ πάντων τῶν

³⁶ 1980.7.29 Σχέδιον Ἐκθέσεως τῆς ἐπὶ τῶν Θεολογικῶν Μελετῶν Ἐπιτροπῆς περὶ τῶν κειμένων τῆς Διορθόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, Ἀρχεῖο Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, 10.

³⁷ *Ibid.*, V, 24, 16–17. SC 41, 71.

³⁸ Στεφανάτου Μ., *Μνήμη Μητροπολίτου Σάρδεων Μαξίμου...*, ὁ.π., 472, 534–535.

Χριστιανῶν ἐν κοινῇ ἡμερομηνία, πέραν τῶν πρακτικῆς φύσεως διευκολύνσεων καὶ τῶν ποιμαντικῶν πτυχῶν αὐτοῦ, θεωρεῖται ὡς ἐν ἀκόμῃ βῆμα εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἀδελφῶν Χριστιανῶν καὶ ὡς σημεῖον ἐνιαΐας Χριστιανικῆς μαρτυρίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ.

Ε) Ἡ τυχὸν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ ἀπόφασις ὀφείλει νὰ εἶναι δεσμευτικὴ δι' ἀπάσας τὰς κατὰ τόπους Ὁρθόδοξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, ἄνευ δυνατότητος σχετικῆς ἐπιλογῆς ἐκάστης Ἐκκλησίας, διότι θὰ ἦτο παράδοξον ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, κινουμένη πρὸς παγχριστιανικὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, νὰ μὴ δύναται νὰ ἐορτάζη αὐτὸ πανορθόδοξως. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δίδει μεγαλυτέραν ἔμφασιν ἢ τελευταία φάσις μελέτης τοῦ ζητήματος, ὑπὸ τὸν Σταυρουπόλεως Μάξιμον, προφανῶς λόγῳ τῆς ἤδη τότε ἐπὶ δεκαετίας παρατηρουμένης ἀνακολουθίας τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν υἰοθέτησιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου.

Στ) Ἡ ἐνημέρωσις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε τοῦτο νὰ κατανοήσῃ καὶ δεχθῇ τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις, ἀποτελεῖ σημεῖον ἰδιαιτέρας προσοχῆς, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ, ὡστόσο, σύντονον προετοιμασίαν, ποιμαντικὴν φροντίδα καὶ χρόνον, χρόνον μάλιστα ἱκανόν, προκειμένου νὰ μὴ θεωρηθῶσιν αἱ τυχὸν ἀποφάσεις ὡς «ξένα», ὡς ἀποτέλεσμα, σπουδῆς, ἀκαίρου ἐνθουσιασμοῦ ἢ ἐσπευσμένων ἐνεργειῶν.

Ζ) Βασικὸς στόχος πασῶν τῶν ἐπὶ μέρους εἰσηγήσεων δὲν ὑπῆρξε τόσον ἢ εὐρεσις καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀριωτέρου ἐπιστημονικῶς ἡμερολογιακοῦ συστήματος καὶ τρόπου ὑπολογισμοῦ τοῦ Πασχαλίου, ὅσον ἡ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πνεῦμα εἰρήνης καὶ ἐνότητος, ἐφαρμογὴ ἑνὸς μόνου συστήματος ὑπολογισμοῦ, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸς ὁ κοινὸς παγχριστιανικὸς ἑορτασμὸς. Αἱ κατὰ καιροὺς, ἄλλωστε, ἐκφρασθεῖσαι ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν τῆς Χαλκίδος Θεολογικῆς Σχολῆς θέσεις περὶ τοῦ Πασχαλίου καὶ δὴ μετὰ τῆς κατευθύνσεως τοῦ, συμφώνως πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν κοινῇ ἡμερομηνία ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν ἑορτασμοῦ, διεπνέοντο ὑπὸ διαθέσεως ἀληθοῦς κατανόσεως τοῦ πνεύματος τῶν χαραξάντων ὄρους θεοδιδάκτους Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων, τῶν συγκροτησάντων τὴν Σύνοδον ταύτην, καὶ οὐχὶ τῆς προσκολλήσεως εἰς τὸ γράμμα τῶν πάλαι ἰσχυόντων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι «τὸ μὲν γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζῶοποιεῖ», κατὰ δὲ τὴν ἔκφρασιν παλαιοῦ τινος Καθηγητοῦ

τῆς Σχολῆς, δέον «διακρίνειν καὶ προκρίνειν τῶν ἐξωτερικῶν τὰ ἐσωτερικά³⁹».

* * *

Τὸ Πάσχαλιον, μετὰ τῆς κατευθύνσεως τοῦ ἐν κοινῇ ἡμερομηνία παγχριστιανικοῦ ἑορτασμοῦ, ὡς μέρος τοῦ εὐρυτέρου ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου-Πασχαλίου, δὲν ἀπετέλεσε ἀντικείμενον μελέτης καὶ ἀποφάνσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας⁴⁰, παρὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ μακρὰν προετοιμασίαν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου⁴¹. Ἡ συμπλήρωσις 1700 ἐτῶν ἀπὸ τῆς σχετικῶς ἀποφανθείσης Ἁγίας Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εὔρε τὸν Χριστιανικὸν κόσμον κατακερματισμένον καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ, τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὀλιγορῆσασαν καὶ μὴ δυναμένην ἵνα ἀχθῆ εἰς ἀποφάσεις ἀνταποκρινομένας εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν καὶ εἰς τὸ διαρκές προσευχητικὸν αἶτημα «τῆς πάντων ἐνώσεως», παρὰ τὰς σχετικὰς πρωτοβουλίας καὶ τὴν σημειωθεῖσαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος πρόοδον, ἢ ὅποια, διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον⁴².

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, προβάλλουσα διηνεκῶς τὴν δικαίαν ἀξίωσιν ὅτι φέρει ἐν ἑαυτῇ τὴν παράδοσιν τῆς ἀληθείας⁴³, παραδεδομένην αὐτῇ ἀλληλοδιαδόχως ἔκ τε τῶν θείων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων, εἶναι παράδοξον νὰ μὴ δύναται νὰ περατώσῃ τὴν ἀρξαμένην κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα πολυμερῆ καὶ συστηματικὴν ἐργασίαν διὰ τὸν κοινὸν ἑορτασμόν, διότι «ἐπιβαλοῦσα τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον» δὲν δύναται πλέον νὰ βλέπῃ «εἰς τὰ ὀπίσω⁴⁴», ἐφ' ὅσον μάλιστα ἡ Ὁρθοδοξία, λόγῳ ἀκριβῶς τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, φέρει τὴν

³⁹ Ἀντωνιάδου Β., «Αἱ Μεταρρυθμίσεις», *Νέος Ποιμὴν*, 1922 (Δ'), τ. 7-9, 394.

⁴⁰ Γραμματεία ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, *Συνοδικὰ XIII: Ἐ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις. Σαμπεζύ 10-17 Ὀκτωβρίου 2015. Πρακτικά - Κείμενα*, Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Σαμπεζύ - Γενεύη, 2016, 310.

⁴¹ Γραμματεία ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, *Συνοδικὰ II*, ὁ.π., 72, 98, 125.

⁴² 1980.7.29 *Σχέδιον Ἐκθέσεως τῆς ἐπὶ τῶν Θεολογικῶν Μελετῶν Ἐπιτροπῆς*, ὁ.π., 9.

⁴³ Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, Αἱ ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀποκαλύψεως ἀπορρέουσαι εὐθύναι καὶ ὑποχρεώσεις τῆς Ἐκκλησίας, ὁ.π., 5.

⁴⁴ Λκ. θ' 62.

εὐθύνην, ὡς ἔχει προσφυῶς ἐπισημανθῆ⁴⁵. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, διδάσκουσα ὅτι διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ «καὶ φύσις καινοτομεῖται καὶ χρόνος⁴⁶» καὶ ὁμολογοῦσα ὅτι «χίλια ἔτη ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, Κύριε, ὡς ἡ ἡμέρα ἢ ἔχθές⁴⁷», δὲν δύναται ἵνα παραμένῃ ἀδρανῆς εἰς τὴν κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον ἐπίτευξιν συμφωνίας ἐπὶ ἡμερολογιακῶν καὶ ἀστρονομικῶν δεδομένων πρὸς ῥύθμισιν τοῦ Πασχαλίου, ἀλλὰ, κατανοοῦσα τὴν σχετικότητα μεγεθῶν οἷον τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, ὀφείλει ἵνα, ὡς ἀληθινὸς προσκυνητὴς, προσκυνῇ τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ⁴⁸, μὴ ταλαντευομένη μεταξὺ τοῦ σολωμοντείου ναοῦ καὶ τοῦ φρέατος τοῦ Ἰακώβ⁴⁹.

⁴⁵ Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, Αἱ ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀποκαλύψεως ἀπορρέουσαι εὐθύναι καὶ ὑποχρεώσεις τῆς Ἐκκλησίας, ὁ.π., 5.

⁴⁶ Πρβλ. Ἀπολυτίκιον τῆς Καταθέσεως τῆς Τιμίας Ἐσθῆτος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

⁴⁷ Ψαλμ. 104' 4.

⁴⁸ Ἰω. δ' 24.

⁴⁹ Ἰω. δ' 20-21.

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον

Πατριαρχικὸ Τρισάγιο γιὰ τὸν μακαριστὸ Μητροπολίτη πρῶην Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος νωρὶς τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς Ε΄ τῶν Νηστειῶν, 6 Ἀπριλίου 2025, κατῆλθε στὸν πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναὸ καὶ τέλεσε Τρισάγιο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου πρῶην Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης κυροῦ Ἀνδρέου, περιστοιχούμενος ἀπὸ κληρικοὺς τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ παρευρεθέντες πιστοὺς.

Στὴν ἐξόδιο Ἀκολουθία τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου, τὸν Παναγιώτατο θὰ ἐκπροσωπήσει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Θεολόγος.

Πατριαρχικὸ Τρισάγιο γιὰ τὸν μακαριστὸ Μητροπολίτη Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τὴν Τετάρτη, 9 Ἀπριλίου 2025, τέλεσε στὸν πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναὸ Τρισάγιο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κυροῦ Δαμασκηνοῦ, μέλους κατὰ τὴν περίοδο αὐτῆ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι οἱ Ἱεράρχες μέλη τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ποὺ συνεδριάζουν ἀπὸ τὸ πρῶι στὸ Φανάρι, στὸ πλαίσιο τῶν τακτικῶν συνοδικῶν ἐργασιῶν γιὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιο, καθὼς ἐπίσης κληρικοὶ τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ παρευρεθέντες πιστοὶ.

Στὴν ἐξόδιο Ἀκολουθία τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου, τὸν Παναγιώτατο θὰ ἐκπροσωπήσει ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εὐγένιος.

Στόν Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο τό Βραβείο Templeton 2025

Τὴν Πέμπτη, 10 Ἀπριλίου 2025, τὸ Ἴδρυμα John Templeton, σέ συνεργασία μὲ τὸ Templeton World Charity Foundation καὶ τὸ Templeton Religion Trust, ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ ἀποδέκτης τοῦ Βραβείου Templeton γιὰ τὸ ἔτος 2025 εἶναι ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος. Ἡ Α.Θ.Παναγιότης, ὁ μακροβιότερος Προκαθήμενος τοῦ Ἀποστολικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι παγκοίμως ἀναγνωρισμένος, ὅπως ἐπισημαίνεται στή σχετικὴ ἀνακοίνωσι τοῦ Ἰδρύματος Templeton, γιὰ «τίς καινοτόμες προσπάθειές του νά γεφυρώσῃ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ πνευματικὴ θεώρησι τῆς σχέσεως τῆς ἀνθρωπότητος μὲ τὸν φυσικὸ κόσμον, κινητοποιώντας ἀνθρώπους διαφορετικῆς πίστεως νά καταστοῦν οἰκονόμοι τῆς δημιουργίας».

Ὁ Παναγιώτατος εἶναι εὐφήμεως γνωστός γιὰ τὴν πρωτοποριακὴ συμβολή του σέ οἰκολογικές, διαθρησκειακές καὶ εἰρηνευτικὲς δράσεις ἀνά τὸν κόσμον. Αὐτὲς περιλαμβάνουν τὰ Συμπόσια ἐν πλῶ «Θρησκεία, Ἐπιστήμη καὶ Περιβάλλον» πού πραγματοποιήθηκαν ἀπὸ τὸν Ἀμαζόνιο μέχρι τὴν Ἀρκτικὴ Θάλασσα, τίς πολυάριθμες οἰκουμενικὲς καὶ διαθρησκειακὲς πρωτοβουλίες του στό πλαίσιο τῶν Ἀβρααμικῶν Παραδόσεων καὶ πέραν αὐτῶν, καὶ τὴν εἰλικρινῆ καὶ θαρραλέα στάσι του στό ζήτημα τῆς κυριαρχίας καὶ ἀκεραιότητος τῆς Οὐκρανίας καὶ τῆς εἰρήνης στή χώρα.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναγγελίας αὐτοῦ τοῦ ἐξόχως τιμητικοῦ Βραβείου, ἡ Α.Θ.Παναγιότης προέβη στήν ἀκόλουθη δήλωσι:

«Ἀποδεχόμεθα μὲ εὐγνωμοσύνην καὶ ταπείνωσιν αὐτὴν τὴν μοναδικὴν ἀναγνώρισιν, ἡ ὁποία ἀντικατοπτρίζει τὸ φιλόανθρωπον ὄραμα τοῦ Sir John Templeton, τοῦ ἐξαιρέτου ἰδρυτοῦ μιᾶς παγκοσμίου πρωτοβουλίας ἐπενδύσεως εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ εἰς τὴν ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου νά ἀντιλαμβάνεται καὶ νά ἀξιοποιῇ τὰς δυνατότητας τοῦ Πνεύματος. Αὐτὴ ἡ τιμὴ δέν ἀναφέρεται μόνον πρὸς τὸ ταπεινὸν μας πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Ἀποστολικὴν Καθέδραν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου. Ἐπὶ δεκαεπτὰ αἰῶνας, αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἁγίων καὶ τῶν Μαρτύρων, τῶν Ὁμολογητῶν καὶ τῶν Θεολόγων, ἠγήθη τῆς πνευματικῆς ἀποστολῆς διδασκαλίας καὶ μεταδόσεως τοῦ μεταμορφωτικοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνά τὴν οἰκουμένην. Ἀποδεχόμεθα αὐτὴν τὴν μοναδικὴν τιμὴν ἐν ὀνόματι

αυτῆς τῆς διακονίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα».

Τὸ Βραβεῖο Templeton ἀπενεμήθη τὸ πρῶτον στὴ Μητέρα Τερέζα τὸ 1973, καὶ ἐν συνεχείᾳ τόσο σὲ πνευματικούς ἡγέτες, ὅπως ὁ Tenzin Gyatso, 14ος Dalai Lama, καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Desmond Tutu, ὅσο καὶ σὲ ὀραματιστές, ὅπως ὁ Aleksandr Solzhenitsyn, ὁ Βασιλεὺς Abdullah τῆς Ἰορδανίας, ἡ διακεκριμένη οἰκολόγος Jane Goodall, καὶ σὲ κορυφαίους ἐπιστήμονες καὶ εἰρηνοποιούς σὲ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης θὰ λάβῃ τὸ Βραβεῖο στὴ Νέα Ὑόρκη τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 2025.

Πρόκειται γιὰ τὴ δεύτερη μεγάλη ἀναγνώρισι καὶ τιμὴ πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Παναγιωτάτου μέσα σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα. Ὑπενθυμίζεται ὅτι στίς 17 Μαρτίου 2025, ἡ Ἀκαδημία Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας ἐξέλεξε τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη «ἐταῖρο ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ» στὴν ἔδρα τὴν ὁποία κατεῖχε ὁ ἀείμνηστος Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄ (Joseph Ratzinger).

Ὁ Παναγιώτατος σὲ οἰκολογικὴ ἐκδήλωση στὴν Πόλη

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 12ης Ἀπριλίου 2025, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παρακολούθησε σὲ κεντρικὸ ξενοδοχεῖο τῆς Πόλεως τὴν διάλεξη τοῦ καλλιτέχνη καὶ οἰκολόγου Ἑλλογιμ. κ. Ediz Hun, μὲ θέμα τὴν σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν φύση στὸ πλαίσιο τῆς κοινωνικο-οικονομικῆς ἀνάπτυξης.

Τὴν διάλεξη ὀργάνωσε τὸ Οἰκολογικὸ Βακούφι «Kriton Curi» ὑπὸ τὴν ἡγεσία τῆς Ἑλλογιμ. κ. Birgül Küçükönder.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὸν τάφο τοῦ Προέδρου τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας Turgut Özal

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης, σήμερα, 17 Ἀπριλίου 2025, ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ Προέδρου τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας Turgut Özal, ὁ ὁποῖος εὐεργέτησε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐκδίδοντας, μετὰ ἀπὸ μακρὰ καθυστέρηση, τὶς ἀδειες γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ σημερινοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου στὸ Φανάρι, μετέβη, ὅπως κάθε χρόνον, στὸ μνημεῖο ὅπου εἶναι ὁ τάφος του καὶ κατέθεσε ἄνθη.

Ὁ Παναγιώτατος χαιρέτησε τὴν χήρα τοῦ ἀειμνήστου Προέδρου καὶ τοὺς παρισταμένους λοιποὺς συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτοῦ, ἐκφράζοντας τὴν εὐχὴ ὁ Θεὸς νὰ τοὺς δίδει ὑγείαν νὰ τιμῶν τὴ μνήμη του.

Οικουμενικός Πατριάρχης για άειμνηστο Πάπα Φραγκίσκο: Στάθηκε πιστός φίλος, συνοδοιπόρος και συμπαραστάτης του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γνήσιος φίλος της Όρθοδοξίας

Η Α. Θ. Παναγιώτης ό Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, τήν Δευτέρα της Διακαινησίμου, δέχθηκε τήν έν Τουρκία σεβασμία Ίεραρχία του Θρόνου, με τήν εύκαιρία του Αγίου Πάσχα, και στην όμιλία του αναφέρθηκε στην έκδημία του άειμνήστου Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου, ή οποία είχε γίνει μόλις λίγο νωρίτερα γνωστή.

Ό Πατριάρχης αναφέρθηκε στη άδελφική φιλία που τον συνέδεε με τον Πάπα Φραγκίσκο, στην συνεργασία τους και στην έπιθυμία τους να συναντηθούν στην Νίκαια της Βιθυνίας για να τιμήσουν από κοινού τήν 1700ή επέτειο από τήν σύγκληση της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου.

Ή Γενική Κυβερνήτρια της Αυστραλίας στο Φανάρι

Η Α. Θ. Παναγιώτης ό Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος δέχθηκε σήμερα, Τρίτη της Διακαινησίμου, 22 Απριλίου 2025, τήν Έξοχ. Γενική Κυβερνήτρια της Αυστραλίας και Έκπρόσωπο του Βασιλικού Στέμματος κ. Sam Mostyn, με τή συνοδεία της.

Ό Παναγιώτατος με τήν Έξοχ. Γενική Κυβερνήτρια είχαν τήν εύκαιρία να συζητήσουν, σε έγκάρδια άτμόσφαιρα, για τó έργο του Οικουμενικού Πατριαρχείου και ειδικότερα για τήν προσφορά της Ίερας Άρχιεπισκοπής του στην Αυστραλία. Ειδική αναφορά έγινε και στην έκδημία του Προκαθημένου της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας, Παπα Φραγκίσκου, τó έργο και τήν προσφορά του όποιου άμφότεροι εξέηραν.

Στη συνάντηση παρέστησαν ό σύζυγος της Γενικής Κυβερνήτριας, Έξοχ. κ. Simeon Beckett, ό Έξοχ. Πρέσβυς της Αυστραλίας στην Άγκυρα κ. Miles Armitage, ό Έντιμ. Γενικός Πρόξενος στην Πόλη κ. Tony Huber, και στελέχη του έπιτελείου της Έξοχ. κ. Mostyn, ένώ από τήν πλευρά του Πατριαρχείου οί Σεβ. Μητροπολίτες Γέρων Χαλκηδόνας κ. Έμμανουήλ και Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, καθώς και ό Πανοσιολ. Μ. Έκκλησιάρχης κ. Άέτιος, Διευθυντής του Ίδιαίτερου Πατριαρχικού Γραφείου.

Ευχές του Οικουμενικού Πατριάρχου προς τον Πατριάρχη των έν Τουρκία Αρμενίων για τήν έορτή του Αγίου Πάσχα

Η Α.Θ. Παναγιώτης ό Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ Βαρθολομαίος έπισκέφθηκε τήν Τρίτη της Διακαινησίμου, 22 Απριλίου 2025, τó

Αρμενικό Πατριαρχεῖο, στό Κοντοσκάλι τῆς Πόλεως, προκειμένου νά ἐκφράσει προσωπικῶς τίς εὐχές του πρὸς τὸν Μακ. Πατριάρχη τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἀρμενίων κ. Sahak Masalyan, καί δι' αὐτοῦ πρὸς τὸ ποίμνιό του, γιὰ τὸ Ἅγιον Πάσχα.

Ὁ Παναγιώτατος συνοδευόταν ἀπὸ τὸν Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλο κ. Γρηγόριο.

Ὁμιλοὶ Ῥωμαιοκαθολικῶν Ἱεραρχῶν, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Αὐστρία στό Φανάρι

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος δέχθηκε τὴν Τρίτη τῆς Διακαινησίμου, 22 Ἀπριλίου 2025, ὁμίλους Ῥωμαιοκαθολικῶν Ἱεραρχῶν, κληρικῶν, μοναχῶν καὶ φοιτητῶν ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Αὐστρία.

Συγκεκριμένα, τὸ Φανάρι ἐπισκέφθηκαν οἱ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοποι Bari καὶ Bitonto κ. Giuseppe Satriano, καὶ Rossano καὶ Cariati κ. Maurizio Aloise, μὲ κληρικούς καὶ πανεπιστημιακούς καθηγητές Ῥωμαιοκαθολικῶν Ἰνστιτούτων, καὶ πιστοὺς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τους, καθὼς καὶ ὁμιλο φοιτητῶν ἀπὸ τὸ Ποντιφικὸ Πανεπιστήμιο Antonianum ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Ὁσιολ. π. Luca Bianchi, ὑπευθύνου οἰκουμενικῶν σχέσεων. Ἐπίσης, ὁμιλος Καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν ἀπὸ τὸ Ῥωμαιοκαθολικὸ Ἱερατικὸ Σεμινάριο τῆς Βιέννης ὑπὸ τὸν Κοσμήτορα αὐτοῦ Ὁσιολ. κ. Richard Tatzreiter.

Καλωσορίζοντας ἀδελφικῶς καὶ ἐγκαρδίως κατὰ τὴν Ἀναστάσιμη αὐτὴ περίοδο τοὺς παραπάνω ὁμίλους στὴν Ἔδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ Παναγιώτατος, μιλῶντας ἰταλικά καὶ γερμανικά, ἐξέφρασε τὴ λύπη του γιὰ τὴν ἐκδημία τοῦ Προκαθημένου τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀειμνήστου Πάπα Φραγκίσκου. Ὅπως εἶπε, μέχρι πρὶν μερικὲς ἡμέρες ἤλπιζε νὰ τὸν ὑποδεχθεῖ τὸν ἐρχόμενο Μάιο στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας καὶ νὰ ἐορτάσουν μαζὶ τὴν ἐπέτειο τῶν 1700 ἐτῶν ἀπὸ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ὁ Παναγιώτατος εἶπε, ὅτι ὁ Πάπας Φραγκίσκος ἦταν «ένας ἀδελφός, μὲ τὸν ὁποῖο μοιραζόμασταν μιὰ βαθιὰ φιλία», καὶ ὑπενθύμισε ὅτι εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ συναντηθοῦν πολλές φορὲς καὶ νὰ συνεργαστοῦν «γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς πορείας τῶν Ἐκκλησιῶν μας πρὸς τὸ κοινὸ Ποτήριο, καὶ γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητας.»

Ἀναφέρθηκε στίς συναντήσεις τους στοὺς Ἁγίους Τόπους, τὸ 2014, στὴ Λέσβο, ἀλλὰ καὶ τὴ συνεργασία τους γιὰ τὴν εὐαισθητοποίηση τῆς

παγκόσμιας κοινής γνώμης για τὸ μεταναστευτικὸ καὶ προσφυγικὸ, γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ζήτημα τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ συνολικὰ τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κήρυξε τὴν ἔναρξη Ἀκαδημαϊκοῦ Συμποσίου γιὰ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Νικαίας μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 1700ῆς ἐπετείου ἀπὸ τὴν σύγκλησή της

Στὴν σημασίᾳ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Νικαίας ἀλλὰ καὶ στὴν ἐφετινὴ ἐπέτειο τῶν 1700 ἐτῶν ἀπὸ τὴ σύγκλησή της ἀναφέρθηκε ἡ Α.Θ. Παναγιώτης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, σήμερα, Πέμπτη, 24 Ἀπριλίου 2025, κηρύσσοντας τῆς ἔναρξη σχετικοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Συμποσίου στὸ Φανάρι.

Ὁ Παναγιώτατος, μιῶντας στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα, ἀναφέρθηκε, μεταξὺ ἄλλων, καὶ στὴν ἐπιθυμία ποὺ εἶχαν μὲ τὸν ἀείμνηστο Πάπα Φραγκίσκο νὰ συναντηθοῦν τὸν ἐπόμενο μῆνα στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας γιὰ νὰ τιμήσουν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐφετινὴ ἐπέτειο καὶ νὰ καταδείξουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὴν βούλησή τους γιὰ περαιτέρω συνεργασία γιὰ τὸ καλὸ μίας περισσότερο ἀξιόπιστης μαρτυρίας στὸ κόσμο μας.

«Ὡστόσο, προσευχόμεστε θερμὰ, ὁ ἀγαπητὸς μας ἀδελφὸς νὰ ἐορτάζει τῶρα τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν στὴν αἰώνια ἀγκαλιὰ καὶ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Θὰ μᾶς λείψει πολὺ. Ὁ Θεὸς νὰ ἀναπαύσει τὴν καλὴ του ψυχὴ», πρόσθεσε ὁ Παναγιώτατος, ὁ ὁποῖος καὶ δεξιώθηκε τοὺς ὁμιλητὲς στὴν φιλόξενη πατριαρχικὴ τράπεζα.

Στὸ Ἀκαδημαϊκὸ Συμπόσιο ποὺ διοργανώνει τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, μὲ τὴν ὀργανωτικὴ εὐθύνη τοῦ Ἱερολ. Ἀρχidiaκόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Ἰωάννη Χρυσανγῆ, συμμετέχουν ὡς ὁμιλητὲς οἱ ἐπιφανέστεροι παγκοσμίως μελετητὲς καὶ συγγραφεῖς ἔργων, σχετικῶν μὲ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καθ' ἑαυτὴν ἀλλὰ καὶ τὴν γενικότερη ἐπίδρασή της στὸν Χριστιανικὸ κόσμο.

Ἡ καταληκτικὴ συνεδρία τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Συμποσίου ἔγινε στὴ Νίκαια, στὴν πόλη ὅπου πραγματοποιήθηκε ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (325), τῆς ὁποίας φέτος ἐορτάζεται ἡ 1700ῆ ἐπέτειος. Στὴ Νίκαια τοὺς συμμετέχοντες στὸ Ἀκαδημαϊκὸ Συμπόσιο ὑποδέχτηκε ὁ πλησιόχωρος Μητροπολίτης Προύσης, κ. Ἰωακείμ.

Οἱ ὁμιλητὲς, ὅλοι τοὺς ἐξέχοντες ἐρευνητὲς ἀπὸ τὴν διεθνή ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα, μὲ σημαντικὸ συγγραφικὸ ἔργο σχετικὸ μὲ

την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο, παρουσίασαν πτυχές τόσο για την Σύνοδο όσο και για την επίδραση του έργου και τῶν αποφάσεών της στὸν Χριστιανικὸ κόσμον.

Οἱ βιντεοσκοπημένες ἐργασίες τοῦ Συμποσίου θὰ ἀναρτηθοῦν στὶς ἰστοσελίδες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Huffington Ecumenical Institute, οἱ δὲ εἰσηγήσεις του θὰ δημοσιευθοῦν στὰ Πρακτικὰ ποὺ θὰ ἐκδοθοῦν.

Ὁ Πατριάρχης στὸ Μουσεῖο Hrant Dink καὶ στὴν ἐφημερίδα AGOS

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τὸ Μουσεῖο Hrant Dink, ὅπου τὸν ὑποδέχθηκε ἡ χήρα τοῦ δολοφονηθέντος μὲ συνεργάτες της, καθὼς καὶ τὰ Γραφεῖα τῆς ἐφημερίδας AGOS, ὅπου τὸν ὑποδέχθηκαν τιμητικῶς οἱ ὑπεύθυνοι τῆς ἐκδόσεώς της, τοὺς ὁποίους καὶ εὐχαρίστησε γιὰ τὴν ὑποστήριξή τους πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὴν περὶ αὐτὸ Ὁμογένεια.

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα σὲ αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψη συνόδευσε ὁ Ἐντιμολ. κ. Λάκης Βίγκας, Ἀρχῶν Μ. Χαρτοφύλαξ.

Ἀναχώρηση Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου γιὰ τὴν Ρώμη

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀναχώρησε τὴν Παρασκευή, 25 Ἀπριλίου 2025, τὸ ἀπόγευμα, ἀεροπορικῶς, γιὰ τὴ Ρώμη, προκειμένου, αὐριο πρῶι, νὰ παραστεῖ στὴν ἐξόδιο Ἀκολουθία τοῦ ἀειμνήστου Πάπα Φραγκίσκου.

Τὸν Παναγιώτατο συνοδεύουν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ, ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Ἀέτιος, Διευθυντὴς τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καὶ ὁ Ἐντιμ. κ. Νικόλαος-Γεώργιος Παπαχρήστου, Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Τύπου καὶ Ἐπικοινωνίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Κατὰ τὴν ἄφιξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὸ Ἀεροδρόμιο τῆς Ρώμης στὴν Πατριαρχικὴ Ἀντιπροσωπεία θὰ ἐνσωματωθεῖ καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰταλίας κ. Πολύκαρπος.

Τὸν Παναγιώτατο, ὁ ὁποῖος σὺν Θεῷ θὰ ἐπιστρέψει τὸ Σάββατο βράδυ στὴν Πόλη, προέπεμψαν στὸ Ἀεροδρόμιο τῆς Πόλης ὁ Ἐπίτροπος Αὐτοῦ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος καὶ ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Γρηγόριος.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν ἐξόδιο Ἀκολουθία τοῦ ἀειμνήστου Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος παρέστη στὴν νεκρώσιμο Ἀκολουθία τοῦ ἀειμνήστου Πάπα Φραγκίσκου, πού τελέστηκε τὸ πρωὶ τοῦ Σαββάτου τῆς Διακαινησίμου, 26 Ἀπριλίου 2025, στὴν πλατεία τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἱ. Ἀκολουθίας, ἐντὸς τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὁ Παναγιώτατος ἀπέτισε φόρο τιμῆς στὴν σορὸ τοῦ ἀειμνήστου Πάπα, καταθέτοντας ἕνα μπουκέτο λευκὰ τριαντάφυλλα στὸ φέρετρό του.

Τὸν Παναγιώτατο χαιρέτισαν ἐγκαρδίως ὁ Πρόεδρος τῆς Κύπρου Ἐξοχ. κ. Νικόλαος Χριστοδουλίδης καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος Ἐξοχ. κ. Κυριάκος Μητσοτάκης μὲ τὴν σύζυγό του.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μὲ τὴ συνοδεία του ἀναχώρησαν γιὰ τὴν Πόλη.

Οἱ τελειόφοιτοι τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς στὸν Παναγιώτατο

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης δέχθηκε σὲ ἀκρόαση τοὺς Ὁσιωτ. Ἱερομονάχους Ἱερώνυμο Σιμωνοπερὶτη καὶ Νικόδημο Ἀγιοπαυλίτη, μέλη τῆς Ἐφορείας τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, Γεράσιμο Ἀγιοπαυλίτη καὶ Δαμασκηνὸ Καρεώτη, Ἐφημέριο τῆς Ἀθωνιάδος, τοὺς Ἑλλογιμ. κυρίους Γεώργιο Μεταλλίδη καὶ Μιχαὴλ Κεχαγιᾶ, Διευθυντὴ καὶ Καθηγητὴ τῆς Σχολῆς ἀντίστοιχα, καὶ ὄμιλο τελειοφοίτων μαθητῶν τοῦ ἱστορικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Ἰδρύματος, στοὺς ὁποίους μίλησε πατρικῶς καὶ ἔδωσε τὴν πατριαρχικὴ εὐλογία του γιὰ κάθε ἐπιτυχία στὴ μελλοντικὴ πορεία τους. Ἀμέσως μετὰ, ὁ Παναγιώτατος προσκάλεσε ὅλους τοὺς ἀνωτέρω στὴν Πατριαρχικὴ τράπεζα.

Ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος στὸ Φανάρι

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Τετάρτη, 30 Ἀπριλίου 2025, δέχθηκε τὸν Ἐξοχ. Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, κ. Γεώργιο Γεραπερὶτη, ὁ ὁποῖος ἐπισκέφθηκε τὸ Σεπτὸ Κέντρο τῆς Ὁρθοδοξίας γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὴν ἀνάληψη τῶν πολυεθνικῶν καθηκόντων του.

Τὸν Ἐξοχ. κ. Ὑπουργὸ συνόδευαν ἡ Ἐξοχ. Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν

κ. Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου, ό Έξοχ. Πρέσβης κ. Κωνσταντίνος Κούτρας, Γενικός Πρόξενος τής Ελλάδος στην Πόλη, και άλλοι συνεργάτες του.

Μετά τò γεῦμα πòυ παρέθεσε ό Παναγιώτατος πρòς τιμήν τού Έξοχ. κ. Υπουργού και τής συνοδείας του, στους χώρους τής Μαρασλείου Σχολής, ακολούθησε ή κατ' ιδίαν συνάντηση Πατριάρχου-Υπουργού, κατὰ τήν όποία οί δύο άνδρες είχαν τήν εύκαιρία νὰ συζητήσουν για τήν οικουμενική διακονία τής Πρωτοθρόνου Έκκλησίας τής Ορθοδοξίας και για τίς πρωτοβουλίες τής στην κατεύθυνση προώθησης και έμβάθυνσης τού διαχριστιανικού και διαθρησκειακού διαλόγου. Επίσης, συζητήθηκαν ζητήματα πòυ άπασχολούν τήν Μητέρα Έκκλησία και τήν περι αυτή Όμογένεια τής Πόλης, καθώς και άλλα επίκαιρα θέματα άμμοιβαίου ένδιαφέροντος.

Στή συνέχεια ό Υπουργός Έξωτερικών τής Ελλάδος με τήν συνοδεία του προσκύνησε στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό, ένῶ τήν έπομένη επισκέφθηκε τήν Ίερά Μονή Αγίας Τριάδος Χάλκης, όπου βρίσκεται και ή ιστορική Θεολογική Σχολή τού Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Ό Πατριάρχης στην έδρα τής αντιπροσωπείας τού Υπουργείου Έξωτερικών τής Τουρκίας στην Πόλη

Η Α. Θ. Παναγιότης ό Πατριάρχης μετέβη στις 30 Απριλίου 2025, στην έδρα τής αντιπροσωπείας τού Υπουργείου Έξωτερικών, στην Στένη τού Βοσπόρου, όπου τόν ύποδέχθηκε ή εκπρόσωπος αυτου Πρέσβυς Έξοχωτάτη κ. Ayşe Sözen Usluer, περιστοιχούμενη από συνεργάτες τής.

Η κ. Πρέσβυς ύποσχέθηκε ότι σύντομα θα άντεπισκεφθει τήν Α. Θ. Παναγιότητα στην έδρα τού Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Αναχώρηση Οικουμενικού Πατριάρχου για τήν Ίταλία

Η Α. Θ. Παναγιότης ό Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος αναχώρησε τήν Πέμπτη, 1 Μαΐου 2025, τò άπόγευμα, άεροπορικώς, για τήν Νάπολη, για διήμερη επίσημη επίσκεψη στην Ρωμαιοκαθολική Έπισκοπή τής Caserta, άνταποκρινόμενος σε σχετική πρόσκληση.

Τόν Παναγιώτατο συνόδευσαν ό Θεοφιλ. Έπίσκοπος Δαφνουσίας κ. Σμάραγδος, ό Θεοφιλ. Έπίσκοπος τών εν τή Πόλει Ρωμαιοκαθολικών κ. Massimiliano Palinuro, ό Πανοσιολ. Τριτεύων κ. Βαρνάβας, και ό Έντιμ. κ. Αντώνιος Γραφιαδέλης, εκ τών Πατριαρχικών ύπαλλήλων.

Κατὰ τὴν ἄφιξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὸ Ἀεροδρόμιο τῆς Νάπολη στὴν Πατριαρχικὴ Ἀντιπροσωπεῖα ἐνσωματήθηκαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰταλίας κ. Πολύκαρπος καὶ ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Κρατείας κ. Γεώργιος, Βοηθὸς τῆς Μητροπόλεως Ἰταλίας

Τὸν Παναγιώτατο, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεψε τὰ μεσάνυχτα τοῦ Σαββάτου τὰ μεσάνυχτα στὴν Πόλη, προέπεμψαν στὸ Ἀεροδρόμιο τῆς Πόλης ὁ Ἐπίτροπος Αὐτοῦ Σεβ. Μητροπολίτης Σηλυβρίας κ. Μάξιμος καὶ ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Γρηγόριος.

Δύο Βαυαρικὰ Οἰκουμενικὰ Βραβεῖα εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατρι- άρχην

Τὴν Τετάρτην, 23ην Ἀπριλίου 2025, ἀνηγγέλθη ὅτι δύο Ρωμαιοκαθολικὰ Ἰδρύματα τῆς Βαυαρίας ἀπεφάσισαν νὰ ἀπονεύμουν τὰ ἐφετεῖνὰ βραβεῖα τῶν (καὶ μάλιστα διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ κοινουῦ) εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. κ. Βαρθολομαῖον διὰ τὴν συμβολὴν του εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Διάλογον, ἥτοι εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὰ τιμῶντα τὸν Παναγιώτατον Ἰδρύματα εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἀκαδημία Βαυαρίας καὶ ἡ Μονὴ Βενεδικτίνων Niederaltaich.

Ἡ σχετικὴ τελετὴ ἀπονομῆς θὰ γίνῃ τὴν 6ην Ἰουνίου εἰς τὴν ὡς ἄνω Ἀκαδημίαν. Τὸν ἔπαινον τοῦ τιμωμένου θὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν Ἐπίσκοπος Heinrich Bedford-Strohm, ἐνῶ ὁ Σεβ. Καρδινάλιος Reinhard Marx, Ἀρχιεπίσκοπος Μονάχου, θὰ κατακλείσῃ δι' ὀμιλίας αὐτοῦ τὴν ἐπίσημον τελετὴν.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν Ἀττάλεια γιὰ τὴν ἑναρξὴ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου τῆς I. Μητροπόλεως Πισιδίας

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, στίς 5 Μαΐου 2025, τὸ ἀπόγευμα, μετέβη ἀεροπορικῶς στὴν Ἀττάλεια (Antalya), συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ἱερολ. Πατριαρχικὸν Διάκονο κ. Ἀνατόλιο Δοξαστάκη, προκειμένου νὰ κηρύξῃ αὐριό τὸ πρωὶ τὴν ἑναρξὴ τοῦ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου μὲ θέμα «Ξεκινώντας ξανά ἀπὸ τὴ Νίκαια: Ἡ Σημασία τῆς Ἐνσάρκωσης στὴ Σύγχρονη Θεολογία», τὸ ὁποῖο διοργανώνεται μὲ πρωτοβουλία καὶ φροντίδα τῆς I. Μητροπόλεως Πισιδίας.

Ὁ Πατριάρχης ἐπέστειψε στὴν Πόλη τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας, προκειμένου τὴν Τετάρτη, 7 Μαΐου, νὰ ἀναχωρήσει γιὰ προγραμματισμένη ἐπίσκεψη στὴν Ἀθήνα.

Ὁ Παναγιώτατος, στὴν ὁμιλία του, μεταξύ ἄλλων, ἐπεσήμανε ὅτι ἡ πίστη τῆς Νικαίας εἶναι τὸ κοινὸ ἔδαφος καὶ ἡ κοινὴ ἐμπειρία σχεδὸν ὅλων τῶν Χριστιανῶν. Αὐτὸ καὶ μόνον τὸ γεγονός, συνέχισε, μᾶς καλεῖ νὰ ἀναζητήσουμε ἀπαντήσεις ποὺ θυμίζουν μιὰ ἐποχὴ ποὺ τηρούσαμε σταθερὰ μιὰ κοινοτικὴ κατανόηση τῆς Πίστεως μας. Ὅπως εἶπε, ἡ 1700ῆ ἐπέτειος ἀπὸ τὴν σύγκληση τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας προσφέρει τὴν εὐκαιρία ἀξιοποιήσεως αὐτοῦ τοῦ ὀροσήμου στὴν χριστιανικὴ ἱστορία «γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἐπικοινωνήσουμε πιὸ ἀποτελεσματικὰ καὶ πιὸ ρεαλιστικὰ μὲ τὸν Λαὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπου κι ἂν βρισκεται.»

Ἐπισήμανε δὲ ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὡς ὁ πρῶτος Θρόνος ἐκ τῶν τεσσάρων Πρεσβυγενῶν Θρόνων τῆς Ἀνατολῆς ἐκ τῆς ἀρχαίας Πενταρχίας καὶ Μητέρα Ἐκκλησία τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδοξίας, πρωτοστατεῖ στὴν προσπάθεια αὐτὴ μὲ ποικίλες πρωτοβουλίες, ἐνῶ ἔκανε ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὸν ἀείμνηστο Πάπα Φραγκίσκο, μὲ τὸν ὁποῖο ἐπιθυμοῦσαν νὰ τιμήσουν ἀπὸ κοινοῦ αὐτὴ τὴν ἐπέτειο, λέγοντας ὅτι ἔδωσε τὸ παράδειγμα νὰ ἀγωνιζόμαστε μέχρι τὴν τελευταία μας πνοή.

Προηγούμενως, τοὺς συνέδρους καλωσόρισε ὁ Ποιμενάρχης Σεβ. Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Ἰώβ, ἐνῶ χαιρετισμοὺς ἀπηύθυναν ὁ Ἐντιμ. κ. Vural Korkmaz, ἐκπρόσωπος τοῦ τοπικοῦ δήμου Muratpaşa τῆς Ἀτταλείας, καὶ ὁ Ἑλλογιμ. Δρ. Simone Tropea, ἐκπρόσωπος τοῦ ὀργανισμοῦ «Corpus International Association» ποὺ συνεργάστηκε στὴ διοργάνωση τοῦ Συνεδρίου.

Στὸ δὴήμερο Διεθνὲς Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο συμμετέχουν Ἱεράρχες καὶ κληρικοὶ διαφόρων Ἐκκλησιῶν, καθὼς καὶ διακεκριμένοι θεολόγοι ἀπὸ διάφορες χῶρες.

Ἀφιξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὴν Ἀθήνα

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀφίχθη τὴν Τετάρτη, 7 Μαΐου 2025, γιὰ πενθήμερη ἐπίσκεψη στὴν Ἀθήνα, στὸ πλαίσιο τῆς ὁποίας, τὴν Κυριακὴ, 11 Μαΐου, προέστη τῆς Θείας Λειτουργίας ποὺ τελέστηκε στὸν Ἱ. Ναὸ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, στὸ Κολωνάκι, συμπροσευχομένου τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, μὲ τὴν

εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 150ετίας ἀπὸ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ναοῦ ἀπὸ τὴν Ἐλεήμονα Ἐταιρεία Ἀθηνῶν.

Τὴν ἴδια ἡμέρα, στίς 7 τὸ ἀπόγευμα, ὁ Παναγιώτατος παρέστη στὴν τελετὴ ἀναγορεύσεως τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας κ. Μακαρίου σὲ ἐπίτιμο διδάκτορα τῶν Τμημάτων Θεολογίας καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας καὶ Θρησκευολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τὴν Πέμπτη, τὸ πρωὶ, ὁ Παναγιώτατος εἶχε συνάντηση μὲ τὸν Ἐξοχ. Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος κ. Κυριάκο Μητσοτάκη, στὸ Μέγαρο Μαξίμου, καὶ τὸ ἀπόγευμα μετέβη στὸ Μουσεῖο «Σύγχρονης Τέχνης» τοῦ Ἰδρύματος Βασιλείου καὶ Ἐλίζας Γουλανδρῆ, ὅπου πραγματοποιήθηκε ἐκδήλωση πρὸς τιμὴν του.

Τὴν Παρασκευὴ τὸ πρωὶ ὁ Ἐξοχ. Πρόεδρος τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας κ. Çağatay Erçiyes παρέθεσε πρόγευμα πρὸς τιμὴν τῆς Α.Θ.Παναγιότητος, στὴν Πρεσβευτικὴ κατοικία, καὶ στὴ συνέχεια ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τέλεσε τρισάγια στοὺς τάφους τῶν ἀειμνήστων Ἀρχόντων Ὀφφικιαλίων τῆς Μ.τ.Χ.Ε. Ἀριστείδου Πανώτη, Θεολόγου, καὶ Ἀλεξάνδρου Ἀλεξανδρῆ, Πρόεβως ἐ.τ.. Ἀκολουθῶς, τέλεσε Τρισάγιο γιὰ τοὺς Πεσόντες Κωνσταντινουπολίτες κατὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον στὸ ἀφιερωμένο σὲ ἐκείνους Μνημεῖο στὸ Παλαιὸ Φάληρον.

Τὴν Πατριαρχικὴ Συνοδεία ἀπέτελεσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ καὶ Προύσης κ. Ἰωακείμ, οἱ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Αἴτιος, Διευθυντῆς τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καὶ Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Ἀλέξανδρος, ὁ Ἱερολ. Πατριαρχικὸς Διάκονος κ. Φώτιος Πουλόπουλος, ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητῆς κ. Κωνσταντῖνος Δεληκωσταντῆς, Διευθυντῆς τοῦ Α΄ Πατριαρχικοῦ Γραφείου, ὁ Ἐντιμ. κ. Νικόλαος-Γεώργιος Παπαχρήστου, Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Τύπου καὶ Ἐπικοινωνίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ ὁ Ἐντιμ. κ. Μάριος Ταρίνας, Πατριαρχικὸς ὑπάλληλος.

Ἐπίτροπος κατὰ τὴν ἀπουσία τοῦ Πατριάρχου ὀρίσθηκε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν προέπεμψε στὸ Ἀεροδρόμιον τῆς Πόλης, μαζί μὲ τὸν Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλο κ. Γρηγόριο.

Τιμητική διάκριση πρὸς τὸν Παναγιώτατο ἀπὸ τὸ Βακούφι Marmara Grubu

Τὴν Τρίτη, 6 Μαΐου 2025, σὲ εἰδικὴ τελετῇ, πού ἔγινε γιὰ τὴ συμπλήρωση 40 ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἴδρυση τοῦ Βακουφίου Marmara Grubu, ἀπενεμήθη στὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο τὸ βραβεῖο «Ahmet Samsunlu» γιὰ τὴν προσφορὰ του στὸ χῶρο τῆς οἰκολογίας.

Στὴν τελετῇ, συνοδευθεῖσα ἀπὸ ἐόρτιο δεῖπνο, παρέστησαν πολλὲς προσωπικότητες ἀπὸ διάφορες χῶρες τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ διάφορα κοινωνικὰ στρώματα.

Ὁ Πατριάρχης, σὲ ὁμιλία πού ἐκφώνησε στὴν τουρκικὴ γλῶσσα, εὐχαρίστησε γιὰ τὴν τιμητικὴ διάκριση καὶ συνεχάρη τὸν Πρόεδρο τοῦ Βακουφίου Δρᾶ Akkan Suver γιὰ τὴν ἐροταζόμενη ἐπέτειο.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν τελετῇ ἀναγόρευσης τοῦ Ἀρ- χιεπισκόπου Αὐστραλίας σὲ ἐπίτιμο διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ΕΚΠΑ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης, 7 Μαΐου 2025, παρέστη στὴν τελετῇ ἀναγορεύσεως τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας κ. Μακαρίου σὲ ἐπίτιμο διδάκτορα τῶν Τμημάτων Θεολογίας καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας καὶ Θρησκευσιολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὴν Μεγάλῃ Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ ἱστορικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος.

Ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἑλλογιμ. Καθηγητῆς κ. Γεράσιμος Σιάσος, στὴν ὁμιλία του, ἀναφέρθηκε στὴν ἀπόφαση τοῦ Πανεπιστημίου νὰ τιμῆσει τὸν Σεβασμιώτατο, ἐνῶ γιὰ τὴν προσωπικότητα, τὸ ἔργο καὶ τὴ διακονία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας μίλησε ὁ Κοσμητῶρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Καθηγητῆς κ. Ἐμμανουὴλ Καραγεωργούδης, ὁ ὁποῖος ἀνέγνωσε καὶ τὸ σχετικὸ Ψήφισμα.

Στὴν τελετῇ παρέστησαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος, ἡ πρῶν Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Ἐξοχ. κ. Κατερίνα Σακελλαροπούλου, ὁ πρῶν Πρωθυπουργὸς Ἐξοχ. κ. Παναγιώτης Πικραμένος, ὁ πρῶν Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Ἐξοχ. κ. Εὐάγγελος Βενιζέλος, Ἀρχιερεῖς, Ὑπουργοί, βουλευτές, Ἀκαδημαϊκοί, Πανεπιστημιακοὶ καθηγητές, καὶ ἐκπρόσωποι τῆς

πολιτικής και κοινωνικής ζωής.

Ακολούθως, ο Παναγιώτατος εὐλόγησε στο ξενοδοχείο «Μ. Βρεταννία» τὸ ἐπίσημο δεῖπνο πὸν παρέθεσε ἡ Ἱερά Ἐπαρχιακή Σύνοδος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας. Στὴν ὁμιλία του ἀναφέρθηκε μὲ θερμοὺς λόγους στὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο κ. Μακάριο καὶ τὸν συνεχάρη γιὰ τὴν ἰδιαίτερη τιμὴ πὸν τοῦ ἀπένειμε τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.

Προηγουμένως τὸν Πατριάρχη προσφώνησαν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Ἐπαρχιακῆς Συνόδου ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Πέρθης κ. Ἐλπίδιος.

Συνάντηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μὲ τὸν Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος συναντήθηκε μὲ τὸν Ἐξοχ. Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος κ. Κυριάκο Μητσοτάκη, τὴν Πέμπτη, 8 Μαΐου 2025, στὸ Μέγαρο Μαξίμου.

«Σὰς φέρνω τὶς εὐχὲς καὶ τὶς εὐλογίες τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τὸν χαιρετισμὸ τῶν ἀδελφῶν Ἀρχιερέων ἀπὸ τὸ Φανάρι», εἶπε κατὰ τὴν ὑποδοχὴ του ὁ Παναγιώτατος πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ κ. Μητσοτάκη καὶ πρόσθεσε: «Γιὰ ἐμένα καὶ γιὰ τὴ συνοδεία μου εἶναι ξεχωριστὴ χαρὰ νὰ εἶμαστε πάλι στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν 150 ἐτῶν τοῦ ναοῦ πὸν μᾶς δώσατε καὶ ἔχουμε πλέον στὸ κέντρο τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ νὰ ξαναδοῦμε τὸ προσφιλὲς πρόσωπό σας, τοὺς συνεργάτες σας, νὰ ανταλλάξουμε σκέψεις γιὰ τὰ κοινὰ θέματα καὶ νὰ ἐπιστρέψουμε ἐνισχυμένοι στὴν ἔδρα μας.»

Ἀπαντῶντας ὁ Ἐξοχ. Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος εἶπε τὰ ἀκόλουθα:

«Παναγιώτατε, εἶναι ἡ δικὴ σας ἐπίσκεψη πὸν πάντα μᾶς δίνει δύναμη, θάρρος καὶ κουράγιο νὰ συνεχίσουμε καὶ ἐμεῖς νὰ πορευόμαστε στὸν δύσκολο δρόμο τῆς συνολικῆς ἀνάταξης τῆς πατρίδας μας. Θέλω καὶ πάλι νὰ σᾶς καλωσορίσω στὸ Μέγαρο Μαξίμου, διερμηνεύοντας, πιστεύω, τὰ αἰσθήματα ὄλων τῶν Ἑλληνίδων καὶ ὄλων τῶν Ἑλλήνων στὸ πρόσωπό σας, ἀλλὰ καὶ στο πολὺ σπουδαῖο ἔργο τὸ ὁποῖο ἐπιτελεῖτε. Πράγματι, ἔρχεστε γιὰ μία πολὺ εὐχάριστη στιγμή, στὴν ὁποία ἀναφερθήκατε, ἀλλὰ κάθε ἐπίσκεψή σας εἶναι μία εὐκαιρία νὰ μπορέσουμε νὰ συζητήσουμε τὶς εὐρύτερες ἐξελίξεις οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν καὶ τὴν περιοχὴ μας. Θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα ξέρω ὅτι ἔχετε καὶ ἀποψη καὶ θάρρος γνώμης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο νομίζω ὅτι ἐκτιμᾶται συνολικῶς.

Ὅποτε καὶ πάλι, μὲ πολλὴ ἀγάπη, καὶ ἐκ μέρους τῆς συζύγου μου, σὰς καλωσορίζω στὴν Ἀθήνα.»

Στὴ συνέχεια ὁ Παναγιώτατος προσέφερε στὸν Πρωθυπουργὸ μίαν ὑπογραμμμένη φωτογραφία ποὺ ἔβγαλαν, μαζί καὶ μὲ τὴν Εὐγεν. κ. Μαρέβα Γκραμπόφσκι-Μητσοτάκη, πρόσφατα στὸ Βατικανό.

Στὴν κατ' ἰδίαν συνάντηση ποὺ εἶχαν, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε σὲ ἐγκάρδια ἀτμόσφαιρα, συζητήθηκαν ζητήματα ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος.

Στὴν ἐπίσκεψή του στὸν Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Παναγιώτατος συνοδεύεταν ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Γέροντα Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουὴλ καὶ Λαοδικείας κ. Θεοδώρητο, Διευθυντὴ τοῦ Γραφείου Ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Ἀθήνα, καὶ τὸν Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχη κ. Αἰτίο, Διευθυντὴ τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου.

Τιμητικὴ ἐκδήλωση γιὰ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη στὸ Ἴδρυμα Βασιλείου καὶ Ἐλίζας Γουλανδρῆ

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Πέμπτης, 8 Μαΐου, ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος παρέστη σὲ ἐκδήλωση ποὺ διοργάνωσε πρὸς τιμὴν του τὸ Ἴδρυμα Βασιλείου καὶ Ἐλίζας Γουλανδρῆ.

Γιὰ τὴν διακονία, τὸ ἔργο καὶ τὴν ζωὴ τοῦ Παναγιωτάτου μίλησαν ἡ Ἐξοχ. τ. Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κατερίνα Σακελλαροπούλου, ὁ Ἐξοχ. κ. Εὐάγγελος Βενιζέλος, Καθηγητὴς καὶ πρώην Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ Ἐλλογιμ. Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἐλένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος, καὶ οἱ Ἐντιμολ. κύριοι Κυριάκος Κουτσομάλλης, Διευθυντὴς τοῦ Ἰδρύματος, καὶ Εὐάγγελος Χρόνης, ὑψηλόβαθμο στέλεχος τοῦ Ὁμίλου Λάτση καὶ διακεκριμένος ποιητής.

Στὸ τέλος τῆς ἐκδηλώσεως μίλησε ὁ τιμώμενος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐκφράζοντας τὴν εὐχαριστίαν του πρὸς ὅλους τοὺς ὁμιλητές, ἐνῶ μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐκλογή τοῦ νέου Πάπα Λέοντα 14ου εὐχήθηκε ὁ νέος Ἐπίσκοπος Ρώμης νὰ προσφέρει στὸ πλήρωμα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ σὲ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα του ἀπάντηση στὰ ὑπαρξιακὰ προβλήματα τὰ

όποια και σήμερα εξακολουθοῦν νὰ ἀπασχολοῦν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐπίσης, ὁ Παναγιώτατος ἐξέφρασε, μεταξύ ἄλλων, τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ νέος Πάπας θὰ θελήσει νὰ προωθήσει καὶ νὰ καλλιεργήσει διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν διάλογο καὶ τὴν προσέγγιση Ἀνατολῆς καὶ Δύσης.

Στὴν ἐκδήλωση παρέστησαν ὁ Ἐξοχ. κ. Κωστῆς Χατζηδάκης, Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἡ Εὐγεν. κ. Fleurette Π. Καραδόντη, Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος Βασιλείου καὶ Ἐλίζας Γουλανδρή, Ἄρχοντες Οφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., καὶ πλῆθος προσκεκλημένων.

**Πατριαρχικὸ Τρισάγιο στὸ Π. Φάληρο
γιὰ τοὺς Πεσόντες Κωνσταντινουπολίτες
κατὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο**

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Παρασκευή, 9 Μαΐου 2025, τέλεσε Τρισάγιο γιὰ τοὺς Πεσόντες ἐφέδρους καὶ ἐθελοντὲς Κωνσταντινουπολίτες κατὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στὸ ἀφιερωμένο σὲ ἐκείνους Μνημεῖο στὸ Παλαιὸ Φάληρο. Σὲ σύντομο χαιρετισμὸ του, κατὰ τὴν σεμνὴ τιμητικὴ ἐκδήλωση ποὺ ἀκολούθησε, ὁ Πατριάρχης ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνη τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν δήμαρχο Παλαιοῦ Φαλήρου Ἐντιμ. κ. Γιάννη Φωστηρόπουλο, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄμεσο προκάτοχό του καὶ νῦν βουλευτὴ Ἐντιμ. κ. Διονύση Χατζηδάκη, καθὼς ἐπίσης καὶ πρὸς τοὺς Ἐντιμολ. κ. Νικόλαο Οὐζούνουγλου, Πρόεδρο τῆς Οἰκουμενικῆς Ὁμοσπονδίας Κωνσταντινουπολιτῶν, καὶ Νικόλαο Μιχαηλίδη, ἐπιχειρηματία, ἐρευνητὴ καὶ μελετητὴ τῆς ἱστορίας τῆς Πολίτικης Ρωμηοσύνης, γιὰ τὴν συμβολή τους γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ Μνημείου αὐτοῦ.

Στὴν ἐκδήλωση μνήμης παρέστη ὁ ἐπιχώριος Σεβ. Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης κ. Συμεὼν καὶ ἀρκετοὶ ἀπόγονοι Κωνσταντινουπολιτῶν ποὺ ἔπεσαν μαχόμενοι κατὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Νωρίτερα, ὁ Παναγιώτατος τέλεσε τρισάγια στοὺς τάφους τῶν ἀειμνήστων Ἀρχόντων Οφφικιαλίων τῆς Μ.τ.Χ.Ε. Ἀριστείδου Πανώτη, Θεολόγου, καὶ Ἀλεξάνδρου Ἀλεξανδρῆ, Πρέσβευος ε.τ..

Τὸ πρωὶ τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Παναγιώτατος παρεκάθησε σὲ πρόγευμα ποὺ παρέθεσε πρὸς τιμὴν τοῦ Ὁ. Ἐξοχ. Πρέσβυς τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας κ. Çağatay Erçiyes, στὴν Πρεσβευτικὴ κατοικία, μὲ τὴν συμμετοχὴ στελεχῶν τῆς Πρεσβείας καθὼς καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Γέροντος Χαλκηδόνας κ. Ἐμμανουήλ καὶ Προύσης κ. Ἰωακείμ, τοῦ Μ.

Ἐκκλησιάρχου κ. Αετίου, Διευθυντοῦ τοῦ Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καὶ τοῦ Ἐντιμολ. Ἀρχοντος τῆς Μ.τ.Χ.Ε. κ. Εὐαγγέλου Χρόνη.

Συναντήσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὴν Ἀθήνα

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος κατὰ τὴν παραμονή του στὴν Ἀθήνα δέχθηκε, στὸ κατάλυμά του, σὲ κατ' ἴδιαν συναντήσεις τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Δωδώνης κ. Χρυσόστομο, Μιλήτου κ. Απόστολο, καὶ Φωκίδος κ. Θεόκτιστο.

Ἐπίσης, δέχθηκε τὸν Ἐξοχ. κ. Σωκράτη Φάμελλο, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Κόμματος ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτικῆ Συμμαχία, τοὺς Ἐξοχ. Ὑπουργοὺς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, Ἐθνικῆς Ἄμυνας κ. Νικόλαο Δένδια, Παιδείας, Θρησκευμάτων καὶ Ἀθλητισμοῦ κ. Σοφία Ζαχαράκη, μὲ τὸν Ἐντιμ. Γεν. Γραμματέα Θρησκευμάτων κ. Γεώργιο Καλαντζή, Ἀνάπτυξης κ. Τάκη Θεοδωρικάκο, μὲ τὴν Ἑλλογιμ. κ.Αντωνία Μοροπούλου, Ὁμότιμη Καθηγήτρια τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, Ἐργασίας καὶ Κοινωνικῆς Ἀσφάλισης κ. Νίκη Κεραμέως, καὶ τὸν Ὑφυπουργὸ Ἐξωτερικῶν Ἐξοχ. κ. Ἀναστάσιο Χατζηβασιλείου. Ἐπίσης, ὁ Παναγιώτατος δέχθηκε τὸν Ἐξοχ. κ. Εὐάγγελο Βενιζέλο, Καθηγητὴ καὶ πρώην Ἀντιπρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τὸ Σάββατο, 10 Μαΐου, δέχθηκε, ἐπίσης στὸ κατάλυμά του, σὲ κατ' ἴδιαν συναντήσεις τὴν Ἐξοχ. κ. Ζωὴ Κωνσταντοπούλου, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Κόμματος Πλεύση Ἐλευθερίας, καὶ τὸν Ἐντιμ. κ. Νικόλαο Παπανδρέου, Εὐρωβουλευτὴ.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν ἐπετειακὴ ἐκδήλωση γιὰ τὰ 150 χρόνια

ἀπὸ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Ἀθήνα

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὸ Σάββατο, 10 Μαΐου 2025, τὸ ἀπόγευμα, παρέστη στὴν ἑορταστικὴ ἐκδήλωση γιὰ τὴν 150ῆ ἐπέτειο ἀπὸ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Ἐλεήμονος Ἐταιρείας Ἀθηνῶν.

Ὁ Ἐξοχ. Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Τασούλας ὑποδέχθηκε τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος τὸν συνεχάρη καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς γιὰ τὴν ἐκλογή του στὸ ὕπατο ἀξίωμα τῆς

Ἑλληνικῆς Πολιτείας, μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆς τῆς πρώτης συνάντησής τους μὲ τὴ νέα του ιδιότητα.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν ὁμιλία του ὁμιλία του ἐξέφρασε τὶς εὐχαριστίες του πρὸς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμο, «διὰ τὴν φιλάδελφον ἐνέργειαν τῆς παραχωρήσεως τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διὰ τῆς ὁποίας ὁ προσφιλέστατος ἡμῖν ἀδελφὸς ἔγραψεν ὄντως χρυσὴν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.» Ἐπίσης, εὐχαριστίες ἐξέφρασε πρὸς τὸν Ἐντιμ. κ. Κωνσταντῖνο Μπακογιάννη, ὁ ὁποῖος ὡς δήμαρχος Ἀθηναίων συνέβαλε καθοριστικὰ γιὰ τὴν παραχώρηση τοῦ Ναοῦ στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, καί, ἀσφαλῶς, πρὸς τὸ Δ.Σ. τῆς Ἐλεῆμονος Ἑταιρείας Ἀθηνῶν.

Ἰδιαίτερη ἀναφορὰ ἔκανε στοὺς κτήτορες, ἀνακαινιστὲς, δωρητὲς καὶ κατὰ καιροὺς εὐεργέτες τοῦ Ναοῦ.

«Ἐορτάζοντες τὴν ἐπέτειον τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, μνημονεύομεν τοὺς κτίτορας καὶ ἀνακαινιστὰς, τοὺς δωρητὰς καὶ εὐεργέτας αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι προβάλλουν διὰ τοῦ παραδείγματός των, ὅτι ὁ Χριστιανὸς δύναται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς προκλήσεις καὶ τὰς ἀλλοτριωτικὰς δυνάμεις ἐκάστης ἐποχῆς, τὸν μονομερῆ προσανατολισμὸν τῶν κοινωπιῶν εἰς τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν προσκόλλησιν εἰς τὸ «ἐγῶ», διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ἀλληλεγγύης. Εἴη ἡ μνήμη αὐτῶν αἰωνία καὶ ἄλυστος!

Ταυτοχρόνως δέ, θαυμάζοντες τὸν ἀποκατασταθέντα διάκοσμον τῆς Ἐκκλησίας, δαπάναις τοῦ μεγάλου Εὐεργέτου κ. Νικολάου Πατέρα καὶ τῆς ἀειμνήστου μητρὸς αὐτοῦ Ἀναστασίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει αἰσθητικὴν αὐτοῦ, δοξάζομεν τὸν Θεὸν τῶν θαυμασιῶν, διὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τῶν ἀνθρώπων, καθὼς τὸ κτιστὸν δοξάζει τὸν Ἄκτιστον καὶ μαρτυρεῖ τὴν εὐσέβειαν τοῦ Γένους ἡμῶν.»

Ὁλοκληρώνοντας τὴν ὁμιλία του ὁ Παναγιώτατος συνεχάρη ὅλους τοὺς συντελεστὲς καὶ συμμετέχοντες στὴν ἐκδήλωση μὲ πρῶτο τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Λαοδικείας.

«Συγχαίρομεν ἐγκαρδίως ἅπαντας τοὺς συντελεστὰς τῆς παρούσης ἐκδηλώσεως, μὲ πρῶτον τὸν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Λαοδικείας κ. Θεοδώρητον, Διευθυντὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Γραφείου Ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ ὁποῖος, μὴ φειδόμενος χρόνου καὶ κόπου, ἀναλίσκεται εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐπίσης καὶ

εις τὴν φιλόκαλον φροντίδα τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὴ συνδρομὴ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ συνεργατῶν. Εἰλικρινῶς εὐχαριστοῦμεν τὸν Ἱερώτατον ἀδελφόν, τόσον διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ὄλου ἐπετειακοῦ προγράμματος, ὅσον καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνότητος καὶ συναλληλίας, τὴν ὁποίαν ἀθορύβως καὶ διακριτικῶς δίδει διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Θρόνος τῆς Κωνσταντινοπόλεως χαίρει, καθὼς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἁγίου Λαοδικείας, εὗρε τον γεφυροποιόν, τὸν εὐγενῆ καὶ ἀκάματον ἐργάτην τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου.»

Ἀκολούθως τιμήθηκαν οἱ σύγχρονοι Εὐεργέτες τοῦ Ναοῦ, οἱ ὅποιοι ἔλαβαν τὸν Σταυρὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Παναγιωτάτου.

Ἡ ἐκδήλωση, τὴν ὁποία συντόνισε ἡ δημοσιογράφος Εὐγεν. κ. Κατερίνα Λυμπεροπούλου, ξεκίνησε μὲ καλωσορισμὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Θεοδωρήτου, καὶ ἀκολούθησε μουσικὸ πρόγραμμα τῆς Χορωδίας Δωματίου Ἀθηνῶν.

Στὴ συνέχεια πραγματοποιήθηκαν εἰσηγήσεις διακεκριμένων ὁμιλητῶν, οἱ ὅποιοι ἀναφέρθηκαν στὴν ἀνέγερση τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ στὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποία αὐτὴ πραγματοποιήθηκε.

Στὴν ἐκδήλωση, ἡ ὁποία ὀλοκληρώθηκε μὲ μουσικὸ πρόγραμμα ἀπὸ τὴν συνθέτρια-μουσικὸ Εὐγεν. κ. Εὐανθία Ρεμπούτσικα, παρέστη ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου ὁ Πανιερ. Μητροπολίτης Θαυμακοῦ κ. Ἰάκωβος. Παρέστησαν ἐπίσης πολλοὶ Ἱεράρχες, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., καὶ πλῆθος προσκεκλημένων.

Ἀμέσως μετὰ, στὸν αὐλόγυρο τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασικῶν Σπουδῶν, ὅπου πραγματοποιήθηκε ἡ ἐκδήλωση, παρετέθη δεξίωση, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Παναγιώτατος εἶχε ὀλιγόλεπτη ἐγκάρδια κατ' ἴδιαν συζήτηση μὲ τὸν Ἐξοχ. Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας.

**Πατριαρχικὴ Λειτουργία γιὰ τὰ 150 χρόνια ἀπὸ τὴν ἀνέγερση
τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Ἀθήνα**

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου, 11 Μαΐου 2025, προεξήρχε τῆς Θείας Λειτουργίας πὸν τελέστηκε στὸν Ἱ. Νὰὸ Ἁγίου Νικολάου Πτωχοκομείου

στο Κολωνάκι, με την ευκαιρία της 150ῆς ἐπετείου ἀπὸ τὴν ἀνέγερσή του. Ὁ περικαλλὴς μεταβυζαντινὸς Ναὸς τῆς Ἐλεήμονος Ἐταιρείας Ἀθηνῶν, πὺν ἀνηγέρθη δαπάνη τοῦ εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ, παραχωρήθηκε τὸ 2023 στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Μὲ τὸν Παναγιώτατο συλλειτουργήσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ καὶ Προύσης κ. Ἰωακείμ.

Ἐκ μέρους τοῦ Ποιμενάρχου τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου παρέστη ὁ Πανιερ. Μητροπολίτης Θαυμακοῦ κ. Ἰάκωβος.

Ἐκκλησιάστηκαν, ἐπίσης, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γουινέας κ. Γεώργιος, ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας στὴν Ἀθήνα, οἱ Ἀρχιερεῖς Σεβ. Δωδώνης κ. Χρυσόστομος, Μιλήτου κ. Απόστολος, Λαοδικείας κ. Θεοδώρητος, διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Ἀθήνα, Διοσπόλεως κ. Ἐμμανουήλ, Ζακύνθου κ. Διονύσιος, Αὐστραλίας κ. Μακάριος, Ἰρλανδίας κ. Ἰάκωβος, Περιστερίου κ. Γρηγόριος, καὶ ὁ Θεοφίλ. Μεσαορίας κ. Γρηγόριος, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε. μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἐντιμολ. Ἀρχοντα Ἐξαρχο καὶ Οἰκουμενικὸ Μέγα Εὐεργέτη κ. Αθανάσιο Μαρτίνο, Πρόεδρο τῆς Ἀδελφότητος Ὀφφικιαλίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Παναγία Παμμακάριστος», οἱ Ἐξοχ. Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων κ. Νικήτας Κακλαμάνης, οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, Ἐθνικῆς Ἀμυνας κ. Νικόλαος-Γεώργιος Δένδιας καὶ Ἐργασίας καὶ Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων κ. Νίκη Κεραμέως, ὁ Ἐξοχ. Πρέσβυς τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου κ. Matthew Lodge, ὁ Ἐντιμ. Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Χάρης Δούκας, ἡ Γενικὴ Γραμματέας Ἀπόδημου Ἑλληνισμοῦ καὶ Δημόσιας Διπλωματίας, Εὐγεν. κ. Μάϊρα Μυρογιάννη, βουλευτές, Πανεπιστημιακοί, καὶ πλήθος πιστῶν πὺν κατέκλυσαν τὸν Ναὸ καὶ τὸν αὐλόγυρο τοῦ.

Τὸν Παναγιώτατο προσφώνησε μὲ θερμοὺς λόγους καὶ ἐμφανῆ συγκίνηση ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν ὁμιλία του ἐξέφρασε τὶς εὐχαριστίες του πρὸς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμο, καὶ σὲ ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στὴν παραχώρηση τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Ἰδιαίτερη δὲ ἀναφορὰ ἔκανε στὴν ἐφετινὴ ἐπέτειο τῶν 1700 ἐτῶν ἀπὸ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Νίκαιας τῆς Βιθυνίας, ἡ ὁποία εἶχε

καθορίσει και την ημέρα έορτασμού του Πάσχα. Ο Παναγιώτατος αναφέρθηκε στην προσπάθεια πού είχε ξεκινήσει με τον άειμνηστο Πάπα Φραγκίσκο για να καθοριστει κοινή ήμερομηνία έορτασμού του Πάσχα, και εξέφρασε την ευχή ότι ο νέος Πάπας Λέων 14ος θα δείξει το ίδιο ένδιαφέρον.

«Το έτος το όποιον διανύομεν, καθώς γνωρίζετε, σηματοδοτει, αγαπητοί, την συμπλήρωσιν χιλίων έπτακοσίων έτων από της έν Νικαία συγκλήσεως της Αγίας Α' Οικουμενικής Συνόδου. Η Κωνσταντινούπολις ακόμη δέν ήτο έτοιμη ως ή νέα Πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας, και ό μεγαλόπνους εκείνος Αυτοκράτωρ, ό Πάτηρ της Ρωμηροσύνης Άγιός Κωνσταντίνος, ό κατά λόγον δικαιοσύνης και ως Ισαπόστολος κατόπιν αναγνωρισθεις, συνεκάλεσεν εις την Νίκαιαν της Βιθυνίας την Σύνοδον των Αγίων 318 Θεοφόρων Πατέρων, προκειμένου να αντιμετωπισθ ή δεινή αίρεσις του Αρειού και άλλαι ελάσσονες αίρέσεις. ως ή των Σαβελλιανών, των Νοβατιανών και των Παυλιανών ή Σαμοσατιανών, καθώς και το Μελιτιανόν Σχίσμα. Άγλαός κάρπος της Συνόδου υπάρχει το ιερόν Σύμβολον της Πίστεως (τά έπτά πρώτα άρθρα του), το ως Σύμβολον Νικαίας γνωστόν, το όποιον συνεπλήρωσεν αργότερον ή έν Κωνσταντινουπόλει Αγία Β' Οικουμενική Σύνοδος και γνωρίζεται πλέον ως Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως και αποτελεί άμετακίνητον θεμέλιον της ευσεβείας. Έτερος κάρπος είναι οί έκδοθέντες είκοσι Έεροί Κανόνες καθώς και ή απόφασις περὶ της ήμερομηνίας του έορτασμού του Πάσχα ή οποία έθεσε τέρμα εις την μέχρι τότε σύγχυσιν και πολυμορφίαν. Βάσει αυτής, την οποίαν ή κατ' Ανατολὰς Όρθόδοξος Έκκλησία πάντοτε τηρει άπαράτρωτον, είχομεν κοινήν επιθυμίαν μετά του άπελθόντος Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου να προσαρμοσθ ή και ή Δύσις, ώστε όχι μόνον να υπάρχη άρμονία, όπως συμβαίνει και με τα Χριστούγεννα, αλλά και δια να αποφευχθοῦν πλείστα όσα προβλήματα τα όποια αντιμετωπίζουν οικογένεια εκ μικτών γάμων, κυρίως εις την ανά τον κόσμον Διασποράν. Παράδειγμα επιτυχημένον είναι το ισχύον έν Ελλάδα, όπου άδεία του Βατικανού, οί πιστοί της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας συνεορτάζουν το Πάσχα μετά των Όρθοδόξων και υπάρχει πλήρης άρμονία, χωρίς την παραμικράν δογματικήν σύγχυσιν ή λειτουργικήν σύμπραξιν, παρά τὰς άκουομένας άνευθύνας παρά τινων καχυπόπτων ευθυνὰς κενοφωνίας. Έχομεν δι έλπίδος ότι και ό διάδοχος του άειμνήστου Φραγκίσκου νέος Πάπας της Ρώμης θα διακατέχεται υπό της αυτής επιθυμίας και έτσι θα δυνηθώμεν να προβώμεν εις σχετικήν συνεννόησιν και απόφασιν.

Ούτως ἢ ἄλλως ἡ Ἁγία Α' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀποτελεῖ βασικὸν καὶ αἰώνιον ὁδοδείκτην Πίστεως τόσον διὰ τὴν εὐσεβοῦσαν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν, ὅσον καὶ διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Δύσιν, ἀκόμη καὶ διὰ τὰ συντηρητικώτερα σχήματα τῶν Διαμαρτυρομένων. Ἐχει πάντοτε πολλὰ νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς ὅσους «Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται» καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον.»

Μετὰ τὴν Απόλυση, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τέλεσε Τρισάγιο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς ἀειμνήστου Μαρίας Κωνσταντουδάκη-Κιτρομηλίδου, καὶ στὴ συνέχεια ἀπένειμε τὸ Ὄφφίκιο τοῦ Ἀρχοντος Πρωτεκδίκου τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας στὸν Ἐντιμολ. κ. Λεωνίδα Μαραβέλη, Νομικό, συνεργάτη τοῦ Γραφείου Ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Ἀθήνα.

Τὸ ἀπόγευμα μετέβη στὴν Βοιωτία, ὅπου φιλοξενήθηκε ἀπὸ τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Γερῶννυμο, καὶ τὸ μεσημέρι τῆς ἐπομένης ἀνεχώρησε ἀεροπορικῶς ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο τῆς Ἀθήνας γιὰ τὴν Πόλη.

**Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν ἐκδήλωση ἀπονομῆς
ὑποτροφιῶν τοῦ προγράμματος
«Τιμῶντας τοὺς Κωνσταντινουπολίτες Δασκάλους μας»**

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὸ ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς, 16 Μαΐου 2025, παρέστη καὶ μίλησε, στὴν Ζάππειο Σχολὴ τῆς Πόλεως, κατὰ τὴν τελετὴ ἀπονομῆς ὑποτροφιῶν σὲ μεταπτυχιακοὺς φοιτητὲς καὶ ὑποψήφιους διδάκτορες μὲ ὁμογενειακὴ καταγωγή, στὸ πλαίσιο τοῦ 3ου κύκλου τοῦ Προγράμματος «Τιμῶντας τοὺς Κωνσταντινουπολίτες Δασκάλους μας», ἀλλὰ καὶ τοῦ Εἰδικοῦ Βραβείου «Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος», ποὺ ἀποτελοῦν πρωτοβουλία τοῦ καταγομένου ἀπὸ τὴν Πόλη Ἰδρυτοῦ καὶ Προέδρου τοῦ Ὁμίλου PeopleCert, Ἐντιμ. κ. Βύρωνος Νικολαΐδη.

Ὁ Παναγιώτατος, στὴν ὁμιλία του, ἐξέφρασε τὰ συγχαρητήριά του πρὸς τὸν κ. Νικολαΐδη γιὰ τὴν πρωτοβουλία, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς συντελεστὲς τῆς ἐκδηλώσεως, καὶ ἀναφέρθηκε μὲ συγκίνηση στοὺς τρεῖς ἀείμνηστους δασκάλους ποὺ τιμήθηκαν ἐφέτος γιὰ τὴν προσφορά τους πρὸς τὴν ρωμαϊκὴ νεολαία.

«Εἶμαστε πολὺ συγκινημένοι γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τιμῶνται σήμερα τρία τέκνα τῆς Ὁμογενείας, τρεῖς ἀείμνηστοι διδάσκαλοι καὶ καθηγητὲς, οἱ ὅποιοι μὲ τίς γνώσεις τους, τὴν ἀγάπη τους γιὰ τοὺς

μαθητές και τις μαθήτριες, τὸ ἦθος και τὴν ἀφοσίωσή τους στὴν ἱερὴ ἀποστολή τους ἔγραψαν τὰ ὀνόματά τους μὲ χρυσὰ γράμματα στὴν ἱστορία τῆς ἐκπαίδευσης τῆς Ρωμοσύνης. Οἱ τρεῖς καθηγητές μας, ὁ Εὐστάθιος Ἀρσενιάδης, ὁ Ἰμβριος Χαραλάμπης Χριστοφορίδης και ὁ Ἰσίδωρος Παπίνης, μετέδωσαν στὰ παιδιά μας, μαζί μὲ τὶς γνώσεις, και πολὺτιμες ἀξίες, δίδαξαν μὲ τὸ παράδειγμά τους ὅτι πρῶτιστος σκοπὸς τῆς ζωῆς μας εἶναι ἡ προσφορὰ πρὸς τὸν συνάνθρωπο και τὸ Γένος. Ἦταν ἀθθεντικοὶ δάσκαλοι, γιατί χαρακτηρίζε και τοὺς ἴδιους «πνεῦμα μαθητείας», πιστότητος στὶς παραδόσεις μας, γνήσιο ἐνδιαφέρον για τὴν πνευματικὴ πρόοδο τῶν μαθητῶν τους. Οὐσιαστικῶς, στὰ σχολεῖα μας, διδάσκαλοι και μαθητὲς «συμμαθήτευαν» στὴν παράδοσή μας, σὲ αὐτὸ τὸ ἀδιαπραγμάτετο στοιχεῖο τῆς ταυτότητός μας.

Μέσα στὶς σύγχρονες πολιτισμικὲς, τεχνολογικὲς και κοινωνικὲς ἐξελίξεις, οἱ ὁποῖες ἐπηρεάζουν εἰς βάθος τὸν ρόλο τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ και τοῦ μαθητοῦ, δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ «δασκάλου» και τοῦ «μαθητοῦ» ἀποτελεῖ μία μεγάλη κατάκτηση, ἡ ὁποία δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐξαφανισθῇ. Τὸ διακύβευμα για τὴν ἐποχὴ μας, μὲ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης, τὴ χαρτογράφηση τοῦ DNA, τὴ μελέτη τοῦ ἐγκεφάλου, τὴν τεχνητὴ νοημοσύνη και ἄλλα πολλὰ κατορθώματα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, εἶναι τὸ πῶς οἱ νέες κατακτήσεις θὰ καταστοῦν ὄχημα παιδείας ἐλευθερίας, πνευματικῆς ἀνύψωσης τοῦ ἀνθρώπου, πηγὴ ἠθους ἀλληλεγγύης. Ἡ ἀλήθεια τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, τὸ δέον, αὐτὸ ποῦ ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ ἀνθρωπος, δὲν συμπίπτει ἀναγκαστικῶς μὲ τὴν κυρίαρχη εἰκόνα για τὸν ἀνθρωπο ποῦ κυριαρχεῖ σὲ μία ἱστορικὴ στιγμή.»

Ὁ Πατριάρχης, στὴ συνέχεια, τόνισε:

«Ποτὲ στὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητος οἱ πνευματικὲς ἀξίες δὲν ὑπῆρξαν αὐτονόητες. Πάντοτε ἡ κατάκτηση και πραγμάτωσή τους ἦταν ὑπόθεση προσωπικῆς δέσμευσης, ἀγώνων και αὐτοθυσίας. Σήμερα βεβαίως διατυμπανίζεται τεχνηέντως ὅτι ἡ ἐλευθερία μας δὲν συμβιβάζεται μὲ ὑποχρεώσεις και δεσμεύσεις. Ἐνώπιον τῶν τάσεων αὐτῶν, ἕνας ἀπὸ τοὺς κεντρικοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας, εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς πνευματικῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου, μὲ στόχο τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς ἠθικῆς τῆς εὐθύνης, ἡ ὁποία θὰ ἀντιτάσσεται στὴν ἀστάθεια τῆς ἀνθρωπίνης ὑπόστασης. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωροῦνται ἐλεύθεροι ὅσοι εἶναι ἔρμαιο τῶν παθῶν και τῶν παρορμησῶν τους. Ἰσχύει ἐδῶ ἡ ἀρχή: «Ὅσο πιὸ ἐλεύθερος εἶναι ὁ ἀνθρωπος, τόσο πιὸ

δεσμευμένος και προβλέψιμος είναι». Είμαστε κληρονόμοι ενός μεγάλου πολιτισμού, στον πυρήνα του οποίου ανήκουν πνευματικές αξίες με παγκόσμια έμβέλεια. Η μερίμνα του Οικουμενικού Πατριαρχείου γι' αυτόν τον πολιτισμό «αληθεστάτης ελευθερίας», για την προαγωγή της θύραθεν και της εν Χριστώ παιδείας, είναι άρρηκτως συνυφασμένη με την ιστορία και τη διαχρονική μαρτυρία του.»

Ιδιαίτερη αναφορά έκανε ο Παναγιώτατος και στο ειδικό βραβείο που καθιερώθηκε προς τιμήν του και απονεμήθηκε έφέτος στον Έντιμ. κ. Γεώργιο Παπαλιάρη, Πρόεδρο του Συνδέσμου Ρωμαίικων Κοινοτικών Ίδρυμάτων (ΣΥΡΚΙ) και της Μεγαλωνύμου Κοινότητας Σταυροδρομίου.

Στην όμιλία του Έντιμ. Βύρων Νικολαΐδης, αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στο όραμά του για την ουσιαστική στήριξη και αναβάθμιση της όμογενειακής Παιδείας, με την ενίσχυση των εκπαιδευτηρίων στην Πόλη και την Ίμβρο.

Παρέστησαν Αρχιερείς του Θρόνου, κληρικοί, Άρχοντες Οφφικιάλιοι της Μ.τ.Χ.Ε., ό Έξοχ. Πρόεδρος κ. Κωνσταντίνος Κούτρας, Γενικός Πρόξενος της Ελλάδος στην Πόλη, και πλήθος όμογενών και προσκεκλημένων από τό έξωτερικό.

Έγκάρδια συνάντηση του Οικουμενικού Πατριάρχου με τον Πάπα Λέοντα 14ο

Η Α. Θ. Παναγιότης ό Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος συναντήθηκε κατ' ίδιαν με την Α. Αγιότητα τον Πάπα Λέοντα 14ο, την Δευτέρα, 19 Μαΐου 2025, στο Βατικανό.

Κατά την έγκάρδια συνάντησή τους, ό Παναγιώτατος συνεχάρη και διά ζώσης τον νέο Πάπα για την έκλογή του και στην συζήτηση που είχαν, μεταξύ άλλων, υπογράμμισε τή σημασία νά συνεχιστεί ή προαγωγή και έμβάθυνση του θεολογικού διαλόγου μεταξύ των δύο Έκκλησιών, Όρθοδόξου και Ρωμαιοκαθολικής, αλλά και ή συνεργασία τους επί θεμάτων κοινωνικού ενδιαφέροντος, όπως ή άποκατάσταση και επικράτηση της ειρήνης στον κόσμο, ή στήριξη των δοκιμαζόμενων συνανθρώπων μας και ή προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Επίσης, αναφέρθηκε στην άδελφική έπικοινωνία και συνεργασία που είχε με τον άείμνηστο Πάπα Φραγκίσκο, με τον όποιο συναντήθηκε περισσότερες από δέκα φορές.

Ο Πάπας Λέων 14ος εξέφρασε τις εύχαριστίες του προς τον

Παναγιώτατο για την παρουσία του στην χθεσινή τελετή για την επίσημη έναρξη της παπικής διακονίας του, και τόνισε και εκείνος τη σημασία προώθησης του διαχριστιανικού διαλόγου και συνεργασίας. Τὸν διαβεβαίωσε δὲ γιὰ τὴν ἔντονη ἐπιθυμία του νὰ ἐπισκεφθεῖ τὴν Τουρκία, ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους καὶ σὲ χρόνο ποὺ θὰ ὀριστεῖ, προκειμένου νὰ τιμήσουν ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Πατριάρχη τὴν ἐφετινὴ ἐπέτειο τῶν 1700 ἐτῶν ἀπὸ τὴν σύγκληση τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Νικαίας. Ὑπενθυμίζεται ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἶχε προσκαλέσει γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ τὸν ἀείμνηστο Πάπα Φραγκίσκο, καὶ ἀνανέωσε τὴν πρόσκλησή του πρὸς τὸν διάδοχό του Λέοντα.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης προσέφερε στὸν Πάπα Λέοντα 140 μίᾶ εἰκόνα τῆς Παναγίας Ὁδηγητρίας, ποὺ ἀγιογραφήθηκε πρὸς τοῦτο στὸ Ἅγιον Ὅρος, μοσχοθυμίαμα ποὺ παρασκεύασαν Ἁγιορείτες μοναχοί, καθὼς καὶ δικά του βιβλία. Ὁ Πάπας προσέφερε στὴν Α. Θ. Παναγιότητα καλλιτεχνικὴ παράσταση τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου.

Ἀκολούθως, στὴν Αἴθουσα Κλεμεντίνα τοῦ Βατικανοῦ, ὁ Πάπας ὑποδέχθηκε καὶ ὁμίλησε πρὸς τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων θρησκευτῶν, ποὺ παρέστησαν χθὲς στὴ θεία λειτουργία γιὰ τὴν ἐνθρόνισή του, καὶ χαιρέτησε ἀλληλοδιαδόχως ὅλες τὶς ἀντιπροσωπεῖες.

Νωρὶς τὸ ἀπόγευμα ὁ Πατριάρχης μὲ τὴν συνοδεία του ἐπισκέφθηκαν τὴν Πρεσβεία τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας παρὰ τῷ Κυρηνάλιῳ, ὅπου τοὺς ὑποδέχθηκε μὲ τιμὴ καὶ ἐγκαρδιότητα ἡ Πρέσβυς Ἐξοχ. κ. Elif Çomoğlu Ülgen μὲ τοὺς συνεργάτες της.

Ἀπὸ ἐκεῖ, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μετέβη μὲ τὴν συνοδεία του στὴν Βασιλικὴ τῆς Santa Maria Maggiore, ὅπου προσευχήθηκε καὶ ἄφησε λευκὰ τριαντάφυλλα στὸν τάφο τοῦ Πάπα Φραγκίσκου, ἀκολούθως δὲ προέβη σὲ σχετικὲς δηλώσεις πρὸς τὰ Μέσα Ἐνημερώσεως, στὴν ἰταλική, ἑλληνικὴ καὶ τουρκικὴ γλῶσσα.

Στὴ συνέχεια ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε μὲ συγκίνηση τὸ παρακείμενο Ποντιφικὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀνατολικῶν Σπουδῶν, ὅπου εἶχε φοιτήσει κατὰ τὰ ἔτη 1963-1966, εἰδικευθεὶς στὸ Κανονικὸ Δίκαιο.

Ὁ Ἀναπληρωτὴς Πρωθυπουργὸς τῆς Οὐκρανίας στὸ Φανάρι

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος δέχθηκε τὴν Τρίτη, 20 Μαΐου 2025, τὸν Ἐξοχ. Ἀναπληρωτὴ Πρωθυπουργὸ καὶ Ὑπουργὸ Ἐθνικῆς Ἐνότητος τῆς Οὐκρανίας κ. Oleksiy Chernyshov,

μέ την συνοδεία του.

Κατά τη διάρκεια της συναντήσεώς τους ο Παναγιώτατος επανέλαβε την στήριξη της Μητρος Ἐκκλησίας στόν σκληρά δοκιμαζόμενο ἀπό τόν πόλεμο Οὐκρανικό λαό, ἐκφράζοντας τις θεμερές πατρικές εὐχές του γιά ταχεῖα ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης, καί ἐπικαλούμενος τήν εὐλογία τοῦ Κυρίου πρὸς τήν ἡγεσία καί τόν λαό τῆς Οὐκρανίας.

Ὁ Πατριάρχης σέ Διεθνές Συνέδριο στήν Πόλη γιά τήν Οἰκογένεια

Τήν Πέμπτη, 22 Μαΐου 2025, ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, προσκληθεῖς ἀπό τήν Ἐξοχ. Ὑπουργό Οἰκογενείας καί Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας κ. Mahinur Özdemir Göktaş, παρέστη, συνοδευόμενος ἀπό τόν Σεβ. Μητροπολίτη Προύσης κ. Ἰωακείμ, στήν ἐπίσημη ἔναρξη τοῦ Διεθνοῦς Φοροῦμ Οἰκογενείας, «Ἡ οἰκογένειά μας, τὸ μέλλον μας», πὺ πραγματοποιήθηκε σέ κεντρικό ξενοδοχεῖο τῆς Πόλεως.

Κατά τῆ διάρκεια τῆς ἐκδηλώσεως, στήν ὁποία συμμετεῖχαν πολλοὶ Ὑπουργοὶ Οἰκογενείας ἀπὸ διάφορες χῶρες, ἡ κυρία Ὑπουργός καί ὁ Ὑφυπουργός αὐτῆς τίμησαν ἰδιαίτερος τήν παρουσία τοῦ Παναγιωτάτου, ἐκφράζοντας τὸν σεβασμὸ καί τήν ἐκτίμησή τους πρὸς αὐτόν.

Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἱεραῶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς ἐν Κρήτη Ἐκκλησίας σὸ Φανάρι

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος δέχθηκε σέ συνεργασία, τήν Παρασκευή, 23 Μαΐου 2025, Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἱεραῶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς ἐν Κρήτη Ἐκκλησίας μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης κ. Εὐγένιο, καί μὲ τῆ συμμετοχή τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κισάμου καί Σελίνου κ. Ἀμφιλοχίου, Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱεραῶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου, Πέτρας καί Χερρονήσου κ. Γερασίμου, Ἱεραπύτνης καί Σητείας κ. Κυρίλλου καί Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου κ. Προδρόμου.

Παρέστησαν, ἐπίσης, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνας κ. Ἐμμανουήλ καί ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Αἰτίος, Διευθυντῆς τοῦ Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου.

Ἡ Ὑπουργὸς Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων καὶ Ἐργασίας τῆς Συρίας στὸ Φανάρι

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος δέχθηκε τὴν Παρασκευή, 23 Μαΐου 2025, τὴν Ἐξοχ. Ὑπουργὸ Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων καὶ Ἐργασίας τῆς μεταβατικῆς Κυβερνήσεως τῆς Συρίας κυρία Hind Aboud Kabawat, μὲ τοὺς συνεργάτες τῆς.

Στὴν ἐγκάρδια συνάντηση ποὺ εἶχαν, ἡ Ἐξοχοτάτη, ἡ ὁποία στὸ θρησκευμα εἶναι Χριστιανὴ Ὀρθόδοξη, ἀναφέρθηκε στὶς προσπάθειες τῆς Κυβερνήσεως τῆς Συρίας γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς χώρας καὶ τὴν στήριξη ὅλων τῶν πολιτῶν.

Ὁ Παναγιώτατος ἐξέφρασε, ἰδιαίτερως, τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν κατάσταση τῶν Χριστιανῶν τῆς Συρίας, ἀναφερόμενος καὶ στοὺς στενοὺς ἱστορικοὺς δεσμοὺς μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ παλαιφάτου Πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

Στὴ συνάντηση παρέστησαν, ἐπίσης, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ καὶ ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Ἄετιος, Διευθυντῆς τοῦ Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου.

Πατριαρχικὸ Τρισάγιο γιὰ τὸν μακαριστὸ Μητροπολίτη Μοσχονησίων

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Τρίτη, 27 Μαΐου 2025, τέλεσε, στὸν Πατριαρχικὸ Ναό, Τρισάγιο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μοσχονησίων κυροῦ Κυρίλλου, περιστοιχούμενος ἀπὸ Ἱεράρχες τοῦ Θρόνου καὶ κληρικοὺς τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς.

Στὴν ἐξόδιο Ἀκολουθία τοῦ μακαριστοῦ Ἱεράρχου, τὸν Παναγιώτατο ἐκπροσώπησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Τρίτη, 27 Μαΐου 2025, δέχθηκε τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εὐσέβιο, ὁ ὁποῖος ζήτησε τίς σεπτές Πατριαρχικὲς εὐχές μὲ ἀφορμὴ τὴν συμπλήρωση 30 ἐτῶν Ἀρχιερατικῆς διακονίας.

Ὁ Παναγιώτατος συνεχάρη τὸν Μητροπολίτη κ. Εὐσέβιο, Ποιμενάρ-

χη μίας από τις έν Έλλάδι έκκλησιαστικές Έπαρχίες του Οικουμενικοῦ Θρόνου, έκ τῶν λεγομένων «Νέων Χωρῶν», γιά τήν ἐπέτειό του, ἀλλά καί γιά τήν συνολική προσφορά του, καί εὐχήθηκε ὁ Παναγάθος Θεός νά τοῦ χαρίζει πολλά ἀκόμα καρποφόρα ἔτη διακονίας.

Ὁ Ἀρχηγός ΓΕΕΘΑ τῆς Ἑλλάδος στό Φανάρι

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τήν Τρίτη, 27 Μαΐου 2025, δέχθηκε ἐπίσης τόν Ἀρχηγό ΓΕΕΘΑ τῆς Ἑλλάδος Στρατηγό Δημήτριο Χούπη, ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται τήν Πόλη στό πλαίσιο τῆς 18ης Συνάντησης Ἀρχηγῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων Βαλκανικῶν Χωρῶν.

Μετά τήν συνάντησή τους, ὁ Πατριάρχης προσεκάλεσε τόν Ἀρχηγό ΓΕΕΘΑ νά παρακαθήσει στήν Πατριαρχική τράπεζα. Κατά τήν παραμονή του ὁ Στρατηγός καί ἡ συνοδεία του προσκύνησαν καί ἐνημερώθηκαν ἀπό τόν Ὑπογραμματέα τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολ. Διάκονο κ. Οἰκουμένιο γιά τήν ἱστορία τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ καί γιά τὰ ἱερά κειμήλια πού φυλάσσονται σέ αὐτόν.

Ὅμιλοι προσκυνητῶν ἀπό τήν Αὐστρία, τήν Γερμανία καί τὸ Λουξεμβούργο στόν Παναγιώτατο

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τήν ἴδια μέρα, Τρίτη, 27 Μαΐου 2025, δέχθηκε τόν Σεβ. Μητροπολίτη Αὐστρίας κ. Ἀρσένιο, μέ τόν βοηθό του, Θεοφιλ. Ἐπίσκοπο Ἀρίστης κ. Μάξιμο, τόν Ρωμαιοκαθολικό Σεβ. Ἐπίσκοπο Eisenstadt κ. Αἰγίδιο, καί τόν πρῶν ἐπί κεφαλῆς τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας στήν περιοχή Burgenland Ἀιδεσιμολ. κ. Manfred Koch, μαζί μέ πολυπληθῆ ὄμιλο προσκυνητῶν ἀπό τήν Αὐστρία, καθῶς καί ἄλλο ὄμιλο ἀπό τήν Γερμανία καί τὸ Λουξεμβούργο.

Ὁ Παναγιώτατος τοὺς καλωσόρισε μέ θερμούς λόγους καί ἀναφέρθηκε, μεταξύ ἄλλων, στήν ἐφετινὴ 1700ῆ ἐπέτειο ἀπὸ τήν σύγκληση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πού πραγματοποιήθηκε στήν Νίκαια, καί στὴ σημασία πού αὐτὴ ἔχει γιά ὅλους τοὺς Χριστιανούς.

Νέα συνάντησις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μὲ τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Λέοντα ΙΔ΄

Τὴν Παρασκευὴν, 30ὴν Μαΐου 2025, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος συνηντήθη μὲ τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Λέοντα ΙΔ΄ ἐν τῷ Αποστολικῷ Ανακτόρῳ τοῦ Βατικανοῦ.

Οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες συνεζήτησαν λεπτομερείας τῆς ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους πραγματοποιηθησομένης ἐπισήμου ἐπισκέψεως τῆς Α. Ἀγιότητος εἰς τὴν Τουρκίαν, ὡς καὶ ἄλλα ἐπίκαιρα ἐκκλησιαστικὰ θέματα.

Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς δευτέρας ταύτης συναντήσεως Πάπα καὶ Πατριάρχου ὑπῆρξε καὶ πάλιν λίαν φιλική καὶ ἐγκάρδιος, εἰς τὸ τέλος δέ αὐτῆς ἡ Α. Ἀγιότης ἐδέχθη τὰ σέβη καὶ συνεφωτογραφήθη μὲ ὅλα τὰ μέλη τῆς Πατριαρχικῆς συνοδείας, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολίτου Ἰταλίας κ. Πολυκάρπου, Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχου κ. Αετίου, Διευθυντοῦ τοῦ Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, Ἱερολ. Πατριαρχικοῦ Διακόνου κ. Ανατολίου Δοξαστάκη καὶ Ἐντιμολ. Ἀρχοντος Μ. Χαροφύλακος κ. Παντελεήμονος Βίγκα.

Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Θεία Λειτουργία στὸ Φανάρι γιὰ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, προεξήρχε τῆς Θείας Λειτουργίας, στὸν πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναό, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς Κολωνείας κ. Ἀθανάσιος, Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέας, Βελγίου κ. Ἀθηναγόρας, Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαιλαίας κ. Παῖσιος, Ἀτλάντας κ. Σεβαστιανός, Κυδωνιῶν κ. Ἀθηναγόρας, Αὐστραλίας κ. Μακάριος, Ἑλβετίας κ. Μάξιμος, Ἰρλανδίας κ. Ἰάκωβος καὶ Μεξικοῦ κ. Ἰάκωβος.

Τὴν Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιο πού ἐκδόθηκε γιὰ τὴν σημαντικὴ αὐτὴ ἐπέτειο ἀνέγνωσε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βοσπόριος.

Ἐκκλησιάσθησαν οἱ Ἀρχιερεῖς Σεβ. Γέρων Χαλικηδόνος κ. Ἐμμανουήλ, Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος, Ἀνθηδῶνος κ. Νεκτάριος, Ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Πόλη, Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως κ. Εἰρηναῖος, Μύρων κ. Χρυσόστομος, Ἰκονίου κ. Θεόληπτος καὶ Προύσης κ. Ἰωακείμ, οἱ Θεοφίλ. Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἀδριανός, Στρατονικείας κ. Στέφανος, καὶ Ξανθουπόλεως κ. Παῖσιος, ὁ Ἑλλογιμ.

κ. Γεώργιος-Σπυρίδων Μάμαλος, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Γραφείου Δημόσιας Διπλωματίας τοῦ Γενικοῦ Προξενείου τῆς Ἑλλάδος στὴν Πόλη, ἐκ προσώπου τοῦ ἀπουσιάζοντος στὸ ἐξωτερικὸ Γενικοῦ Προξένου, ὁ Ἐντιμ. κ. Ἀλέξανδρος Γεννηματάς, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Γενεύη, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., καὶ πλῆθος πιστῶν ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

**Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης χειροθέτησε στὸ Ὀφφίκιο
τοῦ Ἀρχοντος Κυαίστορος τὸν Ἴεσοχ. κ. Απόστολο Τζιτζικώστα,
Ἐπίτροπο Βιώσιμων Μεταφορῶν καὶ Τουρισμοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς
Ἑνώσεως**

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀπένευμε, τὴν Τρίτη, 3 Ἰουνίου 2025, τὸ Ὀφφίκιο τοῦ Ἀρχοντος Κυαίστορος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας στὸν Ἴεσοχ. κ. Απόστολο Τζιτζικώστα, Ἐπίτροπο τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνώση.

Στὴν ὁμιλία του ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε στὴν ἱστορία του ὀφφικίου, ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ ἀπένευμε, ἐπισημαίνοντας ὅτι στὸ παρελθόν, ὁ Κυαίστωρ εἶχε τὴν εὐθύνη συντάξεως αὐτοκρατορικῶν νόμων καὶ τοῦ διακανονισμοῦ αἰτημάτων τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα.

«Κατεῖχεν, ἐπίσης, τὸν ρόλον τοῦ νομικοῦ συμβούλου τοῦ ἱεροῦ Παλατίου. Ὡς δηλοῖ καὶ ὁ λατινικῆς προελεύσεως τίτλος του, προερχόμενος ἐκ τοῦ ρήματος «quaerere», «ἐρευνᾶν», ὁ Κυαίστωρ ἐνήργει καὶ ὡς ἐρευνητῆς ἐπὶ ποινικῶν πράξεων. Πέραν τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων, ἐλάμβανεν ἀποφάσεις εἰς περιπτώσεις παραπόνων τῶν γεωργῶν ἢ τῶν ἐνοικιαστῶν κτημάτων ἐναντίον τῶν γαιοκτημόνων. Ἐνημέρωνε τὸν αὐτοκράτορα περὶ περιπτώσεων παρανομίας καὶ ἐσφράγιζε τὰς διαθήκας, αἱ ὁποῖαι ἠνοίγοντο πάντοτε παρόντος αὐτοῦ. Ὁ Κυαίστωρ ἐβοηθεῖτο εἰς τὸ ἔργον του ὑπὸ εἰδικῶν γραμματέων, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ «ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας», ὁ «ἐπὶ τῶν ἐφέσεων καὶ αἰτήσεων τῶν δικαστηρίων» καὶ ὁ «ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν». Εἰς τὴν ἱεραρχίαν των ὀφφικίων, ὁ Κυαίστωρ εὐρίσκετο ἀμέσως μετὰ τὸν Μέγαν Λογοθέτην.»

Συγαίροντας τὸν νέο Ἀρχοντα, ὁ Πατριάρχης τόνισε:

«Εἶσθε προσωπικότης τῆς πολιτικῆς καὶ διοικητικῆς ζωῆς, μὲ ἀμφιλαφὴ παιδείαν, μὲ σύνεσιν καὶ πείραν. Συνδυάζετε τὴν ἀφοσίωσιν

εις τὸ δημόσιον λειτούργημα μετὰ τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τὰς παραδόσεις της. Ὑπηρετήσατε ἐπὶ μακρὸν τὴν περιφερειακὴν ἀνάπτυξιν ἐν Ἑλλάδι, διετελέσατε Περιφερειάρχης Κεντρικῆς Μακεδονίας καί, ἀπὸ τῆς 1ης Δεκεμβρίου 2024, ὡς Ἐπίτροπος Βιωσίμων Μεταφορῶν καὶ Τουρισμοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, καλεῖσθε νὰ διοχετεύσητε τὸν δυναμισμὸν σᾶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς εὐρωπαϊκῆς ιδέας, ἡ ὁποία ἔχει τὰς βαθυτέρας ρίζας της εἰς χριστιανικὰ ιδεώδη.

Ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη ἐκπροσωποῦν, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ μας, τὸν ἀπόλυτον σεβασμὸν τῆς ιερότητος τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀξιοπρέπεια εἶναι ἀδύνατον νὰ θεμελιωθῇ ἐπὶ μιᾶς ἀπλῶς νατουραλιστικῆς ἢ ὀρθολογιστικῆς θεωρήσεως τῆς ὑπάρξεώς μας καὶ χρῆζει ὑπερβατικῆς θεμελιώσεως. Ὁ δημιουργηθεὶς κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν Αὐτῷ ἄνθρωπος ἔχει ἀσύγκριτον καὶ ἀνυπέβλητον ἀξίαν, ἀνεξαρτήτως ἐθνικότητος, θρησκείας, κοινωνικῆς θέσεως καὶ πολιτισμικῶν καταβολῶν, συμφώνως καὶ πρὸς τὸ Παύλειον: «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ» (Γάλ. γ', 28). Ἡ πίστις εἰς Χριστὸν παραμένει ἀνεξάντλητος πηγὴ ζωτικῶν ἀληθειῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι κατὰ τὴν εὐθυνέμορτον θητείαν σας εἰς τὰς Βρυξέλλας θὰ ἀποδείξητε ἐμπράκτως τὴν ἀφοσίωσίν σας εἰς τὰς χριστιανικὰς ἀξίας καὶ τὴν ἀγάπην σας διὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν. Ἡ ἡμετέρα Μετριότης ἐκτιμᾷ ἄνθρώπους προσφορᾶς καὶ ὑπευθυνότητος, ὅπως ὑμεῖς, Ἐντιμολογιώτατε. Διὰ τῆς διαμορφώσεως πολιτικῶν ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς συνοχῆς καὶ τῆς περιβαλλοντικῆς προστασίας, σᾶς προτρέπομεν νὰ παραμείνητε πάντοτε πρόθυμος καὶ σταθερὸς εἰς τὴν διακονίαν τοῦ κοινῶν καλοῦ, πιστὸς εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Γένους καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας.»

Ἀκολούθως, ὁ Παναγιώτατος ὑπενθύμισε τὴ διαχρονικὴ ἀνεκτίμητη προσφορὰ καὶ διακονία τῶν ὀφφικιαλίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος, οἱ ὁποῖοι, ὅπως εἶπε, συμβάλλουν στὴν διατήρηση καὶ διάδοση τῶν ἱερῶν παραδόσεων, στὴν στήριξη τῶν ἔργων φιλανθρωπίας καὶ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν προάσπιση τῶν δικαίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Καὶ ὁ Πατριάρχης πρόσθεσε:

«Γνωρίζετε καλῶς ὅτι ἡ πολιτικὴ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἄσκησις ἐξουσίας,

οὔτε τὸ πεδῖον ἀνταγωνισμοῦ καὶ συμφερόντων, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν χῶρος πραγματώσεως ὑψηλῶν ἰδανικῶν, δημοκρατικοῦ ἠθους καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ὄρων σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, ἀγῶν διὰ δικαιοσύνην, εἰρήνην καὶ ἐλευθερίαν. Ἡ Εὐρώπη, ἀντιμετωπίζουσα σήμερον μεγάλας προκλήσεις καὶ κρίσεις, χρειάζεται ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι διακονοῦν αὐτὰ τὰ ὑψηλὰ ἰδανικά, ἀπέναντι εἰς τὴν ἀλαζονείαν τῆς ἰσχύος, τὰς ἀκρότητας τοῦ οἰκονομισμοῦ καὶ τὴν σύγχρονον ἠθικὴν σύγχυσιν. Σὰς προτρέπομεν νὰ συνεχίσητε τὴν εὐορκον διακονίαν σας μὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Κάθε ὀρθόδοξος φωνή, εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπανταχοῦ, ὀφείλει νὰ ἐκπροσωπῇ τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀλληλεγγύης.

Περαίνοντες τὸν λόγον, ἐκφράζομεν εἰς ὑμᾶς, Ἐντιμολογιώτατε καὶ προσφιλέστατε Ἀρχων, ἀπαξ ἔτι τὰς θεομὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῆς ἡμῶν Μετριότητος, καλωσορίζομεν ἐγκαρδίως τοὺς οικογενεῖς σας, τὴν εὐγενεστάτην σύζυγον καὶ τὴν δέσποιναν μητέρα σας, τὰ προσφιλῆ τέκνα σας, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἐντιμώτατα μέλη τῆς συνοδείας σας, ἐπικαλούμενοι ἐπὶ πάντας τοὺς παρόντας καὶ συννευχομένους εἰς αὐτὴν τὴν ὡραίαν τελετὴν, τὴν ἀφθονον χάριν καὶ τὰ σωτηριώδη ἐλέη τοῦ Θεοῦ τῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης. Ἄξιος!»

Στὴν ἀντιφώνησή του ὁ νέος Ἀρχων ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Παναγιώτατο γιὰ τὴν μεγάλη τιμὴ πού ἐπεφύλαξε πρὸς τὸ πρόσωπό του, καὶ διαβεβαίωσε ὅτι καὶ ὡς ὀφικιᾶλιος τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας θὰ συνεχίζει νὰ στηρίζει τὴν διακονία της στὴν οἰκουμένην.

Στὴν χειροθεσία τοῦ νέου Ἀρχοντος παρέστησαν οἱ Συνοδικοὶ Ἱεράρχες καὶ ἄλλοι Ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου, Ἀρχοντες Ὄφικιᾶλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., ὁ Ἐξοχ. Πρέσβυς κ. Thomas Ossowski, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως στὴν Ἄγκυρα, διπλωμάτες, συγγενεῖς τοῦ νέου Ἀρχοντος καὶ πολλοὶ προσκεκλημένοι.

Ἀμέσως μετὰ, ὁ Παναγιώτατος δέχθηκε στὸ Πατριαρχικὸ Γραφεῖο τὸν Ἐξοχ. κ. Τζιτζικώστα μὲ τοὺς οικογενεῖς του.

Ἀνακοινωθὲν γιὰ τὴν ἀπόφαση ἀξιοποιήσεως τοῦ χώρου τοῦ Ὁρφανοτροφείου τῆς Πριγκήπου

Τὶς δυνατότητες ἀξιοποιήσεως τοῦ χώρου τοῦ Ὁρφανοτροφείου τῆς Πριγκήπου ἐξέτασε ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὴν Τρίτη, 3 Ἰουνίου 2025, κατὰ τὴν τελευταία τακτικὴ συνεδρίασή της γιὰ τὸν μῆνα αὐτό, κατόπιν λεπτομεροῦς ἐνημερώσεως

ἀπὸ τὸν Ἐντιμολ. Ἀρχοντα Μ. Χαρτοφύλακα τῆς Μ.τ.Χ.Ε. καὶ Κοινοτικὸ παράγοντα κ. Παντελεήμονα Βίγκα.

Κατόπιν πολλῶν καὶ ἄκαρπων προσπαθειῶν ἀνεύρεσης χρηματοδότησης γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ ξύλινου κτηριακοῦ συγκροτήματος τοῦ Ὁρφανοτροφείου, τὸ ὁποῖο ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιβληθεῖσα διακοπὴ τῆς λειτουργίας του, τῆ δεκαετία τοῦ '60, παραδόθηκε στὴν φθορὰ τοῦ χρόνου καὶ ὑπέστη ἐκτεταμένες ζημιές, ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ συνοδοικοὶ Ἀρχιερεῖς, ἀφοῦ ἐξέτασαν σχετικὴ μελέτη πού ζήτησε τὸ Πατριαρχεῖο, ἀποφάσισαν ὁμοφώνως νὰ ἐπιταχυνθοῦν οἱ ἀπαραίτητες ἐνέργειες προκειμένου νὰ ἀναπτυχθοῦν στὸν ἐν λόγῳ χώρῳ οἰκοτουριστικὲς δραστηριότητες, ἀπόλυτα ἑναρμονισμένες μὲ τὸ περιβάλλον καὶ τὸν ἀρχιτεκτονικὸ χαρακτήρα των Πριγκηποννήσων. Ἡ ἀπόφαση ἐλήφθη μὲ σεβασμὸ στὴν ἱστορικὴ παρακαταθήκη τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁρφανοτροφείου, τὸ ὁποῖο διαχρονικὰ ὑπηρετήσε τις ἀνάγκες τῆς Ρωμαϊκῆς Κοινότητος, καὶ μὲ γνώμονα τὴ βιώσιμη ἀνάπτυξη τοῦ νησιωτικοῦ συμπλέγματος τοῦ Μαρμαρᾶ.

Τὰ ἐπόμενα βήματα πρὸς τὴν ὑλοποίησι τῆς παραπάνω ἀποφάσεως θὰ πραγματοποιηθοῦν στὸ ἀμέσως ἐπόμενο διάστημα ἀπὸ εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ πού θὰ ὀριστεῖ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Ὁ Πατριάρχης εἰς τὴν Γερμανίαν

Αργά τό βράδῳ τῆς Παρασκευῆς, 6ης Ἰουνίου 2025, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Πατριάρχης ἐπέστρεψε μὲ τὴν συνοδεία του ἀπὸ τὸ Μόναχο τῆς Γερμανίας, ὅπου μετέβη τὴν προτεραία, καθὼς προαναγγέλθηκε, γιὰ νὰ παραλάβῃ δύο βραβεῖα πού τοῦ ἀπένευμαν ἀπὸ κοινοῦ, διὰ τὴν συμβολὴν του εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Διάλογον, ἡ Καθολικὴ Ἀκαδημία Βαυαρίας καὶ ἡ Μονὴ τῶν Βενεδικτίνων Niederaltaich.

Κατὰ τὴν ἀφίξή του τὸ ἀπόγευμα τῆς Πέμπτης, τὸν Παναγιώτατο ὑπεδέχθη στὸ ἀεροδρόμιο ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Αὐγουστίνος μὲ τοὺς Θεοφιλ. Βοηθούς Ἐπισκόπους του, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὸ Μόναχο Ἐντιμ. κ. Κωνσταντῖνος Κοδέλλας, ὁ Πρόξενος τῆς Τουρκίας Ἐντιμ. κ. Murat Kemaloglu καὶ ἐκπρόσωπος τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως τῆς Βαυαρίας.

Μετὰ τὴν ἐγκατάστασή του στὸ ξενοδοχεῖο Bayerischer Hof ὁ Πατριάρχης ἐδέχθη τὸν Ῥωμαιοκαθολικὸ Ἐπίσκοπο τοῦ Augsburg Θεοφιλ. κ. Bertram Meier καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπεσκέφθη τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Μονάχου καὶ Freising Καρδινάλιο Σεβ. κ. Reinhard Marx, ἐνῶ ἀκολούθως

προσεκύνησε στὸν Ἱ. Ναὸ Salvatorkirche, ὅπου διακονοῦσε κατὰ τὴν φοίτησή του στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου. Ἐκεῖ τὸν ὑπεδέχθησαν πολλοὶ Ὁρθόδοξοι πιστοί, πρὸς τοὺς ὁποίους ὠμίλησε μετὰ τὴν προσφώνηση τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου.

Τὸ βράδυ ἡ Ἱ. Μητρόπολις Γερμανίας παρέθεσε ἐπίσημο δεῖπνο πρὸς τιμὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, στὸ ὁποῖο παρεκάθησε καὶ ὁ ἐλθὼν ἐκ Βερολίνου Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος Ἐξοχ. κ. Αλέξανδρος Παπαϊωάννου.

Τὸ πρωῖ τῆς Παρασκευῆς ὁ Παναγιώτατος μετέβη μὲ τὴν τιμία συνοδεία του στὴν ἔδρα τῆς Καθολικῆς Ἀκαδημίας, διὰ τὴν ἀπονομὴ τῶν δύο βραβείων. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς τελετῆς, ὁ Πατριάρχης εἶχε κατ' ἴδιαν συνάντηση στοὺς χώρους τῆς Ἀκαδημίας μὲ τὸν Πρόεδρο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος (EPP) Ἐξοχ. κ. Manfred Weber, ὁ ὁποῖος ὑπεδέχθη τιμητικῶς τὸν Παναγιώτατο στὴν εἴσοδο τῆς Ἀκαδημίας. Στὴ συνάντηση παρέστη καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Αὐγουστίνος.

Κατὰ τὴν μεγαλειώδη τελετὴ πού ἀκολούθησε, μίλησαν μὲ τὴ σειρά οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δύο Ἰδρυμάτων πού τίμησαν τὸν Οἰκουμενικό Πατριάρχη, Ἑλλογιμ. Δρ. Achim Budde, Διευθυντῆς τῆς Ἀκαδημίας, καὶ Πανοσιολ. Δρ. Marianus Bieber, Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Niederaltaich, ὁ Ὑπουργὸς Ἐπικρατείας τῆς Βαυαρικῆς Κυβερνήσεως, ἀρμόδιος διὰ ζητήματα Ὁμοσπονδίας καὶ Μέσων Ἐνημερώσεως, Ἐξοχ. Δρ. Florian Herrmann, ὁ Εὐαγγελικὸς Ἐπίσκοπος Καθηγητῆς Heinrich Bedford-Strohm, Πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε., ὁ ὁποῖος ἔκανε τὸν Ἑπαινο (Laudatio) τοῦ τιμωμένου, ὅλοι ἐξάραντες διὰ θερμῶν λόγων τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Πατριάρχου. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Παναγιώτατος ἐκφώνησε τὴν ἐπίσημη ὁμιλία του γερμανιστί, καταχειροκροτηθεῖς. Τὴν τελετὴ, μετὰ τὴν ὁποία παρετέθη δεξίωσις, κατέκλεισε ὁ Σεβ. Καρδινάλιος Marx, ἐπίσης μὲ λίαν ἐπαινετικὸς λόγους διὰ τὸν τιμώμενον Προκαθήμενον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Αὐθημερόν τὸ ἑσπέρας ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐπέστρεψε ἀεροπορικῶς εἰς τὴν Πόλιν μὲ τὴν συνοδεία του, ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχη κ. Ἀέτιο, Διευθυντὴ τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καὶ Ὑπογραμματέα κ. Οἰκουμένιο, καὶ τὸν Ἐντιμολ. Καθηγητὴ κ. Κωνσταντῖνο Δεληκωσταντῆ, Διευθυντὴ τοῦ Ἀ΄ Πατριαρχικοῦ Γραφείου.

Ἐπίτροπος τοῦ Παναγιωτάτου κατὰ τὴν ἀπουσία του ἦτο ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος.

Ὁ ἑορτασμός των ὀνομαστηρίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου

Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Ἁγίων ἐνδόξων Ἀποστόλων Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα, ἡμέρα τῶν σεπτῶν Πατριαρχικῶν Ὀνομαστηρίων, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, χοροστάτησε τὴν Τετάρτη, 11 Ἰουνίου 2025, στὸν Π. Πατριαρχικὸ Ναό, κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία, τὴν ὁποία τέλεσε, κατὰ τὴν τάξη, ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Γρηγόριος.

Μὲ τὸν Παναγιώτατο συγχοροστάτησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς Γέρων Χαλκηδόνος Ἐμμανουήλ, Γέρων Δέρκων κ. Ἀπόστολος, Γέρων Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριος, Φιλαδελφείας κ. Μελίτων, Σεβαστείας κ. Σεραφεῖμ, Διδυμοτείχου, Σουφλίου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Δαμασκηνός, Ξάνθης κ. Παντελεήμων, Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως κ. Εἰρηναῖος, Μύρων κ. Χρυσόστομος, Λαοδικείας κ. Θεοδώρητος, Ἰκονίου κ. Θεόληπτος, Ρόδου κ. Κύριλλος, Πατρῶν κ. Χρυσόστομος, Κρήτης κ. Εὐγένιος, Κρήνης κ. Κύριλλος, Κῶου καὶ Νισύρου κ. Ναθαναήλ, Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου κ. Στέφανος, Κυδωνιῶν κ. Ἀθηναγόρας, Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων, Πισιδίας κ. Ἰώβ, Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναβίας κ. Κλεόπας, Ἰωαννίνων κ. Μάξιμος, Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, Πέτρας καὶ Χερρονήσου κ. Γεράσιμος, Σύμης κ. Χρυσόστομος, Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Πρόδρομος, Σαράντα Ἐκκλησιῶν κ. Ἀνδρέας, Προύσης κ. Ἰωακείμ, Σελευκείας κ. Θεόδωρος.

Ἐκκλησιάστηκαν ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Γεώργιος Χριστοδούλου, Ἀρχιγραμματέας τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἐκ προσώπου τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου. Ἐπίσης, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μπουένος Ἄιρες κ. Ἰωσήφ, οἱ Θεοφιλ. Ἐπίσκοποι Λεύκης κ. Εὐμένιος, Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἀδριανός, Εὐδοκιάδος κ. Ἀμβρόσιος, Τράλλεων κ. Βενιαμίν, Δορυλαίου κ. Δαμασκηνός, καὶ Ξανθουπόλεως κ. Παῖσιος, ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος τῶν ἐν τῇ Πόλει Ῥκαθολικῶν κ. Massimiliano Palinuro, μοναχοὶ καὶ μοναχές, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Γενικὸ Γραμματέα τῆς Ἀδελφότητος «Παναγία ἡ Παμμακάριστος» Ἀρχοντα Διδάσκαλο τοῦ Γένους Ἐντιμολ. κ. Κωνσταντῖνο Δεληκωσταντή, ὁ Ἐξοχ. Πρόεδρος κ. Κωνσταντῖνος Κούτρας, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Πόλη, ὁ Ἐντιμ. κ. Roman Nedilskyi, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Οὐκρανίας, μαθητὲς καὶ μαθήτριες τῶν Ὀμογενειακῶν σχολείων τῆς Πόλεως, μαζί μὲ καθηγητὲς τους, καὶ πλήθος πιστῶν.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυση, τὴν Α. Θ. Παναγιότητα προσφώνησε ἐκ μέρους

τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ.

Ὁ Παναγιώτατος, στήν ὁμιλία του, ἀφοῦ εὐχαρίστησε ὅλους τοὺς Ἀρχιερεῖς γιὰ τὴν παρουσία τους, ἀνέφερε:

«Ἡ ἐορτὴ εἶναι πρωτίστως καιρὸς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης διὰ τὰ σωτήρια δωρήματά του. «Κεφάλαιον ἐορτῆς μνήμη Θεοῦ», σημειώνει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (Λόγος ΛΘ' εἰς τὰ ἅγια Φῶτα, PG 36, 345). Εἶναι ἐπίσης βίωσις τῆς ζωῆς ὡς κοινωνίας, ὡς καλῆς καὶ τερπνῆς συνατήσεως πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἐορτάζοντες, συνεορτάζομεν. Ὁ ἀνεορταστος βίος δὲν συνάδει μὲ τὴν παράδοσιν τῆς πίστεώς μας, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ζωὴ μας εἶναι σχέσις, ἀφοῦ εἴμεθα ὄντα πλασθέντα κατ' εἰκόνα τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι, ὅπως γράφει ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης, «ὁ πιὸ ἀντιατομικὸς Θεὸς ὁ πιὸ 'κοινωνικὸς' Θεός, Θεὸς σχέσεων» (Κόσμου Λύτρον, Μέγαρον 2014, σ. 209). «Κοινὸν ἀγαθὸν» ἀποκαλεῖ τὸν Θεὸν ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, «κοινωνία σχέσεων» καὶ «κοινωνία θεώσεως» ἡ Ἐκκλησία. «Κοινὴ» ἡ ἐλευθερία, «κοινὴ» ἡ ὑπακοή, «κοινὴ» ἡ σωτηρία ἐν αὐτῇ. «Πολιτισμὸς τοῦ προσώπου καὶ τῆς ἀλληλεγγύης» ἡ ζωὴ μᾶς ἐν Χριστῷ. Ὅτι «ἡ σωτηρία μας προϋποθέτει τὴν σωτηρίαν τοῦ ἄλλου, τοῦ πλησίον ἡμῶν, τὴν παγκόσμιον σωτηρίαν, τὴν σωτηρίαν ὁλοκλήρου του κόσμου καὶ τὴν μεταμόρφωσιν αὐτοῦ», αὐτὸ ἀνήκει εἰς τὸν πυρῆνα τῆς πίστεώς μας (Ν. Μπερδιάγιεφ, *Θεῖον καὶ ἀνθρώπινον*, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 279).»

Στὴ συνέχεια, ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε στὰ σημαντικότερα γεγονότα ποὺ συνέβησαν κατὰ τὸ προηγούμενο ἔτος.

«Τὸ διαρρεῦσαν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα περυσίνης ἐορτίου συνάξεώς μας ἔτος ὑπῆρξε πλήρης θείων εὐλογιῶν καὶ δωρημάτων τῆς χάριτος τοῦ πανσθενούς, παντεπόπτου καὶ παντελεήμονος Θεοῦ, ὃς ἐποίησε καὶ ποιεῖ μεθ' ἡμῶν θαυμάσια μόνος. Διηκονήσαμεν τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, τὰ ἐν τῇ Πόλει τῶν Πόλεων καὶ τὰ ἐν ἀπάσῃ τῇ δεσποτεία Κυρίου χριστόνυμα τέκνα αὐτῆς, ἀγωνισθέντες, θεία ἀρωγή, νὰ διαφυλάξωμεν ὅσα ἐλάβομεν κληρονομίαν τιμαλφεστάτην ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν, μετ' ἀκλονήτου προσηλώσεως εἰς τὴν δογματικὴν καὶ κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀποβλέποντες ἐν παντὶ εἰς ἀνάδειξιν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς. Δοξάζομεν τὸν δωροδότην Θεὸν τῆς ἀγάπης, διότι μᾶς ἤξιωσε νὰ ἐορτάσωμεν ἱεροπρεπῶς τὴν μεγάλην ἐπέτειον τῆς συμπληρώσεως

1700 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ἐν Νικαία Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Χαιρόμεθα δὲ διὰ τὸ γεγονός, ὅτι μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ ἀειμνήστου Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου, Πάπα Λέοντος τοῦ 14ου, θὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Νίκαιαν διὰ νὰ τιμηθῇ ἐπὶ τόπου ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἐπέτειος. Ὁ νέος Πάπας θὰ ἐπισκεφθῇ ἐπίσης τὴν Καθέδραν τῆς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Θρονικὴν αὐτῆς ἑορτὴν. Προσευχόμεθα καὶ ἐργαζόμεθα διὰ νὰ καινουργῆται ὁλονὲν καὶ περισσότερον ἡ συμφωνία τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν εἰς δόξαν Θεοῦ, διὰ τὴν δόξαν τῆς θεογνωσίας.

Πηγὴν εὐφροσύνης καὶ χρηστῶν ἐλπίδων ἀποτελεῖ καὶ ἡ πρόοδος, ἡ ὁποία σημειοῦται εἰς τὸ ζωτικὸν διὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον θέμα τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Αναμένομεν ἐναγωνίως ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν αὐτὴν Κυρίου, τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.»

Κάνοντας ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὴν πρόσφατη ἐπίσκεψή του στο Μόναχο, ὅπου τιμήθηκε ἀπὸ δύο ρωμαιοκαθολικὰ ἰδρύματα, εἶπε ὅτι, κατὰ τὶς συζητήσεις πού εἶχε, «διάχυτος ἦτο ἡ ἀνησυχία διὰ τὸ γεγονός ὅτι σήμερον, μετὰ τὴν παρέλευσιν 35 ἐτῶν ἀπὸ τῆς καθοριστικῆς γεωπολιτικῆς ἀλλαγῆς τοῦ 1989 καὶ τῶν θετικῶν προσδοκιῶν αἱ ὁποῖαι συνεδέθησαν μὲ αὐτὴν, ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκεται ἀντιμέτωπος μὲ τὴν ἀνθρωπογενῆ πλανητικὴν κλιματικὴν καταστροφὴν, μὲ διαρκῆ οἰκονομικὴν κρίσιν, μὲ πολέμους, βίαν καὶ τρομοκρατίαν, μὲ ἐπικινδύνους γεωπολιτικούς σχεδιασμούς, μὲ τὸ μεταναστευτικὸν καὶ ἄλλα μεγάλα καὶ δυσεπίλυτα προβλήματα. Τὸ ζητούμενον παραμένει ἡ κοινωνικὴ συνοχή, ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ εἰρήνη. Ἐνώπιον ὄλων αὐτῶν, τίθεται μετ' ἐμφάσεως τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: Ποία ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ στάσις καὶ ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν θρησκειῶν;»

Καὶ ὁ Πατριάρχης συνέχισε:

«Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐνώπιον τῶν πολυπλόκων αὐτῶν ζητημάτων, ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν πίστις δὲν ἐπιτρέπει ἀπαισιοδοξίαν. Ἔχομεν ἀκλόνητον τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ μέλλον ἀνήκει εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ἰγ', 8) καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία Του εἶναι καὶ θὰ παραμείνῃ εἰς τοὺς αἰῶνας μαρτυρία τῆς ἐλθούσης χάριτος καὶ πρόγευσις τῆς πληρότητος καὶ τῆς λαμπρότητος τῆς ἐρχομένης Βασιλείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Θὰ παραμείνῃ ἡ Ἐκκλησία ὡς μαρτυρία διὰ «τοῦ Θεοῦ τὰ μεγαλεῖα καὶ τῆς Τριάδος τὰ δόγματα». Ἡ πίστις αὐτὴ ὅτι ὁ Χριστὸς κατευθύνει τὰ πάντα δὲν σημαίνει βεβαίως, ὅτι ἡμεῖς

οί Χριστιανοί δυνάμεθα νὰ παραμείνωμεν θεαταὶ τῆς πορείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ὁ Λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν λαόν Του εἶναι σαφέστατος: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί... Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς... Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη... Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

Καλούμεθα νὰ δίδωμεν εὐθαρσῶς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ τὴν καλὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. Προφανέστατα, τὸ «Λάθε βιώσας» τοῦ φιλοσόφου, δηλαδὴ ἡ ἀρχὴ «Ζῆσε χωρὶς νὰ φαίνεσαι», δὲν εἶναι ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις εἰς τὴν κλήσιν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστιανὸς «δὲν κλείνεται εἰς τὸν ἑαυτό του», ἀλλὰ ἐξέρχεται δυναμικὰ πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν κόσμον. Καλῶς ἔχει λεχθῆ, ὅτι «δὲν μπορούμε νὰ πορευόμαστε πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νὰ γυρνᾶμε τὴν πλάτη μας πρὸς τὸν συνάνθρωπο»..»

Ὁλοκληρώνοντας τὴν ὁμιλία του, ὁ Πατριάρχης εὐχαρίστησε τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τὸν πιστὸ λαὸ γιὰ τὶς θερμὲς εὐχὲς καὶ τὰ αἰσθήματα ἀγάπης ποὺ τοῦ δίνουν δύναμη νὰ συνεχίζει τὴν διακονία του πρὸς τὴν Ἐκκλησία.

Μετὰ τὴ Θ. Λειτουργία, ὁ Παναγιώτατος δέχθηκε στὸ Πατριαρχικὸ Γραφεῖο τὶς εὐχὲς καὶ ἐόρτιο δῶρο τῆς ἐν τῇ Πόλει σεβασμίας Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου, καὶ ἀκολούθως τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν μελῶν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς ὑπὸ τὸν Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλο κ. Γρηγόριο, ὁ ὁποῖος προσφώνησε τὸν Πατριάρχη ἀντιφωνήσαντα πατρικῶς.

Ἐπίσης, ὁ Παναγιώτατος δέχθηκε Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο κ. Εὐγένιο, ἐκφράζοντας τὶς θερμὲς εὐχὲς τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς τοῦ Θρόνου.

Ἡ παραμονὴ τῆς ἐορτῆς

Τὴν παραμονὴ τῆς ἐορτῆς ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης χοροστάτησε στὸν Μ. Ἐσπερινό, συμπροσευχομένον πλήθους Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, κληρικῶν, μοναχῶν, Ἀρχόντων Ὀφικιαλίων τῆς Μ.τ.Χ.Ε., τῶν Γενικῶν Προξένων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Οὐκρανίας, μὲ τὰ στελέχη τῶν Προξενείων αὐτῶν καὶ τοὺς συνεργάτες τους, καὶ πιστῶν ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ τὸ ἐξωτερικό.

Στὸ τέλος τοῦ Ἐσπερινοῦ, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τέλεσε τρισάγιο στὴ μνήμη τοῦ Διδασκάλου τοῦ Γένους Ἱερομονάχου

Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανού του Ίμβριού (1772 – 1851).

Αμέσως μετά, στὸν αὐλόγυρο τοῦ Πατριαρχείου πραγματοποιήθηκε δεξίωση, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Πατριάρχης δέχθηκε τὰ σέβη καὶ τὰ συγχαρητήρια τοῦ πολυπληθοῦς κλήρου καὶ λαοῦ.

Στὴ συνέχεια, στὴν Αἶθουσα τῆς Παναγίας τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου, πραγματοποιήθηκε ἡ ἐπίσημη παρουσίαση τοῦ προγράμματος «Πρότυπος Διεπιστημονικὴ Ἀνάπτυξις καὶ Μεταφορὰ Τεχνογνωσίας καὶ Συνεργασίας εἰς τὴν Ἀποκατάστασιν Ἐμβληματικῶν Μνημείων καὶ Ἀνάδειξιν Ἀξιῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Διαλόγῳ μετὰ τῆς Κοινωνίας (Τὸ Εὐλογον)».

Τὴν ἐκδήλωση χαιρέτησαν ὁ Πατριάρχης καί, μὲ βιντεοσκοπημένο μήνυμά του, ὁ Ἐξοχ. Ὑπουργὸς Ἀνάπτυξης τῆς Ἑλλάδος κ. Τάκης Θεοδωρικάκος, ἐνῶ τὸ Πρόγραμμα παρουσίασαν ἡ Ὁμότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ, Ἑλλογιμ. κ. Ἀντωνία Μοροπούλου καὶ ὁ Ἐντιμολ. Ἀρχὼν Ἱερομνήμων τῆς Μ.τ.Χ.Ε., Γεν. Διευθυντὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης, κ. Κωνσταντῖνος Ζορμπᾶς.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὑποδέχθηκε πολυμελῆ Ῥωμαιοκαθολικὸ Ὁμιλο

Στὴ σημασία τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, πού ἐφέτος συμπληρώνονται 1700 χρόνια ἀπὸ τὴ σύγκλησή της, ἀναφέρθηκε ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης, 17 Ἰουνίου 2025, ὑποδεχόμενος στὸ Φανάρι πολυμελῆ ὄμιλο Γραμματέων τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων Εὐρώπης, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σεβ. Καρδινάλιο κ. Mario Grech, Γενικὸ Γραμματέα τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων (Secretary General of the Synod of Bishops). Ὅπως εἶπε, ὁ Πατριάρχης, ἡ Σύνοδος τῆς Νίκαιας καθιέρωσε ἓνα ὄραμα συνοδικότητας πού συνεχίζει νὰ διαμορφώνει τὴ χριστιανικὴ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ καὶ μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ ἐνότητα δὲν εἶναι ζήτημα στρατηγικῆς, ἀλλὰ πίστεως στὴν ἀλήθεια πού ἀποκαλύφθηκε ἐν Χριστῷ καὶ διακηρύχθηκε μὲσω τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Μιλῶντας γιὰ τὸν διάλογο ἀνάμεσα στὴν Ὁρθόδοξη καὶ τὴ Ῥωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, σημείωσε ὅτι οἱ δύο Ἐκκλησίες ἔχουν διανύσει μιὰ σταθερὴ καὶ ὑπεύθυνη πορεία συνάντησης, ἡ ὁποία, πρόσθεσε, δὲν εἶναι χωρὶς προκλήσεις, ἀλλὰ χαρακτηρίζεται ἐπίσης ἀπὸ στιγμὲς χάριτος, ἐμβάθυνσης τῆς κατανόησης καὶ εἰλικρινοῦς

ἐπιθυμίας για τὴν ἐνότητα πὺν θέλει ὁ Χριστός. Ἀναφέρθηκε στὴν προσωπική του φιλία μὲ τὸν ἀείμνηστο Πάπα Φραγκίσκο, «ἓνα ἀληθινὸ φίλο τῆς Ὁρθοδοξίας», καὶ ἐξέφρασε τὴ χαρὰ του γιὰ τὴν ἐκλογή τοῦ Πάπα Λέοντα ΙΔ΄, μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε ἤδη τὴν εὐκαιρία νὰ συναντηθεῖ δύο φορές. «Εἶμαστε βέβαιοι ὅτι ὑπὸ τὴν ἡγεσία του, οἱ δεσμοὶ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μας θὰ συνεχίσουν νὰ αὐξάνουν στὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀγάπη», τόνισε, μεταξὺ ἄλλων, ὁ Παναγιώτατος, καὶ εἶπε ὅτι προσβλέπει μὲ ἀνυπομονησία νὰ καλωσορίσει τὸν Πάπα σύντομα στὸ Φανάρι.

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του ἀναφέρθηκε καὶ στοὺς διαλόγους πὺν διεξάγει τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο μὲ τὶς ἄλλες ἀρχαῖες Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς ἀλλὰ καὶ τὶς προτεσταντικὲς παραδόσεις, καθὼς ἐπίσης καὶ στὶς διαθηρησκειακὲς πρωτοβουλίες του. «Φυσικά, δὲν ἐθελοτυφλοῦμε ἐνώπιον τῶν πολλῶν προκλήσεων πὺν ἀντιμετωπίζει ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἀνθρωπότητα σήμερα. Ζητήματα κοινωνικῆς δικαιοσύνης, μετανάστευσης, πολέμου, θρησκευτικῶν διωγμῶν καὶ κλιματικῆς κρίσης ἀπαιτοῦν τὴν προσοχή μας.», πρόσθεσε ὁ Παναγιώτατος.

Στὸν πολυμελῆ ὄμιλο συμμετεῖχαν Ῥωμαιοκαθολικοὶ Ἐπίσκοποι, κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ συνεργάτες τους, στοὺς ὁποίους ὁ Παναγιώτατος προσέφερε ἀναμνηστικά.

Ἐπίσκεψη τοῦ Ἀναπληρωτῆ Δημάρχου τοῦ Μητροπολιτικοῦ Δήμου τῆς Πόλεως στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο

Ἐπίσκεψη στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο πραγματοποίησε σήμερα, Πέμπτη, 19 Ἰουνίου 2025, ὁ Ἀναπληρωτῆς Δήμαρχος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Δήμου τῆς Πόλεως, Ἐντιμ. κ. Nuri Aslan, ὁ ὁποῖος ἔγινε δεκτὸς μὲ ἐγκαρδιότητα ἀπὸ τὴν Α. Θ. Παναγιώτητα τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο.

Στὴ συνάντηση παρέστησαν συνεργάτες τοῦ κ. Δημάρχου, καὶ ἐκ μέρους τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Ξανθουπόλεως κ. Παῖσιος καὶ ἄλλα στελέχη τοῦ Πατριαρχείου.

Ἐπίσκεψις τῆς Α.Θ.Παναγιότητος εἰς Μ. Βρεταννίαν

Τὴν Παρασκευὴν, 20ὴν τ.μ. Ἰουνίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος μετέβη εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν διὰ νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις αὐτοῦ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Χώρας.

Οὕτως, ἐκ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Λονδίνου μετέβη εἰς Chichester, ὅπου τὸ ἑσπέρας παρηκολούθησε Δέησιν εἰς τὸν περιλάμπρον Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς πόλεως, ὁ ὁποῖος ἐφέτος ἐορτάζει 950 ἔτη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του, ἐν συνεχείᾳ δὲ παρεκάθησεν εἰς ἐπίσημον δεῖπνον παρατεθέν πρὸς τιμὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ Λόρδου Ἐπισκόπου τῆς Ἐπαρχίας Σεβ. κ. Martin Warner.

Τὴν ἐπομένην, Σάββατον, συνηντήθη μὲ ἀντιπροσωπείαν τοῦ Τάγματος τῶν Ἀρχόντων ὀφφικιαλίων τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας ἐν Η.Π.Α., ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Ἀλεξάνδρου Καρλοῦτσου, ἐλθοῦσαν διὰ νὰ παραστῆ εἰς τὰς ἐπισκέψεις καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ Πατριάρχου.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Παναγιώτατος ἐξεφώνησεν ὁμιλίαν μὲ θέμα «Οἱ κανόνες τῆς Νικαίας ὡς ἔκφρασις τῆς ζωῆς κανονικῆς παραδόσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ πραγματοποιηθέντος 37ου ἐτησίου Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἐταιρείας Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου («Ecclesiastical Law Society»), ἀφιερωμένου ἐφέτος εἰς τὴν ἀγομένην ἐπέτειον τῆς ἐν Νικαίᾳ Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὴν πρόσκλησιν διὰ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς αὐτὸ εἶχον ἀπευθύνει πρὸς τὸν Πατριάρχην ἀπὸ κοινοῦ ὁ ἐν τῷ μεταξύ παραιτηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Justin Welby καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης Stephen Cottrell. Μετὰ τὸ τέλος τῆς μακρᾶς ὁμιλίας του, ἡ ὁποία ἐχειροκροτήθη παρατεταμένως, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀνεκηρύχθη «Ἐταῖρος» τῆς διακεκριμένης ἐπιστημονικῆς αὐτῆς ὀργανώσεως («Fellow of the Ecclesiastical Law Society») εἰς ἀναγνώρισιν τῆς σημαντικῆς συμβολῆς του, εἰς διορθόδοξον καὶ διαχριστιανικὸν ἐπίπεδον, εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου. Σημειωτέον ὅτι ἡ τιμητικὴ αὕτη διάκρισις καθιερώθη ἄρτι καὶ ὁ Παναγιώτατος εἶναι ὁ πρῶτος τιμηθεὶς δι' αὐτῆς.

Ἐν συνεχείᾳ, ἐτελέσθη Ἑσπερινὴ Ἀκολουθία, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν θεῖον λόγον ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος ἐκήρυξεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπὶ τῆς ἀναγνωσθείσης Εὐαγγελικῆς περικοπῆς (Ἰωάν. ιδ΄, 8-14).

Μετά τό πέρας τῶν ἐν Chichester ὑποχρεώσεων αὐτοῦ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀνεχώρησεν ὀδικῶς διά τήν Ἱ. Πατριαρχικήν καί Σταυροπηγιακὴν Μονήν τοῦ Τιμίου Προδρόμου Ἑσσεξ διά νά παραστῆ καί συμπροσευχηθῆ κατά τὰ τελεσθέντα ὑπό τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καί Μ. Βρεταννίας κ. Νικήτα, τήν Κυριακήν, 22αν Ἰουνίου 2025, ἐγκαίνια τοῦ νεοδημιουργηθέντος Ναοῦ τοῦ Ὁσίου Σωφρονίου τοῦ Ἀθωνίτου, κτίτορος τῆς Μονῆς, τοῦ ὁποῦ τόν θεμέλιον λίθον εἶχε καταθέσει ἡ Α. Θ. Παναγιότης τόν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 2022.

Τόν Πατριάρχην εἰς τήν ἱεραποδημίαν ταύτην συνόδευσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ καί Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων καί Μ. Βρεταννίας κ. Νικήτας, οἱ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Ἀέτιος, Διευθυντής τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καί Διάκονος κ. Οἰκουμένιος, Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἀγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωθιερεὺς κ. Ἀλέξανδρος Rentel, Ἐπίκ. Καθηγητῆς Κανονικοῦ Δικαίου, ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητῆς κ. Κωνσταντῖνος Δεληκωσταντῆς, Διευθυντής τοῦ Α΄ Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καί ὁ Ἐντιμ. κ. Χρῆστος Δαφνοπατίδης.

Πατριαρχικός Ἐπίτροπος ἐν Φαναρίῳ κατά τήν ἀπουσίαν τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Ὁρθοδοξίας εἶχε ὀρισθῆ ὑπ' αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σηλυβρίας κ. Μάξιμος.

**Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης
καταδικάζει τήν τρομοκρατικὴν ἐπίθεση
στὸν ἑλληνορθόδοξο Ναὸ τῆς Δαμασκού**

Τῆ βαθύτατη ὀδύνη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τοῦ ἰδίου προσωπικῶς γιὰ τὰ θύματα τῆς τρομοκρατικῆς ἐπίθεσης στὸν ἑλληνορθόδοξο Ἱερό Ναὸ τοῦ Προφήτη Ἡλία στῆ Ντουείλαα (Dwel'a) τῆς Δαμασκού, στῆ Συρία, ἐξέφρασε ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος σὲ τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία πού εἶχε μὲ τὸν Μακαριώτατο Πατριάρχην Ἀντιοχείας κ. Ἰωάννη Γ', τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς.

Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, ὁ ὁποῖος βρισκόταν γιὰ ἐπίσκεψιν στῆ Μ. Βρεταννία, καταδίκασε ἀπερίφραστα τὴ βομβιστικὴ ἐπίθεση στὸν ἑλληνορθόδοξο Ναό. Ἐπεσήμανε δὲ ὅτι κάθε τρομοκρατικὴ ἐνέργεια, καί μάλιστα ἐναντίον θρησκευτικῶν τόπων, στὴν πραγματικότητα στρέφεται κατά τῆς εἰρηνικῆς συννυπόστατος λαῶν, θρησκευτικῶν καί πολιτισμῶν.

Ὁ Παναγιώτατος εὐχήθηκε ὁ Πανάγαθος Θεὸς νὰ ἀναπαύσει τὶς ψυχὰς τῶν ἀθῶων θυμάτων τῆς ἐπίθεσης καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο νὰ διαβιβάσει πρὸς τοὺς οἰκογενεῖς αὐτῶν τὰ θερμὰ συλλυπητήρια καὶ τὴν συμπαράστασή του. Ἐπίσης, εὐχήθηκε ταχεῖα ἀποκατάσταση τῆς ὑγείας τῶν τραυματιῶν.

Συγχαρητήριο Μήνυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρὸς τὸν Πάπα Ρώμης

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἀπέστειλε στὴν Α. Αγιότητα τὸν Πάπα Λέοντα 14ο θερμὸ συγχαρητήριο Μήνυμα γιὰ τὴ Θρονικὴ Ἑορτὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς μνήμης τῶν Πρωτοκορυφαίων Αποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. Τὸ Πατριαρχικὸ Γράμμα παρέδωσε ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας πού μετέβη στὴ Ρώμη, Σεβ. Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος Ἐμμανουήλ, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχη Αἰτίο, Διευθυντὴ τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καὶ Μ. Σύγκελλο Ἱερώνυμο.

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ανακοινωθέντα

Συνήλθεν, υπό τήν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος εἰς τήν τακτικὴν αὐτῆς συνεδρίαν, τήν Τετάρτην, 9^{ην} τ.μ. Ἀπριλίου 2025, πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἀναγεγραμμένων θεμάτων.

Ἐπὶ τῶν θλιβερῶν ἀγγέλματι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου κυροῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ τε Α. Θ. Παναγιότης καί τὰ μέλη τῆς Ἁγίας καί Ἱεράς Συνόδου ἠγέρθησαν καί ηὐχήθησαν ὑπὲρ μακαρίας μνήμης καί αἰωνίου ἀναπαύσεως ἐν σκηναῖς δικαίων τοῦ ἀπελθόντος προσφιλοῦς τούτου καί μεγάλως δοκιμασθέντος Ἱεράρχου τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, εἰς δέ τό περιθώριον τῶν ἐργασιῶν, ὁ Πατριάρχης ἡμῶν, κατελθὼν εἰς τόν Πάνσεπτον Πατριαρχικόν Ναόν, ἀνέγνω Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, συμπροσευχομένων τῶν Σεβ. ἀγίων Συνοδικῶν παρέδρων καί μελῶν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς. Συναφῶς, εἰς κάλυψιν τῆς οὕτως κενωθείσης Συνοδικῆς ἔδρας, ἐκλήθη ὁ ἐν Λονδίῳ Σεβ. Μητροπολίτης Κολωνείας κ. Ἀθανάσιος.

Ἐξ ἄλλου, κατὰ τήν συνεδρίαν ταύτην, ἐθεωρήθη σειρά θεμάτων ἀναγεγραμμένων ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει, ἐν οἷς καί Γράμμα εὐχαριστήριον τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου διὰ τήν, κατόπιν αἰτήματος αὐτῆς, ἀποστολήν ἐκεῖσε ποσότητος Ἁγίου Μύρου διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, ἐφ' ὧν καί ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

* * *

Ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος συνέχισε καὶ τήν Πέμπτην, 10^{ην} Ἀπριλίου 2025, τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ὑπό τήν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐξαντλήσασα ἅπαντα τὰ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἀναγεγραμμένα θέματα, ἐφ' ὧν καί ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

Ἐν τῷ τέλει, ἀντηλλάγησαν αἱ κατάλληλοι τῇ περιστάσει εὐχαί μεταξύ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καί τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γορτύνης καί Ἀρκαδίας κυρίου Μακαρίου, ἐκ μέρους τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ Σώματος, πρὸς χριστοπρεπῆ καί χριστοτεροπῆ προσκύνησιν, τῶν Ἁγίων

ἡμερῶν τῶν Παθῶν καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

* * *

Συνήλθεν, ὑπό τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος εἰς τὴν τακτικὴν αὐτῆς συνεδρίαν, τὴν Κυριακὴν, 1^{ην} Ἰουνίου 2025, μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τελεσθείσης Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Θείας Λειτουργίας, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Ἁγίων 318 Θεοφόρων Πατέρων, τῶν συγκροτησάντων τὴν ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἡ 1700ῆ ἐπέτειος ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ὁποίας ἐτιμήθη σήμερον, διὰ τῆς ἐξαπολύσεως σχετικῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου Ἐπιστολῆς, ἀναγνωσθείσης μετὰ τὸ Ἱερόν Εὐαγγέλιον.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτὴν, προτάσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου, καὶ κατόπιν σχετικοῦ αἰτήματος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Μαξίμου, ψήφων κανονικῶν γενομένων ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ἐξελέγη, παμψηφεί, Βοηθός παρ' αὐτῷ Ἐπίσκοπος, ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἑλβετίας Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Φανούριος Θολιώτης, ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Τυάνων. Συνοδικῆ ἀποφάσει, ὁ ἐψηφισμένος Ἐπίσκοπος, φέρων εἰς τὸ ἔξῃς τὸν τίτλον τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἑλβετίας, ἐγκατασταθήσεται, μετὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν αὐτοῦ, εἰς τὰς ἐν Ζυρίχῃ ἐνοριακὰς κτηριακὰς ἐγκαταστάσεις, προκειμένου ἵνα διακονήσῃ ὡς Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος τοῦ ἐκεῖσε Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου καὶ τῆς ἐνορίας καὶ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἐνοριακοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος.

Παραλλήλως, ἐθεωρήθη σειρὰ ἀναγεγραμμένων ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει θεμάτων, ἐφ' ὧν καὶ ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις. Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου θά συνεχισθοῦν αὐριον, Δευτέραν, 2αν Ἰουνίου 2025.

* * *

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος ἐσυνέχισε καὶ τὴν 2αν Ἰουνίου 2025, τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ

Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου, θεωρήσασα σειρὰν ἀναγεγραμμένων ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει θεμάτων, ἐφ' ὧν καὶ ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

Περί τῆς περιπτώσεως τοῦ Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Νικολαΐδου, κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναυΐας, ἡ Αγία καὶ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισε τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος καὶ τὴν ἐπαναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην, ἐτελέσθησαν τὸ Μικρὸν καὶ τὸ Μέγα Μήνυμα τοῦ τὴν προτεραίαν ἐκλεγέντος Θεοφιλ. ἐψηφισμένου Ἐπισκόπου Τυάνων κ. Φανουρίου.

* * *

Ἡ Αγία καὶ Ἱερά Σύνοδος ἐσυνέχισε καὶ τὴν ἐπομένην, 3ην Ἰουνίου 2025, τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐξαντλήσασα τὴν θεώρησιν τῶν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἀναγεγραμμένων θεμάτων, ἐφ' ὧν καὶ ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

Ἐκ τῆς Ἀρχιεραγματείας
τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΧΑΛΚΗΣ

Μαθητικό συνέδριο για τὸν Καθηγητὴ Ἀριστείδη Πασαδαῖο στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης

Στὴν Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης πραγματοποιήθηκαν τὴν Παρασκευὴ πρὸ τῶν Βαΐων, 11 Ἀπριλίου 2025, οἱ ἐργασίες τοῦ μαθητικοῦ συνεδρίου, ἀφιερωμένου στοῦ ἔργο τοῦ Καθηγητῆ τῆς Σχολῆς Ἀριστείδη Πασαδαίου, μὲ θέμα “Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης καὶ τὰ μνημεῖα τῆς Κωνσταντινούπολης μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Χαλκίτη Καθηγητῆ Ἀριστείδη Πασαδαίου”.

Ὁ Καθηγούμενος, Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανός, κατὰ τὸν ἐναρκτήριο χαιρετισμὸ του, ἀναφέρθηκε στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ τιμωμένου Καθηγητῆ τῆς Σχολῆς, ἐνῶ στὴ συνέχεια ἀκολούθησαν οἱ χαιρετισμοὶ τῆς Ἀν. Συντονίστριας Ἐκπαίδευσης τῶν Ὁμογενειακῶν Σχολείων τῆς Κωνσταντινούπολης κ. Δήμητρας Βουρδόγλου καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῶν συνδιοργανωτῶν φορέων.

Στὸ συνέδριο, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ καρπὸ τῆς συστηματικῆς συνεργασίας τῆς Σχολῆς μὲ τὸ Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, ἀκούστηκαν οἱ εἰσηγήσεις τῶν μαθητῶν γιὰ διάφορα βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Πόλης, ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Καθηγητῆ Ἀ. Πασαδαίου καὶ παρουσιάστηκαν οἱ ἐξαιρετικὲς σχετικὲς ἐργασίες τῶν παιδιῶν μὲ τὴ χρήση τῆς σύγχρονης τεχνολογίας, ἐνῶ στὴ συνέχεια ἀκολούθησε συζήτηση στρογγυλῆς τραπέζης. Τὸν συντονισμὸ τῆς ἐκδήλωσης ἀνέλαβε ἡ Ὑπεύθυνη Ἐκπαιδευτικῶν Προγραμμάτων τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν κ. Ἰωάννα Κλιάρη.

Χαιρετισμὸς τοῦ Καθηγούμενου, Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανοῦ, κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ 1ου Μαθητικοῦ Συνεδρίου

(Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, 11 Ἀπριλίου 2025)

Ἐλλογμώτατοι ἐκπρόσωποι τῆς ἀκαδημαϊκῆς καὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς κοινότητος,

Εὐγενεστάτη κ. Βουρδόγλου, Ἀναπληρώτρια Συντονίστρια

Ἐκπαίδευσης τῶν Ὁμογενειακῶν Σχολείων Κωνσταντινουπόλεως,
 Ἀγαπητὴ κ. Κλιάρη, Ὑπεύθυνη τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Προγραμμάτων
 τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν,

Ἐκλεκτοὶ παριστάμενοι,

Ἀγαπητοὶ μαθητές,

Εἶναι ιδιαίτερη ἡ χαρὰ μου, καλωσορίζοντάς σας στὴν Ἱερὰ καὶ ἱστορική Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης, κατὰ τὴν παρούσα μαθητικὴ ἡμερίδα, ἡ ὁποία εἶναι ἀφιερωμένη στὸν παλαιὸ Καθηγητὴ τῆς Σχολῆς, Ἀριστείδη Πασαδαῖο, μία σημαντικὴ προσωπικότητα τῶν γραμμάτων, μὲ πλούσιο καὶ σημαντικό ἔργο στὸ πεδίο τῆς τέχνης, τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ὁ Καθηγητὴς Ἀριστείδης Πασαδαῖος γεννημένος στὴ Χάλκη, φοίτησε ἀρχικὰ στὸ λυκειακὸ τμήμα τῆς Σχολῆς μας, καὶ στὴ συνέχεια στὴν Ἀρχιτεκτονικὴ Σχολή τῆς Ἀκαδημίας Καλῶν Τεχνῶν καὶ στὸ Ἰνστιτοῦτο Τέχνης τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῶ ἦταν διδάκτορας τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, μὲ εἰδίκευση τὴν βυζαντινὴ τέχνη καὶ ἀρχιτεκτονικὴ. Παρὰλλήλως μὲ τὴν Καθηγεσία του τόσο στὴν Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, ὅσο καὶ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Πασαδαῖος ἐπιδόθηκε στὴ μελέτη καὶ τὴν συγγραφή ἐπιστημονικῶν πραγματειῶν γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ, τὴν τέχνη καὶ τὴν ἀρχαιολογία, κυρίως βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν μνημείων τῆς Πόλεως. Τὰ ἔργα του, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται γιὰ τὴν ἀριότητα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ τους ἀκρίβεια, γιὰ τὴν πρωτοτυπία καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῶν κειμένων του μὲ ιδιόχειρα σχέδια καὶ ἀναπαραστάσεις.

Τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ φέρουν καὶ οἱ σημειώσεις πού εἶχε καταρτίσει ὁ ἴδιος γιὰ τὴν διδασκαλία τῶν μαθημάτων του στὴν Θεολογικὴ Σχολή, στὶς ὁποῖες βρίσκεται καὶ ὁ τοπογραφικὸς χάρτης μὲ τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα τῆς βυζαντινῆς Κωνσταντινουπόλεως, πού ἀποτελέσει τὴν ἔμπνευση γιὰ τὴν μελέτη τοῦ ἔργου τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ Καθηγητοῦ καὶ γιὰ τὴν ἐνασχόληση τῶν μαθητῶν μας μὲ τὰ μνημεῖα τοῦ Γένους μας στὴν Κωνσταντινούπολη. Ὁ χειρόγραφος αὐτὸς χάρτης, πού ἀποτελεῖ τὴν προμετωπίδα τοῦ σημερινοῦ συνεδρίου καὶ ὑπῆρξε μέρος μιᾶς θεματικῆς ἐκθεσης στὸ πλαίσιο τῆς Διεθνoῦς Ἐκθεσης Θεσσαλονίκης τὸ 2023, περιλαμβάνει μία σειρὰ ἀπὸ μνημεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα, ὅπως καὶ μὲ ὀρισμένα ἀκόμη, ἀσχολήθηκαν τὰ συνεργαζόμενα μὲ τὸ Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν σχολεῖα. Τὸ σύνολο τοῦ ἔργου τοῦ Καθηγητῆ Πασαδαῖου ἀποτελεῖ μία ἀστείρευτὴ πηγὴ

έμπνευση για ένασχόληση με την τέχνη, την αρχαιολογία και την αρχιτεκτονική, για την κατανόηση του πολιτισμού του Γένους μας, αλλά και για την γνωριμία με σημαντικά θρησκευτικά μνημεία, που αποτελεί άλλωστε και τόν στόχο του σχετικού εκπαιδευτικού προγράμματος. Ο Πατριαρχικός Ναός και Οίκος, του οποίου μάλιστα υπήρξε ο ἀνακαινιστής, ή Ίερά Θεολογική αὐτή Σχολή, βυζαντινές ἐκκλησίες που ἔχουν μετατραπῆ σέ ἰσλαμικά τεμένη, ἀλλά και νεώτεροι ναοὶ τῆς Πόλης, μονές και ἄλλα μνημεία, σεβάσματα τοῦ Γένους μας στήν ἱστορική κοιτίδα του, συνθέτουν τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ Πασαδαίου, και ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενο ένασχόλησης τῶν μαθητῶν μας.

Μὲ αὐτὲς τὶς σύντομες σκέψεις και μὲ εὐλικρινὲς ἐνδιαφέρον για τὶς εἰσηγήσεις και τὴν παρουσίαση τῶν συστηματικῶν ἐργασιῶν που θὰ ἀκολουθήσουν, ἐκφράζω στὸ σημεῖο αὐτὸ τὶς εὐχαριστίες μου τόσο πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Ἀθλητισμοῦ ὅσο και πρὸς τὸ Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, ἰδιαίτερος δὲ στήν Ὑπεύθυνη τοῦ Τμήματος Ἐκπαιδευτικῶν Προγραμμάτων κ. Ἰωάννα Κλιάρη, ἀλλά και σὲ ὅλους τοὺς ἐμπλεκομένους και συνεργαζομένους φορεῖς και κυρίως στὶς σχολικὲς μονάδες που μὲ πολλὲς δυσκολίες προγραμμάτισαν αὐτὴν τὴν ἐκπαιδευτικὴ μετακίνηση πρὶν τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα, για τὴν συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν, ὡς εἰσηγητῶν, στὸ παρὸν μαθητικὸ συνέδριο. Καλωσορίζοντας λοιπὸν και πάλι ὅλους τοὺς συμμετέχοντες στήν Ίερά Θεολογική Σχολή, ἢ ὅποια για μία ἀκόμη φορὰ ὄχι μόνον καθίσταται τόπος παραγωγῆς γνώσης, ἀλλά και γεμίζει μὲ νεανικὲς και παιδικὲς παρουσίες και φωνές, εμιαμαὶ καλὴ ἐπιτυχία στὶς ἐργασίες τῆς παρούσης ἡμερίδας.

**Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στήν Ίερά Θεολογική Σχολή,
χοροστατοῦντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου**

(Δευτέρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος 2025)

Τὴν εὐχὴ ἢ ὀλοκλήρωση τῶν ἀνακαινιστικῶν ἐργασιῶν στήν Ίερά Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης «να συμπέση μὲ τὴν πολυπόθητον ἐπανάραξιν τῶν μαθημάτων εἰς τὰς νέας κτιριακὰς δομὰς τῆς Σχολῆς και τῆς ἐπιστροφῆς ἱεροσπουδαστῶν εἰς τοὺς φιλόξενους χώρους τῆς», ἐξέφρασε ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τῇ Δευτέρῃ, 9 Ἰουνίου 2025, στήν ὁμιλία του, στήν Αἴθουσα Τελετῶν τῆς Σχολῆς, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος, κατά την οποία πανηγυρίζει η αρχαία Μονή Αγίας Τριάδος Χάλκης, όπου και στεγάζεται το ιστορικό θεολογικό εκπαιδευτήριο.

Νωρίτερα, ο Παναγιώτατος χοροστάτησε στη Θεία Λειτουργία που τελέστηκε στο περικαλλές Καθολικό της Ι. Μονής, κατά την οποία ἐκκλησιάστηκαν οί Σεβ. Αρχιερείς Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος, Πρόεδρος της Έφορείας της Μονής, Γέρων Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριος, Ανθηδώνος κ. Νεκτάριος, Επίτροπος του Παναγιού Τάφου στην Πόλη, Φιλαδελφείας κ. Μελίτων, Μύρων κ. Χρυσόστομος και Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, Έφοροταμίας και μέλος της Έφορείας της Μονής αντίστοιχως, ο Έξοχ. κ. Τάκης Θεοδορικάκος, Υπουργός Ανάπτυξης της Ελλάδος, ή Εύγεν. Πρόξενος κ. Αθανασία Ηλιάκη, εκ προσώπου του Γενικού Προξένου της Ελλάδος στην Πόλη, ο Έντιμ. κ. Δημήτριος Κούβελας, μέλος του Έλληνικού Κοινοβουλίου, ή Έστία Θεολόγων Χάλκης και Φίλων αυτής, υπό τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου της Έντιμολ. Αρχοντα κ. Νικόλαο Ξεζάκη, ο Έντιμολ. Αρχων της Μ.τ.Χ.Ε. Δρ. Κωνσταντίνος Ζορμπάς, Γενικός Διευθυντής της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης, ή Έλλογμ. κ. Αντωνία Μοροπούλου, Ομότιμη Καθηγήτρια του Έθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, πιστοί από την Πόλη και τὰ Πριγκηπόννησα, καθώς και προσκυνητές από την Ελλάδα.

Στην όμιλία του ο Οικουμενικός Πατριάρχης αναφέρθηκε στην κάθοδο του Αγίου Πνεύματος την ημέρα της Πεντηκοστής και στη διαρκή παρουσία και δράση του, έκτοτε, στην Έκκλησία.

«Την Πεντηκοστή, δέκα ημέρες μετά την Ανάληψη του Κυρίου, ώσάν χθές, κατήλθε τὸ Πανάγιον Πνεῦμα και ἔκτοτε παραμένει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ παντός ὡς ἡ ζωοποιὸς ψυχὴ της, ὡς Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὁδηγοῦν αὐτὴν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, και ὡς Πνεῦμα Ἀποκαλύψεως, ἀποκαλύπτει και διδάσκει εἰς ἡμᾶς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ.

Μὲ ἄλλες λέξεις, ἡ δρᾶσις τοῦ Αγίου Πνεύματος συνεχίζεται διαρκῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς μία ἀτελεύτητος ἡμέρα, μὲ τὰ ἀνεκτίμητα δῶρα και χαρίσματα τῆς τρισηλίου Θεότητος. Τὰ πάντα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν γίνονται ἐν Αγίῳ Πνεύματι και δι' Αὐτοῦ, ἀπὸ τὰ πλέον μικρὰ ἕως τὰ πλέον μεγάλα, ἀπὸ τὴν εὐλογία τοῦ θυμιατοῦ ἕως τὴν χειροτονία τοῦ Ἐπισκόπου.

Μένει, λοιπόν, ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστής και ἐντεῦθεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν και Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ και εἰς ἐκάστην κατὰ τὸπους Ἐκκλησίαν και εἰς τὴν καθ'

ἡμᾶς Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Καὶ ὅπως ἐλάλησεν εἰς τὰς Ἑπτὰ Ἐκκλησίας τῆς Ἀποκαλύψεως, οὕτω λαλεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ εἰς τὴν Πρωτόθρονον Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ λέγει εἰς αὐτήν: «κράτει ὁ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου». Καὶ εἰς τὰ ἀπανταχοῦ τέκνα τῆς λέγει τὸ Πανάγιον Πνεῦμα: «ἔδραϊοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ». Καὶ ἐμεῖς προσθέτομε: εἰδότες ὅτι αἱ θλίψεις ἡμῶν καὶ ἡ ὑπομονὴ ἡμῶν καὶ ἡ ἐγκαρτέρησις ἡμῶν δὲν εἶναι κεναὶ ἐν Κυρίῳ, δὲν εἶναι μάταιαι!»

Ὁ Παναγιώτατος, σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του, καλωσόρισε ἐγκαρδίως τοὺς ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς ἀπὸ τὴν «Εὐστία Θεολόγων Χάλκης καὶ Φίλων αὐτῆς», οἱ ὅποιοι πραγματοποιοῦν αὐτὲς τὶς ἡμέρες τὸ ἐτήσιο προσκύνημά τους στὴν τροφὴ Σχολὴ καὶ τὴν Πόλη.

«Ἐν τῷ προσώπῳ τους ἀντικατοπτρίζονται οἱ κοινοὶ ὄραματισμοὶ καὶ οἱ κοινὲς ἐπιδιώξεις ὅλων ὅσων περάσαμε ἀπὸ τὶς αἰθουσες διδασκαλίας καὶ καθήσαμε στὰ θρανία τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ κτιρίου. Ἐνθυμούμεθα καὶ ἐμεῖς μὲ νοσταλγία καὶ ἀναπολοῦμε τὰ ὄνειρα μὲ τὰ ὁποῖα ἀναχωρήσαμε γιὰ τὴν πενταετὴ μετεκπαιδευσί μας στὴν Εὐρώπη, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποφοίτησή μας, καθὼς καὶ τὴν λαχτάρα μὲ τὴν ὁποῖα ἐπιστρέψαμε εἰς τὰ ἴδια μετὰ τὸ πέρασ τῶν διδακτορικῶν μας σπουδῶν γιὰ νὰ ὑπηρετήσουμε τὸ Σεπτὸν τοῦτο Καθίδρυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ βοηθοῦ Σχολάρχου καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ Καθηγητοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Ὅμως ἄλλαι αἱ βουλαὶ τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τὴν πεφιλημένην Σχολὴν μας καὶ διὰ τὸ ταπεινὸν μας πρόσωπον.

Καὶ ἡμπορεῖ νὰ διεψεύσθησαν πολλὰ ὄνειρα, ἢ ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστὸν ἐλπίδα, ὅμως, δὲν ἐψύγη. Τὸ μαρτυροῦν τριγύρω μας οἱ ἐκ βάθρων ἀνακαινιστικὲς ἐργασίαι τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος Μονῆς καὶ Σχολῆς, μὲ τὴν γενναιόδωρον δαπάνην καὶ εὐγενῆ χορηγίαν τοῦ Ἐντιμολ. Ἀρχοντος Οἰκουμενικοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου κ. Ἀθανασίου Μαρτίνου, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσφατες θετικὲς ἐξελίξεις διὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς Σχολῆς μας. Εὐχόμεθα ἐνθέρμως, μὲ τὴν θείαν χάριν τοῦ Παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος, τὸ εὐτυχὲς γεγονός τῆς ὀλοκληρώσεως τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν νὰ συμπέσῃ μὲ τὴν πολυπόθητον ἐπανεναρξιν τῶν μαθημάτων εἰς τὰς νέας κτιριακὰς δομὰς τῆς Σχολῆς καὶ τῆς ἐπιστροφῆς ἱεροσπουδαστῶν εἰς τοὺς φιλόξενους χώρους τῆς.»

Ὁλοκληρώνοντας τὴν ὁμιλία τοῦ ὁ Παναγιώτατος συνεχάρη ἐγκαρδίως τὴν Ἐφορεία τῆς Μονῆς καὶ τὸν Ἡγούμενό της, Θεοφιλ. Ἐπίσκοπο Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανό, γιὰ τὸ «πολυσχιδές καὶ ἀξιάγαστον ἔργον ποῦ ἐπιτελοῦν μὲ συγκινητικὴ ἀφοσίωσι πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ πολλὴ ἀγάπη πρὸς τὴν Σχολὴν μας».

Προηγούμενως ὁμιλίες ἀπηύθυναν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος, ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανός, καθὼς καὶ ὁ Ἐντιμολ. Ἀρχὼν κ. Νικόλαος Ξεξάκης.

Τὴν προηγούμενη, Κυριακὴ τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς, τελέστηκε στὸ ναῦδροιο τῆς Μονῆς ἡ Θεία Λειτουργία καὶ ἀκολούθως ὁ Ἐσπερινὸς τῆς Γουγκλισίας, προεξάρχοντος τοῦ Καθηγουμένου, Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανοῦ.

Ἡ ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος

Ἐρώτατε Μητροπολίτα Δέρκων κ. Απόστολε, Πρόεδρε τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς,

Τιμώτατοι ἀδελφοί Ἀρχιερεῖς,

Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανέ, Ἡγούμενε τῆς Χαλκίτιδος Μονῆς,

Ἐξοχώτατε κ. Ὑπουργέ,

Εὐλαβέστατοι Πατέρες,

Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες,

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἐπιπόθητα,

Διὰ τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς Του ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἴδρυσεν τὴν Ἐκκλησία ὡς τὸ θεανθρώπινο σῶμα Του, καὶ ἔτσι ἐτοίμασε τὸν κόσμον διὰ τὴν κάθοδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὴν Πεντηκοστή, δέκα ἡμέρες μετὰ τὴν Ανάληψιν τοῦ Κυρίου, ὡσάν χθές, κατῆλθε τὸ Πανάγιον Πνεῦμα καὶ ἔκτοτε παραμένει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ παντός ὡς ἡ ζωοποιὸς ψυχὴ της, ὡς Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὁδηγοῦν αὐτὴν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὡς Πνεῦμα Ἀποκαλύψεως, ἀποκαλύπτει καὶ διδάσκον εἰς ἡμᾶς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ.

Μέ ἄλλες λέξεις, ἡ δρᾶσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνεχίζεται διαρκῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς μία ἀτελεύτητος ἡμέρα, μέ τὰ ἀνεκτίμητα δῶρα καὶ χαρίσματα τῆς τρισηλίου Θεότητος. Τὰ πάντα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν γίνονται ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ δι' Αὐτοῦ, ἀπὸ τὰ πλέον μικρὰ ἕως τὰ

πλέον μεγάλη, από την εὐλογία τοῦ θυμιατοῦ ἕως τὴν χειροτονία τοῦ Ἐπισκόπου.

Μένει, λοιπόν, ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἐντεῦθεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς ἐκάστην κατὰ τόπους Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Καὶ ὅπως ἐλάλησεν εἰς τὰς Ἑπτὰ Ἐκκλησίας τῆς Ἀποκαλύψεως, οὕτω λαλεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ εἰς τὴν Πρωτόθρονον Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ λέγει εἰς αὐτήν: «κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου». Καὶ εἰς τὰ ἀπανταχοῦ τέκνα τῆς λέγει τὸ Πανάγιον Πνεῦμα: «ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενός ἐν Κυρίῳ». Καὶ ἡμεῖς προσθέτομε: εἰδότες ὅτι αἱ θλίψεις ἡμῶν καὶ ἡ ὑπομονὴ ἡμῶν καὶ ἡ ἐγκαρτέρησις ἡμῶν δὲν εἶναι κεναὶ ἐν Κυρίῳ, δὲν εἶναι μάταιαι!

Ὁ Χριστός δὲν μᾶς διεβεβαίωσε ὅτι ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομά Του, ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ Ἐκεῖνος ἐν μέσῳ αὐτῶν; Καὶ ἐάν Ἐκεῖνος εἶναι ἐν μέσῳ ἡμῶν, διατί λιποψυχοῦμεν; Θὰ μᾶς ἐρωτήσῃ ἐπιτιμητικῶς μίαν ἡμέραν ὁ Κύριος: ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; Ἐγὼ δὲν σᾶς προειδοποίησα ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε; Ἐγὼ δὲν σᾶς προεῖπα ὅτι εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν; Ἀλλά, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν, ἐγὼ δὲν προσέθεσα: «θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον»; «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»;

Οἱ λόγοι αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἀποκτοῦν ἄλλη προοπτικὴ ὅταν ἀκούγονται ἀπὸ ἐδῶ, ἀπὸ τὸν Λόφον τῆς Ἐλπίδος, μὲ τὴν προσευχητικὴν παρουσίαν ὁμογαλάκτων ἀδελφῶν ἀπὸ τὴν Ἑστία Θεολόγων Χάλκης καὶ Φίλων αὐτῆς, ὑπὸ τὸν Πρόεδρόν της Ἐντιμολ. Ἀρχοντα κ. Νικόλαο Ξεξάκη, οἱ ὅποιοι πραγματοποιοῦν καὶ ἐφέτος τὸ ἐτήσιο προσκύνημά τους κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς πανηγύρεως τῆς Ἱεράς ταύτης Μονῆς. Τούς καλωσορίζουμε μὲ ἐγκαρδιότητα εἰς τὰς αὐλὰς τῆς Τροφῆς Σχολῆς. Ἐν τῷ προσώπῳ τους ἀντικατοπτρίζονται οἱ κοινοὶ ὄραματισμοὶ καὶ οἱ κοινὲς ἐπιδιώξεις ὄλων ὅσων περάσαμε ἀπὸ τίς αἰθουσες διδασκαλίας καὶ καθήσαμε στὰ θρανία τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ κτιρίου. Ἐνθυμούμεθα καὶ ἡμεῖς μὲ νοσταλγία καὶ ἀναπολοῦμε τὰ ὄνειρα μὲ τὰ ὅποια ἀναχωρήσαμε γιὰ τὴν πενταετὴ μετεκπαίδευσί μας στὴν Εὐρώπη, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποφοίτησί μας, καθὼς καὶ τὴν λαχτάρα μὲ τὴν ὅποια ἐπιστρέψαμε εἰς τὰ ἴδια μετὰ τὸ πέρας τῶν διδακτορικῶν μας σπουδῶν γιὰ νὰ ὑπηρετήσουμε τὸ Σεπτὸν τοῦτο Καθίδρυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ βοηθοῦ Σχολάρχου καὶ ἐν

συνεχεία τοῦ Καθηγητοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Ὅμως ἄλλαι αἱ βουλαὶ τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τὴν πεφιλημένην Σχολὴν μας καὶ διὰ τό ταπεινὸν μας πρόσωπον.

Καὶ ἡμπορεῖ νὰ διεψεύσθησαν πολλὰ ὄνειρα, ἢ ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστὸν ἐλπίδα, ὅμως, δὲν ἐψύγη. Τό μαρτυροῦν τριγύρω μας οἱ ἐκ βάθρων ἀνακαινιστικὲς ἐργασίες τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος Μονῆς καὶ Σχολῆς, μέ τὴν γενναιόδωρον δαπάνην καὶ εὐγενὴ χορηγίαν τοῦ Ἐντιμολ. Ἀρχοντος Οἰκουμενικοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου κ. Αθανασίου Μαρτίνου, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσφατες θετικὲς ἐξελίξεις διὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς Σχολῆς μας. Εὐχόμεθα ἐνθέρμως, μέ τὴν θείαν χάριν τοῦ Παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος, τό εὐτυχὲς γεγονός τῆς ὀλοκληρώσεως τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν νὰ συμπέση μέ τὴν πολυπόθητον ἐπανέναρξιν τῶν μαθημάτων εἰς τὰς νέας κτιριακὰς δομὰς τῆς Σχολῆς καὶ τῆς ἐπιστροφῆς ἱεροσπουδαστῶν εἰς τοὺς φιλόξενους χώρους τῆς.

Μέ αὐτὲς τίς ἐλπιδοφόρες σκέψεις, οἱ ὁποῖες ἐκφράζουν πεποιθήσεις, βιώματα καὶ ὄραματισμούς τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, χαιρετίζομεν ἐορτίως τὸν προσφιλεῖ ἀδελφόν ἅγιον Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανόν καὶ τὴν περὶ αὐτόν ἀδελφότητα, καθὼς καὶ τὴν ἔντιμον Ἐφορείαν τῆς Σχολῆς, ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἀποστόλου, τοὺς ὁποίους συγχαίρομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν ὀλοκαρδίως διὰ τό ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ περιβόλῳ πολυσχιδὲς καὶ ἀξιάγαστον ἔργον πού ἐπιτελοῦν μέ συγκινητικὴ ἀφοσίωσι πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ πολλὴ ἀγάπη πρὸς τὴν Σχολὴν μας.

Καὶ ἐφ' Ὑμᾶς, Ἐξοχώτατε καὶ φίλτατε κ. Ὑπουργέ, μετὰ τῆς τιμίας συνοδείας Σας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς προσελθόντας εὐλογημένους Χριστιανούς ἐπικαλούμεθα πατρικῶς καὶ ἐγκαρδίως ὅλας τὰς δωρεὰς τοῦ Παρακλητοῦ καὶ σᾶς εὐχόμεθα χρόνια πολλὰ καὶ καλὸ καλοκαίρι.

**Προσφώνησις τοῦ Προέδρου τῆς Ἐφορείας, Σεβ. Μητροπολίτου
Γέροντος Δέρκων κ. Ἀποστόλου**

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Σεβαστὴ τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,

Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε Ἀραβισσοῦ κύριε Κασσιανέ, Ἡγούμενε τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς ταύτης,

Σεβαστοὶ Πατέρες,

Ἐντιμολογιώτατε κύριε Νικόλαε Ξεξάκη, Ἀρχων Χαρτοφύλαξ
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης, Πρόεδρε τῆς Ἑστίας
Θεολόγων Χάλκης καί Φίλων αὐτῆς,

Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ
Μεγάλης Ἐκκλησίας,

Ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Μετά δοξολογικῶν αἰσθημάτων καί βαθείας συγκινήσεως,
προσέρχομαι σήμερον εἰς τήν Ἱεράν ταύτην Μοῖν, τήν περιφανῶς
ἐπωνυμουμένην εἰς τό Πανάγιον Ὄνομα τῆς Ἀγίας Τριάδος, διά
νά ἀπευθύνω, τῇ Ὑμετέρα ἀδεία καί εὐλογία, Παναγιώτατε, ἐν τῇ
ἐορταστικῇ ταύτῃ συνάξει, ταπεινούς λόγους εὐγνωμοσύνης, ὁμολογίας
καί δεήσεως, κατά τήν λαμπροφόρον πανήγυριν τῆς Πεντηκοστῆς καί
ιδιαιτέρως τῆς σημερινῆς ἐορτῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος.

Ἡ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὠδηγουμένη ὑπό τοῦ Πνεύματος τῆς
Ἀληθείας, ἐξ ἀρχῆς ἐκήρυξε καί ἐδογματίσσε τήν ὀρθήν πίστιν περί τοῦ
τρίτου Προσώπου τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ὁμολογοῦμεν, κατά τό Σύμβολον
τῆς Πίστεως, τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ὡς «τό Κύριον, τό Ζωοποιόν, τό ἐκ
τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον», δηλοῦντες τήν ὄντολογικὴν Αὐτοῦ
προέλευσιν μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὡς ἐκφράσθη ὑπό τῶν Ἁγίων
Πατέρων τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τό Ἅγιον Πνεῦμα, τό «λαλήσαν διά τῶν Προφητῶν», τό διδάξαν τούς
Ἀποστόλους καί τό στερεῶσαν τούς Μάρτυρας καί τούς Ἁγίους τῆς Πί-
στεως, τό ἰσότημον καί ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καί τῷ Υἱῷ, εἶναι Ἐκείνον,
τό ὁποῖον συμπληροῖ τά ἐλλείποντα, θεραπεύει τά ἀσθενῆ, καθαίρει
τάς ψυχάς, φωτίζει τόν νοῦν, ἐνοποιεῖ τάς καρδίας καί καθαγιάζει τά
σύμπαντα. Εἶναι ὁ Παράκλητος, ὁ Μέγας Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας,
ὁ καθοδηγητής τῶν Ἁγίων Πατέρων καί τῶν Θεοφόρων διδασκάλων
ἡμῶν. Δίχως Αὐτό, δέν ὑπάρχει Ἐκκλησία, δέν ὑπάρχει σωτηρία, δέν
ὑπάρχει ἀγιασμός.

Ἡ ἐορτή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποτελεῖ τό κέντρον τῆς Ἐκκλησίας,
εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἐνότητος τῆς Ἀγίας Τριάδος εἰς τήν ἱστορίαν,
εἶναι ἡ φανέρωσις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Δι' Αὐτοῦ γεννᾶται ἡ
Ἐκκλησία, τελεσιουργοῦνται τά Ἱερά Μυστήρια, ἐμπνέεται ἡ ἐπιστήμη
τῆς θεολογίας, χορηγοῦνται τά χαρίσματα, καλλιιεργεῖται ἡ ἀγιότης.
Καλούμεθα νά ζήσωμεν ἐνσυνείδητον βίον ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Ὅχι
ζωήν τύπων καί ἐξωτερικῶν ἐκδηλώσεων, ἀλλά πνευματικὴν βίωσιν
τῆς θείας χάριτος, μέ ἐσωτερικὴν μετάνοιαν, ἀκραιφνῆ πίστιν καί

ἀδιάλειπτον προσευχήν. Τό Ἅγιον Πνεῦμα δέν εἶναι θεωρία, εἶναι Ζωή. Δέν εἶναι ἔννοια, εἶναι Πρόσωπον.

Εἰς τόν ἱερόν τοῦτον τόπον, ὁποῖος εὐωδιάζει καί πάλιν πνευματικῶς, λάμπει ἡ ἐνέργεια τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Ἡ Ἱερά Μονή τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ πανσεβάσμιος αὕτη κιβωτός τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, συνδέεται ἀρρήκτως μέ τήν Θεολογικήν Σχολήν, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε διά δεκαετίας πολύτιμον φυτώριον Θεολόγων, Ποιμένων καί Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας, συμβάλλουσα καθοριστικῶς εἰς τήν ἔκφρασιν καί τήν διαμόρφωσιν τῆς Ὁρθοδόξου θεολογικῆς σκέψεως. Ἐντός τῶν σεπτῶν τοιχῶν τῆς ἐκαλλιεργήθη ὄχι μόνον ἡ ἀκαδημαϊκή κατάρτισις, ἀλλά καί τό ἐκκλησιαστικόν φρόνημα καί ἡ βίωσις τῆς ἀληθείας ἐν Χριστῷ.

Εἰς τήν περίλαμπρον ταύτην Θεολογικήν Σχολήν τῆς Χάλκης, ἐμαθητεύσατε καί Ὑμεῖς Παναγιώτατε. Ὁλόφος τῆς Ἐλπίδος ἀπετέλεσε πνευματικόν λίκνον καί θεολογικόν ἄστρον ἀνατολῆς. Ἐδῶ ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς βαθείας Ὑμῶν θεολογικῆς συγκροτήσεως, ἐκαλλιεργήθη τό ἦθος Σας, ἐδῶ ἐδράχθη τό πνεῦμα τῆς διακονίας, ἡ ἀκριβεία τῆς πίστεως καί ἡ βαθεῖα εὐλάβεια Ὑμῶν πρός τήν ἀγιωτάτην παράδοσίν μας.

Εἰς τήν Τροφόν Σχολήν, εὐδοκία καί χάριτι Θεοῦ, ἐσπούδασε καί ἡ ἡμετέρα ἐλαχιστότης, καί ἐδιδάχθη τό ἦθος, τήν φρόνησιν καί τήν εὐπρέπειαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἦτο δι' ἐμέ, ὄχι μόνον τόπος γνώσεως, ἀλλά καί τόπος γαλουχίσεως ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἦθει καί τῇ ὀρθοδόξῳ παραδόσει. Κατόπιν, Ὑμεῖς Παναγιώτατε μετά πατρικῆς ἀγάπης, ἐνεπιστεύθητέ μοι τήν Ἡγουμενίαν τῆς Ἱεράς ταύτης Μονῆς ἐπί δεκαεξὶ συναπτά ἔτη, περίοδον κατά τήν ὁποίαν κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν νά διακονήσω εὐόρκως, μέ σεβασμόν εἰς τήν ἱστορίαν, εἰς τούς προαπελθόντας πατέρας καί εἰς τό ὑψηλόν πνευματικόν χρέος.

Εὐχαριστῶ βαθυσεβάστως καί υἱικῶς, διότι ἔχω τήν ὑψίστην τιμήν νά διακονῶ σήμερον ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, συνεχίζων μετ' εὐλαβείας τήν ταπεινήν προσφοράν μου εἰς τό σεπτόν καθίδρυμα τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἐμπιστοσύνη Ὑμῶν, Παναγιώτατε, παραμένει δι' ἐμέ χρέος ἱερόν καί κίνητρον διαρκοῦς προσφορᾶς εἰς τήν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας τούς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς μου, μέλη ἐπίσης τῆς Ἐφορείας διά τήν ἀγαστήν συνεργασίαν μας.

Θερμάς εὐχαριστίας πρός τόν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Ἀραβισσοῦ, κύριον Κασσιανόν, Ἡγούμενον τῆς Ἱεράς Μονῆς καί πρός τά λοιπά

μέλη τῆς Ἀδελφότητος διὰ τὴν προσφορὰν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον των, καθὼς καὶ πρὸς τὸν Ἐντιμολογιώτατον κύριον Ἀθανάσιον Μαρτίνον, Ἄρχοντα Ἐξαρχον τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν Χαλκίτιδα Σχολὴν καὶ τὰς πολυτίμους δωρεάς του, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ζωτικὸν ἀρωγὸν διὰ τὴν συνέχισιν τῶν ἀνακαινιστικῶν ἔργων τῆς Σχολῆς.

Ἐξαιρέτως εὐχαριστῶ τὸν Ἐλλογιμώτατον κύριον Νικόλαον Ξεξάκη, Ὁμότιμον Καθηγητὴν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρον τῆς Ἑστίας Θεολόγων Χάλκης, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἄξια μέλη αὐτῆς, διὰ τὴν συνεπῆ καὶ ἀδιάλειπτον στήριξιν των πρὸς τῆς Σχολῆς καὶ τὴν συμβολὴν των εἰς πᾶσαν προσπάθειαν διατηρήσεως καὶ προβολῆς τοῦ πνευματικοῦ καὶ μορφωτικοῦ ἔργου της.

Ἐν μέσῳ ἀντιξοοτήτων, ἰδεολογικῶν συγχύσεων καὶ ἀμφισβητήσεως τῆς ἀληθείας, ἢ φωνῆ τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας ἀντηχεῖ ὡς μαρτυρία ἀληθείας, ὡς ἐλπίς σωτηρίας, ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν ἀναζητήσιν νοήματος ζωῆς καὶ ἐλευθερίας. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, δὲν ἀποτελεῖ μόνον φύλακα τῶν ἱερῶν παρακαταθηκῶν, ἀλλὰ καὶ σπορεῖον τοῦ μέλλοντος. Ἐντὸς τοῦ σεπτοῦ περιβάλλοντος της, ὁ ἱερός παλμός τῆς Θεολογίας δὲν ἐσίγησε. Ἀναμένει νὰ ἐκλάμψη ἐκ νέου διὰ νὰ φωτίσῃ τὴν νέαν γενεάν θεολόγων, ποιμένων, καὶ διακόνων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀναστολή τῆς λειτουργίας της ἀποτελεῖ ἀνοικτὴν πληγὴν διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Προσεύχομαι ἐκ βάθους καρδίας, ὅπως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα φωτίσῃ πάντας ἡμᾶς, ἐνισχύῃ τὴν Ἐκκλησίαν Του καὶ εὐλογῇ τὰς προσπάθειάς τοῦ Αὐθέντου καὶ Δεσπότητος ἡμῶν, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου καὶ ὄλων ἡμῶν, ὑπὲρ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς σεπτῆς ταύτης Σχολῆς. Μετὰ πίστεως, ὑπομονῆς καὶ προσευχῆς, ἀναμένομεν τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν νέοι σπουδασταὶ θὰ διαβαίνουν τὴν πύλην τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, ὡς νέοι «ἐρασταὶ σοφίας», ἔτοιμοι νὰ ἀναλάβουν τὸν σταυρὸν τῆς διακονίας καὶ νὰ φωτίσουν τὸν κόσμον μὲ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου.

Κατακλείων, εὐχομαι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ στερεώσῃ τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, τὴν Ἱεράν ταύτην Μονὴν καὶ πάντας ἡμᾶς.

Ἐτη πολλά καὶ εὐλογημένα!

Προσφώνησις τοῦ Καθηγουμένου Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀραβισοῦ κ. Κασσιανοῦ κατὰ τὴν πανήγυριν τοῦ ναυδρίου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Γέρον Δέρκων κ. Απόστολε, Πρόεδρε τῆς Ἐφορείας τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν καθιδρύματος μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων μελῶν αὐτῆς,

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Γέρον Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριε, Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀνθηδῶνος κ. Νεκτάριε, Ἐπίτροπε τοῦ Παναγίου Τάφου ἐνταῦθα,

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Ἐσοχώτατε Ὑπουργέ Ἀνάπτυξης κ. Θεοδωρικάκο, μετὰ τῆς τιμίας Σας συνοδείας,

Ἐντιμολογιώτατε Πρόεδρε τῆς Ἑστίας Θεολόγων Χάλκης κ. Νικόλαε Ξεξάκη, μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς ἡμῶν,

Σεβαστοὶ πατέρες καὶ ἀγαπητοὶ προσκυνηταὶ τῆς σήμερον ἑορταζομένης Παναγίας Τριάδος,

«Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, φῶς καὶ ζωὴ καὶ ζωσα πηγὴ νοερά, Πνεῦμα σοφίας, Πνεῦμα συνέσεως, ἀγαθόν, εὐθές, νοερόν, Θεὸς καὶ θεοποιῶν», τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ δι' Υἱοῦ ἐπιλάμψαν, ἐπεφοίτησεν ἐν κόσμῳ, ἐπανεπαύσατο εἰς τοὺς ἀγραμμάτους μαθητάς, τοὺς κατέστησε Ἀποστόλους, ἐφώτισεν ἔθνη τὰ πεπλανημένα νὰ δοξάζουν «τὴν τρισυπόστατον Θεότητα, Υἱὸν ἐν τῷ Πατρὶ σὺν Ἀγίῳ Πνεύματι», ὠδήγησεν ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ συνεκάλεσε ὅλους ἡμᾶς σήμερον, κατὰ τὴν ἑορτὴν καὶ πανήγυριν ταύτην, μὲ προεξάρχουσαν τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα, εἰς τὸν ἱερόν τοῦτον τόπον, τὴν γεραρὰ καὶ ἱστορικὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τὴν περίφημη Ἱερά Θεολογικὴ Σχολή. Συνήχθημεν πάντες στὴν Χαλκίτιδα Μονὴ καὶ Σχολή, ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς ἐλπίδος, ὡς «ἐν ὑπερώῳ τόπῳ», ὅπου ἦταν καὶ οἱ μαθητὲς συνηγμένοι, «ὄμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό».

Καὶ προσδεξάμενοι κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Παναγίου Πνεύματος, δοξολογοῦμεν τὴν Ζωαρχικὴ Τριάδα «ὑπὲρ πάντων τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν εὐεργεσιῶν τῶν εἰς ἡμᾶς γεγεννημένων». Εὐχαριστοῦμεν δοξολογικῶς ἐν πρώτοις τὸν πανάγαθο Θεὸ γιὰ τὴν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν παρουσία τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, ὡς κανονικοῦ προεστῶτος τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν καθιδρύματος,

παρουσία ή όποία για μία άκόμη φορά έπιβεβαιώνει τó άνύστακτο και διαρκές ένδιαφέρον και την Πατριαρχική στοργική Σας φροντίδα για κάθε ζήτημα που άφορᾷ την Τροφό Σας Ίερά Θεολογική Σχολή, μάλιστα δέ για τó φλέγον ζήτημα τής έπαναλειτουργίας της, στην όποία πρωτοστατείτε Έσεις προσωπικῶς, δίνοντας τις δέουσες κατευθύνσεις, καταβάλλοντας συνεχείς προσπάθειες σέ όλα τά έπίπεδα, και ύψών άδιαλείπτως ίκετηρίους χειρας πρós τόν χορηγόν τών άγαθών, Χριστόν τόν Θεό, για την εϋδωση του έγχειρήματος αυτού. Γι' αυτό και όλοι, ιδιαιτέρως σήμερα, προσευχόμαστε ó έν Τριάδι προσκυνητός Θεός ήμῶν νά Σᾶς διατηρεί «σῶνον, έντιμον, ύγιᾶ, μακροημερεύοντα και όρθοτομούντα τόν λόγον τής άληθείας» επί έτη πολλά πρós δόξαν του άγιου όνόματος αυτού και έπ' ώφελεία τής Μητρος Έκκλησίας.

Είς την Σεβαστήν Έφορείαν του ίεροϋ τούτου σκηνώματος, υπό την Προεδρίαν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γέροντος Δέρκων κ. Αποστόλου, έκφράζομεν την προσήκουσα εϋχαριστία για την άγαστή συνεργασία και την πρόθυμη πάντοτε διάθεση για συνδρομή στο πολυέπιπεδο έργο που έπιτελείται, χάριτι Θεία, στην Σχολή.

Η παρουσία του Έξοχotáτου έκπροσώπου τής Έλληνικής Πολιτείας άποδεικνύει και πάλι την συνεχή στήριξη της, και μάλιστα τής παρούσης Κυβερνήσεως, στο δίκαιο αίτημα τής Μητρος Έκκλησίας για την έπαναλειτουργία τής Θεολογικής Σχολής, ως θεολογικού φυτωρίου για τó Οικουμενικό Πατριαρχείο και για όλη την Όρθόδοξη Έκκλησία.

Για την λειτουργία, βεβαίως, τής Θεολογικής Σχολής και πάλι ως έκπαιδευτικού και άκαδημαϊκού ιδρύματος είναι άναγκαίος ó έκσυγχρονισμός τών κτηριακών έγκαταστάσεών της, ó όποιος ήδη έχει έδῶ και σχεδόν δύο έτη ξεκινήσει, δια τής έκ βάθρων άνακαινίσεως και έπεκτάσεως του ίστορικού της κτηρίου, χάρη στη γενναιόδωρη χορηγία του Έντιμολογιωτάτου Άρχοντος Έξάρχου ó όποιος με πολλή προθυμία ανέλαβε την κάλυψη όλοκλήρου του ύψηλου κόστους που απαιτείται. Έργο τής προνοίας του Θεου ύπήρξε πράγματι ή ένέργεια αυτή του κ. Μαρτίνου, πρós τόν όποιο ή εϋχαριστία όχι μόνον ήμῶν προσωπικῶς, αλλά και όλοκλήρου του Γένους είναι διηνεκής και πηγαία.

Έτσι, με έμπιστοσύνη στα άνεξιχνίαστα κρίματα του Θεου, ó όποιος ήδη τόσες εϋεργεσίες έπιδαψίλευσε στο ίερό αυτό σκηνώμα τής δόξης Του, άτενίζομε με αισιοδοξία τó μέλλον, με την πεποίθηση και την βεβαιότητα, ότι αυτό εύρίσκεται εις χειρας του Παντοκράτορος Θεου, του μόνου δυναμένου νά έξαγάγει ήμᾶς «εις άναψυχήν».

Μὲ αἰσθήματα ἐν Χριστῷ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως, χαιρετίζουμε ἐπίσης τὴν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν παρουσίαν ὠρισμένων ἀποφοίτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ταύτης ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Προέδρου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑστίας Θεολόγων Χάλκης καὶ φίλων αὐτῆς, Ἐντιμολογιωτάτου Καθηγητοῦ κ. Νικολάου Ξεξάκη, Ἀρχοντος Χαρτοφύλακος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Εὐχόμεσθε, Ἐντιμολογιώτατε, ἡ Ἁγία Τριάδα νὰ σᾶς ἀξιῶνῃ νὰ συνεχίζετε γιὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια τὸ προσκύνημά σας στὴν Σχολή, τὸ ὁποῖο πραγματοποιεῖται κατ' ἔτος, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Μὲ αὐτὲς τὶς σύντομες σκέψεις καλωσορίζουμε καὶ πάλιν ὅλους ἐσᾶς, τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητὲς τῆς Παναγίας Τριάδος, εὐχόμενοι ἢ χάρη τῆς νὰ σκέπη πάντας καὶ νὰ καθοδηγῇ τὰ διαβήματα ὅλων εἰς ὁδὸν σωτηρίας, πρὸς δόξαν Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ σὺν Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι δοξαζομένου εἰς αἰῶνα αἰῶνος· Ἀμήν!

Χρόνια πολλὰ καὶ εὐλογημένα!

**Χαιρετισμὸς τοῦ Προέδρου τῆς «Ἑστίας Θεολόγων Χάλκης καὶ Φίλων αὐτῆς» Νικολάου Γ. Ξεξάκη
Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀρχοντος
Χαρτοφύλακος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας**

Τερὸν καθῆκον ἐπιτελοῦντες ἔνιοι τῶν ὁμογαλάκτων Χαλκικῶν, ἐκ τῆς «Ἑστίας Θεολόγων Χάλκης καὶ Φίλων αὐτῆς», ἤλθομεν ταπεινοὶ προσκυνηταί, καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Τριαδικοῦ θεοῦ, εἰς τὸν εὐλογημένον τοῦτον «Λόφον τῆς Ἐλπίδος» τῆς Ἑρατεινῆς Χάλκης τῶν Πριγκηποννήσων διὰ νὰ βαδίσωμεν εἰς τὰ πλήρη ἐντόνων νοσταλγικῶν ἀναμνήσεων, ἅγια καὶ ἱερὰ χρώματά του, νὰ ἐκφράσωμεν τὰς εὐγνώμονας εὐχαριστίας μας πρὸς τὴν πνευματικὴν, φιλόστοργον καὶ εὐεργέτιδα Τροφὸν Χαλκίτιδα Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ τὸ κατασκευτικὸν ἐκκλησάκι τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς ὁμωνύμου Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ νὰ συμπανηγυρίσωμεν κατὰ τὰς δύο μεγάλας καὶ σωτηρίους ἑορτάς, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποῖαν «τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας, καὶ Ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου τριάδος» ὑποδεικνύεται καὶ ἡ ἐπιφοίτησις καὶ παρουσία τοῦ ζωοποιῦ πνεύματος, ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν ἐπὶ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους προβάλλεται διὰ τὴν ἐνότητα καὶ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν Δευτέραν τῆς Πεντηκοστῆς, σήμερον, καθ' ἣν

τὸ δεύτερον τῆς Ἁγίας Τριάδας πρόσωπον, τὸ παναγιον, ζωοποιόν, ὁμοούσιον καὶ παντοδύναμον πνεῦμα ὑμνεῖται καὶ δοξάζεται.

Ὡσαύτως, διὰ τὴν συμμετάσχωμεν καὶ συμπροσευχηθῶμεν κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν σεπτῶν Ὀνομαστηρίων τοῦ πολυσεβάστου καὶ προσφιλεστάτου ὁμογαλάκτου Προκαθημένου τῆς Ὁρθοδοξίας Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου.

Μετὰ βαθείας εὐλαβείας προσφέρομεν ἀνθοδέσμη πολυχρῶμων ἀνθῶν συγκινήσεως, χαρᾶς, ἀγάπης, ἀφοσιώσεως καὶ εὐγνωμοσύνης, ὡς ἐλαχίστην ἀνταπόδοσιν ἔναντι τῶν πολλαπλῶν πολυτίμων δώρων, τὰ ὁποῖα, μετὰ πολλῆς στοργῆς, ἡ Τροφὸς Σχολὴ μας ἐπεδαψίλευσεν, καὶ ἡ ἐκδηλουμένη εὐγνωμοσύνη πρὸς τὴν ποτνίαν Σχολὴν μας ὑπολείπεται, κατὰ πολὺ, τῶν δοθεισῶν εὐεργεσιῶν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἰσχύει ἡ ἐπισήμανσις τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν εὐχαριστοῦμεν καὶ εὐγνωμωνοῦμεν «οὐχ ὅσον ὀφείλομέν, τοῦτο γὰρ ἀδύνατον, ἀλλ' ὅσον ἰσχύομεν» (Ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα, β', PG, 46,755).

Προσῆλθομεν διὰ τὴν προσκυνήσωμεν, ταπεινῶς καὶ εὐλαβῶς, τοὺς σεβασμίους χώρους τῆς περικλεοῦς Σχολῆς μας, οἱ ὅποιοι εἶναι, κατὰ τρόπον ἀνεξίτηλον, χαραγμένοι εἰς τὰς ψυχὰς μας, εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν ὁμογαλάκτων Χαλκικῶν, Ἐσπεύσαμεν νὰ ἀναγεννηθῶμεν εἰς τὸ ζωηφόρον καὶ γαλήνιον περιβαλλόν τῆς περιώνυμου Χαλκίτιδος Σχολῆς – τὸ φυσικόν, ἐπιστημονικόν, ἐκκλησιαστικόν, λειτουργικόν – ἐνθα φυλάσσονται τιμαλφεῖς καὶ ἀνεκτίμητοι θησαυροὶ τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ ἀνακαινισθῶμεν εἰς τὴν μεταμορφωτικὴν αὐτὴν πνευματικὴν ὁδόν.

Ἀσφαλῶς, ἡ πηγαία χαρὰ μεταβάλλεται εἰς χαρμολύπην λόγῳ τῆς ἐπελθούσης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1971 ὀδυνηρᾶς ἀναστολῆς τῆς λειτουργίας τῆς πολυτιμῆτου Τροφοῦ Σχολῆς. Εὐτυχῶς, ὁ πανάγαθος καὶ παντοδύναμος Τριαδικὸς Θεὸς παρέχει προσφάτως, χαροποιὰ μηνύματα, τῇ δραστηριοποιήσει τοῦ Παναγιωτάτου, περὶ ἐπαναλειτουργίας τοῦ πολυτλήμονος ἱστορικοῦ τούτου προπυργίου τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ «Ἐστία Ἐχολόγων Χάλκης καὶ Φίλων αὐτῆς» ἰκετεύει ἐκ βαθέων, τὸ σημερον ἐορτάζον Ἅγιον Πνεῦμα, τὸν θησαυρὸν τῶν ἀγαθῶν, νὰ ἀνατελεῖ ἡ πολυπόθητος ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ Τροφὸς Σχολὴ θὰ δέχθῃ τοὺς νέους ἐργάτας τῆς Ἐκκλησίας, προκειμένου νὰ ἐπαπελειουργησῇ τὸ πνευματικόν φυτώριον καὶ ἐπιστημονικόν

ἐπιτελεῖον τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ νὰ προσφέρῃ, μετ' ὑπευθυνότητος καὶ πιστότητος, ὡς τηλαυγῆς φάρος τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, ὡς καὶ κατὰ τὸ λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον παρελθὸν ἔπραξε, πολύκαρπον καὶ ἀγλαόκαρπον διακονίαν καὶ μαρτυρίαν ἅνα τὴν Οἰκουμένην, τὴν πολλαχῶς καὶ δεινῶς δοκιμαζομένην καὶ κλυδωνιζομένην καὶ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν εἰρηνικὴν καὶ σωτηριον πορείαν τῆς. Προσέτι, εὐχεται ὅπως σκέπη, φρουρὴ καὶ εὐλογίῃ τὸ Πανίερον Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Τρόφον Χαλκίτιδα Σχολήν.

Κατακλείων, ἐκφράζω εὐγνώμονας εὐχαριστίας πρὸς Ὑμᾶς, Παναγιώτατε, καὶ τὴν περὶ Ὑμᾶς Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱερας Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος Χάλκης, Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Δέρκων κ. Απόστολον καὶ τὰ σεβαστὰ μέλη αὐτῆς, καὶ τὸν Ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Μονῆς, Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Αραβισσοῦ Κασσιανὸν μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἀδελφότητος διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς παλαιφάτου Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἀειφεγγυῶς Σχολῆς ἐπιδεικνυόμενον ἐνδιαφέρον, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν παρεχομένην ἐγκάρδιον φιλοξενίαν εἰς τὴν προσκυνηματικὴν ομάδα τῆς «Ἐστίας Ἐχολόγων Χάλκης καὶ Φίλων αὐτῆς».

Ἐγκαρδίους εὐχας καὶ εὐχαριστίας ἀπευθύνω πρὸς ὅλους τοὺς παρόντας συμπανηγυρίζοντας φιλεόρτους προσκυνητάς.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν προσοχὴν Σας.

ΜΕΡΟΣ Δ'

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

Μητροπολίτης Μοσχονησίων Κυρίλλος
(1942–2025)

Κύριλλος ὁ ἀπὸ Σελευκείας καὶ Ἰμβρου καὶ Τενέδου Ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης τῶν ἱστορικῶν καὶ μαρτυρικῶν Μοσχονησίων κεκοίμηται καὶ ἀναπαύεται ἐν Κυρίῳ. Ἡ εὐλογημένη γῆ τῆς Ἰμβρου, τοῦ γενεθλίου χωρίου του τῶν Ἀγριδίων, ἐδέχθη εἰς τὸ καταπράσινον Λιβᾶδι τὸ γεηρόν σῶμά του, ἐν ἀπερίττῳ τάφῳ, πλησίον τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ Ἁγίου Μοδέστου. Καὶ ἐκεῖ ἀναπαύεται μετὰ τῶν μακαριστῶν γονέων του Παναγιώτου καὶ Μαρίας, τῆς ἀυταδέλφης του Ἄννης καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Διαμαντῆ, προσδοκῶν νὰ ἀκούσῃ

τὴν σάλπιγγα τοῦ Ἀγγέλου, καλοῦντος αὐτόν εἰς ἀνάστασιν ζωῆς.

Παιδιόθεν ἀνατραφεὶς «ἐν παιδείᾳ καὶ νοθεσίᾳ Κυρίου» εἰς τὴν «Ἀετοφωλιάν» τῆς Ἰμβρου, τὰ Ἀγρίδια, ἐμαθήτευσε εἰς τὴν Γεωργιάδειον Σχολὴν, εἶτα εἰς τὴν μόλις τότε λειτουργήσασαν Κεντρικὴν Σχολὴν τῆς Ἰμβρου, καὶ μετέπειτα εἰς τὴν τροφὸν Χαλκίτιδα Ἰεράν Θεολογικὴν Σχολὴν. Καὶ ἐκεῖ ἐδέχθη τὴν κλησιν, ὁμοῦ μετὰ τοῦ μακαριστοῦ συνοδοιπόρου του, Μητροπολίτου Τρανουπόλεως Γερμανοῦ, δεχθέντες ἓνα ἀπόγευμα τοῦ Ἀπριλίου ἐν Μοδίῳ τὴν εὐλογίαν καὶ τὰς προτροπὰς καὶ συμβουλὰς τοῦ μεγίστου ἐν τοῖς Ἰεράρχαις τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολίτου Χαλκηδόνας Μελίτωνος.

Καὶ οὕτως ἐκολλήθη ὅλη ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τῶ Κυρίῳ. Ἡ ἔκτοτε ὅλη ζωὴ καὶ πολιτεία του ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αὐλῇ, ἐν ταῖς Κοινότησι τῆς περιφερείας Βλάχκας, Κοντοσκαλίου καὶ Τόπκαπου, ὡς Μητροπολίτου Σελευκείας, ὑπῆρξεν ὑποδειγματικὴ· οὗτος περιέβαλλε τοὺς ὀλίγους χριστιανούς τῆς περιοχῆς, ἱερουργῶν συχνάκις ἐν τοῖς δέκα περίπου Ἰεροῖς Ναοῖς τοῦ συμπλέγματος τούτου, ἐμφαίνων τὴν πρὸς τοὺς Ὁρθόδοξους Ῥωμηοὺς στοργὴν καὶ τελείαν οἰκείωσιν.

Καί ὅτε ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐκλήθη ὑπό τῆς Θείας Χάριτος, τῇ προβολῇ τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Βαρθολομαίου, ἐπί τήν «κλήσιν τήν βαρεῖαν» καί ἀνέλαβε τούς οἶακας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως τῆς γενετείρας τοῦ Ἰμβρου καί τῆς γειτονικῆς Τενέδου, καί ἀνέδειξε ἑαυτόν ποιμένα καί διδάσκαλον, μιμηθεῖς ἐν πολλοῖς τό παράδειγμα τοῦ ἐκ τῶν προκατόχων του ὁμοπατρίου Νικηφόρου τοῦ Γλυκᾶ. Ἀμφότεροι διηκόνησαν ἐν καιροῖς παραλλήλοις. Καί ὁ μὲν Νικηφόρος ἴδρυσεν τήν Κεντρικήν Σχολήν τῆς Ἰμβρου, ὁ δέ Κύριλλος ἔλαβε τήν ἄδειαν τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς Ἰμβρου.

Κύριλλος ὁ Δραγούνης ἀνεδείχθη ἐπί μίαν δεκαεοκταετίαν ἢ «λαμπάς τοῦ Χριστοῦ» ἐν Ἰμβρῷ καί ἐχορημάτισε ὀλοαμπῆς ἀστήρ ἐντός τῆς ἀσελήνου νυκτός τῶν πειρασμῶν καί τῶν θλίψεων τῶν ἐναπομεινάτων γεηρακότων Ἰμβριῶν, περισώσας τάς ἀξίας τοῦ Γένους ἐν ταῖς νήσοις καί κρατήσας ἀνημμένας τάς κανδήλας τῶν χορταριασμένων τάφων, ἀνακαινίσας πολλούς Ἱερούς Ναούς καί πολλά ἐξωκκλήσια, μεταποιήσας αὐτά εἰς τό πρωτόκτιστον κάλλος καί τήν εὐπρέπειαν τῶν ταπεινῶν καί ἀπλῶν, ὅπως ταπεινοί καί ἀπλοί ἦσαν οἱ αἰεὶ προσευχόμενοι βιοπλασταὶ Ἰμβριοί. Ἱερωτάτοις τοῖς τρόποις κοσμοῦμενος, ἱερωσύνης στολαῖς κατηγλαῖσμένος καί ταῖς χρεῖαις τῶν Ἰμβριῶν ἀντιμετωπίζων διὰ τοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτόν «φαισφόρου χιούμορ» ἠγαπήθη ὑπό τῶν πολλῶν, ἠμφεσβητήθη ὑπό ὀλιγίστων. Ἀσφαλῶς οὐδεὶς δύναται, καί ὁ πλέον ἄμοιρος τῆς παραδόσεως καί τοῦ ἠθους τῆς Ἰμβρου, νά παρέλθῃ ἢ νά παραδράμῃ Κύριλλον τόν ἀπλοῦν κἄν παρῆλθεν ἐκ βίου.

Τό ἀνδρεῖον ὁμως καί καρτερικόν τοῦ ἠθους καί τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος αὐτοῦ ἐπέδειξεν ὅτε μετετέθη εἰς τήν Μητρόπολιν τῶν Μοσχονησίων. Λογισμῶ πανευσεβεῖ καί νοός καθαρότητι καί ἀγνότητι πορσεπάθησε νά «βεβαιώσῃ τήν ἀλήθειαν», ἐκκλησιαζόμενος καί μεταλαμβάνων Σώματος καί Αἵματος Χριστοῦ καθ' ἐκάστην Κυριακήν, παρακαλῶν τόν Κύριον, τήν ἐλπίδα πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, νά προσδέξηται τούς σταλαγμούς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καί ἴλεως νά γίνῃ «ἐπί ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ καί νά τόν ἐλέησῃ».

Πίνων ὡς χρῆσμα καί πόμα τά ζωηρά λόγια τοῦ Κυρίου, ἀρετήν καί μετάνοιαν ἐπέδιώξε θρηνηδῶν καί τοιουτοτρόπως ἐτροποῦτο πάντα πειρασμόν καί ἐσκύλευε τούς πολεμίους, καί ἐν τέλει Πνευματοκινήτως εὐήχον ἐμαγλούρησεν ἔπος, ἀξιωθεῖς νά τελέσῃ ἐπί ἐνοικιασθέντος πλοιαρίου εἰς τά ἀνοικτά τῶν Μοσχονησίων τήν Θεῖαν Λειτουργίαν, ἔχων συμπροσευχομένους ὀλιγίστους Ἰμβριούς καί νά μνημονεύσῃ

τῶν ὀνομάτων τῶν αἰοιδίμων προκατόχων αὐτοῦ, ἐπικαλεσθεῖς τὴν πρεσβειαν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Ἁγίου Ἰερομάρτυρος Μοσχονησίων Ἀμβροσίου καὶ τῶν μακαρία τῇ λήξει, ἐν μαρτυρίῳ καὶ μαρτυρία, γενομένων ἀειμνήστων ἐπαρχιωτῶν του, τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ὧν αἱ κληροὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ.

Παροδεύων τοῦ βίου τό ἄστατον ὁ μακαριστός Μοσχονησίων Κύριλλος ἐμακρύνθη ἀμαρτίας, ἐπολέμησε τὰ πάθη, ἀγάπην ἐπέδειξε πρὸς πάντας καὶ ἀπέβη πενήτων προμήθεια· ἐπιμέλειαν προσευχῆς ἐκτήσατο, δάκρυα ἐν κατανύξει κατέκλειαν τοὺς ὀφθαλμούς του. Τῆς φιλίας τόν σύνδεσμον πρὸς τόν Χριστόν ἐτήρησε μέχρι θανάτου ἀδιάρηκτον.

Ὑπάρχουν πολλοὶ πού μιλοῦν καὶ δέν ψάλλουν, δέν ἀποκαλύπτονται δηλαδὴ. Μόνον ἀγαποῦν καὶ διακονοῦν, ζοῦν τὴν ἀλήθεια ὡς ἀγάπη. Καὶ ὅταν εὐρίσκωνται οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ μας, δεχόμεθα τὴν εὐλογίαν συμπαραστάσεως καὶ κατανοήσεως. Διὰ τοῦτο καὶ δέν σχολιάζονται, διότι μᾶς προσφέρουν ἀθόρυβα καὶ δωρεάν ὅ,τι μας χρειάζεται. Μόνον ὅταν φύγουν, κάτι νοιώθουμε, ἀποροῦμε, πονοῦμε. Κατανοοῦμε ὅτι κάτι συνέβη, κάτι χάσαμε. Εἴμεθα βέβαιοι ὅμως ὅτι μέ τὴν ἀπουσία των δέν μᾶς ἐγκαταλείπουν, ἀλλὰ φανερώνονται εὐκρινέστερα.

Ἔτσι ἦταν ἡ παρουσία τοῦ ἀδελφοῦ μας Κυρίλλου τοῦ Ἐπισκόπου Μοσχονησίων τοῦ Ἰμβρίου, πού ἐκοιμήθη καὶ ἐτάφη. Ἐχαριτώθη καὶ σκεπάζεται μέ τὴν κραταία στοργή τῆς Παναγίας τῆς Ἰμβριώτισσας. Κοιμήθηκε καὶ ἔχει τὴν Παναγία στό πλευρό του πού τόν πῆρε μαζί Της! Καὶ ὁ ἴδιος συνέρχεται μέ ὅλους τοὺς προπαελθόντας πατέρας καὶ ἀδελφούς μας Ἰμβρίους «Γεθημανῆ τῷ χωρίῳ». Καὶ ἀκολουθοῦμε ὅλοι τό ἐξόδιον τῆς Θεοτόκου.

Ἔχει σημασία μεγάλη νά πλησιάση κάποιος τόν Θεόν ἐν ἐλευθερίᾳ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα του. Ἔχει σημασία νά διακινδυνεύσῃ νά κάμῃ κάποτε τό προσωπικό του βῆμα. Νά τολμήσῃ νά ἐκφράσῃ τίς ἀντιρρήσεις ἢ τὴν ἀμφιβολία του, ὅπως ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς (Ἰωάν. 20,24-25). Νά ἐξομολογηθῇ τὴν ἀλήθεια. Νά ἀκούσῃ τόν Καλό Ποιμένα νά τόν καλῇ κατ' ὄνομα (Ἰω. 10,3). Νά διασχίσῃ τό κατῶφλι τῆς δειλίας. Νά σχίσῃ τό χειρόγραφο τῆς δουλείας. Νά προχωρήσῃ ἐν ἐλευθερίᾳ. Νά κάμῃ καὶ τό ἐπόμενο βῆμα: ἐκούσια νά δουλωθῇ εἰς τόν Θεόν καὶ νά καταντήσῃ ἐκεῖ ὅπου «οὐκ ἔστι λύπη ἢ πόνος, ἢ στεναγμός, ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητος»

Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ Μοσχονησίων Κυρίλλου, τοῦ Ἰμβρίου.

Μητροπολίτης Φιλαδελφείας

Μελίτων

Μητροπολίτης Κυδωνίας και Αποκορώνου Δαμασκηνός (1958–2025)

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου καὶ τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τοῦ λαοῦ τῶν Χανίων ἀποχαιρέτησαν μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν καὶ εὐγνωμοσύνην τὸν μακαριστὸν Ποιμενάρχην των, Μητροπολίτην Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κυρὸν Δαμασκηνὸν (Παπαγιαννάκη), ὁ ὁποῖος ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ κατόπιν μακρᾶς δοκιμασίας ἀσθενείας, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως τοῦ ἔτους 2025, καταλιπὼν ζῶσαν μνήμην ἀγάπης, ἐκκλησιαστικῆς εὐπρεπείας καὶ αὐθεντικῆς πα-

τρικῆς στοργῆς.

Ὁ μακαριστὸς Δαμασκηνὸς ἐγεννήθη εἰς τὰ Χανιά τὸ ἔτος 1958. Ὁρφανὸς ἐκ πατρὸς, ἀνετράφη διὰ τῆς στοργικῆς μερίμνης τῆς εὐλαβεστάτης μητρὸς του Ἀντωνίας καὶ ἐντὸς τῆς φιλοξένου ἀγκάλης τῶν Ἰδρυμάτων τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, ὅπου ἐγνώρισε ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας τὸ ἦθος τῆς προσφορᾶς, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐμπράκτου ἀγάπης. Εἰς τὸ περιβάλλον τοῦτο, ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ τὴν διαρκῆ εὐεργεσίαν τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, ἐκαλλιεργήθη ἐν τῇ καρδίᾳ του ὁ πόθος τῆς ἀφιερώσεως, ὅστις ἔμελλε νὰ σφραγίσῃ ὅλην τὴν ζωὴν καὶ τὴν πορείαν του ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ 1976 ἐκάθη Μοναχὸς εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἁγίου Παντελεήμονος Καλύμνου. Τὸ 1981 ἐχειροτονήθη Διάκονος καὶ τὸ 1982 Πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Εἰρηναίου, εἰς τὴν ἱστορικὴν Ἱερὰν Πατριαρχικὴν καὶ Σταυροπηγιακὴν Μονὴν Ἁγίας Τριάδος τῶν Τζαγκαρόλων, τὴν ὁποῖαν ἠγάπησε βαθέως καὶ ἐθεώρει Μονὴν τῆς μετανοίας του. Ταχέως ἐμπολιάσθη εἰς τὸ γνήσιον, παραδοσιακὸν καὶ ἀνεπιτήδευτον πνεῦμα τῶν κρητικῶν μοναστηρίων, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ αἰοιδίμου Ἡγουμένου Ἀθανασίου Ντουρουντάκη, ἀναλαμβάνων παραλλήλως καὶ εὐρυτάτην ἐφημεριακὴν διακονίαν εἰς ἐνορίαν τῆς Μητροπόλεως, ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀποκόρωνος. Ὑπηρετήσε μὲ ζῆλον, ὑπακοήν, ἀπλότητα καὶ αἴσθησιν εὐθύνης, πάντοτε παρὼν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὰς χαρὰς καὶ τὰς θλίψεις των.

Ἠγάπησε ιδιαίτέρως τὴν λειτουργικὴν παράδοσιν καὶ τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, θεωρῶν τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν κέντρον καὶ ἀναπνοὴν τῆς ποιμαντικῆς παρουσίας. Ἐδίδαξε διὰ προθυμίας καὶ ἀγάπης τὸ μάθημα τῆς Λειτουργικῆς εἰς ἱεροσπουδαστάς, ἐνῶ ἡ διακονία του ὑπερέβη τὰ ὅρια τοῦ τόπου, καθ' ὅσον κατὰ καιροὺς ἐξυπηρετήσε καὶ τὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὴν προσφορὰν του ἔλαβε καὶ ἡ ἐνασχόλησίς του μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ραδιόφωνον, καθὼς διετέλεσεν πρῶτος Διευθυντῆς τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Μητροπόλεως «Μαρτυρία».

Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ἐφοίτησε εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν Κρήτης καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Παρηκολούθησε μεταπτυχιακὰς σπουδὰς εἰς τὸν Τομέα Λατρείας καὶ Τέχνης, λαβὼν Μεταπτυχιακὸν Δίπλωμα Εἰδικεύσεως, ἐνῶ ἐξεπόνησε καὶ διδακτορικὴν διατριβὴν μὲ θέμα τὰ ἱερά ἀντιμῆνσια, συνδυάζων ὑποδειγματικῶς τὸ ἐκκλησιαστικὸν βίωμα μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν.

Τὸ ἔτος 2001 διωρίσθη Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου. Τῇ 7ῃ Νοεμβρίου 2006 ἐξελέγη παμψηφεί Μητροπολίτης Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, διαδεχόμενος τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκλεγέντα Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης Εἰρηναῖο. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν τῆς ἀρχιερατικῆς του διακονίας ἀπέδειξεν ὅτι ἀντιμετώπιζε τὸν θρόνον οὐχὶ ὡς ἀξίωμα ἢ ἐξουσίαν, ἀλλὰ ὡς σταυρικὴν διακονίαν καὶ πατρικὴν εὐθύνην. Τὸ «πρόσεχε σεαυτῷ καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ» ὑπῆρξεν δι' αὐτὸν οὐχὶ ἀπλῆ ἀποστολικὴ νοθεσία, ἀλλὰ καθημερινὸν πρόγραμμα ζωῆς.

Τὸ πολυσχιδὲς ἔργον του ἐξετυλίχθη εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς: διοικητικόν, ποιμαντικόν, κοινωνικόν, πολιτιστικόν καὶ εκπαιδευτικόν. Ὑπῆρξεν Πρόεδρος Συνδικῶν Ἐπιτροπῶν, μὲ ἰδιαιτέραν παρουσίαν εἰς ζητήματα ποιμαντικῆς εὐθύνης καὶ ἐκκλησιαστικῆς μαρτυρίας, ἐκπροσωπῶν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπου ἀπητείτο, κυρίως δὲ εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατ' ἔτος διοργανούμενα ἀντιαιρετικὰ συνέδρια. Ὑπηρετήσε, ἐπίσης, ὡς Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ συμμετέσχε εἰς θεσμικὰ ὄργανα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἰδίως εἰς ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως. Διὰ τῆς προσηκούσης πατρικῆς μερίμνης ἠγωνίσθη καὶ διὰ τὴν συγκρότησιν καὶ λειτουργίαν

τῆς νεοσυστάτου Σχολῆς Μαθητείας Ὑποψηφίων Κληρικῶν Κρήτης (Σ.Μ.Υ.Κ.), ἦν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου φιλοξενεῖ, φανερῶν τὴν ἀγωνίαν του διὰ τὴν ὀρθὴν κατάρτισιν τῶν νέων κληρικῶν καὶ τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας μετὰ γνώσεως καὶ ἠθους.

Πέραν τούτων, ὁ μακαριστὸς Δαμασκηνὸς ἔμεινεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ποιότητα τῆς καρδίας του. Γνώρισμά του ὑπῆρξεν ἡ ἀδολος ἀγάπη, ἡ ἀπλότης, ἡ ἀνεξικακία, ἡ κοινωνικότης, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ φιλοτιμία, ἡ μειλίχιος παρουσία καὶ ἡ σπανία πατρικὴ στοργή. Προσηνὴς καὶ εὐπροσήγορος, ἀληθινὸς καὶ ἀνεπιτήδευτος, ἐκέρδιζεν τὴν ἐμπιστοσύνην οὐ μόνον τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν, οἱ ὅποιοι ἐστάθησαν ἐπιφυλακτικοὶ ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας. Ἰδιαιτέρως συγκινητικὴ ὑπῆρξεν ἡ στάσις του ἔμπροσθεν τῶν δυσκολιῶν καὶ πικριῶν, τὰς ὁποίας κυρίως εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἐδοκίμασε: ἐπέλεγε τὴν σιωπὴν, τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ὑπομονήν, ἀναθέτων τὰ πάντα εἰς τὴν χάριν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς ζωῆς του, ἔχων πλήρη ἐπίγνωσιν ὅτι τὸ τέλος πλησιάζει, ἀντεμετώπισε τὴν ἀσθενεῖαν μὲ πίστιν, εἰρήνην καὶ μνήμην Θεοῦ, ὡς ἱερὰν προετοιμασίαν διὰ τὴν μετάστασιν. Ἐνισχυθεὶς ἐκ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἠξιώθη νὰ μεταλάβῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων ὀλίγον πρὶν παραδώσῃ τὴν ψυχὴν του εἰς χεῖρας Κυρίου. Ἡ κοίμησις του ἐγένετο διὰ πάντας ἡμᾶς πρόσκλησις νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι «ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα», καὶ ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκει τὸ ἀληθινὸν μέτρον τῆς εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν θυσίαν καὶ εἰς τὴν διακονίαν.

Κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν του, τὸ σεπτὸν σκῆνωμά του ἀναπαύεται εἰς τὴν ἀγαπημένην Μονὴν τῆς μετανοίας του, τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἀγίας Τριάδος τῶν Τζαγκαρόλων, εἰς τὰ εὐλογημένα χῶματα, τὰ ὁποῖα ἐπότισε διὰ προσευχῶν καὶ κόπων. Ἡ Μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης ἀποχαιρετοῦν ἕναν γνήσιον καὶ παραδοσιακὸν Κρητικὸν Ἱεράρχην, ἕναν ἐργάτην τοῦ Εὐαγγελίου, ἕναν Πατέρα, ὁ ὁποῖος «ἐχώρησε τοὺς πάντας» εἰς τὴν καρδίαν του.

Εἴη αἰωνία καὶ ἄληστος ἡ μνήμη τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κυροῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ ἅς ἔχωμεν τὴν ἀγίαν εὐχὴν του.

Μητροπολίτης Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας Κύριλλος

ΜΕΡΟΣ Ε'

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Μελέτιος Στεφανᾶτος, *Αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Χωρῶν τῆς Βαλτικῆς καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου* (Κωνσταντινούπολις, Ἱερά Θεολογική Σχολή Χάλκης, 2024).

Ὁ λόγιος ἱερομόναχος τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Μελέτιος Στεφανᾶτος ἀφιερώνει τό τέταρτό του βιβλίο αὐτῆ τῆ φορά σέ ἓνα θέμα πού δέν εἶναι πολύ γνωστό καί ἀξίζει τήν πλήρη προσοχή μας: «*Αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Χωρῶν τῆς Βαλτικῆς καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου*».

Ἡ παροῦσα μελέτη, ἡ ὁποία ἐξετάζει τήν παρουσία καί τήν μαρτυρία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στίς Χῶρες τῆς Βαλτικῆς, δηλαδή στήν Ἑσθονία, τήν Λεττονία καί τήν Λιθουανία, διακρίνεται σέ ὀκτώ κεφάλαια τὰ ὁποία παρουσιάζουν ὀλιστικά τό ὑπό μελέτην ζήτημα, παρέχοντας μία σαφή καί ὀλοκληρωμένη εἰκόνα γιά τήν Ὁρθοδοξία σέ αὐτή τήν ἰδιαίτερη περιοχή τῆς Εὐρώπης. Τά πρῶτα κεφάλαια ἀναφέρονται στήν διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν περιοχή τῆς Βαλτικῆς καί τήν δημιουργία τῶν πρώτων ἐκκλησιαστικῶν Ἐπαρχιῶν ἐκεῖ, οἱ ὁποῖες ὑπάγονταν ἐξ ἀρχῆς στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Τό τρίτο κεφάλαιο ἐξετάζει τήν ἱστορία τῶν τοπικῶν αὐτῶν Ἐκκλησιῶν κατά τόν Μεσαίωνα καί τούς νεώτερους χρόνους, μέ τήν προσηλυτιστική δραστηριότητα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καί ὀρισμένων Προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν, μέχρι τήν κατάκτηση τῶν περιοχῶν αὐτῶν ἀπό τήν Ῥωσική Αὐτοκρατορία καί τήν ὑπαγωγή τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν στό Πατριαρχεῖο Μόσχας.

Τό ἐπόμενο κεφάλαιο ἀφορᾷ τήν προσπάθεια πού καταβλήθηκε τόν προηγούμενο αἰῶνα, προκειμένου οἱ Ὁρθόδοξοι τῆς Βαλτικῆς, ἔχοντας ἀνακτήσει τήν πολιτική ἀνεξαρτησία τους, νά ἐπιστρέψουν στήν δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί νά ἀναπτυχθοῦν μακριά ἀπό τήν ἐπιρροή τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας. Ἰδιαίτερη ἀναφορά γίνεται, μέ βάση ἀνεκδοτο ἀρχεακό ὕλικό, στήν δράση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων Γερμανοῦ, γιά τήν ἐπιστροφή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Λεττονίας, ὡς Αὐτονόμου Μητροπόλεως Λατβίας, στήν Μητέρα

Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1936), ἀλλά καί μετὰ, κατὰ τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο καί τὴν μεταπολεμικὴ περίοδο, στὴν ποιμαντικὴ μέριμνα γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους Ἑσθονοὺς καί Λεττονούς, ἀλλά καί Λιθουανούς, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἐγκαταλείψει τὶς πατρίδες τους, προκειμένου νὰ ἀποφύγουν τὸ σοβιετικὸ καθεστῶς πού ἐπιβλήθηκε ἐκεῖ.

Ἡ περίοδος μετὰ τὴν ἐκδημία τοῦ Θυατείρων Γερμανοῦ, ἡ ὁποία παρουσιάζεται στό ἕκτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου, χαρακτηρίζεται ἀπό μία προσπάθεια διαχείρισης μίας σειρᾶς ποιμαντικῶν καί κανονικῶν προβλημάτων γιὰ τοὺς ἐξορίστους Ὁρθοδόξους ἀπό τὶς Χῶρες τῆς Βαλτικῆς, οἱ ὅποιοι εἶχαν καταφύγει στὴν Δυτικὴ καί Βόρεια Εὐρώπη, καί στή συνέχεια στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες Ἀμερικῆς. Μὲ βάση ἀνέκδοτο ἀρχεϊακὸ ὑλικὸ καθίσταται γνωστὴ ἡ ἱστορία τῶν ἐμπεριστάτων αὐτῶν Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες συχνά μὲ τὴν Ἱεραρχία καί τὸν κληρο τους εἶχαν ἐξαναγκαστεῖ σὲ φυγὴ, ἀλλά καί οἱ πιέσεις πού δέχονταν ἐπὶ δεκαετίες ἀπὸ μέρος τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας, μὲ σκοπὸ νὰ δεχθοῦν τὴν ὑπαγωγὴ τους σὲ αὐτήν, ἡ ὁποία τελοῦσε ὑπὸ τὴν ἀπόλυτη ἐπιρροή τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος.

Στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο γίνεται ἀναφορὰ στὴν ἐπαναφορὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Βαλτικῆς στό Πατριαρχεῖο Μόσχας, μετὰ ἀπὸ ἄσκηση ἀσφυκτικῶν πιέσεων πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τὸ ὁποῖο ἀναγκάστηκε νὰ χαρακτηρίσει «ἀνενέργητο» τὸ Αὐτόνομο καθεστῶς πού εἶχε ἀποδώσει στὶς Ἐκκλησίες Ἑσθονίας καί Λεττονίας τὸ 1923 καί τὸ 1936 ἀντιστοίχως. Ἡ δύσκολη αὐτὴ ἀπόφαση πού ἔλαβε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τὸ 1977, μὲ σκοπὸ νὰ διαφυλάξει τὴν διορθόδοξη ἐνότητα, ἔρχεται στό φῶς μὲ βάση τὰ ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῶν συνομιλιῶν πού εἶχαν παραγματοποιηθεῖ τότε μετὰ τῶν δύο Πατριαρχείων, ἐνῶ παρουσιάζονται καί οἱ γνώμες σημαντικῶν Ἀρχιερέων, ὅπως τοῦ Σάρδεων Μαξίμου καί τοῦ Σταυρουπόλεως Μαξίμου, οἱ ὅποιοι διαφώνησαν μὲ τὴν ὑπαγωγὴ τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Βαλτικῶν Χωρῶν στό Πατριαρχεῖο Μόσχας.

Τὰ δύο τελευταῖα κεφάλαια ἐξετάζουν τὴν σημερινὴ κατάσταση τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Βαλτικῆς, τῆς Ἑσθονίας, ὅπου ἀνασυστάθηκε ἡ Αὐτόνομη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία το 1996 ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, καί τῆς Λιθουανίας καί Λεττονίας, ὅπου παρατηρεῖται ἀξιοσημεῖωτη κινητικότητα ὅσον ἀφορᾷ τὶς σχέσεις τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν μὲ τὸ Πατριαρχεῖο Μόσχας, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς ῥωσικῆς εἰσβολῆς στὴν Οὐκρανία. Ἡ ἐπίλυση τοῦ Ἑσθονικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ζητήματος προβάλλεται ὡς ὁδηγὸς τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἐκκλησιῶν Λιθουανίας καί Λεττονίας στὴν Μητέρα Ἐκκλησία

τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῶ γίνεται ἀναφορά καί στά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τῆς Ἐκκλησίας καθενός κράτους καί τά προβλήματα ποιμαντικῆς, διοικητικῆς ἢ κανονικῆς φύσεως πού ἀντιμετωπίζει. Ἡ συνύπραξη τῆς Ὁρθοδοξίας μέ ἄλλες Χριστιανικῆς Ἐκκλησίες σέ αὐτές τίς Χῶρες, ἡ ἴδρση τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας στήν Λιθουανία, ἡ αὐτοανακήρυξη τῆς Αὐτοκεφαλίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Λεττονίας, ἡ ὕπαρξη παραλλήλων δικαιοδοσιῶν καί τά κανονικά προβλήματα τους, πού ἀναλύονται διεξοδικά καί εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ταραγμένης ἱστορίας τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, καθιστοῦν, ὅπως εὐστοχα ἐπισημαίνει ὁ συγγραφέας, τήν ἀνάγκη ἐπιστροφῆς στήν κανονική τάξη πρόκληση γιά ὅλη τήν Ὁρθοδοξία, γιά τήν ἐνιαία ἔκφραση καί μαρτυρία τῆς στόν διαχριστιανικό κόσμο.

Στό τέλος τῆς μελέτης, τήν ὁποία προλογίζει ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ἐμμανουήλ, δημοσιεύεται περίληψη στήν ἀγγλική γλῶσσα, ἀλλά καί παράρτημα μέ τίτλο «The policy of the Patriarchate of Moscow on the Baltic ecclesiastical question». Τέλος, ἡ μελέτη πλαισιώνεται ἀπό πλούσια Βιβλιογραφία καί φωτογραφικό καί χαρτογραφικό παράρτημα, πού δίνει τήν δυνατότητα στόν ἀναγνώστη νά κατανοήσει καλύτερα τήν περιοχὴ τῆς Βαλτικῆς, τήν ὕπαρξη Ὁρθοδόξων πληθυσμῶν ἐκεῖ, καί τίς ἱστορικές μεταβολές καί ἀνακατατάξεις πού σημειώθηκαν μέχρι τήν δημιουργία τῶν συγχρόνων κρατῶν.

Ὅπως καί στά προηγούμενα ἔργα του, ὁ συγγραφέας καταδεικνύει τή γνώση του γιά ἀδημοσίευτα ἀρχειακά ἔγγραφα, στά ὁποῖα μᾶς παρέχει πρόσβαση, ἀξιοποιῶντας τίς πληροφορίες πού βρῖσκει σέ αὐτά. Αὐτό κάνει τή μελέτη του ἀπαραίτητη γιά ὅποιον ἐνδιαφέρεται σέ βάθος γιά τήν ἱστορία τῆς Ὁρθοδοξίας στίς Χῶρες τῆς Βαλτικῆς καί μᾶς ἐπιτρέπει νά κατανοήσουμε καλύτερα τίς πολλές σύγχρονες προκλήσεις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος.

Μητροπολίτης Πισιδίας Ἰώβ

Job Getcha, Métropolite de Pisidie, *Mystagogie de l'Église Orthodoxe. Une expérience liturgique à travers les siècles*. (Paris, Apostolia, 2025).

Αὐτό τὸ νέο ἔργον τοῦ Μητροπολίτου Πισιδίας κ. Ἰώβ ἐντάσσεται στή σειρά τῶν λειτουργικῶν μελετῶν του, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ἀφ' ἑνός πολῦτιμα ἀκαδημαϊκὰ ἔργα (γιά τὸ λειτουργικὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Κυπριανοῦ Κιέβου καί γιά τὴ θεολογία τῶν μυστηρίων στόν Ἅγιο Συμεῶν Θεσσαλονίκης καί τὸν Ἅγιο Νικόλαο Καβάσιλα), καί ἀφ' ἑτέρου

ἔργα γιὰ ἓνα εὐρύτερο κοινό, τὰ ὁποῖα παρέχουν ἐξηγήσεις γιὰ διάφορες πτυχές τῆς ὀρθόδοξης λειτουργικῆς παράδοσης, συνδυάζοντας ἱστορικὲς πληροφορίες καὶ παιδαγωγικὴ παρουσίαση (γιὰ παράδειγμα, γιὰ τὸ Τυπικὸ καὶ τὸ Εὐχολόγιο).

Αὐτὴ ἡ Μυσταγωγία τῆς Ἐκκλησίας παίρνει τὸν τίτλο τῆς ἀπὸ τὶς «μυσταγωγικὲς κατηχήσεις» πού, στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, ὁ ἐπίσκοπος παρέδιδε στοὺς νεοφώτιστους γιὰ νὰ τοὺς ἐξηγήσει τὰ μυστήρια στὰ ὁποῖα εἶχαν μνηθεῖ κατὰ τὴν Πασχαλινὴ Ἀγρυπνία. Κάνοντας ἐκτεταμένη χρῆση αὐτοῦ τοῦ μνητικοῦ λεξιλογίου, οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἤθελαν νὰ δείξουν ὅτι ὅλη ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν στὴν Ἐκκλησία ἀποτελεῖται ἀπὸ μία ἀφομοίωση τοῦ «μεγάλου Μυστηρίου τῆς Σωτηρίας», τὸ ὁποῖο πραγματοποιεῖται στὰ μυστήρια καὶ τὴν ὑπόλοιπη λειτουργικὴ ζωὴ. Ἐπεκτείνοντας τὴ μυσταγωγικὴ τὴν ἐξήγηση σὲ ἄλλες πτυχές τῆς ζωῆς τοῦ Χριστιανοῦ, ἀπὸ τὴν Θεία Εὐχαριστία μέχρι τὸν γάμο, τὶς προσευχὲς γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὴν κηδεῖα, χωρὶς νὰ λησμονήσει τὴ συμμετοχὴ τοῦ στὸν κύκλο τῶν ἑορτῶν, οἱ ὁποῖες κάνουν τὸ ἔτος ἓνα χορὸ πρὸς τὴν αἰωνιότητα σὲ κοινωνία «σὺν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις», ὁ Μητροπολίτης Ἰωβ μᾶς δείχνει περὶτρανα ὅτι στὴν πραγματικότητα ὑπάρχει μόνο μία «ἐν Χριστῷ ζωὴ». Μέσω τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ὁ Χριστιανὸς ἐγκεντρίζεται στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ στὴ συνέχεια καλεῖται νὰ καλλιεργήσει αὐτὴν τὴ θεοποιὸ πραγματικότητα μέσω τῆς θείας Κοινωνίας καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μυστηρίων, τελετῶν ἢ Ἀκολουθιῶν, ἀλλὰ καὶ καλλιεργώντας τὶς ἅγιες ἀρετὲς μὲ τὴν τήρηση τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, τὴν ἀσκησιμὴ καὶ τὴν προσευχή, ὅπως ἀκούραστα τόνιζε ὁ Ἅγιος Ἰουστῖνος τοῦ Τσέλιε.

Κάθε κεφάλαιο ξεκινᾷ μὲ μία σύντομη εἰσαγωγή, ἡ ὁποία παρέχει μιὰ ἱστορικὴ περίληψη καὶ ὀρισμένες πρακτικὲς καὶ συνετεῖς παρατηρήσεις, ἀλλὰ πάνω ἀπὸ ὅλα ὑπογραμμίζει, μὲ παιδαγωγικὸ τρόπο, τὸ πνευματικὸ ὄφελος πού θὰ ἀποκομίσουν οἱ πιστοί, πορευόμενοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα, καὶ λαμβάνοντας «χάριν ἀντὶ χάριτος», πρὸς τὸ πλήρωμα Ἐκείνου πού δὲν παύει νὰ ἔρχεται πρὸς ἐμᾶς μέσω τῶν «μυστηρίων», γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ Τὸν συναντήσουμε. Τὸ βιβλίο αὐτό, ὅπως καὶ τὰ προηγούμενα, θὰ εἶναι ἐπομένως χρήσιμο γιὰ τὴ λειτουργικὴ κατῆχηση τόσο τῶν νεοφώτιστων ὅσο καὶ τῶν ἐκ γενετῆς Ὀρθόδοξων Χριστιανῶν, ὥστε ἡ συμμετοχὴ τους στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐπιτυγχάνεται «ἐν πάσῃ πνευματικῇ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ».

Ἱερομόναχος Μακάριος Σιμωνοπετρίτης

ISSN ****-****

